आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को
वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

कात्तिक २०६९

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

प्रकाशक

नेपाल राष्ट्र बैंक

अनुसन्धान विभाग

विषय सूची

भाग १
समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति १

विश्व उत्पादन १

विश्व व्यापार १

विश्व मुद्रास्फीति १

नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति २

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन २

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना २

कृषि क्षेत्र ३

उद्योग क्षेत्र ३

सेवा क्षेत्र ४

उपभोग, लगानी तथा बचत ५

कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय ५

मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ६

उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६

थोक मुद्रास्फीति ७

राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ७

बाह्य क्षेत्र ८

समग्र वाह्य क्षेत्र स्थिति ८

वैदेशिक व्यापारको स्थिति ८

शोधनान्तर ९

विदेशी विनिमय सञ्चिति १०

विनिमय दर प्रवृत्ति ११

सरकारी वित्त स्थिति ११

सरकारी खर्च ११

सरकारी राजस्व १२

करसम्बन्धी केही नीतिगत व्यवस्थाहरु १३

करका दरहरु १४

वैदेशिक नगद अनुदान १५

बजेट घाटा/वचत १५

बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरु १५

सार्वजनिक संस्थानहरुको स्थिति १६

राजस्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सार्वजनिक संस्थानको योगदान १७

सार्वजनिक संस्थानहरुको विनिवेश, खारेजी र विघटन १७

सार्वजनिक संस्थान सुधारको प्रयास र सार्वजनिक संस्थान निर्देशन वोर्डको गठन १७

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति १८

मौद्रिक स्थिति १८

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति १९

विकास बैंकहरुको सधानको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति २०
वित्त कम्पनीहरुको सधानको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति २०
स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग र अन्तरबैंक कारोवारको स्थिति २०
अल्पकालीन व्याजदर २०
विदेशी विनिमय कारोबार २१
लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु २१
सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न इजाजत-प्राप्त सहकारी संस्थाहरु २१
वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न इजाजत-प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरु २२
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष २२
बीमा कम्पनीहरु २२
कर्मचारी सञ्चय कोष २३
नागरिक लगानी कोष २३
हुलाक बचत बैंक २३
निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि. २३
कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड २३
वित्तीय संस्थाहरुको संख्या २४
वित्तीय संरचना २४
धितोपत्र बजार २५

तालिका

तालिका १.१ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको अंश ३
तालिका १.२ हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकको संख्या ५
तालिका १.३ उपभोग, लगानी, आन्तरिक माग तथा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय ५
तालिका १.४ संचिति पर्याप्तता परिसूचकहरु (Reserve Adequacy Indicators) १०
तालिका १.५ विनिमय दर प्रवृत्ति ११
तालिका १.६ करका दरहरु १५
तालिका १.७ ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार विवरण २२
तालिका १.८ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या २४
तालिका १.९ सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरु २७

चार्ट

चार्ट १.१ : कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर (आधारभूत मूल्यमा) २
चार्ट १.२ : क्षेत्रगत आर्थिक वृद्धिदर २
चार्ट १.३ : वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६
चार्ट १.४ : वार्षिक औसत थोक मुद्रास्फीति ७
चार्ट १.५ : नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना ११
चार्ट १.६ : आ.व. २०६८/६९ को राजस्व परिचालनको संरचना १२
चार्ट १.७ : नेपालको वित्तीय प्रणालीमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको अंश २५
चाटं १.८ : शेयर मूल्य स्थिति २६

भाग १ तालिकाहरु

तालिका १	विश्वको आर्थिक वृद्धिदर	२८
तालिका २	विश्व व्यापार	२८
तालिका ३	विश्व मूल्य स्थिति	२८
तालिका ४	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु	२९
तालिका ५	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर (२०५७/५८ को मूल्यमा)	३०
तालिका ६	कृषि उत्पादन सूचकाङ्क	३१
तालिका ७	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	३२
तालिका ८	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)	३३
तालिका ९	राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	३४
तालिका १०	वैदेशिक व्यापार स्थिति	३५
तालिका ११	भारततर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३६
तालिका १२	भारतबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३७
तालिका १३	अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३८
तालिका १४	अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३९
तालिका १५	शोधनान्तर स्थिति	४०
तालिका १६	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	४१
तालिका १७	सरकारी वित्त स्थिति	४२
तालिका १८	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण	४३
तालिका १९	मौद्रिक सर्भेक्षण	४४
तालिका २०	वाणिज्य बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४५
तालिका २१	विकास बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४६
तालिका २२	वित्त कम्पनीहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४७
तालिका २३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनर्कर्जाको बक्यौता विवरण	४७
तालिका २४	लघुवित्त संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४८
तालिका २५	सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४८
तालिका २६	बीमा कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९
तालिका २७	कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९
तालिका २८	नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका २९	नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना	५१
तालिका ३०	शेयर बजार परिसूचक	५२

अनुसूची

अनुसूची १.१ : वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली	५३
अनुसूची १.२ : दातृ निकायको सहायतामा सञ्चालित लघुवित्त कार्यक्रम	५९

भाग २
नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीति ६१
- उद्देश्य तथा लक्ष्यहरु ६१
- मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्य ६२
- मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्य ६३
- मौद्रिक नीतिका उपकरणहरु ६३
  - खुला बजार कारोबार ६४
  - पुनरकर्जा सुविधा ६५

लघुवित्त ६५
- लघुवित्त प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा गतिविधि ६५

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन ६७

वित्तीय क्षेत्र सुधार ६८

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन ७३
- बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना/इजाजतपत्र ७३
- जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लि. लाई ऋण लगानी गर्ने स्वीकृति ७३
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाको स्तरोन्नती ७३
- शाखारहित बैंकिङ सेवा ७३
- वित्तीय सेवा विस्तार ७३
- इजाजतपत्र खारेज ७४
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एकआपसमा गाभ्ने गाभिने कार्य ७४
- कार्यक्षेत्र विस्तार तथा संकुचन ७४
- गुनासो व्यवस्थापन ७४
- कालोसूचीमा परेका ऋणीहरुतर्फको कारबाही ७५
- रुग्ण उद्योग डेस्क स्थापना ७५
- आर्थिक विकास र समृद्धिको तत्कालीन कार्ययोजना ७५
- व्यावसायिक विशेषज्ञ र लेखापरीक्षक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाहरुको सूची प्रकाशन ७५

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ७५
- वाणिज्य बैंक सुपरिवेक्षण ७५
- विकास बैंक सुपरिवेक्षण ७७
- वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण ७९

मुद्रा व्यवस्थापन ८१

विविधि ८२
- जनशक्ति व्यवस्थापन ८२
- कार्ययोजना तथा बजेट व्यवस्थापन र संस्थागत जोखिम न्यूनीकरण ८३
- सूचना प्रविधि ८४
- वित्तीय जानकारी इकाई ८५
- कानून मस्यौदा/संशोधन, वहस पैरवी, अभिलेख व्यवस्थापन ८६
- आन्तरिक लेखापरीक्षण ८६
- सामान्य सेवा ८६
- राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन ८७

तालीम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम ९१
अध्ययन कार्यहरु ९२
सञ्चालक समितिको बैठक ९२
काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुको गतिविधि ९२

तालिका

तालिका २.१ मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत ६२
तालिका २.२ मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा ६२
तालिका २.३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कायम रहेका बैंकदर तथा पुनरकर्जादरहरु ६४
तालिका २.४ दोस्रो बजार कारोवारको स्थिति ६४
तालिका २.५ विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्कासन ६५
तालिका २.६ ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति ६६
तालिका २.७ वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको स्थिति ७०
तालिका २.८ आ.व. २०६८/६९ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरु ७६
तालिका २.९ नोट छपाई विवरण ८१
तालिका २.१० सिक्का टकमरी विवरण ८१
तालिका २.११ २०६८ साउन १ गतेदेखि २०६९ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट बाहिरिएका कर्मचारीहरुको विवरण ८२
तालिका २.१२ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा भएको पदपूर्ति सम्बन्धी विवरण ८३
तालिका २.१३ वार्षिक आन्तरिक ऋण निष्काशन ८७
तालिका २.१४ नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व ८८
तालिका २.१५ आन्तरिक ऋणको संस्थागत स्वामित्वको विवरण ८८
तालिका २.१६ नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण ८९
तालिका २.१७ साँवा तथा व्याज भुक्तानी विवरण ९०
तालिका २.१८ आन्तरिक व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन ९०

भाग २ तालिकाहरु

तालिका ३१ चलनचल्तिमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरु ९४
तालिका ३२ नोटको सुरक्षण ९४
तालिका ३३ श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या ९५
तालिका ३४ २०६९ असार मसान्तसम्म करार तथा मासिक ज्यालादारीमा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण ९५
तालिका ३५ स्वदेशमा सञ्चालित तालीमहरु ९६
तालिका ३६ बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालित तालीमहरु ९७
तालिका ३७ विदेशमा सञ्चालित तालीम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरु ९८
तालिका ३८ काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुबाट आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा भएको तोडा चलान एवं विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोबारको विवरण १०५

अनुसूची

अनुसूची २.१ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरु १०६
अनुसूची २.२ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरु ११२
अनुसूची २.३ बजार निर्माताहरुको सूची ११५
अनुसूची २.४ सञ्चालक समिति ११६

अनुसूची २.६ विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरुको नामावली ११६

भाग ३
नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व ११९
आय विवरण १२०

चार्ट

चार्ट ३.१ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना ११९
चार्ट ३.२ : नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना ११९
चार्ट ३.३ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सञ्चालन आम्दानी संरचना १२१

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण **१२२**

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

- विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति १
- नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति २
- मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ६
- बाह्य क्षेत्र ८
- सरकारी वित्त स्थिति ११
- मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति १८
- तालिकाहरु २८
- अनुसूचीहरु ५३

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति

विश्व उत्पादन

१.१ विश्व अर्थतन्त्रमा सन् २०११/१२ मा केही शिथिलताहरु देखापरे । सन् २०१० मा ५.१ प्रतिशत रहेको विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०११ मा ३.८ प्रतिशतमा सीमित रहन पुग्यो ।* सन् २०१२ तथा २०१३ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर क्रमश ३.३ प्रतिशत र ३.६ प्रतिशत रहने कोषले प्रक्षेपण गरेको छ । त्यसैगरी सन् २०१२ र २०१३ मा विकसित देशको समग्र उत्पादन क्रमशः १.३ प्रतिशत र १.५ प्रतिशतले विस्तार हुने अनुमान रहेको छ ।

१.२ सन् २०११ मा विकासोन्मुख एशियाली देशको आर्थिक वृद्धिदर ७.८ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१२ मा यस्तो वृद्धिदर ६.७ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । त्यस्तै उदीयमान र विकासशील देशहरुको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०११ मा ६.२ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१२ मा ५.३ प्रतिशत रहने अनुमान छ । छिमेकी राष्ट्र भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०११ मा क्रमशः ६.८ प्रतिशत र ९.२ प्रतिशत रहेकोमा २०१२ मा यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ४.९ प्रतिशत र ७.८ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ ।

विश्व व्यापार

१.३ सन् २०११ मा विकसित देशहरु र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको आयात क्रमशः ४.४ प्रतिशत र ८.८ प्रतिशतले वृद्धि भयो । त्यसैगरी, सोही अवधिमा विकसित देशहरु र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको निर्यात क्रमशः ५.३ प्रतिशत र ६.५ प्रतिशतले बढ्यो । सन् २०१२ मा विकसित देशहरुको आयात १.७ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको आयात ७.० प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान रहेको छ । त्यसैगरी, सोही अवधिमा विकसित देशहरु र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको निर्यात क्रमशः २.२ प्रतिशत र ४.० प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ ।

विश्व मुद्रास्फीति

१.४ विकसित देशहरुको मुद्रास्फीति सन् २०१२ र २०१३ मा क्रमशः १.९ प्रतिशत र १.६ प्रतिशत रहने अनुमान छ । त्यसैगरी, सोही अवधिमा उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको मुद्रास्फीति क्रमशः ६.१ प्रतिशत र ५.८ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । सन् २०११ मा विकसित देशहरुको मुद्रास्फीति २.७ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको मुद्रास्फीति ७.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

* अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोष (IMF), World Economic Outlook, अक्टोबर २०१२ ।

नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

१.५ केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको प्रारम्भिक अनुमान अनुसार आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा देशको यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्य र उत्पादकको मूल्य दुबैमा ४.६ प्रतिशत रह्यो । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ३.८ प्रतिशत तथा उत्पादकको मूल्यमा ३.९ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा कृषि तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा सुधार आएको छ भने उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदरमा कमी आएको छ ।

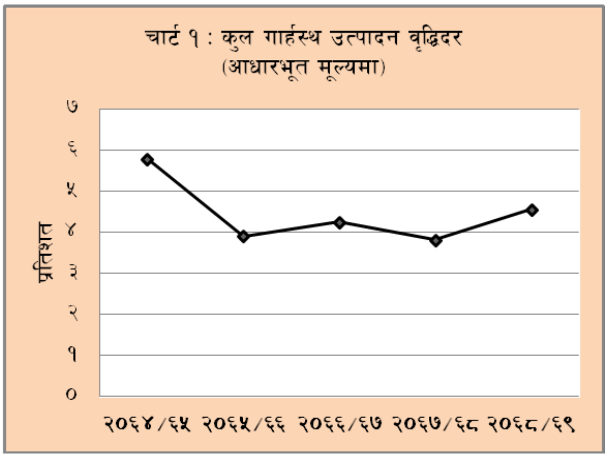

१.६ समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको उत्पादन ४.९ प्रतिशतले र गैर-कृषि क्षेत्रको उत्पादन ४.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष कृषि र गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ४.५ प्रतिशत तथा ३.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.७ समीक्षा वर्षमा गैर-कृषि क्षेत्र अन्तर्गत उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः १.७ प्रतिशत तथा ५.१ प्रतिशत रह्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः २.९ प्रतिशत तथा ३.६ प्रतिशत रहेको थियो ।

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना

१.८ समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको अंश क्रमशः ३५.२ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ४९.९ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरुको अंश क्रमशः ३५.१ प्रतिशत, १५.३ प्रतिशत र ४९.६ प्रतिशत रहेको थियो । यसप्रकार, समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि तथा सेवा क्षेत्रको अंश अघिल्लो वर्षको तुलनामा सीमान्त रुपले बढेको तथा उद्योग क्षेत्रको अंश घटेको छ ।

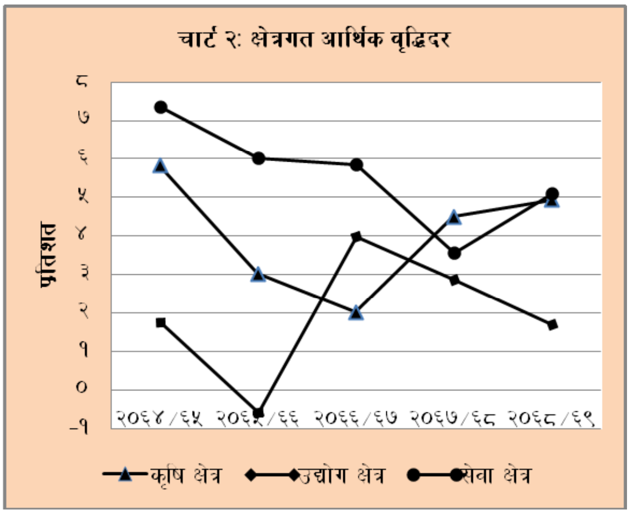

१.९ वृहत् औद्योगिक वर्गीकरणको आधारमा समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक (कृषि तथा वन, मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन्), द्वितीय (उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्याँस तथा पानी र निर्माण) तथा तृतीय (सेवा) क्षेत्रको अंश क्रमशः ३५.६ प्रतिशत, १४.५ प्रतिशत र ४९.९ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरुको अंश क्रमशः ३५.५ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ४९.६ प्रतिशत रहेको थियो ।

तालिका १.१

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको अंश

(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

क्षेत्र	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा अंश#			अंशको वृद्धिदर	
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
प्राथमिक क्षेत्र*	३५.३	३५.५	३५.६	०.७	०.४
द्वितीय क्षेत्र**	१५.०	१४.९	१४.५	-०.९	-२.८
तृतीय क्षेत्र***	४९.७	४९.६	४९.९	-०.२	०.५

वित्तीय मध्यस्थता सहितको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कायम अंश

* कृषि, वन तथा मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन्

** उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्याँस तथा पानी र निर्माण

*** सेवा

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

कृषि क्षेत्र

१.१० आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कृषि क्षेत्र अघिल्लो वर्षको ४.५ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा ४.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा प्रमुख खाद्यान्न बालीहरुमध्ये धान तथा मकैको उत्पादन सूचकाङ्क क्रमशः १३.७ प्रतिशत र ५.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । मौसमी अनुकूलता, रासायनिक मल, उन्नत बीउ-बीजन तथा आधुनिक प्रविधिको प्रयोगमा भएको विस्तारको कारण यी बालीहरुको उत्पादनमा वृद्धि भएको हो । अघिल्लो वर्ष धान तथा मकैको उत्पादन सूचकाङ्क क्रमशः ८.९ प्रतिशत र १९.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्षमा फलफूल, नट्स, पेय तथा मसला समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ४.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ, जुन अघिल्लो वर्ष ८.५ प्रतिशतले बढेको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा पशुजन्य समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ३.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ३.५ प्रतिशतले बढेको थियो ।

१.११ समीक्षा वर्षमा खाद्यान्न तथा अन्य बालीको उत्पादन सूचकाङ्क ६.५ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सूचकाङ्क ७.५ प्रतिशतले बढेको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा तरकारी, बागवानी तथा नर्सरी समूहको उत्पादन सूचकाङ्क सीमान्त दर (०.०१ प्रतिशत) ले वृद्धि भएको छ, जुन अघिल्लो वर्ष ४.७ प्रतिशतले बढेको थियो । वनजन्य उत्पादन सूचकाङ्क अघिल्लो वर्ष २७.२ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा १०.६ प्रतिशतले बढेको छ ।

१.१२ समीक्षा वर्षमा फलफूल तथा प्रमुख पशुजन्य समूहहरुको उत्पादन सूचकाङ्क क्रमशः ४.७ प्रतिशत तथा ३.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी समूहहरुको उत्पादन सूचकाङ्क क्रमशः ८.५ प्रतिशत तथा ३.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

१.१३ जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अन्तर्गतका विभिन्न वर्षा मापन केन्द्रहरुको अभिलेख अनुसार यस वर्ष मनसुन केही ढिला सुरु भएतापनि जुन महिनामा औषत वर्षा भन्दा ११० प्रतिशत तथा जुलाईमा ९६ प्रतिशत, अगष्टमा ९७ प्रतिशत तथा सेप्टेम्बर महिनामा १०१ प्रतिशत वर्षा भएको थियो । यसरी जुन महिना लगायत समग्र समीक्षा अवधिमा औसतभन्दा बढी वर्षा भएकोले धान, मकै लगायतका प्रमुख बालीको उत्पादनमा सकारात्मक प्रभाव परेको छ ।

उद्योग क्षेत्र

१.१४ समीक्षा वर्षमा औद्योगिक क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आएको छ । यस क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्ष २.९ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा वृद्धिदर १.७ प्रतिशतमा सीमित रहेको अनुमान छ । खासगरी औद्योगिक उत्पादनको लागि आवश्यक विद्युत एवम् ईन्धनको पर्याप्त आपूर्तिको अभाव तथा अन्य संरचनागत अवरोध (Structural Bottlenecks) का कारण समीक्षा वर्षमा उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आएको हो ।

१.१५ समीक्षा वर्षमा उद्योग क्षेत्र अन्तर्गत उत्पादनमूलक उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर १.३ प्रतिशतमा सीमित रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर २.३ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.१६ अघिल्लो वर्ष विद्युत, ग्याँस तथा पानीको उत्पादन ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ७.४ प्रतिशतले विस्तार भएको अनुमान छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा निर्माण क्षेत्रको वृद्धिदरमा सीमान्त ह्रास आएको छ । अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर ४.८ प्रतिशत रहेको थियो । घरजग्गा कारोबारमा देखिएको संकुचनसँगै निजी तथा सरकारी क्षेत्रको निर्माण गतिविधिमा आएको शिथिलताका कारण समीक्षा वर्षमा समग्र निर्माण क्षेत्रको वृद्धिदरमा ह्रास आएको हो ।

१.१७ समीक्षा वर्षमा वैदेशिक लगानीका परियोजनाहरुको संख्यामा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ८.६ प्रतिशतले वृद्धि भएतापनि लगानी रकममा भने २८.९ प्रतिशतले गिरावट आएको छ । मुलुकमा विद्यमान राजनैतिक संक्रमणकालीन अवस्थामा अपेक्षित सुधार हुन नसकेको कारण समीक्षा वर्षमा वैदेशिक लगानीको प्रतिवद्धतामा केही कमी आएको छ । समीक्षा वर्षमा उद्योग विभागले रु. ७ अर्ब १४ करोड वैदेशिक लगानीको प्रतिवद्धता भएका कुल २२७ वटा संयुक्त लगानीका कम्पनीहरु स्थापना गर्न स्वीकृति प्रदान गरेको छ । विभागले अघिल्लो वर्ष कुल रु. १० अर्ब ५ करोड वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका २०९ वटा विदेशी संयुक्त लगानीका परियोजनाहरु स्थापनाका लागि स्वीकृति दिएको थियो ।

१.१८ समीक्षा वर्षमा दर्ता गरिएका कुल २२७ वटा परियोजनाहरुमध्ये सेवा सम्बन्धी १०६, पर्यटन सम्बन्धी ६४, उत्पादन सम्बन्धी ३१, कृषि सम्बन्धी १५, खानी सम्बन्धी ७ र उर्जा सम्बन्धी ४ वटा रहेका छन् । अघिल्लो वर्ष स्वीकृत भएका यस्ता परियोजनाहरुमध्ये सेवा सम्बन्धी ८८, पर्यटन सम्बन्धी ४७, उत्पादन सम्बन्धी ३९, कृषि सम्बन्धी २३, उर्जा सम्बन्धी ६, खानी सम्बन्धी ५ र निर्माण सम्बन्धी १ वटा परियोजना रहेका थिए । अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा सेवा तथा खानी सम्बन्धी परियोजनाहरुको संख्या तथा लगानी रकम दुबैमा वृद्धि भएको छ भने कृषि तथा उत्पादन सम्बन्धी परियोजनाहरुको संख्या तथा लगानी रकम दुबैमा गिरावट आएको छ ।

१.१९ समीक्षा वर्षमा दर्ता गरिएका संयुक्त लगानीका परियोजना मध्ये चीनबाट ७७, भारतबाट २४, संयुक्त राज्य अमेरिकाबाट २४, दक्षिण कोरियाबाट २१ र बाँकी अन्य देशहरुका रहेका छन् । स्वीकृत परियोजनाहरुबाट कुल ९०५० जनाले प्रत्यक्ष रोजगारी पाउने अनुमान गरिएको छ ।

सेवा क्षेत्र

१.२० समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्र ५.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ, जुन अघिल्लो वर्ष ३.६ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो । होटल तथा रेष्टुरेन्ट, यातायात, भण्डारण तथा संचार, स्वास्थ्य तथा सामाजिक सेवा जस्ता क्षेत्रहरुमा आएको विस्तारका कारण समीक्षा वर्षमा समग्र सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा सुधार आएको हो ।

१.२१ सेवा क्षेत्र अन्तर्गत थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्र अघिल्लो वर्ष १.२ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा ३.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा होटल तथा रेष्टुरेन्ट क्षेत्र अघिल्लो वर्षको ७.४ प्रतिशतको तुलनामा ८.३ प्रतिशतले विस्तार भएको अनुमान छ । यातायात, संचार तथा भण्डारण क्षेत्र अघिल्लो वर्षको ५.७ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ६.८ प्रतिशतले विस्तार भएको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा वित्तीय मध्यस्थता, रियल स्टेट तथा व्यावसायिक सेवा र सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा क्षेत्र क्रमशः ३.५ प्रतिशत, ३.० प्रतिशत तथा ५.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यी क्षेत्रहरुको वृद्धिदर क्रमशः ३.३ प्रतिशत, २.३ प्रतिशत तथा ३.८ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष ३.० प्रतिशतले वृद्धि भएको शिक्षा क्षेत्र समीक्षा वर्षमा ५.० प्रतिशतले विस्तार भएको अनुमान छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य र अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ५.५ प्रतिशत तथा ९.१ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यी क्षेत्रहरुको वृद्धिदर क्रमशः ५.३ प्रतिशत तथा ८.० प्रतिशत रहेको थियो ।

१.२२ अघिल्लो वर्ष हवाई मार्गबाट ५ लाख ७ सय ५० पर्यटकले नेपाल भ्रमण गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा यो संख्या १८.९ प्रतिशतले वृद्धि भई ५ लाख ९५ हजार २ सय ६२ पुगेको छ, जसमध्ये भारतीय पर्यटकको अंश २८.३ प्रतिशत तथा अन्य मुलुकबाट आउने पर्यटकको अंश ७१.७ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका १.२
हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकहरुको संख्या

विवरण	आगमन संख्या			प्रतिशत परिवर्तन		अंश (प्रतिशतमा)
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६८/६९
भारत	९२,७४८	१,३०,७१७	१,६८,५९४	४०.९	३०.०	२८.३
तेश्रो मुलुक	३,१९,०१९	३,७०,०३३	४,२६,६६८	१६.०	१५.३	७१.७
कुल	**४,११,७६७**	**५,००,७५०**	**५,९५,२६२**	**२१.६**	**१८.९**	**१००.००**

स्रोत : नेपाल पर्यटन बोर्ड

१.२३ पर्यटक आगमनलाई देशगत रुपमा विश्लेषण गर्दा भारतीय पर्यटकको संख्या अघिल्लो वर्ष ४०.९ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा ३०.० प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ६८ हजार ५ सय ९४ पुगेको छ । त्यसैगरी, तेस्रो मुलुकबाट नेपाल आउने पर्यटकको संख्या अघिल्लो वर्ष १६.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा १५.३ प्रतिशतले वृद्धि भई ४ लाख २६ हजार ६ सय ६८ पुगेको छ ।

उपभोग, लगानी तथा बचत

१.२४ अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल उपभोगको अंश ९१.४ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा सीमान्त रुपले कमी आई ९०.० प्रतिशत कायम रहेको अनुमान छ । जसअनुसार कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा गार्हस्थ्य बचतको अंश १०.० प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ८.६ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष सरकारी तथा निजी क्षेत्रको उपभोग क्रमशः १०.५ प्रतिशत तथा १९.६ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो उपभोग क्रमशः २१.३ प्रतिशत र १०.९ प्रतिशतले बढेको छ । त्यसैगरी, अघिल्लो वर्ष कुल लगानी कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ३२.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ३२.८ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २१.२ प्रतिशत रहेको कुल स्थिर पूँजी निर्माण समीक्षा वर्षमा १९.६ प्रतिशत कायम रहेको छ ।

१.२५ अघिल्लो वर्ष प्रचलित मूल्यमा १२.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल आन्तरिक माग समीक्षा वर्षमा १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, अघिल्लो वर्ष २.६ प्रतिशतले घटेको कुल लगानी समीक्षा वर्षमा १४.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । निरन्तर ऋणात्मक रहेको वस्तु तथा सेवाको खुद निर्यात समीक्षा वर्षमा ८.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात २.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

तालिका १.३
उपभोग, लगानी, आन्तरिक माग तथा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (प्रचलित बजार मूल्यमा)

	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
विवरण	रु. करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
कुल उपभोग	१०५६१८.५	१२५१४२.१	१४०२७०.७	१८.५	१२.१
कुल लगानी	४५७३९.५	४४५३२.२	५१०५९.०	-२.६	१४.७
आन्तरिक माग	१५१३५८.०	१६९६७४.३	१९१३२९.७	१२.१	१२.८
खुद निर्यात	-३१९९०.०	-३२७३१.४	-३५५१२.३	२.३	८.५
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	११९३६७.९	१३६९४३.०	१५५८१७.४	१४.७	१३.८
खुद साधन (Factor) आय	९११.७	७५४.९	१४७८.५	-१७.२	९५.९
खुद ट्रान्सफर	२८२६४.८	३०७८५.९	४००८३.५	८.९	३०.२
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१४८५४४.४	१६८४८३.८	१९७३७९.४	१३.४	१७.२

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय

१.२६ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (Gross National Disposable Income) १७.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो आय १३.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । त्यसैगरी, प्रचलित मूल्यको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको १४.७ प्रतिशत रहेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा सो वृद्धिदर १३.८ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आयको अनुपात १२६.७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १२३.० प्रतिशत रहेको थियो ।

मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

१.२७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ८.३ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस्तो मुद्रास्फीति ९.६ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क ९.० प्रतिशतले वृद्धि हुन गएतापनि खाद्य तथा पेयपदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क ७.७ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएकोले समग्रमा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा कम रहन गएको हो । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा खाद्य तथा पेयपदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्कको औसत वृद्धिदर १४.७ प्रतिशत र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्कको यस्तो वृद्धिदर ५.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

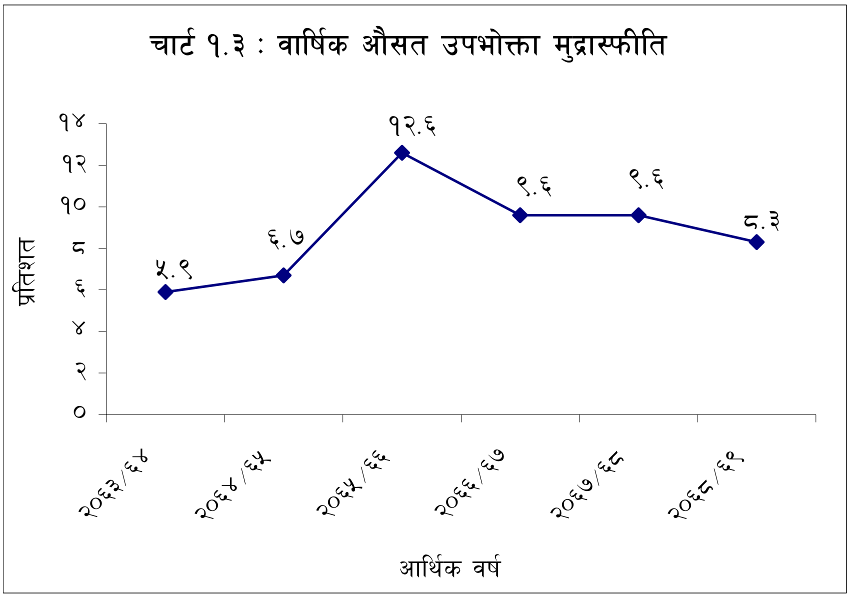

१.२८ समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा पेयपदार्थ समूहमा पर्ने वस्तुहरुमध्ये तरकारीको वार्षिक औसत मूल्यवृद्धि सबैभन्दा बढी २४.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा पनि यस उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर ३५.० प्रतिशत रहेको थियो । यसैगरी, समीक्षा वर्षमा घ्यू तथा तेल, फलफूल र दुध तथा अण्डाको मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर क्रमशः १६.९ प्रतिशत, १४.४ प्रतिशत र १३.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा यस्तो वृद्धिदर क्रमशः १९.४ प्रतिशत, २.५ प्रतिशत र १४.६ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष १५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको रेष्टुरेन्ट तथा होटेलको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क समीक्षा वर्षमा ११.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यसैगरी, समीक्षा बर्षमा सूर्तिजन्य पदार्थ र चिनी तथा मिठाईको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर क्रमशः १०.८ प्रतिशत र ९.२ प्रतिशत रहेको छ । यी उप–समूहको मूल्य सूचकाङ्क अघिल्लो आर्थिक वर्षमा क्रमशः १३.५ प्रतिशत र १९.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । तर, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २३.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको मसलाजन्य वस्तुहरुको मूल्य सूचकाङ्कमा भने समीक्षा वर्षमा ९.१ प्रतिशतले ह्रास आएको छ ।

१.२९ समीक्षा वर्षमा गैर-खाद्यवस्तु तथा सेवा समूहका वस्तुहरुमध्ये यातायात र लत्ताकपडा तथा जुत्ताचप्पलको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १५.६ प्रतिशत र १४.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । उक्त वृद्धिदर अघिल्लो वर्ष क्रमशः १०.१ प्रतिशत र १३.३ प्रतिशत रहेको थियो । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा फर्निसिङ तथा घरायसी उपकरण र शिक्षा समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः १३.४ प्रतिशत र ९.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ५.७ प्रतिशत र ५.५ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष १०.६ प्रतिशतले ह्रास भएको संचार क्षेत्रको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा समीक्षा वर्षमा पनि पुनः ८.२ प्रतिशतले ह्रास आएको छ ।

१.३० समीक्षा वर्षमा पहाड, तराई र काठमाडौं उपत्यकाको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः ९.७ प्रतिशत, ८.१ प्रतिशत र ७.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः १०.६ प्रतिशत, ७.२ प्रतिशत र १२.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

थोक मुद्रास्फीति

१.३१ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वार्षिक औसत राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क ६.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ९.९ प्रतिशत रहेको थियो । थोक मूल्य अन्तर्गत आयातित वस्तुहरु, स्वदेशी उत्पादित वस्तुहरु र कृषिजन्य वस्तुहरुको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १२.१ प्रतिशत, ९.६ प्रतिशत र २.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी सूचकाङ्कहरुको वृद्धिदर क्रमशः ८.५ प्रतिशत ९.१ प्रतिशत र १०.८ प्रतिशत रहेको थियो ।

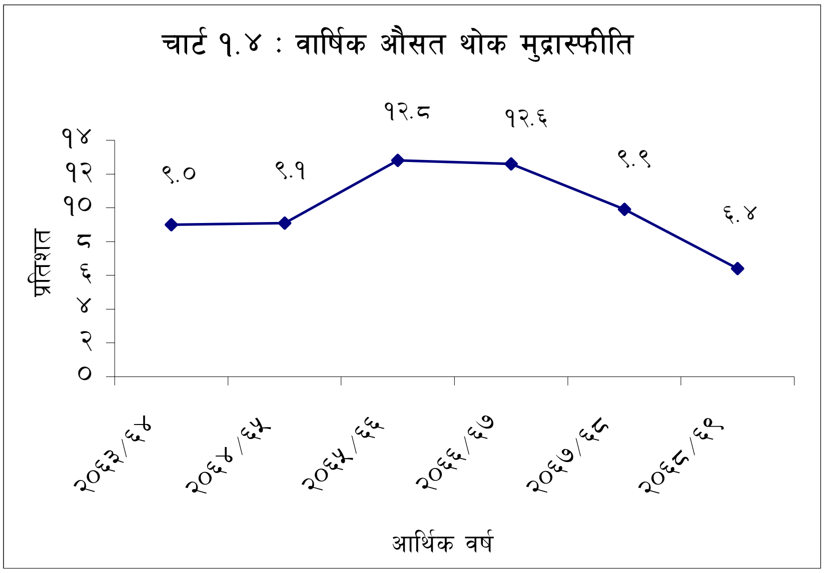

१.३२ कृषिजन्य वस्तु अन्तर्गत अघिल्लो वर्ष १०.९ प्रतिशतले ह्रास भएको नगदेवालीको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा समीक्षा वर्षमा १४.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। फलफूल तथा तरकारी र पशुजन्य उत्पादनको थोक सूचकाङ्कको वृद्धिदर समीक्षा वर्षमा क्रमशः ११.५ प्रतिशत र ३.० प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः २३.६ प्रतिशत र १२.७ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.३३ समीक्षा वर्षमा स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुमध्ये पेयपदार्थ तथा सूर्तिजन्य वस्तु र खाद्यजन्य वस्तुको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ११.६ प्रतिशत र १०.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सूचकाङ्कहरुमा क्रमशः १४.३ प्रतिशत र ५.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अघिल्लो वर्ष निर्माण सामाग्रीको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा ५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

१.३४ समीक्षा वर्षमा आयातित समूहतर्फ कपडाजन्य वस्तुहरु, पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोइला र इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरुको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः २३.३ प्रतिशत, २१.२ प्रतिशत र ११.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी समूहहरुको वृद्धिदर क्रमशः ५.४ प्रतिशत, १५.८ प्रतिशत र ३.० प्रतिशत रहेको थियो ।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

१.३५ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वार्षिक औसत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क २७.४ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर १८.० प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा बर्षमा राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमध्ये तलब सूचकाङ्क १९.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धि दर २९.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष तलब सूचकाङ्कमा कुनै वृद्धि भएको थिएन भने ज्यालादर सूचकाङ्कको वृद्धिदर २४.० प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा तलब सूचकाङ्कतर्फ सबैभन्दा बढी बैंक तथा वित्तीय संस्थातर्फ ४२.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, सार्वजनिक संस्थान र सैनिक तथा

प्रहरीतर्फ क्रमशः २७.१ प्रतिशतले र २६.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । तलब सूचकाङ्क अन्तर्गत शिक्षा, निजामती सेवा र निजी संस्थाहरुतर्फ क्रमशः १९.१ प्रतिशत, १८.७ प्रतिशत र ८.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । समीक्षा वर्षमा निर्माण मजदुरहरुको ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक वृद्धिदर ३१.८ प्रतिशत रहेको छ भने औद्योगिक मजदूर र कृषि मजदूरको ज्यालादर सूचकाङ्क क्रमशः २९.८ प्रतिशत र २९.१ प्रतिशतले बढेको छ ।

वाह्य क्षेत्र

समग्र वाह्य क्षेत्र स्थिति

१.३६ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा मुलुकको वाह्य क्षेत्रको कारोबारमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा सुधार आयो । वस्तु निर्यातमा वृद्धि भएतापनि फराकिलो आधार भएको आयात पनि सोही अनुसार वृद्धि हुँदा समीक्षा वर्षमा वस्तु व्यापार घाटाको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा बढी रहन गयो । सेवा आयमा भएको उल्लेख्य वृद्धि एवम् सेवा भुक्तानीमा आएको ह्रासका कारण खुद सेवा खाता नाफामा रह्यो । यसका साथै विप्रेषण आय पनि उल्लेख्य रुपमा बढेको कारण चालू खातामा सुधार भई बचतमा रहेको र पूँजी ट्रान्सफरको वृद्धिदर पनि सन्तोषजनक रहेकाले समग्र शोधनान्तर स्थिति हालसम्मकै उच्च बचतमा रहन गएको छ । फलस्वरुप, समीक्षा वर्षमा विदेशी विनिमय सञ्चितिको स्तर पनि उच्च रहेको छ ।

वैदेशिक व्यापारको स्थिति

१.३७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल वस्तु निर्यात १५.४ प्रतिशत (रु. ९ अर्ब ९२ करोड) ले वृद्धि भई रु. ७४ अर्ब २६ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात ५.८ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो । कुल निर्यातको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्ष ४.७ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो अनुपात ४.८ प्रतिशत रहेको छ ।

१.३८ भारततर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष ८.४ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १४.४ प्रतिशत (रु. ६ अर्ब २६ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४९ अर्ब ६२ करोड पुग्यो । समीक्षा वर्ष भारततर्फ मुख्यतया लत्ताकपडा, अलैंची, पोलिस्टर धागो, तामाको तार र जी. आई. पाइप लगायतका वस्तुहरुको निर्यातमा वृद्धि भएको छ (तालिका १० र तालिका ११) ।

१.३९ समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकतर्फको निर्यात १७.५ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ६७ करोड) ले वृद्धि भई रु. २४ अर्ब ६५ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात ०.७ प्रतिशतको सीमान्त दरले मात्र बढेको थियो । अमेरिकी डलरमा अन्य मुलुकतर्फको वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्ष ४.१ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भई अमेरिकी डलर ३० करोड ५१ लाख पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकतर्फ मुख्यतयाः ऊनी गलैंचा, पश्मिना, तयारी पोशाक, छाला र नेपाली कागज र सोबाट बनेका सामान लगायतका वस्तुको निर्यातमा वृद्धि भएको छ (तालिका १० र तालिका १३) ।

१.४० आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल वस्तु आयात १६.५ प्रतिशत (रु. ६५ अर्ब ४९ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४६१ अर्ब ६७ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात ५.८ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा कुल आयातको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्षको २८.९ प्रतिशतबाट वृद्धि भई २९.६ प्रतिशत पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा सुन तथा पेट्रोलियम पद्धार्थको आयात उच्च दरले बढेको कारण समग्र आयातको वृद्धिदर उच्च रहन गएको हो ।

१.४१ कुल आयात मध्ये भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष २०.६ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्ष १४.३ प्रतिशत (रु. ३७ अर्ब ४६ करोड) ले वृद्धि भई रु. २९९ अर्ब ३९ करोड पुग्यो । समीक्षा वर्षमा भारतबाट मुख्यतया पेट्रोलियम पदार्थ, कोइला, चामल, एम.एस. वायर (रड, क्वाइल र बार समेत) तथा रासायनिक मल लगायतका वस्तुहरुको आयातमा वृद्धि भयो । परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी आयात हुने व्यवस्था अन्तर्गत भारतबाट समीक्षा वर्षमा कुल रु. ६० अर्ब ६८ करोड (भारतबाट हुने आयातको २०.३ प्रतिशत) बराबरका सामान आयात भयो । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात रु. ४७ अर्ब ७७ करोड (भारतबाट हुने आयातको १८.२ प्रतिशत) रहेको थियो ।

१.४२ अन्य मुलुकबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष १४.६ प्रतिशतले ह्रास आएको विपरीत समीक्षा वर्ष २०.९ प्रतिशत (रु. २८ अर्ब ३ करोड) ले वृद्धि भई रु. १६२ अर्ब २८ करोड पुग्यो । अमेरिकी डलरमा अन्य मुलुकतर्फको वस्तु आयात अघिल्लो वर्षको ११.७ प्रतिशत ह्रासको विपरीत समीक्षा वर्षमा ७.९ प्रतिशतले

बढेर अमेरिकी डलर २ अर्ब ७६ लाख पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकबाट विशेषगरी सुन, भटमासको कच्चा तेल, खाने तेल, पोलिथिन ग्रानुयल र विजुलीका सामान लगायतको आयातमा वृद्धि भएको छ । (तालिका १० र तालिका १४) ।

१.४३ अघिल्लो वर्ष कुल व्यापार घाटा ५.८ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो घाटा १६.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३८७ अर्ब ४१ करोड पुग्यो । फलस्वरुप, व्यापार घाटाको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्षको २४.२ प्रतिशतबाट वृद्धि भई समीक्षा वर्षमा २४.९ प्रतिशत पुगेको छ । भारतसँगको व्यापार घाटा अघिल्लो वर्षको २३.४ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १४.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २४९ अर्ब ७७ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष १७.० प्रतिशतले ह्रास आएको अन्य मुलुकहरुसँगको व्यापार घाटा समीक्षा वर्षमा २१.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १३७ अर्ब ६३ करोड पुग्यो (तालिका १०) ।

१.४४ कुल व्यापार अघिल्लो वर्षको ५.८ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १६.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५३५ अर्ब ९३ करोड पुग्यो । कुल व्यापार कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्ष ३३.६ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो अनुपात ३४.४ प्रतिशत पुग्यो । कुल व्यापारमा भारतसँगको व्यापार अघिल्लो वर्ष १८.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १४.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३४९ अर्ब पुग्यो । अन्य मुलुकसँगको यस्तो व्यापार अघिल्लो वर्षको १२.८ प्रतिशत ह्रासको विपरीत समीक्षा वर्षमा २०.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १८६ अर्ब ९२ करोड पुगेको छ । (तालिका १०) ।

१.४५ अघिल्लो वर्ष निर्यात आयात अनुपात १६.२ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्ष यस्तो अनुपात १६.१ प्रतिशत कायम भएको छ । कुल निर्यातमा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ६७.४ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्ष ६६.८ प्रतिशत रह्यो । कुल आयातमा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ६६.१ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो अंश ६४.८ प्रतिशत रह्यो । कुल व्यापार घाटामा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ६५.९ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो अंश ६४.५ प्रतिशत रह्यो । कुल बैदेशिक व्यापारमा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ६६.३ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६५.१ प्रतिशत रह्यो (तालिका १०) ।

शोधनान्तर स्थिति

१.४६ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा एफ.ओ.बी. मूल्यमा कुल निर्यात १८.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८१ अर्ब ५१ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात ८.७ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा पेट्रोलियम पदार्थको आयात २२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९२ अर्ब २६ करोड तथा अन्य वस्तुहरुको आयात १५.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३६२ अर्ब ४० करोड पुगेको कारण एफ.ओ.बी. मूल्यमा कुल आयात १७.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४५४ अर्ब ६५ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष पेट्रोलियम पदार्थको आयात ४५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएतापनि अन्य वस्तुहरुको आयातमा ०.६ प्रतिशतले ह्रास आएको कारण कुल आयात ५.९ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो । यस प्रकार वस्तु व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष ५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १६.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३७३ अर्ब १४ करोड रहन गयो (तालिका १५) ।

१.४७ अघिल्लो वर्ष पर्यटन आय १२.५ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा भने २४.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३० अर्ब ७० करोड पुग्यो । अन्य सेवा आय पनि समीक्षा वर्षमा ३८.१ प्रतिशतले बढेको कारण अघिल्लो वर्ष ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल सेवा आय समीक्षा वर्षमा ३६.५ प्रतिशतको उच्चदरले वृद्धि भई रु. ७२ अर्ब ३५ करोड पुग्यो । समीक्षा वर्ष यातायात खर्चमा १९.८ प्रतिशतले वृद्धि भएतापनि भ्रमण खर्चमा ६.८ प्रतिशतले ह्रास आयो । अघिल्लो वर्ष ८.६ प्रतिशतले ह्रास आएको कुल सेवा भुक्तानीमा समीक्षा वर्षमा पुनः ५.५ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ५८ अर्ब ३० करोड रहन गयो । यसप्रकार खुद सेवा आय अघिल्लो वर्ष ४७.१ प्रतिशतले ह्रास भई रु. ८ अर्ब ६८ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्षमा रु. १४ अर्ब ६ करोडले बचतमा रहन गयो ।

१.४८ समीक्षा वर्ष आय शीर्षकतर्फको प्राप्ति २८.७ प्रतिशतले बढी रु. २२ अर्ब ५२ करोड रहन गयो । त्यस्तै, आय शीर्षकतर्फको भुक्तानी समीक्षा वर्षमा २.८ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रु. १० अर्ब २३ करोड कायम रह्यो । फलस्वरुप, अघिल्लो वर्ष खुद आयमा १७.२ प्रतिशतले ह्रास आएको विपरीत समीक्षा वर्षमा ६२.८ प्रतिशतको उच्च वृद्धि भई रु. १२ अर्ब २९ करोडको बचत रहन गयो ।

१.४९ अघिल्लो वर्ष ३.४ प्रतिशतले ह्रास भएको अनुदान आय समीक्षा वर्षमा ४०.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३६ अर्ब २३ करोड पुग्यो । निजी क्षेत्रको विप्रेषण अघिल्लो वर्ष ९.४ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्ष ४१.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३५९ अर्ब ५५ करोड पुग्यो । अमेरिकी डलरमा विप्रेषण आय अघिल्लो वर्ष

१२.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा २५.८ प्रतिशतले वृद्धि भई ४ अर्ब ४१ करोड ३८ लाख अमेरिकी डलर पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा पेन्सन आय २.२ प्रतिशतले ह्रास आई रु. २८ अर्ब ३४ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष ३५.६ प्रतिशतले ह्रास भएको ट्रान्सफर भुक्तानी समीक्षा वर्षमा ५२.६ प्रतिशतले वृद्धि भयो । त्यसैगरी, अघिल्लो वर्ष ८.१ प्रतिशतले मात्र बढेको कुल ट्रान्सफर आय समीक्षा वर्षमा ३७.५ प्रतिशतले वृद्धि भयो । अघिल्लो वर्ष ८.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको खुद ट्रान्सफर समीक्षा वर्षमा ३७.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४२२ अर्ब ७७ करोड रहन गयो । यी आधारमा, समीक्षा वर्षमा चालू खाता रु. ७५ अर्ब ९८ करोडले बचतमा रह्यो । यस्तो बचत कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४.९ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष चालू खाता रु. १२ अर्ब ९४ करोड (कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ०.९ प्रतिशत) ले घाटामा रहेको थियो (तालिका १५) ।

१.५० पूँजी खातातर्फको ट्रान्सफर अघिल्लो वर्ष रु. १५ अर्ब ९१ करोडले बचतमा रहेकोमा समीक्षा वर्षमा १४.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १८ अर्ब २४ करोडले बचतमा रह्यो ।

१.५१ वित्तीय खातातर्फ समीक्षा वर्षमा रु. ९ अर्ब २० करोड प्रत्यक्ष्य वैदेशिक लगानी भित्रिएको छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा अन्य लगानी सम्पत्तिमा रु. १५ अर्ब ७२ करोड थप भएको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा सरकारी ऋण आप्रवाह रु. १३ अर्ब ४५ करोड रह्यो भने साँवा भुक्तानी रु. १२ अर्ब ४० करोड रहन गयो । चालू तथा वित्तीय खातातर्फको उपरोक्त कारोबारबाट समीक्षा वर्षमा समग्र शोधनान्तर बचत रु. १२७ अर्ब ७० करोड रहन गयो । अघिल्लो वर्ष रु. २ अर्ब १८ करोडको शोधनान्तर बचत भएको थियो । अघिल्लो वर्ष शोधनान्तर बचतको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ०.२ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो अनुपात ८.२ प्रतिशत रह्यो । (तालिका १५) ।

विदेशी विनिमय सञ्चिति

१.५२ २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति ६१.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४३९ अर्ब ४६ करोड पुगेको छ । कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको विदेशी मुद्रा सञ्चितिको अंश ८५.५ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति १.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २७२ अर्ब १५ करोड रहेकोमा नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको सञ्चितिको अंश ७८.३ प्रतिशत रहेको थियो । कुल सञ्चिति मध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसंग रहेको सञ्चिति समीक्षा वर्ष ७६.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३७५ अर्ब ५३ करोड रहन गयो (तालिका १६) । अमेरिकी डलरमा भने २०६८ असार मसान्तदेखि २०६९ असार मसान्तसम्ममा कुल सञ्चिति २९.३ प्रतिशतले वृद्धि भई अमेरिकी डलर ४ अर्ब ९६ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कुल सञ्चिति ६.२ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो (तालिका १७) । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तर ११.६ महिनाको वस्तु आयात र १०.३ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको छ ।

तालिका १.४

सञ्चिति पर्याप्तता परिसूचकहरु (Reserve Adequacy Indicators)

	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९[अ]
व्यापार परिसूचक (महिनामा)			
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु मात्र)	८.७	८.४	११.६
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु तथा सेवा)	७.४	७.३	१०.३
मौद्रिक परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/विस्तृत मुद्रा प्रदाय	३२.८	२९.५	३८.९
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/सञ्चित मुद्रा	१२३.०	११६.०	१३७.६
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२२.५	१९.९	२८.२

अ : अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

१.५३ २०६९ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिको विस्तृत मुद्रा प्रदाय र सञ्चित मुद्रासँगको अनुपात क्रमशः ३८.९ प्रतिशत र १३७.६ प्रतिशत रहन गयो । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपातहरु क्रमशः २९.५ प्रतिशत र ११६.० प्रतिशत रहेका थिए ।

विनिमय दर प्रवृत्ति

१.५४ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा पनि नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको विनिमय दर स्थिर रह्यो । यस अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलर लगायत अन्य प्रमुख अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राहरु - पाउण्ड स्टर्लिङ्ग, यूरो र जापानी येनसँग अवमूल्यन भयो । २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग १९.९ प्रतिशतले अवमूल्यन भयो । त्यसैगरी नेपाली मुद्रा यस अवधिमा पाउण्ड स्टर्लिङ्गसँग १६.२ प्रतिशतले, यूरोसँग ७.१ प्रतिशतले र जापानी येनसँग १९.९ प्रतिशतले अवमूल्यन भयो ।

तालिका १.५
विनिमय दर प्रवृत्ति

विदेशी मुद्रा	खरीद दर (नेपाली रुपैयाँमा)			अधिमूल्यन(+)/अवमूल्यन(-)	
	असार मसान्त			(प्रतिशतमा)	
	२०६७	२०६८	२०६९	२०६८	२०६९
१ अमेरिकी डलर	७४.४४	७०.९५	८८.६०	४.९	-१९.९
१ पाउण्ड स्टर्लिङ्ग	११३.७१	११४.५४	१३६.६२	-०.७	-१६.२
१ यूरो	९४.७९	१००.३४	१०७.९८	-५.५	-७.१
१० जापानी येन	८.५	९.०	११.२	-५.६	-१९.९

सरकारी वित्त स्थिति

१.५५ सरकारी बजेट, खर्च, लगानी र राजस्व सम्बन्धी वर्गीकरण अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुपको बनाउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६८/६९ देखि सरकारी वित्त तथ्याङ्क सम्बन्धी म्यानुअल २००१ (Government Finance Statistics, 2001) मा आधारित वर्गीकरण लागू गरिएको छ । नयाँ वर्गीकरण अनुसार साविकका चालू र पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका केही शीर्षकहरु परिमार्जन तथा समायोजन हुन गएको कारण अघिल्ला आर्थिक वर्षहरुसँग यस्ता खर्चहरु तुलना गर्ने आधारमा पनि परिवर्तन आएको छ । साविकमा कुल खर्चलाई चालू, पूँजीगत र साँवा भुक्तानीमा वर्गीकरण गर्ने गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ देखि चालू, पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्थामा वर्गीकरण गरिएको छ । नयाँ संकेत तथा वर्गीकरणबाट सरकारी तथ्याङ्कहरुलाई सरल, व्यवस्थित, विश्वसनीय, अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा तुलनायोग्य र पारदर्शी बनाई आर्थिक अनुशासन कायम गर्न सहयोग पुग्ने विश्वास लिइएको छ ।

१.५६ विगतका केही आर्थिक वर्षहरुमा समयमा नै वार्षिक बजेट प्रस्तुत भई कार्यान्वयनमा आउन नसकेकोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा समयमा नै बजेट कार्यान्वयनमा आएतापनि सरकारी खर्चको वृद्धिदर अपेक्षा अनुरुप हुन सकेको छैन । समीक्षा वर्षमा खासगरी पूँजीगत खर्च न्यून रहेको छ । समीक्षा वर्षमा नगद प्रवाहमा आधारित तथ्याङ्क अनुसार बजेट घाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १.१ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष सो अनुपात ३.७ प्रतिशत रहेको थियो ।

सरकारी खर्च

१.५७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च १५.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३१९ अर्ब ८३ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल सरकारी खर्च १०.७ प्रतिशतले बढी रु. २७७ अर्ब ६२ करोड पुगेको थियो ।

१.५८ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नेपाल सरकारको नगद प्रवाहमा आधारित चालू खर्च रु. २३६ अर्ब २५ करोड पुगेको छ भने पूँजीगत खर्च रु. ४५ अर्ब ४४ करोड पुगेको छ ।

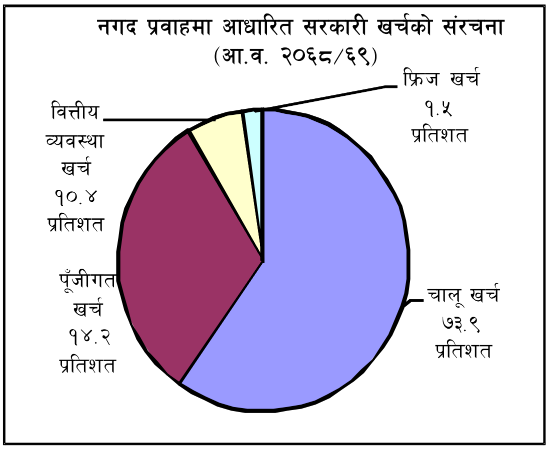

१.५९ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्चमा चालू खर्चको अंश ७३.९ प्रतिशत, पूँजीगत खर्चको अंश १४.२ प्रतिशत, वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गतको खर्चको अंश १०.४ प्रतिशत र फ्रीज खर्चको अंश १.५ प्रतिशत रहेको छ।

सरकारी राजस्व

१.६० आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नेपाल सरकारको राजस्व २२.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २४४ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ। उक्त राजस्व वार्षिक लक्ष्य रु. २४१ अर्ब ७७ करोडको १०१.१ प्रतिशत हुन आउँछ। अघिल्लो वर्ष यस्तो राजस्व ११.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १९९ अर्ब ८२ करोड पुगेको थियो। समीक्षा वर्षमा राजस्व/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १५.७ प्रतिशत पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस्तो अनुपात १४.६ प्रतिशत रहेको थियो। समीक्षा वर्षमा समयमा नै बजेट कार्यान्वयनमा आएकोले आर्थिक क्रियाकलापहरुमा भएको विस्तार, "कर कार्यान्वयन अभियान वर्ष २०६८/६९" को कार्यान्वयन, स्थायी लेखा नम्बर लिनेको सँख्यामा वृद्धि, आयात वृद्धि, कर चुहावट नियन्त्रण एवम् राजस्व प्रशासनमा भएको समग्र सुधारका कारण राजस्व परिचालनमा उल्लेख्य वृद्धि भएको हो।

१.६१ राजस्वका शीर्षकहरुमध्ये मूल्य अभिवृद्धि कर आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा १७.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७२ अर्ब १९ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष उक्त राजस्व १५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। आयातमा भएको वृद्धि, नक्कली भ्याट बिल कारोबारमा भएको कारवाहीको प्रभाव र मूल्य अभिवृद्धि कर प्रशासनमा भएका सुधारका कारण समीक्षा वर्षमा मूल्य अभिवृद्धि करको वृद्धिदरमा विस्तार आएको हो।

१.६२ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा भन्सार महसूलबाट प्राप्त हुने राजस्व २१.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४३ अर्ब ४१ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष सो राजस्व १.८ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो। अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा कुल आयातमा भएको वृद्धि, कृषि सुधार शुल्कमा भएको वृद्धि र भारतीय अन्तःशुल्क फिर्तामा भएको वृद्धिका कारण भन्सार राजस्वमा वृद्धि भएको हो।

१.६३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा सरकारको आयकर २५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५२ अर्ब ३३ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो कर २३.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४१ अर्ब ६८ करोड पुगेको थियो। "कर कार्यान्वयन अभियान वर्ष" को सकारात्मक प्रभाव र करदाता शिक्षामा जोड दिइएको कारण आयकर राजस्वमा वृद्धि भएको हो।

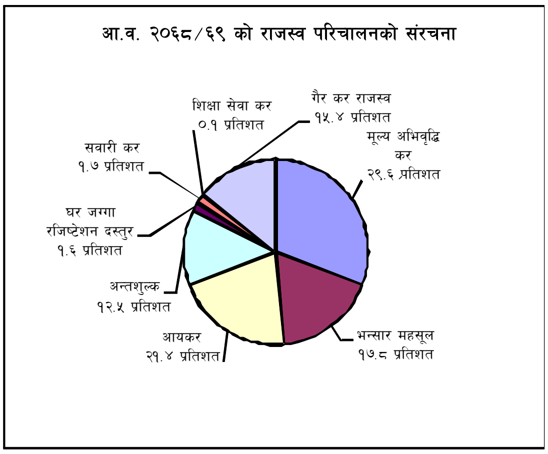

१.६४ समीक्षा वर्षमा अन्तःशुल्क १५.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३० अर्ब ४१ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो राजस्व ८.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। कर प्रशासनमा गरिएको सुधार तथा चुहावट नियन्त्रणमा गरिएको कडाईका कारण अन्तःशुल्क राजस्वमा वृद्धि भएको हो।

१.६५ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्वमा मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान सबैभन्दा बढी २९.६ प्रतिशत रहेको छ। त्यसपछि क्रमशः आयकर (२१.४ प्रतिशत), भन्सार (१७.८ प्रतिशत) र अन्तःशुल्क (१२.५ प्रतिशत) रहेको छ। अघिल्लो वर्ष मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर र भन्सारको योगदान क्रमशः ३०.९ प्रतिशत, २०.९ प्रतिशत र १७.८ प्रतिशत रहेको थियो भने अन्तःशुल्कको योगदान १३.२ प्रतिशत रहेको थियो।

१.६६ समीक्षा वर्षमा गैर-कर राजस्व परिचालनमा ३४.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३७ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष गैर-कर राजस्वमा १०.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। गैर-कर राजस्व असुलीमा विशेष जोड दिइएकोले यसको सकारात्मक प्रभाव पर्नुका साथै सार्वजनिक संस्थानहरुबाट प्राप्त हुने लाभांश, रोयल्टी, वस्तु तथा सेवाको बिक्रीबाट प्राप्त आय, राहदानी तथा भिसा शुल्क आदि जस्ता उप-शीर्षकहरुको योगदानका कारण गैर-कर राजस्वमा वृद्धि भएको हो।

कर सम्बन्धी केही नीतिगत व्यवस्थाहरु

१.६७ राजस्व परिचालन सम्वन्धी नीतिहरु तर्जुमा गर्दा मूलतः राजस्व परामर्श समिति, उद्योगी, व्यवसायी र अन्य सम्बन्धित सरोकारवालाहरुले दिएको सुझाव र द्विपक्षीय एवम् वहुपक्षीय सन्धि-सम्झौतामा नेपालले जनाएका प्रतिबद्धताहरुलाई आधार बनाइन्छ । यसै सन्दर्भमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को बजेट वक्तव्य मार्फत आन्तरिक साधन र स्रोतको अधिकतम परिचालनबाट दिगो, निजी क्षेत्र मैत्री, पारदर्शी तथा स्वावलम्वी अर्थतन्त्रको निर्माण गर्ने सन्दर्भमा समतामूलक कर प्रणालीको विकास गर्न राजस्व सम्बन्धी निम्न नीतिगत व्यवस्थाहरु गरिएका थिए ।

(क) भूमिमा महिलाको स्वामित्व बढाउन गाउँ विकास समितिहरुमा महिलाको नाममा रजिष्ट्रेशन पारित गर्दा लिखतमा लाग्ने दस्तुरमा ४० प्रतिशत छुट दिने व्यवस्था गरिएको ।

(ख) स्वरोजगार सृजना गर्न मद्दत पुर्‍याउन लुगा सिउने कल आयात गर्दा एक प्रतिशतमात्र भन्सार लाग्ने गरी छुट दिने व्यवस्था गरिएको ।

(ग) घरजग्गाको बिक्रीबाट हुने आम्दानी तथा शेयर खरिद-बिक्रीमा लाग्दै आएको पूँजीगत लाभकर पचास प्रतिशतले घटाइएको ।

(घ) दमकल तथा शववाहनमा सवारी साधन कर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको ।

मञ्जुषा १

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा अवलम्बन गरिएका राजस्व नीतिहरु

- राजस्वका दरहरुमा वृद्धि नगरी प्रशासनिक सुधार र राजस्व प्रशासनको क्षमता अभिवृद्धिबाट राजस्व परिचालन गर्ने,
- आन्तरिक र वाह्य लगानी आकर्षित गर्दै जलविद्युत तथा पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा लगानी विस्तार गर्न लगानी-मैत्री वातावरण सृजना गर्ने,
- उत्पादनमूलक, आयात प्रतिस्थापन र निकासी प्रर्वद्धन गर्ने उद्योगहरुलाई संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्दै देशको अर्थतन्त्रलाई औद्योगिकरणतर्फ अगाडि बढाउने,
- करको दायरामा नआएका नयाँ क्षेत्रहरु पहिचान गरी करको दायरा विस्तार गर्ने,
- गैर-कर राजस्वको नयाँ क्षेत्रहरु पहिचान गर्दै विद्यमान दरहरुलाई पुनरावलोकन गरी राजस्व संकलनको महत्वपूर्ण स्रोतको रुपमा विकास गर्ने,
- राजस्व चुहावट, विदेशी विनिमय अपचलन, सम्पत्ति शुद्धीकरण क्षेत्रहरुको पहिचान गरी चुहावट नियन्त्रणमा प्रभावकारिता ल्याउने,
- अर्थ मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरुमा केन्द्रीय राजस्व सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने र
- राजस्व प्रशासनको वर्तमान संगठनात्मक संरचना र कार्य प्रणालीलाई समयानुकूल परिमार्जन गरी स्वच्छ, पारदर्शी, व्यवसायीक र करदातामैत्री राजस्व प्रशासनको विकास गर्ने ।

(ङ) वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका नेपाली यात्रुहरुले विदेशबाट आउँदा ल्याउने एल.सी.डी., प्लाज्मा वा एल.ई.डी. टेलिभिजनमा समदरमा लाग्ने हालको महसुल दर घटाइएको ।

(च) एकआपसमा गाभिने वित्तीय संस्थाहरुले सो प्रयोजनका लागि घरजग्गाको रजिष्ट्रेशन पारित गर्दा लिखतमा लाग्ने दस्तुर छुट दिइएको ।

(छ) करको दायरामा नआउने वा आएर पनि न्यून सहभागिता जनाउने वा कर दायित्व पालना नगर्ने करदाताउपर कानून वमोजिम समुचित अनुसन्धान र कारवाही गर्ने व्यवस्था गरिएको ।

(ज) वियर, अल्कोहल, चुरोट र सुर्तिजन्य जनस्वास्थ्यमा असर पार्ने वस्तुहरुको उत्पादनको अन्तःशुल्क दरमा वृद्धि गरिएको ।

(झ) राजस्व प्रशासनलाई स्वायत्त र प्रभावकारी बनाउन "राजस्व वोर्ड" गठन गर्ने प्रस्ताव गरिएको ।

(ञ) करदाता सेवालाई थप विस्तार गरी प्रभावकारी बनाउन काठमाडौं उपत्यकाबाहिर थप १३ वटा करदाता सेवा कार्यालय स्थापना गर्ने प्रस्ताव गरिएको ।

(ट) विद्यमान आयकर निर्देशिका परिमार्जनका साथै अन्तःशुल्क तथा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्देशिका समेत तयार गर्ने योजना रहेको ।

मञ्जुषा २

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा राजस्वको दायरा बढाउन अवलम्बन गरिएका रणनीतिहरु

- आर्थिक वर्ष २०६८/६९ लाई "कर कार्यान्वयन अभियान वर्ष" को रुपमा निरन्तरता दिइएको,
- कर प्रयोजन बाहेकका सम्पत्तिको स्वःघोषणा गर्न अभिप्रेरित गरी आर्थिक वर्ष २०६९/७० देखि यस स्वःघोषणालाई करको आधारको रुपमा लिइने व्यवस्था गरिएको,
- भन्सार मूल्याङ्कन र न्यून विजकीकरणलाई निरुत्साहित गर्न पैठारी हुने मालवस्तुहरुको भन्सार विन्दुमै अधिकतम खुद्रा मूल्य घोषणा गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको,
- मदिरा लगायत सुर्तिजन्य वस्तुहरुको अन्तःशुल्कका दरहरुमा केही वृद्धि गरिएको,
- बक्यौता रकमलाई रकम र वर्षको आधारमा तालिकीकरण गरी असूलीका लागि विशेष अभियान संचालन गर्ने व्यवस्था गरिएको,
- स्थायी लेखा नम्वर लिएका व्यक्तिहरुले मात्र जग्गा रजिष्ट्रेसन सम्बन्धी लेखापढी गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको,
- राजस्व प्रशासनमा सुधार तथा चुहावट नियन्त्रणमा जोड दिइएको र
- अन्तरनिकाय समन्वय गरी गैर-करका वर्तमान दरहरु, प्रदान गरिने सेवाको लागत, लगानी र असूलीको सिद्धान्त समेतको आधारमा पुनरावलोकन गर्ने व्यवस्था गरिएको ।

करका दरहरु

१.६८ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा प्राकृतिक व्यक्ति तथा दम्पत्तिको करयोग्य आयको छुट सीमालाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को क्रमशः रु. १ लाख ६० हजार र रु. २ लाखको व्यवस्था यथावत राखिएको छ । सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरु विस्तार गर्दै लैजाने सन्दर्भमा सामाजिक सुरक्षा करको व्यवस्था प्रारम्भ नगरिएसम्म रोजगारी करयोग्य आयको पहिलो रु. १ लाख ६० हजार रुपैयाँसम्ममा एक प्रतिशत कर लगाउने व्यवस्थालाई यथावत राखिएको छ ।

१.६९ आयात महसूलतर्फ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ५, १०, १५, २०, ३० र ८० प्रतिशत गरी ६ वटा दरहरु कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुनै परिवर्तन गरिएको छैन । निकासी महसूलतर्फ ७० र २०० प्रतिशतका दरहरुलाई यथावत कायम राखिएको छ । त्यस्तै, अन्तःशुल्कतर्फ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५ र ६० प्रतिशत गरी नौ वटा दरहरु कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा पनि यी दरहरुलाई यथावत कायम राखिएको छ ।

तालिका १.६
करका दरहरु

शीर्षक	२०६७/६८	२०६८/६९
१. पैठारी महसुल (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २०, ३०, ८०	५, १०, १५, २०, ३०, ८०
२. निकासी महसुल (प्रतिशतमा)	७०, २००	७०, २००
३. अन्तःशुल्क (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५, ६०	५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५, ६०
४. मूल्य अभिवृद्धि कर (प्रतिशतमा)	१३ प्रतिशत	१३ प्रतिशत
५. आयकर		
(क) आयकर नलाग्ने हद		
(१) व्यक्तिको लागि	रु. १६०,०००।	रु. १६०,०००।
(२) दम्पत्ति वा परिवारको लागि	रु. २००,०००।-	रु. २००,०००।-
(ख) आयकरको दर (प्रतिशतमा)		
(१) रोजगारी करयोग्य आयको पहिलो रु. १,६०,००० सम्म	१ प्रतिशत	१ प्रतिशत
(२) त्यसपछि पहिलो रु. १००,०००।- मा	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
(३) त्यसपछि बाँकी रकममा	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(४) रु. २५ लाखभन्दा बढी आयमा लाग्ने २५ प्रतिशत करमा अतिरिक्त	४० प्रतिशत	४० प्रतिशत
संस्थागत कर		
(क) कर्पोरेट खुद आयमा समदरले		
(१) बैंक, वित्त कम्पनी लगायत वित्तीय संस्थाहरु	३० प्रतिशत	३० प्रतिशत
(२) अन्य	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(ख) साझेदारी फर्म	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
घरजग्गा बहाल कर	१० प्रतिशत	१० प्रतिशत
मिटिङ्ग भत्ता	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
कमिसन	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
चिट्ठा, उपहार, पुरस्कार	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
ब्याज कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
संचयकोष तथा पेन्सन	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
सरकारी ऋणपत्र	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
लाभांश कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत

वैदेशिक नगद अनुदान

१.७० आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नगद प्रवाहमा आधारित वैदेशिक अनुदान रु. ४६ अर्ब ५७ करोड प्राप्त भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो वैदेशिक अनुदान रु. २६ अर्ब २१ करोड मात्र प्राप्त भएको थियो।

बजेट घाटा/बचत

१.७१ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नगद प्रवाहमा आधारित तथ्याङ्क अनुसार बजेट घाटा रु. १७ अर्ब ५९ करोड रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस्तो घाटा रु. ५० अर्ब ५१ करोड रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग नगद प्रवाहमा आधारित बजेट घाटाको अनुपात १.१ प्रतिशत रहेको छ भने अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ३.७ प्रतिशत रहेको थियो।

बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरु

१.७३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा बजेट घाटा पूर्ति गर्न कुल आन्तरिक ऋण रु. ३६ अर्ब ४१ करोड परिचालन भएको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा परिचालन भएको कुल आन्तरिक ऋणको अनुपात २.३ प्रतिशत रहेको छ।

१.७४ समीक्षा वर्षमा रु. ६ अर्ब ६३ करोड आन्तरिक ऋणको भुक्तानी भएको र नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु. २ अर्ब ३७ करोड नगद मौज्दात रहेको (आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा उपयोग भएको अधिविकर्ष

रु. २० अर्ब ७६ करोड समायोजन गरेपछि) कारण नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण परिचालन रु. २७ अर्ब ४१ करोड रहेको छ । यस्तो खुद आन्तरिक ऋण रकम कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १.८ प्रतिशत हुन आउँदछ ।

१.७५ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को असार मसान्तसम्ममा नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण रु. २०९ अर्ब १२ करोड रहेकोमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको मौज्दात रु. २ अर्ब ३७ करोड समेत समायोजन गर्दा २०६९ असार मसान्तसम्ममा कुल आन्तरिक ऋण रु. २०६ अर्ब ७५ करोड रहेको छ ।

१.७६ न्यून वित्त पूर्तिको स्रोतको रुपमा लिइने वैदेशिक नगद ऋण परिचालनमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा रु. ५ अर्ब ७५ करोड (रु. ४ अर्ब ५६ करोड वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत रकमान्तर भएको समेत) पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष रु. ४ अर्ब ९३ करोड बराबरको वैदेशिक ऋण परिचालन भएको थियो ।

सार्वजनिक संस्थानहरुको स्थिति

१.७७ सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित ३७ वटा सार्वजनिक संस्थानहरुको समष्टिगत आर्थिक स्थिति विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २१ वटा संस्थानहरुले खुद नाफा आर्जन गरेका छन् भने १४ वटा संस्थानहरु खुद नोक्सानमा सञ्चालन भएका छन् । नेपाल इञ्जिनियरिङ्ग कन्सल्टेन्सी सेवा केन्द्र लिमिटेड र जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनी लिमिटेडको भने कारोबार नभएको स्थिति छ ।

१.७८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ३७ वटा संस्थानहरुले रु. ६ अर्ब ६७ करोड ६५ लाख खुद नाफा आर्जन गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष यस्तो खुद नाफा रु. १० अर्ब ५५ करोड ८६ लाख रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सार्वजनिक संस्थानहरुको मुनाफा घट्नुमा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको रु. ६ अर्ब ९ करोड र नेपाल आयल निगमको रु. ५ अर्ब ११ करोड नोक्सान हुनु मुख्य कारण रहेको देखिन्छ ।

१.७९ सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित ३७ वटा सार्वजनिक संस्थानहरुको कुल शेयरधनी कोष अघिल्लो वर्षभन्दा २६.४ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. १०० अर्ब ९९ करोड ३ लाख पुगेको छ । मुख्य रुपमा वित्तीय संस्थानहरुको शेयरधनी कोष अघिल्लो वर्ष रु. ३ अर्ब ५० करोड ३५ लाख रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. २१ अर्ब ४४ करोड ४९ लाख रहेको छ भने जनोपयोगी क्षेत्रको शेयरधनी कोष रु. ७४ अर्ब ४९ करोड १८ लाख रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ९.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८१ अर्ब ४१ करोड ६७ लाख पुगेको कारण समग्रमा शेयरधनी कोषमा सुधार देखिएको हो ।

१.८० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सार्वजनिक संस्थानहरुमा नेपाल सरकारको शेयर लगानी ११.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९२ अर्ब १९ करोड १६ लाख रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो लगानी रु. ८२ अर्ब ७५ करोड ७२ लाख रहेको थियो । सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित संस्थानहरुमा सरकारको ऋण लगानी १२.१ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ९५ अर्ब १६ करोड ९२ लाख पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो लगानी रु. ८४ अर्ब ९१ करोड ६३ लाख रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को अन्त्यसम्ममा कुल ऋण लगानीमध्ये आन्तरिकतर्फ रु. २१ अर्ब ९० करोड २७ लाख र वाह्यतर्फ रु. ७३ अर्ब २६ करोड ६५ लाख लगानी भएको छ ।

१.८१ सार्वजनिक संस्थानहरुबाट आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सरकारलाई रु. ५ अर्ब ४९ करोड ७२ लाख लाभांश प्राप्त भएको छ जुन कुल सरकारी लगानीको ६.० प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष यस्तो लाभाशं रु. ४ अर्ब ८० करोड ४९ लाख प्राप्त भएको थियो ।

१.८२ संस्थानहरुको कार्यकुशलतामा वृद्धि गर्न व्यवस्थापकीय क्षमता भएका योग्य व्यक्तिहरुवीचबाट प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट कार्य सम्पादन करार (Performance Contract) गराई कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गर्ने नीति नेपाल सरकारले लिएको भएपनि यो पूर्ण रुपमा लागू हुन सकेको छैन । अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गतका पाँच वटा संस्थानहरु - कृषि विकास बैंक लिमिटेड, कर्मचारी संचय कोष, राष्ट्रिय बीमा संस्थान, नागरिक लगानी कोष र नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सार्वजनिक सूचना जारी गरी प्रतिस्पर्धाको आधारमा कार्यकारी प्रमुख नियुक्ति गरिएको छ भने नेपाल विद्युत् प्राधिकरणमा गरिएको नियुक्ति दिगो रहन सकेन । सरकारी संस्थानहरुको कार्यकुशलतामा वृद्धि गरी व्यावसायिक सिद्धान्तका आधारमा संचालित हुनुपर्ने यर्थाथलाई महसुस गरी योग्यता र क्षमताका आधारमा कार्यकारी प्रमुखहरुको नियुक्ति हुन सकोस् भनी सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्ड समेत गठन भई यसले कार्यारम्भ गरिसकेको अवस्था छ ।

१.८३ मुनाफा आर्जन गर्ने संस्थानहरुमध्ये पनि अधिकांशको आर्थिक अवस्था, क्षमता उपयोग तथा कर्मचारी उत्पादकत्व सन्तोषजनक रहेको छैन । केही संस्थानहरु घाटामा रहेका र कतिपय संस्थानहरुको खुद सम्पत्ति (Networth) ऋणात्मक समेत रहेको छ । सरकारले संस्थानहरुमा गरेको लगानीमा प्रतिफल अत्यन्त न्यून रहनु, लेखापरीक्षण अद्यावधिक नहुनु, संस्थानहरुले ठूलो मात्रामा उपदान, निवृत्तिभरण, कर्मचारी सञ्चयकोष आदि सुविधाहरुको कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व (Unfunded Liabiltiy) सृजना गर्नु, घाटामा रहेका संस्थानहरुले सरकारमाथि निर्भरता बढाउँदै लैजानु र संस्थानहरुको अनुगमन र निरीक्षणको लागि स्पष्ट नीति र संयन्त्रको अभाव रहनु आदि सरकारी संस्थानमा विद्यमान चुनौतीहरु हुन् ।

राजस्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सार्वजनिक संस्थानको योगदान

१.८४ सरकारले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा संकलन गरेको कूल राजस्वमा ३७ वटा सार्वजनिक संस्थानहरुबाट प्राप्त लाभांशको अंश २.८ रहेको छ । संस्थानमा सरकारले गरेको शेयर लगानीको अनुपातमा प्राप्त प्रतिफल अर्थात लाभांश ६.० प्रतिशत रहेकोले यस्तो प्रतिफल दर प्रचलित ब्याजदर भन्दा न्यून रहेको छ ।

१.८५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सार्वजनिक संस्थानहरुको कुल संचालन आयको योगदान ११.०९ प्रतिशत रहेको तथा यसमा सबैभन्दा बढी व्यापारिक क्षेत्रको र सबैभन्दा न्यून अंश सामाजिक क्षेत्रको रहेको छ ।

सार्वजनिक संस्थानहरुको विनिवेश, खारेजी र विघटन

१.८६ सरकारी संस्थानहरुको दक्षता वृद्धि गरी उत्पादकत्व बढाउन, सरकारलाई परेको प्रशासनिक तथा वित्तीय भार कम गर्ने र निजी क्षेत्रको सहभागिता वृद्धि गर्नुका साथै प्रवाह गरिने सेवालाई प्रभावकारी बनाउने समेत उद्देश्य राखी वि.सं. २०५० देखि सरकारी स्वामित्वमा रहेका संस्थानहरुको निजीकरण, खारेजी र विघटन प्रक्रिया अघि बढाइएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्ममा जम्मा ३० वटा सार्वजनिक संस्थानहरुको व्यवसाय तथा सम्पत्ति बिक्री, आंशिक शेयर बिक्री, चालू सम्पत्ति बिक्री तथा भवन र जग्गा भाडा, व्यवस्थापन करार, खारेजी तथा विघटन जस्ता प्रक्रियाहरु अपनाई विनिवेश गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुनै पनि सार्वजनिक संस्थानको निजीकरण प्रक्रिया अगाडि बढेको छैन । निजीकृत संस्थाहरुको नियमित रुपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने संयन्त्रको व्यवस्था गर्नुका साथै निजीकरण नीतिलाई समयसापेक्ष परिमार्जन गरी रोकिएको निजीकरण प्रक्रियालाई अगाडि बढाउन आवश्यक देखिएको छ ।

सार्वजनिक संस्थान सुधारको प्रयास र सार्वजनिक संस्थान निर्देशन वोर्डको गठन

१.८७ सार्वजनिक संस्थानहरुको प्रतिस्पर्धा तथा व्यावसायिकता अभिवृद्धि गर्दै समन्वयात्मक ढङ्गबाट संचालन गर्ने उद्देश्यले मिति २०६८/०८/१५ को नेपाल सरकारको निर्णयानुसार सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्ड (गठन तथा कार्यसंचालन) आदेश, २०६८ (नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति २०६८/९/१२) जारी भई बोर्डले कार्य संचालन गर्दै आएको छ ।

१.८८ सार्वजनिक संस्थानहरुलाई प्रशासनिक र आर्थिक निर्णयहरुमा स्वायत्तता प्रदान गरी गैर-व्यावसायिक प्रभावबाट स्वतन्त्र राख्ने उद्देश्यले सार्वजनिक संस्थानहरुमा कार्यकारी प्रमुख तथा संचालकहरु खुल्ला प्रतियोगिताबाट नियुक्त गर्ने व्यवस्था यस गठन आदेशको महत्वपूर्ण पक्ष हो । गठन आदेशको अर्को महत्वपूर्ण पक्ष सार्वजनिक संस्थान कार्यकारी प्रमुखको पदमा नियुक्ति गर्दा नेपाल सरकारले निजसँग कार्यसम्पादनमा आधारित संझौता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ भने सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्डले प्रत्येक वर्ष सार्वजनिक संस्थानका कार्यकारी प्रमुखको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था समेत रहेको छ ।

१.८९ सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्डले कार्यकारी प्रमुख तथा संचालकहरुको नियुक्तिका लागि सिफारिश गर्ने कार्यका अतिरिक्त विभिन्न विषयमा अध्ययन गरी आवश्यक कार्यान्वयनका लागि सुझाव दिने व्यवस्था समेत गठन आदेशमा भएकाले आगामी दिनमा सार्वजनिक संस्थानलाई प्रभावकारी ढङ्गले संचालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक नीति तय गर्न नेपाल सरकारलाई निश्चय पनि सघाउ पुग्नुका साथै यस व्यवस्थाले सार्वजनिक संस्थानहरुको व्यवस्थापकीय कार्यकुशलता, आर्थिक/भौतिक स्थितिमा सुधार एवम् प्रतिस्पर्धी क्षमता अभिवृद्धि भई वस्तु तथा सेवाको गुणस्तरमा स्तरीयता कायम हुने एवम् कार्यसम्पादनमा जवाफदेहिता र पारदर्शिता बढ्न गई समग्र पक्षमा सकारात्मक सुधार हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति

मौद्रिक स्थिति

१.९० बैंकिङ क्षेत्रको कारोबारमा विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको कारोबारको हिस्सा उल्लेख्य रुपमा बढ्दै गएको सन्दर्भमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को चौथो महिनादेखि मौद्रिक सर्वेक्षणको दायराभित्र नेपाल राष्ट्र बैंक र वाणिज्य बैंकहरुका अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुलाई समेत समावेश गरी विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण तयार पार्न थालिएको छ । उक्त सर्वेक्षण अनुसार, आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा विस्तृत मुद्राप्रदाय २२.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्राप्रदाय १२.३ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा वित्तीय क्षेत्रको खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा उच्च वृद्धि भएको हुँदा विस्तृत मुद्राप्रदाय उच्च दरले बढेको हो । त्यसैगरी, संकुचित मुद्राप्रदाय अघिल्लो वर्ष ५.२ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १८.५ प्रतिशतले बढेको छ ।

१.९१ संकुचित मुद्राप्रदायको अंशमध्ये चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा समीक्षा वर्षमा २०.१ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्रा १.९ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो । चल्ती निक्षेप अघिल्लो वर्ष ११.४ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १५.७ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा बचत तथा कल निक्षेप ३१.४ प्रतिशतले र मुद्दती निक्षेप १४.१ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष बचत तथा कल निक्षेप र मुद्दती निक्षेप क्रमशः ५.९ प्रतिशत र २९.४ प्रतिशतले बढेका थिए ।

१.९२ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित) रु. १२७ अर्ब ७० करोड (५९.१ प्रतिशत) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति रु. २ अर्ब १८ करोड (१.० प्रतिशत) ले मात्र बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा निर्यातमा सुधार आउनुका साथै विप्रेषण आप्रवाह उल्लेख्यरुपमा बढेको तथा खुद सेवा आयमा समेत सुधार भई चालू खाता सन्तुलन धनात्मक भएको र पूँजीगत खातामा समेत सुधार देखिएकोले भुक्तानी सन्तुलन सुदृढ भई मौद्रिक क्षेत्रको खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा उच्च वृद्धि भएको हो ।

१.९३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल आन्तरिक कर्जा ८.० प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त कर्जा १४.६ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा सरकारको साधन परिचालनको तुलनामा खर्च कम भई यस बैंकमा उल्लेख्य रुपमा बचत कायम रहेको र निजी क्षेत्रतर्फको दावी पनि अपेक्षित रुपमा बढ्न नसकेकोले कुल आन्तरिक कर्जाको विस्तार कम भएको हो ।

१.९४ समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी ५.६ प्रतिशत (रु. ९ अर्ब १९ करोड) ले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त दावी १९.७ प्रतिशत (रु. २६ अर्ब ९२ करोड) ले बढेको थियो । समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा निक्षेप रु. ११ अर्ब रहेको छ । अघिल्लो वर्षको अन्त्यमा नेपाल सरकारमाथिको नेपाल राष्ट्र बैंकको अधिविकर्ष दावी रु. २० अर्ब ७७ करोड रहेको थियो ।

१.९५ समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा ११.३ प्रतिशत (रु. ८२ अर्ब ५० करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष सो कर्जा १३.९ प्रतिशत (रु. ८८ अर्ब ७७ करोड) ले विस्तार भएको थियो । अनुत्पादक क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तारलाई नियन्त्रण गर्न अवलम्बन गरिएको क्षेत्रगत कर्जा सीमा लगायतका नीतिगत प्रयास र कर्जा निक्षेप अनुपात उच्च रहेका वित्तीय संस्थाहरुले सो अनुपात निर्धारित दायरामा ल्याउन कर्जा प्रवाह कम गरेको कारण समेत निजी क्षेत्रको कर्जा विस्तारमा कमी आएको हो ।

१.९६ समीक्षा वर्षमा गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरुमाथिको दावी ५८.७ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रमाथिको दावी ८.० प्रतिशतले मात्र बृद्धि भएको थियो । उक्त संस्थाहरुमध्ये नेपाल विद्युत प्राधिकरण, नेपाल आयल निगम, नेपाल साल्ट ट्रेडिङ्ग कर्पोरेशन र नेपाल वायुसेवा निगमले बैंकिङ क्षेत्रबाट लिएको कर्जामा वृद्धि भएकोले उक्त क्षेत्रतर्फको दावी बढेको हो ।

१.९७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा सञ्चित मुद्रा ३६.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रा ७.२ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा सरकार र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु माथिको नेपाल राष्ट्र बैंकको दावी घटे पनि खुद वैदेशिक सम्पत्ति उल्लेख्य रुपमा बढेकोले सञ्चित मुद्राको विस्तार उच्च रहन गएको हो ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

वाणिज्य बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

१.९८ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व २३.३ प्रतिशत (रु. १९८ अर्ब ९६ करोड) ले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति दायित्व ११.८ प्रतिशत (रु. ९० अर्ब २६ करोड) ले मात्र बढेको थियो ।

१.९९ वाणिज्य बैंकहरुको कर्जा तथा लगानी १७ प्रतिशत (रु. ११४ अर्ब ६४ करोड) ले वृद्धि भई २०६९ असार मसान्तमा रु. ७८७ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कर्जा तथा लगानी १३ प्रतिशतले बढेको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरुमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च रहेको छ । यस्तो दावी २०६९ असार मसान्तमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४०.६ प्रतिशत रहेको छ ।

१.१०० आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वाणिज्य बैंकहरुबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा १७.८ प्रतिशत (रु. ९२ अर्ब ५७ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा १२.२ प्रतिशत (रु. ५६ अर्ब ५६ करोड) ले बढेको थियो । निजी क्षेत्रतर्फको कर्जामध्ये उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फको कर्जा २५ प्रतिशत (रु. २८ अर्ब ७८ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा २१.६ प्रतिशतले बढेको थियो । उत्पादन क्षेत्रतर्फ सनपाट, उद्योग तथा कृषि, सिमेन्ट, चिनी, पेय पदार्थहरुको उत्पादनमा कर्जा प्रवाहको विस्तार उच्च रहेको छ । समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रतर्फको कर्जा पनि रु. ९ अर्ब २१ करोडले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा थोक तथा खुद्रा व्यापार, वित्त, बीमा तथा स्थिर सम्पत्ति र सेवा क्षेत्रतर्फको कर्जा क्रमशः १८.३ प्रतिशत (रु. २० अर्ब ३ करोड), ७.३ प्रतिशत (रु. ४ अर्ब २५ करोड) र २५.५ प्रतिशत (रु. ९ अर्ब ३० करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उल्लिखित क्षेत्रहरुको कर्जामा क्रमशः २३.३ प्रतिशत, ७.१ प्रतिशत र २३.३ प्रतिशतको वृद्धि भएको थियो । त्यसैगरी, घरजग्गातर्फको कर्जा अघिल्लो वर्ष रु. २० करोडले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा रु. २ अर्ब ७२ करोड (७.१ प्रतिशत) ले बढेको छ ।

१.१०१ वाणिज्य बैंकहरुको कुल सम्पत्तिमा नेपाल सरकारको ऋणपत्रमा गरिएको लगानी २१.८ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त लगानी २७.६ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुले सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी रु. २३ अर्ब ५ करोडले वृद्धि भई २०६९ असार मसान्तमा रु. १२८ अर्ब ९९ करोड पुगेको छ ।

१.१०२ वाणिज्य बैंकहरुको तरल सम्पत्ति २०६९ असार मसान्तमा रु. ३१५ अर्ब १७ करोड रहेको छ । यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको ३६.६ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपात ३४.९ प्रतिशत रहेको थियो । वाणिज्य बैंकहरुले सरकारी सुरक्षणपत्रमा लगानी बढाएकोले तरलता-निक्षेप अनुपातमा सीमान्त वृद्धि आएको हो । तरल सम्पत्तिका अंशहरुमध्ये तरल कोष समीक्षा अवधिमा ४१.६ प्रतिशतले बढेको छ । वाणिज्य बैंकहरुको विदेशी बैंक मौज्दात गत वर्षको तुलनामा ५.० प्रतिशत (रु. २ अर्ब ८६ करोड) ले बढेर रु. ५९ अर्ब ६५ करोड हुन आएको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात ८४.५ प्रतिशत (रु. ४५ अर्ब ८६ करोड) ले वृद्धि भई रु. १०० अर्ब १४ करोड पुगेको छ ।

१.१०३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वाणिज्य बैंकहरुको कुल निक्षेप परिचालन २६.७ प्रतिशत (रु. १८१ अर्ब ४६ करोड) ले वृद्धिभई २०६९ असार मसान्तमा रु. ८६१ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरुको कुल निक्षेप परिचालन ९.६ प्रतिशत (रु. ५९ अर्ब ६२ करोड) ले बढेको थियो । गत आर्थिक वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा आर्थिक गतिविधिमा विस्तार आउनुका साथै विप्रेषण आय र निर्यात समेत उच्च दरले बढेको कारण बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप परिचालनमा सकारात्मक असर देखिएको हो ।

१.१०४ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुको बचत र चल्ती निक्षेप दायित्वमा क्रमशः ३२.१ प्रतिशत र १६.५ प्रतिशतको वृद्धि भएको छ । समीक्षा वर्षमा निक्षेपको ब्याजदरमा वृद्धि भएकोले यस्तो निक्षेपको वृद्धिदर उच्च रहन गएको हो ।

विकास बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

१.१०५ विकास बैंक ऐन, २०५२ को तर्जुमासँगै नेपालमा कृषि, उद्योग र व्यापारको विकासका लागि वित्तीय सेवा प्रवाह गर्ने उद्देश्यका साथ निजी क्षेत्रबाट समेत विकास बैंक स्थापना गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको हो । विकास बैंक ऐन, २०५२ आउनु भन्दा अगाडि कृषि विकास बैंक लि. (हाल वाणिज्य बैंकमा परिणत भइसकेको) र नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि. गरी २ वटा संस्थाहरु विकास बैंकको रुपमा कार्यरत थिए । हाल विकास बैंकहरु बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तर्गत यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त "ख" वर्गका वित्तीय संस्थाका रुपमा संचालित छन् । समीक्षा अवधिमा यी बैंकहरुको समष्टिगत वित्तीय साधन २३.७ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६९ असार मसान्तमा रु. १६० अर्ब ३६ करोड पुगेको छ (तालिका २१) । साधनको प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको कुल निक्षेप समीक्षा अवधिमा ३४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२२ अर्ब १३ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी पूँजीकोष १.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । विकास बैंकहरुको कर्जा तथा लगानी २३.६ प्रतिशत (रु. २७ अर्ब २५ करोड) ले वृद्धि भई २०६९ असार मसान्तमा रु. १४२ अर्ब ७० करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कर्जा तथा लगानी २३.४ प्रतिशतले बढेको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरुमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च रहेको छ । यस्तो दावी २०६९ असार मसान्तमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ६.६ प्रतिशत रहेको छ ।

वित्त कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

१.१०६ २०४९ सालमा वित्त कम्पनी ऐन, २०४२ मा पहिलो पटक संशोधन गरिए पश्चात् वित्त कम्पनी स्थापना गर्ने कार्य शुरु भएको हो । हाल यी कम्पनीहरु बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तर्गत यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त "ग" बर्गका वित्तीय संस्थाका रुपमा संचालित छन् । समीक्षा वर्षमा यी कम्पनीहरुको समष्टिगत वित्तीय साधन अघिल्लो बर्षको तुलनामा ७.५ प्रतिशतले ह्रास आई २०६९ असार मसान्तमा रु. १०९ अर्ब ६९ करोड कायम भएको छ (तालिका २२) । समीक्षा वर्षमा २ वाणिज्य बैंकहरुमा ३ वित्त कम्पनीहरु गाभिएका एवं ७ विकास बैंक र ५ वित्त कम्पनीहरु एक आपसमा गाभिएर ६ विकास बैंक भएको कारण वित्त कम्पनीहरुको संख्या नै घट्न गई यी कम्पनीहरुको कर्जा तथा लगानी कम देखिन गएको हो । अघिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरुको कुल साधन ७.८ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा यी कम्पनीहरुको साधनको प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको कुल निक्षेपमा ७.५ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ७५ अर्ब ४० करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो निक्षेप ८.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। त्यसैगरी यी कम्पनीहरुको पूँजीकोषमा १०.२ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १७ अर्ब ४३ करोड कायम हुन पुगेको छ। वित्त कम्पनीहरुको कर्जा तथा लगानी १०.६ प्रतिशतले (रु. ११ अर्ब २४ करोड) ले ह्रास भई २०६९ असार मसान्तमा रु. ९५ अर्ब ३ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कर्जा तथा लगानी ७.८ प्रतिशतले बढेको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरुमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च रहेको छ । यस्तो दावी २०६९ असार मसान्तमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४.४ प्रतिशत रहेको छ ।

स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग र अन्तर-बैंक कारोबारको स्थिति

१.१०७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट रु. ५ अर्ब ५७ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सुविधा अन्तर्गत कुल रु. २१६ अर्ब ६७ करोड उपयोग भएको थियो । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुले कुल रु. २१२ अर्ब ७७ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष कुल रु. ३९७ अर्ब ५६ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार भएको थियो ।

अल्पकालीन ब्याजदर

१.१०८ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा ९१-दिने ट्रेजरी विल्सको भारित औसत ब्याजदर १.३१ प्रतिशत कायम भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त ब्याजदर ७.४१ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष भारित औसत अन्तर-बैंक ब्याजदर ८.४४ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा १.२८ प्रतिशत कायम भएको छ । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंक लगायत समग्र वित्तीय क्षेत्रमा अधिक तरलताको स्थिति भएकोले अल्पकालीन ब्याजदर घट्न गएको हो ।

विदेशी विनिमय कारोबार

१.१०९ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नेपाल राष्ट्र बैंकले विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरु) बाट अमेरिकी डलर ३ अर्ब १९ करोड खुद खरिद गरी रु. २५८ अर्ब २८ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह गरेको छ । अघिल्लो वर्ष विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर २ अर्ब ४२ करोड खुद खरिद गरी रु. १७४ अर्ब ३० करोड खुद तरलता प्रवाह गरेको थियो । समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर २ अर्ब ६६ करोड बिक्री गरी रु. २१३ अर्ब ९५ करोड बराबरको भा. रु. खरिद भएको छ । अघिल्लो वर्ष अमेरिकी डलर २ अर्ब ७४ करोड बिक्री गरी रु. १९८ अर्ब १५ करोड बराबरको भा. रु. खरिद भएको थियो । समीक्षा वर्षमा पेट्रोलियम पदार्थको आयात उच्च रहन गई भारतसँगको व्यापार घाटा बढ्न गएकोले भा. रु. खरिद बढ्न गएको भएतापनि अमेरिकी डलरसँग भारतीय रुपैयाँ अवमूल्यन भएकोले उल्लेखित भा. रु. अघिल्लो वर्ष भन्दा कम परिमाणको अमेरिकी डलरबाट खरिद भएको हो ।

लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु

१.११० लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरु अन्तरगत ५ वटा ग्रामीण विकास बैंक, १६ वटा ग्रामीण बैंकिङ पद्धति अनुशरणकर्ता र ३ वटा लघुवित्त सम्बन्धी थोक कारोबार गर्ने समेत गरी जम्मा २४ वटा संस्थाहरु रहेका छन् ।

१.१११ देशको ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने विपन्न वर्गका महिलाहरुलाई समूहमा आबद्ध गरी विविध किसिमका आयमूलक काममा संलग्न गराउनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय साधनको परिपूर्ति गर्ने उद्देश्यले हरेक विकास क्षेत्रमा एक-एक वटा ग्रामीण विकास बैंकहरु स्थापना भई कार्यरत रहेका छन् । नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपाल सरकार र वाणिज्य बैंकहरुको पूँजी सहभागितामा स्थापित यी बैंकहरुमध्ये पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र मध्य-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकहरुको शेयर पूँजी नेपाल राष्ट्र बैंकले विकास बैंकका समूह सदस्य, कार्यरत कर्मचारी र इच्छुक अन्य लगानीकर्ताहरुलाई बिक्री-वितरण गरिसकेको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को अन्त्यसम्म पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. को १० प्रतिशत र सुदूर-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडमा रहेको ६८.४६ प्रतिशत शेयर मात्र नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको छ ।

१.११२ वित्तीय संस्थाहरुलाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउने काममा ३ वटा वित्तीय संस्थाहरु कार्यरत छन् । २०५५ साल कात्तिक १३ गते स्थापना भएको रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेडले विकास बैंक, सहकारी संस्था तथा गैर-सरकारी संस्थाहरुलाई थोक लघुकर्जा उपलब्ध गराउँदै आएको छ भने २०५८ साल असार २२ गते स्थापित साना किसान विकास बैंक लिमिटेडले साना किसान सहकारी संस्थाहरुलाई थोक लघुकर्जा प्रदान गर्दै आएको छ । यसैगरी २०६६ पुस १३ गते स्थापित फर्स्ट माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेडले सहकारी, सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त गैर-सरकारी संस्था तथा लघुवित्त विकास बैंकहरुलाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउँदै आएको छ ।

१.११३ लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा ४२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २९ अर्ब ८२ करोड पुगेको छ । २०६९ असार मसान्तमा यी संस्थाहरुको कुल निक्षेप र सापटी क्रमशः रु. ५ अर्ब १३ करोड र रु. १६ अर्ब ५७ करोड पुगेको छ भने कुल कर्जा र लगानी क्रमशः रु. १७ अर्ब ७० करोड र रु. २ अर्ब १९ करोड पुगेको छ ।

सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरु

१.११४ सहकारी ऐन, २०४८ अन्तरगत स्थापना भई सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न यस बैकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरेका सहकारी संस्थाहरुले नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनको अधीनमा रही सीमित बैंकिङ कारोबार गर्दै आएका छन् । समीक्षा वर्षको असार मसान्तमा यस्ता संस्थाहरुको संख्या १ वटा राष्ट्रिय सहकारी विकास बैंक समेत गरी जम्मा १६ वटा रहेको छ । यी संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६९ असार मसान्तसम्ममा रु. ११ अर्ब ३६ करोड रहेको छ । यसैगरी २०६९ असार मसान्तसम्ममा यी संस्थाहरुको निक्षेप संकलन रु. ८ अर्ब ५२ करोड पुगेको छ भने कर्जा तथा सापटी रु. ६ अर्ब ३९ करोड पुगेको छ । यी संस्थाहरुले २०६९ असार मसान्तसम्ममा सरकारी धितोपत्र, मुद्दती खाता र अन्यमा गरी रु. ७७ करोड लगानी गरेका छन् ।

वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न इजाजत-प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरु

१.११५ संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तरगत स्थापना भई वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ को प्रावधान अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरुको संख्या २०६९ असार मसान्तमा ३५ रहेको छ । २०६९ असार मसान्तमा यी संस्थाहरुले कुल रु. १ अर्ब ८५ करोड बचत संकलन गरी रु. ४ अर्ब ३६ करोड लगानी गरेका छन् ।

ग्रामीण स्वावलम्बन कोष

१.११६ नेपाल सरकार र यस बैंकको संयुक्त पहलमा वि. सं. २०४७ सालमा स्थापित यस कोषमा हालसम्म नेपाल सरकारबाट जम्मा रु. १९ करोड र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रु. २५ करोड ३४ लाख प्राप्त भई कुल पूँजी रु. ४४ करोड ३४ लाख पुगेको छ । कोषले आफूसँग आवद्ध संस्थाहरुलाई सम्बन्धित संस्थाहरुको प्राथमिक पूँजी (शेयर पूँजी, साधारण जगेडा र नाफा रकम) को पहिलो कर्जामा २० गुणासम्म, दोश्रो र तेश्रो कर्जाको हकमा १५ गुणासम्म हुने गरी पहिलो पटक रु. २० लाख, दोश्रो पटक रु. २५ लाख र तेश्रो पटक रु. ३० लाखसम्मको कर्जा किस्ताबन्दीमा उपलब्ध गराउँदै आएको छ । कोषबाट विपन्न वर्गको आर्थिक उत्थानका लागि प्रतिसदस्य बढीमा पहिलो पटक रु. ५० हजार, दोश्रो पटक रु. ५५ हजार, तेश्रो पटक रु. ६० हजार तथा पुनरकर्जा रु. ६० हजारसम्म सहकारी/गैर-सरकारी संस्थाहरु मार्फत् लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था रहेको छ । सामूहिक लघुउद्यम परियोजना कर्जा अन्तर्गत दोस्रो पटकको कर्जा सदुपयोग गरी राम्रो ख्याती कमाएका ऋणी सदस्यहरुले सामूहिक रुपमा कुनै लघुउद्यम संचालन गर्न चाहेमा यस्तो सामूहिक परियोजनाका लागि प्रतिपरियोजना बढीमा रु. १ लाख ५० हजारसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था समेत रहेको छ । यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि दीर्घकालीन पूँजीको आवश्यकता पर्ने व्यवसायहरु खासगरी चिया, अलैंची, कोल्डस्टोरका लागि आवश्यक पर्ने पूँजीको व्यवस्था गर्न कृषि विकास बैंक र लघुवित्त सम्बन्धी कार्य गर्ने विकास बैंकहरुलाई कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

तालिका १.७

ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोबार विवरण

विवरण	२०६८ असार	२०६९ असार
कर्जा वितरण भएको जिल्ला संख्या	५७	६०
कर्जा वितरित संस्था संख्या	५४८	६८०
लाभान्वित परिवार संख्या	२७,५५२	३२,२९५
वितरित कर्जा रकम (रु. करोडमा)	५५.८१	७४.१६
असुल भएको रकम (रु. करोडमा)	२९.३०	४२.१४
लगानीमा रहिरहेको रकम (रु. करोडमा)	२६.५१	३२.०१
भाखा नाघेको कर्जा (असुल हुनुपर्ने रकमको प्रतिशत)	५.९	५.७
कर्जा असुली (प्रतिशत)	९४.१	९४.३

बीमा कम्पनीहरु

१.११७ बीमा ऐन, २०४९ अन्तर्गत २०६९ असार मसान्तसम्म २५ वटा बीमा कम्पनीहरु संचालनमा छन् । यी मध्ये जीवन बीमा कारोबार गर्ने ८, निर्जीवन बीमा कारोबार गर्ने १६ र जीवन तथा निर्जीवन दुबै प्रकारका कारोबार गर्नेको संख्या १ छ । स्वामित्व संरचनाका हिसावले विश्लेषण गर्दा ३ वटा बीमा कम्पनीहरु विदेशी पूँजी लगानीमा र २ वटा बीमा कम्पनीहरु विदेशी बीमा कम्पनीहरुसँगको संयुक्त पूँजी लगानीमा संचालित छन् । यसैगरी १९ वटा बीमा कम्पनीहरु निजी क्षेत्रबाट स्थापित छन् भने १ बीमा कम्पनी सरकारी स्वामित्वमा रहेको छ । बीमा समितिबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार यी कम्पनीहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा १५.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७० अर्ब ८९ करोड पुगेको छ (तालिका २६) । २०६९ असार मसान्तमा बीमा कम्पनीहरुको वार्षिक प्रिमियम संकलन रु. १९ अर्ब ७० करोड (राष्ट्रिय बीमा संस्थान बाहेक) पुगेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यो रकम रु. १७ अर्ब ६१ करोड रहेको थियो ।

कर्मचारी सञ्चय कोष

१.११८ कर्मचारी सञ्चय कोष ऐन, २०१९ अन्तरगत २०१९ भदौ ३१ गते स्थापित कर्मचारी सञ्चय कोषले निजामती कर्मचारी, सैनिक, प्रहरी, शिक्षक, सरकारी संस्थान तथा केही निजी कम्पनीका कर्मचारीहरुको सञ्चय कोषको व्यवस्थापन गर्दछ । नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०६९ असारमा अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १९.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२७ अर्ब ४८ करोड पुगेको छ (तालिका २७) । अघिल्लो वर्ष सो रकम रु. १०६ अर्ब ५८ करोड रहेको थियो । संचयकर्ताहरुको सञ्चिति रकम २०६८ असारमा रु. १०२ अर्ब ३३ करोड रहेकोमा २०६९ असार मसान्तमा २१.८ प्रतिशतले बढेर रु. १२४ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ ।

नागरिक लगानी कोष

१.११९ नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ अन्तरगत २०४७ चैत ४ गते स्थापित नागरिक लगानी कोषले व्यक्तिगत तथा संस्थागत बचत परिचालन गर्नुका साथै ऋण तथा सापटी प्रदान गर्ने र विभिन्न संगठित संस्थाहरुका धितोपत्र निष्कासनको कामलाई सहज तुल्याउन निष्कासन प्रबन्धकको काम समेत गर्दछ । यो कोष पनि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको छ । २०६९ असार मसान्तमा यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ४१.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३८ अर्ब ७ करोड पुगेको छ (तालिका २८) । गत वर्ष यस्तो सम्पत्ति रु. २६ अर्ब ९१ करोड रहेको थियो । यस कोषको दायित्वतर्फ महत्वपूर्ण अशं ओगटेको कोष संकलन अघिल्लो वर्ष रु. २३ अर्ब ५५ करोड रहेकोमा २०६९ असारमा ३३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३१ अर्ब ३९ करोड पुगेको छ । सम्पत्तितर्फको कर्जा सापट २०६९ असार मसान्तमा रु. ९ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यो रकम रु. ४ अर्ब ३६ करोड रहेको थियो ।

हुलाक बचत बैंक

१.१२० नेपाल सरकार हुलाक सेवा बिभागद्वारा संचालित हुलाक बचत बैंकले २०३३ सालदेखि कार्य प्रारम्भ गरेको हो । यस बैंकबाट निक्षेप संकलन गर्ने स्वीकृती पाएका कार्यालयहरुको संख्या ११७ रहेकोमा २०६९ असार मसान्तमा ६८ वटा कार्यालयहरुले मात्र निक्षेप संकलन गरेका छन् । हुलाक बचत बैंकको २०६९ असार मसान्तमा कुल निक्षेप रु. १ अर्ब २७ करोड ६४ लाख पुगेको छ । यसैगरी, कुल खाता संख्या ५४७९६ पुगेको छ । २०६९ असार मसान्तमा यस बैंकका ५९ वटा लगानी गर्ने कार्यालयहरु मार्फत रु. ४७ करोड ५७ लाख लगानी गरिएको छ ।

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा. लि.

१.१२१ दुर्गम क्षेत्र तथा गरिब जनताको घरदैलोमा बैकिङ सेवा पुर्‍याउनको लागि प्राथमिकता-प्राप्त क्षेत्रमा वाणिज्य बैंकहरुलाई लगानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले २०३१ साल असोज ४ गते स्थापना भएको निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा. लि. ले प्राथमिकता-प्राप्त क्षेत्र लगायत पशुधन सुरक्षण, तरकारी बाली सुरक्षण, वैदेशिक रोजगार कर्जा सुरक्षण, लघु तथा विपन्न वर्ग कर्जा सुरक्षण र साना तथा मझौला उद्यम कर्जा सुरक्षण जस्ता कार्यहरु गर्दै आएको छ । यस निगमले २०६९ असार मसान्तसम्म रु. ५४ करोड ९ लाखको कर्जा सुरक्षण गरेको छ ।

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड

१.१२२ नेपाल राष्ट्र बैंकको अगुवाईमा २०४६ सालमा स्थापना भएको कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडले ऋणको भुक्तानी सम्बन्धी अवस्थाको बारेमा जानकारी हासिल गरी सबै सदस्य बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई सो सम्बन्धी सूचना उपलब्ध गराउने र कालोसूचीमा रहेका ऋणीहरुको विवरण अद्यावधिक गर्ने गर्दछ । यस केन्द्रमा नेपाल राष्ट्र बैंकको १० प्रतिशत, वाणिज्य बैंकहरुको ६५ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको १० प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुको १५ प्रतिशत शेयर स्वामित्व रहेको छ । केन्द्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा ३५३ जना ऋणीहरु कालोसूचीमा थप भएका थिए भने १२१ जना कालोसूचीबाट हटेका थिए । २०६९ असार मसान्तसम्ममा कालोसूचीमा सूचिकृतहरुको संख्या ४०३२ रहेको छ ।

वित्तीय संस्थाहरुको संख्या

१.१२३ यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरुको संख्या २०६९ असारमा ३२ पुगेको छ । यसैगरी समीक्षा वर्षको अन्तसम्ममा “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरु (विकास बैंक) को संख्या ८८, “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरु (वित्त कम्पनी) को संख्या ७० र लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरु (ग्रामीण विकास बैंक समेत) को संख्या २४ पुगेको छ । यस बैंकबाट सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त सहकारी संस्थाहरुको संख्या १६ रहेको छ भने गैर-सरकारी संस्थाहरुको संख्या ३६ रहेको छ । २०६९ असार मसान्तसम्ममा बीमा कम्पनीहरु २५ तथा कर्मचारी संचयकोष, नागरिक लगानी कोष र हुलाक बचत बैंक समेत गरी कुल २९४ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु संचालनमा रहेका छन् (तालिका १.८) ।

तालिका १.८

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	२०६८ असार मसान्त	२०६९ असार मसान्त
वाणिज्य बैंक	३१	३२
विकास बैंक	८७	८८
वित्त कम्पनी	७९	७०
लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरु	२१	२४
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त सहकारी संस्थाहरु (सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने)	१६	१६
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरु (सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने)	३८	३६
बीमा कम्पनी	२५	२५
कर्मचारी सञ्चयकोष	१	१
नागरिक लगानी कोष	१	१
हुलाक बचत बैंक	१	१

वित्तीय संरचना

१.१२४ २०६९ असार मसान्तमा बैंकिङ क्षेत्र र सम्झौतामूलक बचत परिचालन गर्ने संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १३२.३ प्रतिशत रहेको छ ।

१.१२५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा २०६९ असारमा वाणिज्य बैंकहरुको अंश सर्वाधिक ५१.१ प्रतिशत रहेको छ । त्यसपछि नेपाल राष्ट्र बैंकको २२.१ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको ७.८ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको ६.२ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरुको ५.३ प्रतिशत र नागरिक लगानी कोषको १.८ प्रतिशत रहेको छ ।

चार्ट १.७ : नेपालको वित्तीय प्रणालीमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अंश
२०६९ असार

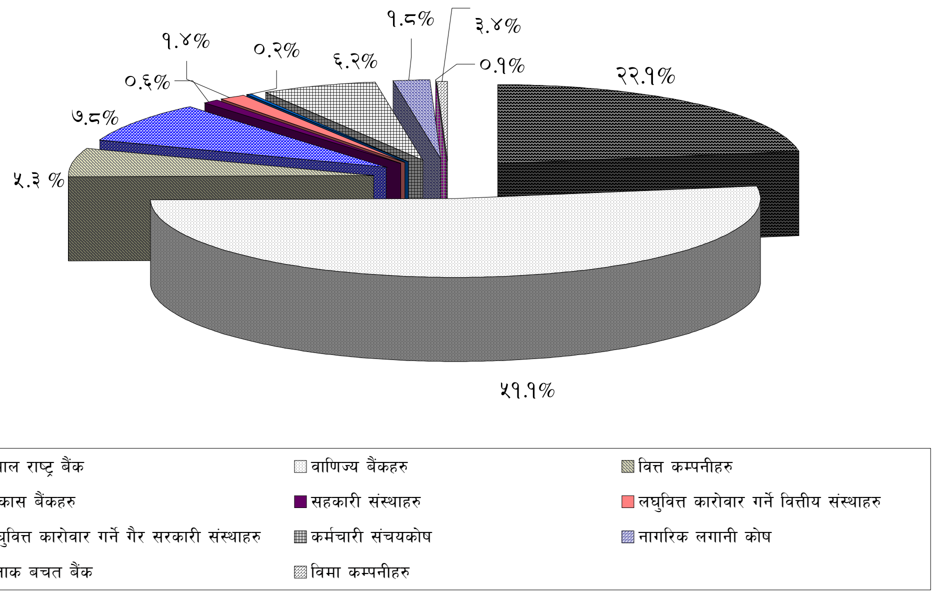

धितोपत्र बजार

१.१२६ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा धितोपत्र बजारमा केही सुधारको संकेत देखिएको छ । बजारका अधिकांश परिसूचकमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा सुधार आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा धितोपत्र कारोबार रकममा ५४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १० अर्ब २८ करोड बराबरको कारोबार भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो कारोबार रु. ६ अर्ब ६७ करोड बराबर रहेको थियो ।

१.१२७ नेप्से सूचकाङ्क २०६८ असार मसान्तको ३६२.९ विन्दुबाट ७.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६९ असार मसान्तमा ३८९.७ विन्दुमा कायम हुन पुगेको छ। २०६३ असार मसान्तलाई आधार मानी गणना गरिएको नेप्से सेन्सिटिभ सूचकाङ्क २०६९ असार मसान्तमा ९८.८ रहेको छ । यो सूचकाङ्क २०६८ असार मसान्तमा ८९.४ रहेको थियो । नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडले २०६५ भदौ ८ गतेको अन्तिम कारोबार मूल्यलाई आधार बजार मूल्यको रुपमा लिई गणना गरेको NEPSE Float Index मा २०६८ असारको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा ०.४ प्रतिशतले गिरावट आई ३०.६ पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यो सूचकाङ्क ३०.७ रहेको थियो ।

१.१२८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडले लगानीकर्ताको हित तथा पूँजी बजारको विकासको लागि विभिन्न कार्यहरुको शुरुवात गरेको छ। यसै सन्दर्भमा नेपाल धितोपत्र दलाल संघसँगको समन्वयमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि शेयर दलालहरुले उपत्यका बाहिरका शहरहरुबाट समेत कारोबार शुरु गरेकोमा यस्तो सेवा हालसम्म पोखरा, विराटनगर, वीरगञ्ज, नारायणगढ र बुटवलमा समेत विस्तार भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा क्रेडिट रेटिङ्ग नियमावली, २०६८ जारी गरी लागू गरिसकेको छ । सो बमोजिम क्रेडिट रेटिङ्ग व्यवसाय गर्ने कम्पनीहरुलाई अनुमति प्रदान गरी धितोपत्र बजारमा क्रेडिट रेटिङ्ग सेवा प्रवेश गराउन इक्रा इण्डिया लिमिटेड (ECRA India Ltd) लाई सैद्धान्तिक सहमति दिइएको छ । धितोपत्र बाँडफाँडलाई पारदर्शी बनाउने तथा धितोपत्रको मागमा वृद्धि गर्ने उद्देश्यले धितोपत्र बाँडफाँड तथा सामूहिक लगानीकोष निर्देशिका तर्जुमा गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको छ भने सामूहिक लगानीकोष नियमावली २०६९ मा समेत संशोधन गरिएको छ।

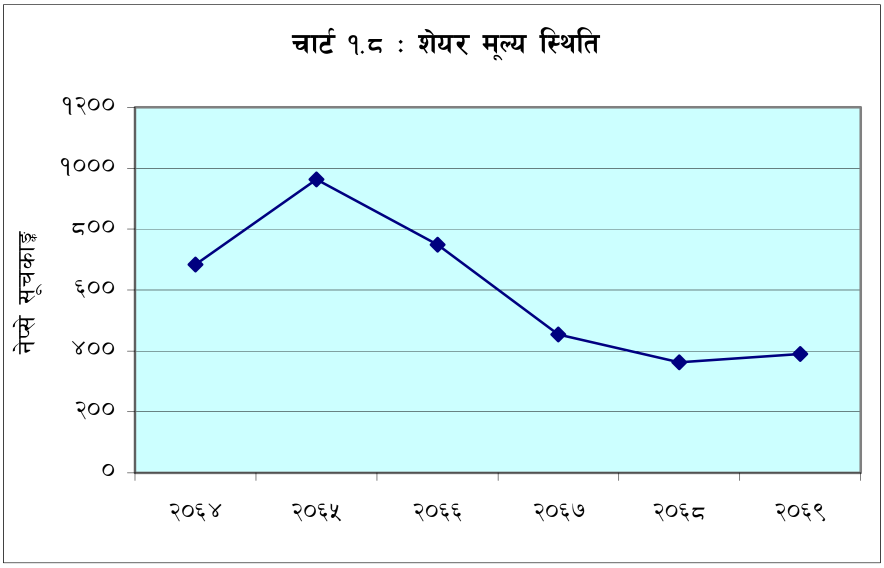

१.१२९ २०६९ असार मसान्तमा नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका कम्पनीहरुको संख्या २१६ पुगेको छ । २०६८ असार मसान्तमा यो संख्या २०९ रहेको थियो । सूचीकृत कम्पनीहरुमध्ये १८४ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था (बीमा कम्पनी समेत), १८ वटा उत्पादन र प्रशोधन गर्ने उद्योग, ४ वटा होटल, ४ वटा व्यापारिक संस्था, ४ वटा जलविद्युत कम्पनी र २ वटा अन्य समूहका रहेका छन् । सूचीकृत कम्पनीहरुको चुक्ता पूँजीको वार्षिक वृद्धिदर १०.३ प्रतिशत रही २०६९ असार मसान्तमा रु. ११० अर्ब ६१ करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को असार मसान्तसम्ममा ११ वटा कम्पनीको रु. ३ अर्ब ५७ करोड ४५ लाख बराबरको साधारण शेयर, ६१ वटा कम्पनीको रु. ४ अर्ब २१ करोड ४२ लाख बराबरको बोनस शेयर र ३३ वटा कम्पनीको रु. २ अर्ब ३९ करोड ८६ लाख बराबरको हकप्रद शेयर नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा थप सूचीकृत भएका कारण चुक्ता पूँजीमा वृद्धि भएको हो । यसैगरी, समीक्षा वर्षमा रु. १५ अर्ब बराबरको सरकारी ऋणपत्र र ७० करोड बराबरको वाणिज्य बैंकहरुले जारी गरेको ऋणपत्र पनि नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएको छ ।

१.१३० २०६९ असार मसान्तमा बजार पूँजीकरणमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा १३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३६८ अर्ब २६ करोड पुगेको छ । फलस्वरुप २०६९ असार मसान्तमा बजार पूँजीकरण कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २३.६ प्रतिशत रहेको छ । २०६८ असार मसान्तमा पनि यस्तो अनुपात २३.६ प्रतिशत नै रहेको थियो । बजार पूँजीकरणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको अंश ६८.९ प्रतिशत, उत्पादन तथा प्रशोधन क्षेत्रको अंश ३.२ प्रतिशत, होटलहरुको अंश १.८ प्रतिशत, व्यापारिक संस्थाहरुको अंश ०.३ प्रतिशत, जलविद्युतको अंश ५.३ प्रतिशत र अन्यको अंश २०.५ प्रतिशत रहेको छ ।

१.१३१ नेपाल धितोपत्र बोर्डले आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा विभिन्न १५ वटा कम्पनीहरुलाई रु. १ अर्ब २९ करोड ८५ लाख बराबरको साधारण शेयर, ७ वटा कम्पनीहरुलाई रु. ४५ करोड १७ लाख बराबरको हकप्रद शेयर र ३ वटा कम्पनीहरुलाई १ अर्ब २० करोड बराबरको डिबेञ्चर निष्कासनको लागि अनुमति प्रदान गरेको छ ।

१.१३२ नेपाल धितोपत्र विनिमय बजार लिमिटेडमा २०६३ मंसिर २९ देखि बोलकबोल प्रथाद्वारा निष्कासित नेपाल सरकारको विकास ऋणपत्रको दोश्रो बजार कारोबार प्रारम्भ भएकोमा, समीक्षा अवधिमा १५ अर्ब बराबरको सरकारी ऋणपत्र दोस्रो बजारका लागि सूचीकृत भएका छन् ।

१.१३३ आर्थिक वर्ष ०६८/६९ को असार मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरु र नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा निष्काशित कुल रु. ५ अर्ब ३० करोड २० लाख बराबरका ऋणपत्रहरु (अंकित मूल्य रु. १०० प्रति ऋणपत्र) तथा एन. आई. डि. सी. क्यापिटल मार्केटको व्यवस्थापन तथा नेपाल औद्योगिक विकास निगमको ट्रष्टीशीपमा निष्काशित रु. १० करोड बराबर (अंकित मूल्य रु. १० प्रति ईकाइ) का म्युचुअल फण्ड युनिटहरु र विकास ऋणपत्र २०७१ "ग" रु. ५ अर्ब, विकास ऋणपत्र २०७० "क" रु. ३ अर्ब ५० करोड एवम् विकास ऋणपत्र २०७१ "घ" रु. ६ अर्ब ५० करोड गरी कुल रु. २० अर्ब ४० करोड २० लाख बराबरका

ऋणपत्र, बण्ड तथा म्युचुअल फण्ड युनिटहरु नेपाल स्टक एक्स्चेञ्जमा सूचीकृत भएका छन् (तालिका १.९) ।

तालिका १.९
सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरु

संस्था	सूचीकृत भएको मिति	रकम (रु. करोडमा)	ब्याजदर (%)
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड - ऋणपत्र २०६९	२०६२/१२/८	२०.०	६.०
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७०	२०६३/८/११	२५.०	६.०
एन.आइ.सि. बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७०	२०६३/११/१०	२०.०	६.०
नेपाल एस.वि.आई.बैंक लिमिटेड - ऋणपत्र २०७०	२०६३/११/८	२०.०	६.०
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७१	२०६४/५/१७	२२.५	६.५
एनसीएम म्युचुअल फण्ड - २०६९	२०६०/५/२४	१०.०	५.०
नेपाल विद्युत प्राधिकरण - ऋणपत्र २०६९	२०६५/२/२३	१५०.०	८.०
हिमालयन बैंक लिमिटेड - ऋणपत्र २०७२	२०६५/४/२२	५०.०	८.०
कुमारी बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७०	२०६५/४/२२	४०.०	८.०
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७२	२०६५/४/२२	२५.०	८.०
नबिल बैंक - बण्ड २०७५	२०६५/८/४	३०.०	८.५
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड - डिबेन्चर २०७२	२०६५/९/२७	३५.०	८.५
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड - ऋणपत्र २०७२	२०६६/६/२२	२२.७	८.५
विकास ऋणपत्र २०७१ "ग"	२०६८/०५/२२	५००.०	९.५
विकास ऋणपत्र २०७० "क"	२०६८/१२/०८	३५०.०	८.००
नेपाल एस.वि.आई. बैंक लिमिटेड – बण्ड	२०६८/१२/०९	४०.०	१२.५
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक – बण्ड २०७५	२०६८/०५/२०	३०.०	१२.०
विकास ऋणपत्र २०७१ "घ"	२०६९/०३/०४	६५०.०	८.५०
जम्मा		२०४०.२	

तालिका १
विश्वको आर्थिक वृद्धिदर
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२०१०	२०११	२०१२	२०१३
विश्व उत्पादन	५.१	३.८	३.३	३.६
विकसित देशहरु	३.०	१.६	१.३	१.५
अमेरिका	२.४	१.८	२.२	२.१
यूरो क्षेत्र	२.०	१.४	-०.४	०.२
जापान	४.५	-०.८	२.२	१.२
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	७.४	६.२	५.३	५.६
विकासोन्मुख एशिया	९.५	७.८	६.७	७.२
चीन	१०.४	९.२	७.८	८.२
भारत	१०.१	६.८	४.९	६.०

स्रोतः World Economic Outlook, अक्टोबर २०१२, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी.

तालिका २
विश्व व्यापार
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२०१०	२०११	२०१२	२०१३
आयात				
विकसित देशहरु	११.४	४.४	१.७	३.३
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	१४.९	८.८	७.०	६.६
निर्यात				
विकसित देशहरु	१२.०	५.३	२.२	३.६
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	१३.७	६.५	४.०	५.७

स्रोतः World Economic Outlook, अक्टोबर २०१२, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी.

तालिका ३
विश्व मूल्य स्थिति
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२०१०	२०११	२०१२	२०१३
वस्तु मूल्य				
इन्धन (Fuel)	२७.९	३१.६	२.१	-१.०
गैर-इन्धन (Non-fuel)	२६.३	१७.८	-९.५	-२.९
उपभोक्ता मूल्य				
विकसित देश	१.५	२.७	१.९	१.६
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	६.१	७.२	६.१	५.८

स्रोतः World Economic Outlook, अक्टोबर २०१२, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी.

तालिका ४

समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु

सि.नं.	विवरण	परिवर्तन (प्रतिशतमा)		
		२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९
१.	उत्पादक मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८को मूल्यमा)	४.८	३.९	४.६
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	२०.८	१४.७	१३.८
२.	आधार मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	४.३	३.८	४.६
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१९.१	१५.१	१३.८
३.	कुल राष्ट्रिय उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	२०.३	१४.५	१४.२
४.	कुल उपभोग	१८.०	१८.५	१२.१
५.	कुल लगानी	४६.१	-२.६	१४.७
६.	कुल राष्ट्रिय बचत	२१.१	१.०	३१.८
७.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२५.५	९.७	५.२
८.	कुल गार्हस्थ्य बचत	४७.५	-१४.२	३१.७
९.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१८.९	१३.४	१७.२
१०.	मुद्रा प्रदाय (M1)	११.०	५.२	१८.५
११.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)/	१४.१	१२.३	२२.७
१२.	कुल आन्तरिक कर्जा	१७.२	१४.६	८.०
१३.	आवधिक निक्षेप	१५.५	२९.४	१४.१
१४.	कुल निर्यात	-१०.२	५.८	१५.४
१५.	कुल आयात	३१.६	५.८	१६.५
१६.	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	-६.२	१.२	६१.५
१७.	सरकारी राजस्व	२५.४	११.०	२२.२
१८.	सरकारी खर्च*	२१.३	१०.७	११.९
१९.	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	९.६	९.६	८.३
२०.	थोकमूल्य सूचकाङ्क	१२.६	९.९	६.४
	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा) सँगको अनुपात (प्रतिशतमा)			
१.	कुल उपभोग	८८.५	९१.४	९०.०
२.	कुल लगानी	३८.३	३२.५	३२.८
३.	कुल राष्ट्रिय बचत	३६.०	३१.७	३६.७
४.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२२.२	२१.२	१९.६
५.	कुल गार्हस्थ्य बचत	११.५	८.६	१०.०
६.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१२४.४	१२३.०	१२६.७
७.	मुद्रा प्रदाय (M1)	१८.३	१६.३	१७.०
८.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)	६०.३	६७.४	७२.६
९.	कुल आन्तरिक कर्जा	५५.५	६६.७	६३.३
१०.	आवधिक निक्षेप	४२.०	२१.८	२१.९
११.	कुल निर्यात	५.२	४.७	४.८
१२.	कुल आयात	३१.९	२८.९	२९.६
१३.	विदेशी विनिमय सञ्चिति	२२.९	१९.९	२८.२
१४.	सरकारी राजस्व	१५.१	१४.६	१५.७
१५.	सरकारी खर्च*	२१.०	२०.३	१९.९
१६.	सरकारी बजेट बचत/घाटा*	३.४	३.७	०.६
१७.	आन्तरिक ऋण	२.५	२.५	२.३
१८.	व्यापार सन्तुलन (-घाटा)	-२६.८	-२४.२	-२४.९
१९.	चाल खाता सन्तलन (-घाटा)	-२.४	-०.९	४.९
२०.	भुक्तानी गर्न बाँकी कुल बाह्य ऋण **	२१.५	१९.०	१९.८

* सरकारी वित्त तथ्याङ्क नगद प्रवाहमा आधारित

** स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण, २०६८/६९ ।

तालिका ५
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

शीर्षक	वृद्धिदर		
	२०६६/६७	२०६७/६८[प्रा]	२०६८/६९[प्रा]
१. कृषि क्षेत्र	२.०	४.५	४.९
कृषि तथा बन	२.०	४.५	४.९
मत्स्यपालन	३.६	६.९	८.९
२. गैर कृषि क्षेत्र	**५.४**	**३.४**	**४.३**
उद्योग क्षेत्र	**४.०**	**२.९**	**१.७**
खानी तथा उत्खनन्	२.१	२.०	५.०
उत्पादनमुलक उद्योग	३.०	२.३	१.३
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	१.९	-०.५	७.४
निर्माण	६.२	४.८	-०.१
सेवा क्षेत्र	**५.८**	**३.६**	**५.१**
थोक तथा खुद्रा व्यापार	६.८	१.२	३.८
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	६.५	७.४	८.३
यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार	६.०	५.७	६.८
वित्तीय मध्यस्थता	२.८	३.३	३.५
रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि	३.०	२.३	३.०
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	३.९	३.८	५.६
शिक्षा	६.६	३,०	५.०
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	४.८	५.३	५.५
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	११.९	८.०	९.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	४.३	३.८	४.६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा)	४.८	३.९	४.६

सं : संशोधित अनुमान
प्रा : प्रारम्भिक अनुमान
स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ६

कृषि उत्पादन सूचकाङ्क

कृषि उपज	भार प्रतिशत	सूचकाङ्क			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६/६७[सं]	२०६७/६८[प्रा]	२०६८/६९[प्रा.]	२०६७/६८	२०६७/६९[प्रा.]
खाद्य तथा अन्य बाली	**४९.४१**	**११५.९८**	**१२४.७०**	**१३२.७८**	**७.५**	**६.५**
धान	२०.७५	९५.४३	१०३.८९	११८.१४	८.९	१३.७
मकै	६.८८	१२५.००	१४९.५५	१५७.६४	१९.६	५.४
गहुँ	७.१४	१३४.४३	१२६.७५	१२८.७२	-५.७	१.६
कोदो	१.३७	१०५.८९	११०.२७	११०.०८	४.१	-०.२
जौं	०.२२	९०.४८	९९.१९	९९.११	९.६	-०.१
आलु	४.६७	१९१.६५	१९०.९१	१९३.०९	-०.४	१.१
उखु	१.२४	११२.८१	१२२.९०	१२५.२५	८.९	१.९
सनपाट	०.१७	७९.०६	८७.९६	८७.०५	११.३	-१.०
सुर्ती	०.०६	६२.७०	३१.१६	२७.८८	-५०.३	-१०.५
भटमास	०.१९	१२६.१७	१६२.१०	१६९.५९	२८.५	४.६
दाल	४.४२	१०६.४४	१२८.४७	१३१.७८	२०.७	२.६
अन्य	२.२९	९५.९१	१०५.०४	१०७.३३	९.५	२.२
तरकारी, बागबानी तथा नर्सरी	**९.७१**	**१८१.७०**	**१९०.२३**	**१९०.२४**	**४.७**	**०.०**
तरकारी	९.७०	१८१.७७	१९०.३१	१९०.३२	४.७	०.०
अन्य	०.०१	१८०.२०	१८२.६५	१८२.६८	१.४	०.०
फलफूल, पेय, नट्स तथा मसला	**७.१०**	**१९४.१६**	**२१०.५८**	**२२०.४१**	**८.५**	**४.७**
सुन्तला	०.९७	२३३.७९	२३९.९८	२४६.३३	२.६	२.६
आँप	१.५६	१०६.०५	१४७.२४	१४७.२४	३८.८	०.०
केरा	०.४०	१८६.१	२४८.८५	२७२.४५	३३.७	९.५
स्याउ	०.४२	१३१.२९	१३४.२७	१३८.०७	२.३	२.८
अमिलो जातका फलफूल	१.७९	२४६.४३	२५९.२७	२८४.१७	५.२	९.६
चिया	०.०५	२२०.९१	२१२.७१	१६२.८१	-३.७	-२३.५
कफी	०.००	३४६.०७	४५१.१२	५०१.६१	३०.४	११.२
अन्य	१.८५	२१०.७८	२०८.७९	२१३.८५	-०.९	२.४
पशुजन्य तथा दुग्ध	**२३.२५**	**१२९.३०**	**१३३.७७**	**१३७.९९**	**३.५**	**३.२**
राँगा तथा भैंसीको मासु	४.४२	१३०.०४	१३४.४६	१३९.८८	३.४	४.०
खसी तथा भेंडाको मासु	३.२४	१३०.५१	१३६.६९	१४२.२	४.७	४.०
दूध	१२.३६	१३२.७६	१३७.१६	१४२.५१	३.९	३.३
अन्य	३.२३	११३.८३	११३.८३	११३.८३	०.०	०.०
अन्य पशुजन्य	**२.४३**	**१३१.७१**	**१६९.४९**	**१७९.६५**	**२८.७**	**६.०**
सुँगुर तथा बंगुरको मासु	०.५०	१११.९४	११७.६१	१२२.३६	५.१	४.०
कुखुराको मासु	०.६७	१३१.२३	२५०.९३	२७५.४३	९१.२	९.८
अण्डा	०.८१	१२७.७५	१३८.७९	१४२.७३	८.६	२.८
हाड तथा छाला	०.३५	१८३.४८	१८३.४८	१९१.६७	०.०	४.५
अन्य	०.११	८८.१५	८७.४६	८६.४८	-०.८	-१.१
बनजन्य	**८.१०**	**१०१.९०**	**७४.१९**	**८२.०४**	**-२७.२**	**१०.६**
समग्र सूचकाङ्क	**१००.००**	**१३०.२**	**१३६.२४**	**१४२.७९**	**४.६**	**४.८**

सं संशोधित

प्रा प्रारम्भिक अनुमान

श्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ७

राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
वार्षिक औसत

(आधार वर्ष २०६२/६३ = १००)

उपभोग्य वस्तुहरु	भार	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	%	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
कुल सूचकाङ्क	**१००.००**	**१३९.४**	**१५२.७**	**१६५.४**	**९.६**	**८.३**
खाद्य तथा पेय पदार्थ	**४६.८२**	**१५८.१**	**१८१.३**	**१९५.२**	**१४.७**	**७.७**
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१४.८१	१५३.७	१७५.१	१७५.७	१३.९	०.३
दाल	२.०१	२०८.८	१९३.०	१९२.९	-७.६	०.०
तरकारी	५.६५	१६०.७	२१७.०	२६९.६	३५.०	२४.२
मासु, तथा माछा	५.७०	१७१.५	१८६.३	२००.३	८.६	७.५
दुग्ध पदार्थ तथा अन्डा	५.०१	१४९.०	१७०.७	१९३.९	१४.६	१३.६
फलफूल	२.७०	१४३.१	१४६.७	१६७.९	२.५	१४.४
तेल तथा घ्यू	२.२३	१५४.७	१८४.७	२१६.०	१९.४	१६.९
चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ	१.३६	१७७.६	२१२.३	२३१.९	१९.५	९.२
मरमसला	१.४६	१७५.१	२१५.७	१९६.०	२३.२	-९.१
हल्का पेय पदार्थ	०.९६	१५२.६	१६८.५	१७६.०	१०.४	४.४
मदिरा	१.७२	१३३.५	१४२.१	१४८.६	६.४	४.६
सूर्तिजन्य पदार्थ	०.८५	१५२.१	१७२.७	१९१.४	१३.५	१०.८
रेष्टुराँको खाना	२.३५	१६४.२	१८९.७	२१२.३	१५.५	११.९
गैर-खाद्य बस्तु तथा सेवा	**५३.१८**	**१२४.८**	**१३१.५**	१४३.४	**५.४**	**९.०**
लत्ता कपडा तथा जुत्ता चप्पल	८.४९	१२४.८	१४१.४	१६२.३	१३.३	१४.८
घरायसी सामान तथा सेवा	१०.८७	१२४.८	१३४.१	१४२.३	७.५	६.१
फर्निसिङ्ग तथा घरायसी उपकरण	४.८९	१३५.७	१४३.४	१६२.६	५.७	१३.४
स्वास्थ्य	३.२५	११७.८	१२२.७	१२८.३	४.२	४.६
यातायात	६.०१	१२३.६	१३६.१	१५७.३	१०.१	१५.६
संचार	३.६४	१००.१	८९.५	८२.२	-१०.६	-८.२
मनोरंजन तथा संस्कृति	५.३९	१२३.०	१२०.१	१२९.४	-२.४	७.८
शिक्षा	८.४६	१३५.३	१४२.७	१५६.६	५.५	९.८
अन्यवस्तु तथा सेवा	२.१७	१२४.७	१३२.१	१४५.२	५.९	९.९
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -काठमाडौ उपत्यका						
कुल सूचकाङ्क	**१००.०**	१४१.८	१५८.९	१७०.६	१२.१	७.४
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४९.७	१५९.६	१८७.५	२०१.४	१७.५	७.४
गैर-खाद्य बस्तु तथा सेवा	५०.३	१२६.२	१३५.७	१४५.७	७.५	७.४
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -तराई						
कुल सूचकाङ्क	**१००.०**	१३७.८	१४७.७	१५९.७	७.२	८.१
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४४.५	१५७.६	१७६.८	१८८.४	१२.२	६.६
गैर-खाद्य बस्तु तथा सेवा	५५.५	१२३.७	१२८.३	१४०.२	३.७	९.३
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -पहाड						
कुल सूचकाङ्क	१००.०	१३९.३	१५४	१६८.९	१०.६	९.७
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४७.३	१५७.३	१८२.२	१९९.३	१५.८	९.४
गैर-खाद्य बस्तु तथा सेवा	५२.७	१२४.९	१३२.५	१४५.९	६.१	१०.१

तालिका ८

राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)

वार्षिक औसत

(२०५६/५७ = १००)

समूह/उप-समूहहरु	भार प्रतिशतमा	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
कुल सूचकाङ्क	*१००.०*	*२०२.८*	*२२२.८*	*२३७.०*	*९.९*	*६.४*
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरु	**४९.६**	**२२२.७**	**२४६.७**	**२५२.८**	**१०.८**	**२.५**
खाद्यान्न वस्तुहरु	१६.६	१८९.३	२१४.०	२०३.७	१३.०	-४.८
नगदे बाली	६.१	२७५.४	२४५.४	२७९.७	-१०.९	१४.०
दलहन	३.८	२७८.६	२७५.६	२६६.१	-१.१	-३.४
फलफूल तथा तरकारी	११.२	१८२.४	२२५.४	२५१.३	२३.६	११.५
मसलाहरु	१.९	१९८.०	२७३.४	२२९.७	३८.१	-१६.०
पशुजन्य उत्पादन	१०.०	२७४.५	३०९.३	३१८.७	१२.७	३.०
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरु	**२०.४**	**१७९.०**	**१९५.२**	**२१३.९**	**९.१**	**९.६**
खाद्यजन्य वस्तुहरु	६.१	१७३.१	१८३.०	२०२.७	५.७	१०.८
पेय तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरु	५.७	१८१.५	२०७.४	२३१.४	१४.३	११.६
निर्माण सामग्री	४.५	२२६.६	२३८.३	२५०.९	५.२	५.३
अन्य	४.१	१३१.८	१४८.८	१६५.३	१२.९	११.१
आयातीत वस्तुहरु	**३०.०**	**१८६.२**	**२०२.१**	**२२६.६**	**८.५**	**१२.१**
पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोईला	५.४	३१४.२	३६४.०	४४१.२	१५.८	२१.२
रासायनिक मल तथा रासायनिक वस्तुहरु	२.५	१८९.१	१९८.३	२०६.७	४.९	४.२
यातायातका साधन तथा मेशिनरी वस्तुहरु	७.०	१६३.०	१७२.४	१८५.९	५.८	७.८
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरु	१.९	९७.०	९९.९	१११.२	३.०	११.३
औषधी	२.७	१३२.२	१३४.४	१३८.१	१.७	२.८
कपडाजन्य वस्तुहरु	३.१	१२८.८	१३५.७	१६७.३	५.४	२३.३
अन्य वस्तुहरु	७.४	१८०.१	१९२.०	२०२.१	६.६	५.२

तालिका ९
राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क
(२०६१/६२ = १००)

	समूह तथा उप-समूह	भार	आर्थिक वर्ष				प्रतिशत परिवर्तन	
			२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
	कुल सूचकांक	१००.००	१४४.४	१६९.२	१९९.७	२५४.४	१८.०	२७.४
१.	**तलब सूचकांक**	**२६.९७**	**१३०.६**	**१५७.०**	**१५७.०**	**१८७.३**	०.०	**१९.३**
	अधिकृत स्तर	९.८०	१२९.२	१५०.२	१५०.२	१७७.७	०.०	१८.३
	सहायक स्तर	१७.१७	१३१.४	१६०.९	१६०.९	१९२.७	०.०	१९.८
१.१	**निजामती सेवा**	**२.८२**	**१६१.२**	**१९९.३**	**१९९.३**	**२३६.५**	**०.०**	**१८.७**
	अधिकृत स्तर	०.३१	१४८.१	१७१.५	१७१.५	२१५.४	०.०	२५.६
	सहायक स्तर	२.५१	१६२.७	२०२.७	२०२.७	२३९.१	०.०	१८.०
१.२	**सार्वजनिक संस्थानहरु**	**१.१४**	**१३८.४**	**१६४.१**	**१६४.१**	**२०८.६**	**०.०**	**२७.१**
	अधिकृत स्तर	०.१९	१४०.२	१६१.०	१६१.०	१८६.५	०.०	१५.८
	सहायक स्तर	०.९५	१३८.१	१६४.७	१६४.७	२१३.०	०.०	२९.३
१.३	**वैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु**	**०.५५**	**१८६.०**	**२०४.१**	**२०४.१**	**२९०.६**	**०.०**	**४२.४**
	अधिकृत स्तर	०.१०	१७३.८	१८२.३	१८२.३	२५०.०	०.०	३७.१
	सहायक स्तर	०.४५	१८८.८	२०९.०	२०९.०	२९९.९	०.०	४३.५
१.४	**सैनिक तथा प्रहरी सेवाहरु**	**४.०१**	**१४६.९**	**१८०.२**	**१८०.२**	**२२७.९**	**०.०**	**२६.५**
	अधिकृत स्तर	०.१७	१३७.५	१५२.२	१५२.२	१९४.८	०.०	२८.०
	सहायक स्तर	३.८४	१४७.३	१८१.५	१८१.५	२२९.४	०.०	२६.४
१.५	**शिक्षा**	**१०.५५**	**१३४.५**	**१७४.५**	**१७४.५**	**२०७.८**	**०.०**	**१९.१**
	अधिकृत स्तर	६.८०	१३६.४	१६४.५	१६४.५	१९४.७	०.०	१८.४
	सहायक स्तर	३.७५	१३१.२	१९२.८	१९२.८	२३१.६	०.०	२०.१
१.६	**निजी संगठनहरु**	**७.९०**	**१०१.२**	**१०२.५**	**१०२.५**	**१११.३**	**०.०**	**८.६**
	अधिकृत स्तर	२.२४	१०१.०	१०१.४	१०१.४	११५.३	०.०	१३.७
	सहायक स्तर	५.६६	१०१.२	१०२.९	१०२.९	१०९.७	०.०	६.६
२.	**ज्यालादर सूचकांक**	७३.०३	१४९.४	१७३.८	२१५.५	२७९.२	२४.०	२९.६
२.१	**कृषि मजदूर**	**३९.४९**	**१५५.९**	**१८७.३**	**२४७.८**	**३२०.०**	**३२.३**	**२९.१**
	पुरुष	२०.४९	१५५.६	१९०.३	२५१.८	३२२.४	३२.३	२८.०
	महिला	१९.००	१५६.३	१८४.०	२४३.४	३१७.४	३२.३	३०.४
२.२	**औद्योगिक मजदूर**	**२५.२५**	**१४२.८**	**१५८.३**	**१७३.३**	**२२५.०**	**९.५**	**२९.८**
	उच्च दक्ष	६.३१	१३१.४	१४४.८	१६९.५	२१४.०	१७.१	२६.३
	दक्ष	६.३१	१४०.१	१५५.१	१६८.६	२२०.४	८.७	३०.७
	अर्धदक्ष	६.३१	१४५.६	१६१.५	१६९.५	२२१.८	५.०	३०.९
	अदक्ष	६.३२	१५४.२	१७१.७	१८५.६	२४३.७	८.१	३१.३
२.३	**निर्माण मजदूर**	**८.२९**	**१३८.६**	**१५६.६**	**१८९.९**	**२५०.३**	**२१.३**	**३१.८**
	डकर्मी	**२.७६**	**१३४.४**	**१५१.३**	**१७९.२**	**२३५.३**	**१८.४**	**३१.३**
	दक्ष	१.३८	१३२.२	१४९.९	१७७.०	२२६.१	१८.१	२७.७
	अदक्ष	१.३८	१३६.६	१५२.८	१८१.३	२४४.५	१८.७	३४.९
	सिकर्मी	**२.७६**	**१३०.१**	**१४४.६**	**१६९.८**	**२२७.५**	**१७.४**	**३४.०**
	दक्ष	१.३८	१२६.७	१४१.४	१६७.०	२१७.७	१८.१	३०.४
	अदक्ष	१.३८	१३३.४	१४७.७	१७२.०	२३७.२	१६.५	३७.९
	ज्यामी	**२.७७**	**१५१.३**	**१७३.८**	**२२०.०**	**२८८.१**	**२६.६**	**३१.०**
	पुरुष	१.३८	१४९.७	१७१.६	२२१.७	२९२.२	२९.२	३१.८
	महिला	१.३९	१५२.९	१७६.०	२१९.५	२८३.९	२४.७	२९.३

तालिका १०

वैदेशिक व्यापार स्थिति*

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६७/६८	२०६८/६९
कुल निर्यात	**६०८२.४**	**६४३३.९**	**७४२६.१**	**५.८**	**१५.४**
भारत	३९९९.४	४३३६.०	४९६१.६	८.४	१४.४
अन्य मुलुक	२०८३.०	२०९७.८	२४६४.५	०.७	१७.५
कुल आयात	**३७४३३.५**	**३९६१७.६**	**४६१६६.८**	**५.८**	**१६.५**
भारत	२१७११.४	२६१९२.५	२९९३९.०	२०.६	१४.३
अन्य मुलुक	१५७२२.१	१३४२५.०	१६२२७.८	-१४.६	२०.९
व्यापार सन्तुलन	**-३१३५१.१**	**-३३१८३.७**	**-३८७४०.७**	**५.८**	**१६.७**
भारत	-१७७१२.१	-२१८५६.५	-२४९७७.३	२३.४	१४.३
अन्य मुलुक	-१३६३९.१	-११३२७.२	-१३७६३.३	-१७.०	२१.५
कुल व्यापार	**४३५१५.९**	**४६०५१.४**	**५३५९२.९**	**५.८**	**१६.४**
भारत	२५७१०.८	३०५२८.६	३४९००.६	१८.७	१४.३
अन्य मुलुक	१७८०५.१	१५५२२.८	१८६९२.३	-१२.८	२०.४

१. निर्यात/ आयातको अनुपात	१६.२	१६.२	१६.१
भारत	१८.४	१६.६	१६.६
अन्य मुलुक	१३.२	१५.६	१५.२
२. कुल निर्यातमा अंश			
भारत	६५.८	६७.४	६६.८
अन्य मुलुक	३४.२	३२.६	३३.२
३. कुल आयातमा अंश			
भारत	५८.०	६६.१	६४.८
अन्य मुलुक	४२.०	३३.९	३५.२
४. व्यापार संतुलनमा अंश			
भारत	५६.५	६५.९	६४.५
अन्य मुलुक	४३.५	३४.१	३५.५
५. कुल व्यापारमा अंश			
भारत	५९.१	६६.३	६५.१
अन्य मुलुक	४०.९	३३.७	३४.९
६. निर्यात तथा आयातको कुल व्यापारमा अंश			
निर्यात	१४.०	१४.०	१३.९
आयात	८६.०	८६.०	८६.१

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका ११

भारततर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९[अ]	२०६७/६८	२०६८/६९
क) प्रमुख वस्तुहरु	**२८८८.२**	**३४६०.६**	**४१४६.९**	**१९.८**	**१९.८**
पोलिष्टर धागो	३३९.८	२६४.१	३६५.७	-२२.३	३८.५
लत्ताकपडा८८	३३६.२	३७३.४	५१३.०	११.१	३७.४
धागो	२७७.२	३३५.१	२६२.८	२०.९	-२१.६
जुटको बोरा	२०१.७	१८६.६	२१०.२	-७.५	१२.७
जिंक शिट	१७९.५	३८९.५	३३४.३	११७.०	-१४.२
जुस	१७५.०	२३६.३	३०२.७	३५.०	२८.१
खयर	१६८.२	१११.४	१००.३	-३३.८	-१०.०
अलैंची	१३१.६	१९१.५	३२७.६	४५.५	७१.१
तार	१२०.०	१६३.८	१८१.०	३६.५	१०.५
एम.एस. पाइप	६९.५	९४.३	७९.८	३५.७	-१५.४
मञ्जन	६७.३	९७.३	१०९.९	४४.५	१३.०
तामाको तार	६४.४	३०.३	१२१.३	-५३.०	३००.९
चाउचाउ	५७.६	५१.८	४५.८	-१०.१	-११.५
जुत्ता तथा चप्पल	५६.८	७६.६	१३४.१	३४.८	७५.२
जी.आई.पाइप	५६.८	८०.७	१५९.३	४२.०	९७.५
जुटको डोरी	५१.६	१२३.८	८६.८	१३९.८	-२९.९
पिना	४९.८	५१.०	६४.३	२.६	२५.९
साबुन	४०.४	३७.२	२४.४	-७.९	-३४.४
ढुंगा तथा बालुवा	४७.९	५७.५	९०.६	२०.०	५७.६
जुटको बट्टा	३६.४	८९.४	१०९.५	१४५.६	२२.५
खोटो	३५.९	२१.०	३१.५	-४१.६	५०.३
अदुवा	३५.४	३०.२	३६.७	-१४.८	२१.६
एल्मुनियम खण्ड	३४.७	३७.९	३१.३	९.२	-१७.४
तयारी पोशाक	३३.४	३७.३	३८.६	११.६	३.६
छाला	२८.९	३४.१	३८.२	१८.२	१२.०
जडीबुटी	२३.९	१७.२	९.०	-२८.०	-४७.७
प्लाष्टिकका सामान	१८.२	६१.०	७२.१	२३५.७	१८.२
चोकर	१४.४	६.४	८.३	-५५.८	३०.८
औषधि (आयुर्वेदिक)	१३.९	५७.६	८४.८	३१५.०	४७.३
ढुटोको तेल	११.२	७.७	१९.१	-३०.८	१४६.९
घिउ (क्लेरिफाइड)	१२.७	३२.२	३७.१	१५३.९	१५.३
टर्पेन्टाइन	११.२	९.८	८.१	-१२.४	-१७.६
सुकेको अदुवा	९.१	०.३	२.०	-९६.३	४९७.१
पार्टिकल बोर्ड	१०.३	१०.१	१८.४	-२.३	८२.१
ब्रान्स	९.१	५.१	७.१	-४४.०	३९.१
कच्चा सनपाट	६.५	०.०	०.०	-१००.०	#धड्ड/0!
पश्मिना	६.१	४.७	४.२	-२३.४	-१०.५
कुचो	६.०	०.८	७.५	-८७.३	८८४.२
कागज	४.३	०.७	०.६	-८२.९	-१२.३
जीवित जनावर	३.७	६.६	२४.९	७८.३	२७९.३
मार्बल स्ल्याब	३.४	५.३	०.२	५३.८	-९६.४
बाटिका केश तेल	३.४	३.९	१.१	१६.६	-७१.६
दाल	२.८	०.९	२०.३	-६७.४	२१५०.०
दालचिनी	२.१	३.५	६.३	६७.१	७९.८
रासायनिक पदार्थ	१५.२	१४.८	०.९	-२.८	-९४.२
तरकारी	१.७	३.६	६.८	११३.८	९०.८
हस्तकलाका सामान	१.६	२.०	७.३	२६.३	२७१.६
तोरी तथा सर्स्यु	१.१	२.६	०.६	१३१.६	-७६.१
घिउ (वनस्पती)	०.५	१.९	०.०	३२१.७	-१००.०
फलफूल	०.२	०.०	०.३	-८३.३	८००.०
बेसार	०.२	०.१	०.२	-२७.८	६९.२
विस्कुट	०.०	०.१	०.०	-	-१००.०
जिंक अक्साइड	०.०	०.०	०.०	-	-
ख) अन्य	**१११११.१**	**८७५.४**	**८१४.८**	**-२१.२**	**-६.९**
कुल जम्मा	**३९९९.४**	**४३३६.०**	**४९६१.६**	**८.४**	**१४.४**

* भन्सार तथ्यांकमा आधारित

** पी.पी. फेब्रिक सहित

अ अपरिष्कृत

तालिका १२

भारतबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९अ	२०६७/६८	२०६८/६९
क) प्रमुख वस्तुहरु	**१७१७०.४**	**२०९६९.७**	**२३७१४.७**	२२.१	१३.१
पेट्रोलियम पदार्थ	५१६१.०	७५०८.१	९२२५.६	४५.५	२२.९
सवारी साधन तथा स्पेयर पार्टपुर्जा	२३७७.७	२०६८.१	१७०५.१	-१३.०	-१७.६
एम.एस.विलेट	१३७२.१	१८३३.७	१९४३.७	३३.६	६.०
अन्य मेशिनरी तथा पार्टपुर्जा	८४१.७	९७९.३	८३४.२	१६.४	-१४.८
औषधि	७९६.३	९८०.८	१०३८.३	२३.२	५.९
कोल्डरोल्ड शिट इन्क्वाइल	६८०.३	८२३.६	७५०.८	२१.१	-८.८
एम.एस.वायर	६१०.८	५००.४	६७६.१	-१८.१	३५.१
विद्युतीय उपकरण	६०९.०	७२२.४	७०१.०	१८.६	-३.०
हट रोल्ड शिट इन्क्वाइल	४११.१	५४५.९	५५४.३	३२.८	१.५
सिमेन्ट	४४१.५	४३७.३	३३०.०	-०.९	-२४.५
कृषि उपकरण तथा पार्टपुर्जा	३३७.३	३१६.२	४१४.६	-६.२	३१.१
रासायनिक पदार्थ	३१३.३	३१२.४	४०७.३	-०.३	३०.४
धागो	३०२.३	२८५.५	४१३.३	-५.५	४४.७
रासायनिक मल	२९५.१	३०७.३	४५०.७	४.१	४६.६
लत्ताकपडा	२४४.१	१९६.६	२४१.१	-१९.४	२२.६
कोइला	२१२.६	३११.९	५५५.०	४६.७	७८.०
सुर्ती	१८१.७	१८४.७	१९१.७	१.६	३.८
तरकारी	२०७.९	२०९.७	२५९.०	०.८	२३.५
सौन्दर्यका सामान	१४४.९	१६४.७	१९४.५	१३.७	१८.१
कागज	१३९.०	२०७.४	२२७.८	४९.३	९.८
चामल	१२५.७	१९५.४	४२६.७	५५.५	११८.३
तयारी पोशाक	१२४.९	१७०.१	२९९.१	३६.२	७५.९
ग्लास शिट तथा ग्लास वेयर्स	११९.३	१६७.७	१६९.३	४०.६	०.९
एल्मुनियम इङ्गट तथा रड	१०८.७	११८.२	१२९.०	८.७	९.१
टायर, ट्युब्स तथा फ्लेप्स	८९.७	१२१.६	१७८.०	३५.७	४६.३
रेडियो, टिभी, डेक तथा पार्टपुर्जा	८६.०	९७.२	१०१.६	१३.०	४.५
इनामेल तथा अन्य पेन्ट्स	७६.४	८८.७	१०६.५	१६.१	२०.०
किताव तथा पत्रिका	७३.४	१०४.०	८०.२	४१.७	-२२.९
शिसु आहार तथा दुग्ध उत्पादन	७०.९	९९.९	९७.९	४१.०	-२.०
चिनी	६७.४	७८.६	९.९	१६.७	-८७.४
पाइप तथा पाइप फिटिंग	६५.३	८७.५	८०.१	३४.१	-८.५
इन्सेक्टीसाइड्स	५५.५	८५.६	९४.२	५४.१	१०.१
नून	४७.३	३७.२	७२.१	-२१.२	९३.७
अलकत्रा	४६.६	५३.७	५१.८	१५.२	-३.५
तारका सामान	४५.४	६४.७	८०.७	४२.८	२४.६
फलफूल	४३.४	६५.२	८५.८	५०.२	३१.६
सेनीटरी वेयर्स	४१.४	९१.६	११४.०	१२१.२	२४.३
अन्य स्टेशनरी सामान	४१.४	४८.९	४६.१	१८.३	-५.७
जिरा तथा मरिच	३०.८	४९.९	७०.२	६२.३	४०.७
ड्राइ सेल ब्याट्री	२७.६	८२.१	१४४.६	१९७.८	७६.१
जुत्ता तथा चप्पल	१५.०	२०.३	३३.८	३५.७	६६.५
प्लाष्टिकका भाँडाकुडा	१२.९	४६.४	२९.४	२५९.७	-३६.५
अगरबत्ती	११.६	२०.६	२७.२	७६.९	३२.४
खानापकाउने चुलो	१०.८	१३.५	१६.५	२५.२	२२.१
जीवित जनावर	४३.३	४९.०	४२.३	१३.१	-१३.७
कच्चा कपास	५.६	९.१	६.२	६४.४	-३२.६
चिया	२.५	२.७	२.९	९.३	७.०
मोलासिस सुगर	२.६	४.२	५.०	५८.९	१८.९
स्टिल शिट	०.०	०.०	०.०	-	-
ख) अन्य	**४६०१.०**	**५२२२.८**	**६२२४.२**	१३.५	१९.२
कुल जम्मा	**२१७७१.४**	**२६१९२.५**	**२९९३९.०**	२०.३	१४.३

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका १३

अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

		२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
					२०६७/६८	२०६८/६९
(क)	**प्रमुख वस्तुहरु**	**१५६४.९**	**१५२३.७**	**१९१५.३**	-२.६	२५.७
१	गलैंचा	४०७.९	४८६.०	६९३.८	१९.२	४२.७
२	दाल	३९५.२	३३५.८	२४९.७	-१५.०	-२५.६
३	तयारी पोशाक	३८९.१	३०६.३	४००.६	-२१.३	३०.८
४	पश्मिना	१२६.८	२२७.३	३२३.०	७९.३	४२.१
५	हस्तकलाका सामानहरु (काष्ठ तथा धातु)	१०८.३	४५.८	५१.०	-५७.७	११.५
६	नेपाली कागज तथा त्यसबाट निर्मित वस्तु	५५.३	३९.९	५८.७	-२७.९	४७.२
७	छाला	३०.७	४३.४	७२.४	४१.४	६६.६
८	जडीबुटी	२३.९	१२.६	१९.८	-४७.५	५७.३
९	सूनचांदीका गहना	१२.७	९.१	११.०	-२८.५	२१.५
१०	चिया	९.१	१४.६	२५.२	६०.१	७२.५
११	छालाका तयारी वस्तु	६.०	३.०	१०.१	-५०.३	२३९.९
१२	झुसे तील	०.०	०.०	०.०	-	-
(ख)	**अन्य**	**५१८.१**	**५७४.२**	**५४९.२**	१०.८	-४.३
	कुल जम्मा	**२०८३.०**	**२०९७.८**	**२४६४.५**	०.७	१७.५

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका १४
अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९[अ]	२०६७/६८	२०६८/६९
क) प्रमुख वस्तुहरु	**१३०८९.२**	**१०८९९.७**	**११९६२.२**	-१६.७	९.७
सुन	४१६३.६	११३५.८	२५७७.०	-७२.७	१२६.९
दूरसंचार उपकरण तथा पार्ट्स	८५२.२	९४९.३	८४५.९	११.४	-१०.९
अन्य मेशिनरी तथा पार्ट्स	७६५.६	६४०.९	७१९.८	-१६.३	१२.३
विद्युतीय सामानहरु	६८३.८	६५०.६	७३१.२	-४.९	१२.४
पोलिथिन ग्रान्युअल्स्	५७८.८	४७०.१	५७८.७	-१८.८	२३.१
कम्प्युटर तथा पार्टपुर्जा	५३४.१	६१७.८	६१५.०	१५.७	-०.५
कच्चा भटमासको तेल	४३३.८	६५०.८	९९६.२	५०.०	५३.१
यातायात उपकरण तथा पार्टपुर्जा	४२३.६	४२१.५	२८५.९	-०.५	-३२.२
औषधि	३३५.८	२१३.५	१९७.६	-३६.४	-७.५
सुपाडी	३३२.४	१९६.५	१६३.९	-४०.९	-१६.६
चाँदी	३२५.१	३७२.६	४३७.१	१४.६	१७.३
धागो	२७३.५	१९४.३	१८५.५	-२९.०	-४.५
हवाइजहाजका स्पेयर पार्टपुर्जा	२२१.८	२४७.२	१४०.६	११.५	-४३.१
स्टिल रड तथा शिट	२०९.४	३०.०	२८.९	-८५.७	-३.७
कच्चा पाम तेल	२०२.६	६०९.७	४२१.१	२००.९	-३०.९
औषधि उपकरण तथा औजार	१८९.०	२१३.४	२५८.८	१२.९	२१.३
तामाको तार, रड, स्क्रयाप्स तथा शिट	१७७.६	१३१.३	१८७.५	-२६.१	४२.८
पेट्रोयिम पदार्थ	१६९.४	१६६.०	१८०.५	-२.०	८.७
भिडियो, टेलिभिजन तथा पार्टपुर्जा	१७०.१	२९४.२	२६१.५	७२.९	-११.१
लेख्ने तथा छाप्ने कागज	१४२.७	१७८.९	१७५.८	२५.४	-१.७
लत्ताकपडा	१९१.१	२६०.९	१२७.५	३६.६	-५१.१
तयारी पोशाक	३७३.६	४२५.६	१०४.७	१३.९	-७५.४
स्टोरेज बेट्री	८७.५	७८.४	११९.८	-१०.४	५२.८
पि.भि.सि.कम्पाउण्ड	८०.८	६६.३	९७.१	-१८.०	४६.४
कच्चा ऊन	८७.३	९१.३	६५.७	४.५	-२८.०
सौन्दर्यका सामान	८५.२	९०.८	९०.८	६.५	०.०
कार्यालय उपकरण तथा स्टेशनरी	७३.५	७०.६	१०८.५	-४.०	५३.७
रासायनिक मल	७०.४	२३६.८	२२९.१	२३६.६	-३.२
खाने तेल	६२.९	४८.७	२७९.४	-२२.७	४७४.१
एम.एस.बिलेट	६०.९	१६६.९	५७.०	१७३.८	-६५.९
अन्य स्टेशनरी	५९.४	७९.५	५५.९	३३.८	-२९.६
पाम आयल	४६.२	३६.०	३१.३	-२२.१	-१३.२
जुत्ता तथा चप्पल	१२५.८	१४८.९	४२.७	१८.४	-७१.४
पाइप तथा पाइप फिटिंग्स	३९.७	६०.३	१२.६	५१.९	-७९.१
सिन्थेटिक कार्पेट	३५.२	३८.३	४१.४	९.०	८.०
टायर, ट्युब तथा फ्लेप्स	३५.१	४२.५	५८.५	२०.९	३७.७
लत्ताकपडा डाइ	३२.६	१८९.६	८.८	४८२.५	-९५.४
एम.एस.रड	३१.२	०.९	१३.६	-९७.२	१४५८.६
जिंक इन्गट	३०.४	९.७	२३.५	-६८.२	१४३.०
बोसो	२८.५	२८.१	४४.८	-१.४	५९.५
ग्लासवेयर्स	२७.१	८४.५	७७.६	२१२.१	-८.२
कच्चा नरिवलको तेल	२४.३	२.५	२.६	-८९.६	१.२
क्यामेरा	१६.६	३४.०	४४.३	१०४.९	३०.३
खेलौना	१९.५	१५.६	२१.१	-१९.९	३५.३
घडी तथा ब्याण्डस्	२०.२	२२.७	२५.२	१२.३	११.२
छाता तथा पार्टपुर्जा	१५.८	१७.९	२२.१	१३.०	२३.३
साना अलैंची	१४.०	१४.८	२८.७	५.९	९४.०
व्याराफिन वाक्स	१३.५	१७.४	२७.१	२९.२	५५.३
पाउडर दूध	१३.१	१०.७	३०.१	-१७.७	१८०.०
एक्सरे फिल्म	१२.७	१८.२	१५.३	४३.६	-१५.८
झोला	२५.८	३०.४	१७.२	१७.७	-४३.५
जी.आइ. तार	११.९	१.२	३.५	-८९.६	१८३.७
सिन्थेटिक तथा प्राकृतिक रबर	११.५	१८.९	०.९	६४.८	-९५.४
इन्सेक्टिसाइड	५.९	१०.०	२०.७	६८.६	१०६.७
फास्नर	८.२	६.२	४.४	-२४.६	-२९.६
ढोकाको ताल्चा	६.३	५.७	६.३	-१०.४	११.५
फ्ल्यास लाइट	४.२	२.९	५.४	-३१.७	८८.२
चुरोट कागज	३.९	१.४	०.०	-६३.४	-१००.०
कच्चा रेशम	३.२	०.०	०.०	-१००.०	#छ्क्ल/०!
क्लोभ	३.१	७.३	२.०	१३३.९	-७३.२
ड्राइसेल बेट्री	३.०	२०.०	४.६	५६८.२	-७६.८
नरिवलको तेल	१.७	१.४	१.९	-२१.८	४१.९
टाँक	१.८	१.९	०.५	६.२	-७३.३
जिरा	०.०	०.०	०.०	-	-
ख) अन्य	**२६३२.९**	**२५२५.३**	**४२६५.६**	-४.१	६८.९
कुल जम्मा	**१५७२२.१**	**१३४२५.०**	**१६२२७.८**	-१४.६	२०.९

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका १५
शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६७/६८	२०६८/६९
(क) चालू खाता	**-२८१३.५**	**-१२९३.६**	**७५९७.९**	**-५४.०**	**-६८७.३**
निर्यात, एफ.ओ.बी.	६३१७.८	६८७०.२	८१५१.२	८.७	१८.६
तेल	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य	६३१७.८	६८७०.२	८१५१.२	८.७	१८.६
आयात, एफ.ओ.बी.	-३६६६९.३	-३८८३७.१	-४५४६५.३	५.९	१७.१
तेल	-५१६०.७	-७५०७.६	-९२२५.६	४५.५	२२.९
अन्य	-३१५०८.५	-३१३२९.५	-३६२३९.८	-०.६	१५.७
व्यापार सन्तुलन	**-३०३५१.५**	**-३१९६७.०**	**-३७३१४.१**	**५.३**	**१६.७**
खुद सेवा आय	**-१६३८.५**	**-८६७.५**	**१४०५.७**	**-४७.१**	**-२६२.०**
सेवा आय	५११२.१	५३०१.३	७२३५.२	३.७	३६.५
यात्रा	२८१३.९	२४६१.१	३०७०.४	-१२.५	२४.८
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	६६३.६	५५३.५	१००७.१	-१६.६	८२.०
अन्य	१६३४.६	२२८६.७	३१५७.६	३९.९	३८.१
सेवा भुक्तानी	-६७५०.६	-६१६८.७	-५८२९.५	-८.६	-५.५
यातायात	-२२९६.५	-१८६०.५	-२२२९.२	-१९.०	१९.८
यात्रा	-३२२८.८	-२७६४.३	-२५७७.०	-१४.४	-६.८
जसमध्ये शिक्षा	-१२३४.३	-७१६.७	-६३७.२	-४१.९	-११.१
सरकारी सेवा खर्च	-१८७.५	-११५.५	-१५६.६	-३८.४	३५.७
अन्य	-१०३७.९	-१४२८.५	-८६६.६	३७.६	-३९.३
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	**-३१९९०.०**	**-३२८३४.५**	**-३५९०८.४**	**२.६**	**९.४**
खुद आय	**९११.७**	**७५४.९**	**१२२९.१**	**-१७.२**	**६२.८**
आय प्राप्ती	१४९१.८	१७५०.४	२२५२.१	१७.३	२८.७
आय भुक्तानी	-५८०.१	-९९५.५	-१०२३.०	७१.६	२.८
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	**-३१०७८.३**	**-३२०७९.५**	**-३४६७९.३**	**३.२**	**८.१**
खुद ट्रान्सफर	**२८२६४.८**	**३०७८५.९**	**४२२७७.२**	**८.९**	**३७.३**
ट्रान्सफर आय	२८७७७.१	३१११५.७	४२७८०.६	८.१	३७.५
अनुदान	२६६७.४	२५७८.०	३६२२.७	-३.४	४०.५
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	२३१७२.५	२५३५५.२	३५९५५.४	९.४	४१.८
पेन्सन	२५८५.१	२८९९.३	२८३४.४	१२.२	-२.२
अन्य	३५२.१	२८३.२	३६८.१	-१९.६	३०.०
ट्रान्सफर भुक्तानी	-५१२.३	-३२९.८	-५०३.४	-३५.६	५२.६
(ख) पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	**१२५७.८**	**१५९०.६**	**१८२४.२**	**२६.५**	**१४.७**
जम्मा (क+ख)	**-१५५५.७**	**२९७.०**	**९४२२.१**	**-११९.१**	**३०७२.७**
(ग) वित्तीय खाता (समूह ङ बाहेक)	७८४.७	३२१.३	२८९१.३	-५९.१	८००.०
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	२८५.२	६४३.७	९१९.५	१२५.७	४२.९
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य लगानी सम्पत्ति	-१८२५.४	-२५७६.२	-१५७२.०	४१.१	-३९.०
व्यापारिक साख	-१००.९	-६१३.३	-५१३.७	५०७.९	-१६.२
अन्य	-१७२४.५	-१९६२.९	-१०५८.२	१३.८	-४६.१
अन्य लगानी दायित्व	२३२४.९	२२५३.८	३५४३.७	-३.१	५७.२
व्यापारिक साख	२१९६.९	१८२९.३	२६४४.२	-१६.७	४४.६
ऋण	-३९३.४	२६१.२	१०३.७	-१६६.४	-६०.३
सरकार	-३९०.२	२६३.२	१०४.८	-१६७.५	-६०.२
ऋण प्राप्ती	६८४.२	१३८४.९	१३४४.५	१०२.४	-२.९
साँवा भुक्तानी	-१०७४.३	-११२१.८	-१२३९.८	४.४	१०.५
अन्य क्षेत्र	-३.२	-२.०	-१.१	-३८.८	-४४.९
करेन्सी तथा डिपोजिट	-१०३.१	१२३.२	८४४.६	-२१९.४	५८५.७
राष्ट्र बैंक	४.५	-०.८	३.७	-११७.४	-५७४.४
वाणिज्य बैंक	-१०७.६	१२४.०	८४०.९	-२१५.२	५७८.४
अन्य दायित्व	६२४.४	४०.१	-४८.८	-	-२२१.६
जम्मा (क+ख+ग)	**-७७१.०**	**६१८.२**	**१२३१३.४**	**-१८०.२**	**१८९१.७**
(घ) विविध पूँजी तथा भुलचुक	**३३५.३**	**-२७६.८**	**१३०१.३**	**-१८२.५**	**-५७०.२**
जम्मा (क+ख+ग+घ)	**-४३५.७**	**३४१.४**	**१३६१४.७**	**-१७८.४**	**३८८७.४**
(ङ) रिजर्भ तथा सम्बन्धित शिर्षक	**४३५.७**	**-३४१.४**	**-१३६१४.७**	**-१७८.४**	**३८८७.४**
रिजर्भ सम्पत्ति	१०५.८	-३०१.२	-१३५६६.२	-३८४.६	४४०४.५
नेपाल राष्ट्र बैंक	४३९.८	-७५३.१	-१३०८६.१	-२७१.२	१६३७.५
वाणिज्य बैंक	-३३४.०	४५२.०	-४८०.१	-२३५.३	-२०६.२
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	३२९.९	-४०.३	-४८.५	-११२.२	२०.४
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	**३३२.६**	**-२१८.३**	**-१२७७०.१**	**-१६५.६**	**५७५०.६**

अ अपरिष्कृत

तालिका १६
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६७	२०६८	२०६९[अ]	२०६७/६८	२०६८/६९
(रु. करोडमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**२०५३७.१**	**२१३०९.५**	**३७५५२.५**	**३.८**	**७६.२**
परिवर्त्य	१६५९९.३	१६५२५.८	२८५६८.२	-०.४	७२.९
अपरिवर्त्य	३९३७.९	४७८३.८	८९८४.३	२१.५	८७.८
वाणिज्य बैंक	**६३५१.७**	**५९०५.८**	**६३९३.२**	**-७.०**	**८.३**
परिवर्त्य	५८२०.४	५५५०.३	५७१४.४	-४.६	३.०
अपरिवर्त्य	५३१.४	३५५.५	६७८.८	-३३.१	९१.०
कुल सञ्चिति	**२६८८८.९**	**२७२१५.३**	**४३९४५.७**	**१.२**	**६१.५**
परिवर्त्य	२२४१९.७	२२०७६.१	३४२८२.६	-१.५	५५.३
अपरिवर्त्य	४४६९.२	५१३९.२	९६६३.१	१५.०	८८.०
(करोड डलरमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**२७५.९**	**३००.३**	**४२३.८**	**८.९**	**४१.१**
परिवर्त्य	२२३.०	२३२.९	३२२.४	४.५	३८.४
अपरिवर्त्य	५२.९	६७.४	१०१.४	२७.५	५०.४
वाणिज्य बैंक	**८५.३**	**८३.२**	**७२.२**	**-२.४**	**-१३.३**
परिवर्त्य	७८.२	७८.२	६४.५	०.१	-१७.६
अपरिवर्त्य	७.१	५.०	७.७	-२९.८	५२.९
कुल सञ्चिति	**३६१.२**	**३८३.६**	**४९६.०**	**६.२**	**२९.३**
परिवर्त्य	३०१.२	३११.१	३८६.९	३.३	२४.४
अपरिवर्त्य	६०.०	७२.४	१०९.१	२०.६	५०.६

अ : अपरिष्कृत

तालिका १७
सरकारी वित्त स्थिति[१]
(नगद प्रवाहको आधारमा)

(रु. करोडमा)

शीर्षक	रकम			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
विनियोजित खर्च	**२४७३२.२**	**२७६२५.२**	**३२७३२.७**	**११.७**	**१८.५**
चालू खर्च			२३९८१.७	–	–
पूँजीगत खर्च			४८४८.२	–	–
क. आन्तरिक साधनरश्रोत र ऋण			४३३०.६	–	–
ख. वैदेशिक अनुदान			५१७.६	–	–
वित्तिय ++			३९०२.८	–	–
क. आन्तरिक साधनरश्रोत र ऋण			३८४६.३	–	–
ख. वैदेशिक अनुदान			५६.५	–	
खर्च नभई बाँकी रहेको सरकारी मौज्दात	**६६८.५**	**५१९.५**	**१२३२.३**	**–२२.३**	**१३७.२**
चालू खर्च			३५६.३	–	–
पूँजीगत खर्च			३०४.२	–	–
वित्तिय			५७१.८	–	–
यथार्थ खर्च	**२४०६३.७**	**२७१०५.७**	**३१५००.४**	**१२.६**	**१६.२**
चालू खर्च			२३६२५.४	–	–
पूँजीगत खर्च			४५४४.०	–	–
वित्तिय			३३३१.१	–	–
फ्रीज खाताबाट खर्च	**१०१७.९**	**६५५.८**	**४८२.२**	**–३५.६**	**–२६.५**
फ्रीज–१ चालु			१४५.३	–	–
फ्रीज–२ पूँजीगत			३३७.०	–	–
फ्रीज–३ वित्तिय			०.०	–	–
कुल खर्च	**२५०८१.७**	**२७७६१.५**	**३१९८२.६**	**१०.७**	**१५.२**
साधन श्रोत (स्थानीय निकाय बाहेक)	२१००८.५	२२७१०.९	३०२२४.०	८.१	३३.१
राजस्व		१९९८१.९	२४४३७.०	–	–
वैदेशिक अनुदान		२६२०.८	४६५७.३	–	–
वित्तिय (साँवा भुक्तानी)			४७४.५	–	–
गैर–बजेटरी आय, खुद			५३०.७	–	–
अन्य आय #			१०.०	–	–
भी.ए.टी.			६.९	–	–
भन्सार			२५.४	–	–
स्थानीय निकाय हिसाव			८२.२	–	–
न्यून (-), बचत (+)	**–४०७३.२**	**–५०५०.६**	**–१७५८.६**	**२४.०**	**–६५.२**
न्यून व्यहोरिने श्रोतहरु	**४०७३.२**	**५०५०.६**	**१७५८.६**	**२४.०**	**–६५.२**
आन्तरिक ऋण	३६५२.८	४५५७.२	१६३९.५	२४.८	–६४.०
आन्तरिक ऋण (अधिविकर्ष र अन्य वाहेक)	२९९१.४	३३६८.०	३६४१.०	१२.६	८.१
क. ट्रेजरी बिल्स	१९९३.०	१४९९.७	१७२८.३	–२४.८	१५.२
ख. विकास ऋणपत्र	९०४.१	८००.०	१४००.०	–११.५	७५.०
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	१०६८.०	५००.०	–	–५३.२
*घ. नागरिक बचतपत्र**	९४.३	०.३	१२.७	–९९.६	३६२२.५
अधिविकर्ष+	७८७.६	१२८८.९	–२३१३.८	६३.७	–२७९.५
अन्य@	–१२६.२	–९९.७	३१२.३	–२१.०	–४१३.१
वैदेशिक ऋण**	४२०.४	४९३.४	११९.२	१७.४	–७५.९

१. नेपाल राष्ट्र बैंकका ८ कार्यालयहरु, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका सरकारी कारोबार गर्ने ६५ शाखामध्ये ६४ वटा शाखाहरु, नेपाल बैंक लिमिटेडका सरकारी कारोबार गर्ने ४३ शाखा मध्ये ४२ वटा शाखाहरु, एभरेष्ट बैंक लिमिटेडका ५ वटा शाखाहरु , नेपाल वंगलादेश बैंक लिमिटेडको १ शाखाहरु र ग्लोवल बैंक लिमिटेडको १ शाखाबाट प्राप्त विवरणको आधारमा तयार गरिएको ।

++ = आन्तरिक ऋण, वैदेशिक ऋण तथा लगानी ।

= गा.वि.स. । जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम परिवर्तन ।

+ = ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ ।

@ = नेपाल सरकारको ऋणपत्र कारोबारबाट आर्जित अन्य रकम ।

* = वैदेशिक रोजगार वचत पत्र सहित ।

** = आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को वैदेशिक ऋण रु. ४ अर्ब ५६ करोड वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत ट्रान्सफर भएको ।

***नोटः** सरकारी वित्त स्थिति आ. व. २०६८/६९ वाट **सरकारी वित्तीय तथ्याङ्क –२००१** अनुसार प्रस्तुत गरिएकोले अघिल्ला बर्षहरुसंग consistent नहुन सक्छन्।*

तालिका १८

नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रहरु तथा स्वामित्व	रकम			रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
१	**ट्रेजरी बिल्स**	**१०२०४.४**	**१२०३४.१**	**१३१६२.४**	**१८२९.७**	**११२८.३**	**१७.९**	**९.४**
	क. बैंकिंग क्षेत्र	**९८५८.७**	**११४६४.०**	**१२७१२.२**	**१६०५.३**	**१२४८.२**	**१६.३**	**१०.९**
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	३०४७.७	२८१७.९	२५०७.३	-२२९.९	-३१०.६	-७.५	-११.०
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	६८११.०	८६४६.१	१०२०४.९	१८३५.२	१५५८.८	२६.९	१८.०
	ख. गैर बैंकिंग क्षेत्र	**३४५.७**	**५७०.१**	**४५०.२**	**२२४.४**	**-११९.९**	**६४.९**	**-२१.०**
	अ. विकास बैंकहरु	१२६.०	१७६.१	२७९.५	५०.१	१०३.४	३९.८	५८.७
	आ. वित्त कम्पनिहरु	२४.३	९२.२	१६६.५	६८.०	७४.२	२७९.७	८०.५
	इ. अन्य	१९५.४	३०१.७	४.३	१०६.३	-२९७.५	५४.४	-९८.६
२	**विकास ऋणपत्र**	**३५५१.९**	**४३५१.९**	**५७५१.९**	**८००.०**	**१४००.०**	**२२.५**	**३२.२**
	क. बैंकिंग क्षेत्र	१५०३.८	१९६७.०	२७१६.३	४६३.३	७४९.२	३०.८	३८.१
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	३०.९	३४.८	३८.२	३.९	३.४	१२.६	९.७
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	१४७२.९	१९३२.२	२६७८.१	४५९.४	७४५.८	३१.२	३८.६
	ख. गैर बैंकिंग क्षेत्र	**२०४८.२**	**२३८४.९**	**३०३५.७**	**३३६.७**	**६५०.८**	**१६.४**	**२७.३**
	अ. विकास बैंकहरु	८१.३	८१.४	१७१.२	०.१	८९.८	०.२	११०.३
	आ. वित्त कम्पनिहरु	९९.४	१४६.३	१८७.३	४६.९	४१.०	४७.२	२८.०
	इ. अन्य	१८६७.५	२१५७.२	२६७७.२	२८९.७	५२०.०	१५.५	२४.१
३	**राष्ट्रिय बचतपत्र**	०.०	**१०६८.०**	**१५६८.०**	**१०६८.०**	**५००.०**	-	**४६.८**
	क. बैंकिंग क्षेत्र	०.०	०.८	१.५	०.८	०.७	-	९७.४
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.०	०.८	१.५	०.८	०.७	-	९७.४
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
	ख. गैर बैंकिंग क्षेत्र	**०.०**	**१०६७.२**	**१५६६.५**	**१०६७.२**	**४९९.३**	-	-
	अ. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
	आ. वित्त कम्पनिहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
	इ. अन्य	०.०	१०६७.२	१५६६.५	१०६७.२	४९९.३	-	४६.८
४	**नागरिक बचतपत्र**	**५१२.७**	**४६३.०**	**४१३.९**	**-४९.७**	**-४९.१**	**-९.७**	**-१०.६**
	क. बैंकिंग क्षेत्र	**२६३.५**	**३१३.७**	**२७५.३**	**५०.२**	**-३८.३**	**१९.०**	**-१२.२**
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक(दोस्रो बजार)	२६३.५	३१३.७	२७५.३	५०.२	-३८.३	१९.०	-१२.२
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
	ख. गैर बैंकिंग क्षेत्र	२४९.२	**१४९.४**	**१३८.६**	**-९९.८**	**-१०.८**	**-४०.१**	**-७.२**
	अ. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
	आ. वित्त कम्पनिहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
	इ. अन्य	२४९.२	१४९.४	१३८.६	-९९.८	-१०.८	-४०.१	-७.२
	जसमध्ये वैदेशिक रोजगार वचतपत्र २०७२	०.४	०.७	१.६	०.३	०.९	८५.०	११६.२
५	**विशेष ऋणपत्र**	**१७.०**	**१५.८**	**१५.८**	**-१.२**	**०.०**	**-६.९**	**-०.३**
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
	ख. वाणिज्य बैंकहरु(रा.वा.बैं को १० वर्षे ऋण पत्र)	१५.८	१५.८	१५.८	०.०	०.०	०.०	०.०
	ख. अन्य	१.२	०.०	०.००	-१.२	-०.०४	-९६.७	-१००.०
६	**छोटो अवधिको कर्जा तथा सापट**	**१६७१.२**	**२०७६.५**	**-२३७.३**	**४०५.४**	**-२३१३.८**	**२४.३**	**-१११.४**
	नेपाल राष्ट्र बैंक	१६७१.२	२०७६.५	-२३७.३	४०५.४	-२३१३.८	२४.३	१११.४
७	**कुल जम्मा**	**१५९५७.१**	**२०००९.३**	**२०६७४.७**	**४०५२.२**	**६६५.४**	**२५.४**	**३.३**
	क. बैंकिंग क्षेत्र	**१३३१२.९**	**१५८३७.७**	**१५४८३.८**	**२५२४.९**	**-३५३.९**	**१९.०**	**-२.२**
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	५०१३.३	५२४३.६	२५८५.०	२३०.३	-२६५८.६	४.६	-५०.७
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	८२९९.६	१०५९४.१	१२८९८.७	२२९४.५	२३०४.६	२७.६	२१.८
	ख. गैर बैंकिंग क्षेत्र	**२६४४.३**	**४१७१.६**	**५१९१.०**	**१५२७.४**	**१०१९.४**	**५७.८**	**२४.४**
	अ. विकास बैंकहरु	२०७.२५	२५७.५	४५०.७	५०.३	१९३.२	२४.२	७५.०
	आ. वित्त कम्पनिहरु	१२३.६८	२३८.५२	३५३.७	११४.८	११५.२	९२.९	४८.३
	इ. अन्य	२३१३.३२	३६७५.६	४३८६.६	१३६२.३	७११.०	५८.९	१९.३

तालिका १९

मौद्रिक सर्भेक्षण

(असार मसान्त)

(रु. करोडमा)

	२०६७	२०६८	२०६९[अ]	२०६७/६८		२०६८/६९	
				रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	**२१३२०.५५**	**२१६०३.९१**	**३७४६२.०२**	**२१८.२८[१]**	**१.०**	**१२,७७०.११[२]**	**५९.१**
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	२७५२०.४१	२७८८८.३८	४४६८२.४८	३६७.९७	१.३	१६,७९४.११	६०.२
१.२ वैदेशिक दायित्व	६१९९.८६	६२८४.४७	७२२०.४७	८४.६१	१.४	९३६.००	१४.९
(क) विदेशी मुद्रा निक्षेप	५१२८.१३	५२३३.६४	६०४६.५६	१०५.५१	२.१	८१२.९२	१५.५
(ख) अन्य वैदेशिक दायित्व	१०७१.७२	१०५०.८२	११७३.९१	-२०.९०	-२.०	१२३.०८	११.७
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	**६०७७८.१३**	**७०६००.४२**	**७५६३४.९४**	**९८८७.३७[१]**	**१६.३**	**८,१२२.५२[२]**	**११.५**
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	७९६५९.८२	९१२५७.६४	९८५९१.५२	११५९७.८२	१४.६	७,३३३.८८	८.०
(क) सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१३६५२.२९	१६३४३.९४	१५४२४.९९	२६९१.६४	१९.७	-९१८.९५	-५.६
सरकारमाथिको दावी	१३६५२.२९	१६३४३.९४	१६५२५.४८	२६९१.६४	१९.७	१८१.५५	१.१
सरकारी निक्षेप	०.००	०.००	११००.५०	०.००		१,१००.५०	
(ख) गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरुलाई गएको कर्जा	५८७.६१	६३४.७७	१००७.०६	४७.१६	८.०	३७२.२९	५८.७
(ग) वित्तीय संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	१५६४.८८	१५४६.७०	११७६.९०	-१८.१८	-१.२	-३६९.८०	-२३.९
सरकारी संस्थानहरु	२५९.६९	५४२.७०	१९८.९५	२८३.०१	१०९.०	-३४३.७५	-६३.३
गैर-सरकारी संस्थाहरु	१३०५.१९	१००३.९९	९७७.९४	-३०१.२०	-२३.१	-२६.०५	-२.६
(घ) निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	६३८५५.०४	७२७३२.२४	८०९८२.५८	८८७७.२१	१३.९	८,२५०.३४	११.३
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	१८८८१.६९	२०६५७.२२	२२९५६.५८	१७१०.४५[१]	९.१	-७८८.६४[२]	-३.८
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	**८२०९८.६८**	**९२२०४.३३**	**११३०९६.९६**	**१०१०५.६५**	**१२.३**	**२०,८९२.६३**	**२२.७**
३.१ मुद्रा प्रदाय (एम१+)	५८९९२.६१	६२३०४.९१	७८९९३.६६	३३१२.३१	५.६	१६६८८.७५	२६.८
(क) मुद्रा प्रदाय (एम१)	२१२०९.७१	२२३०७.४६	२६४३७.३०	१०९७.७५	५.२	४१२९.८४	१८.५
चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा	१३९२८.१३	१४१९३.१५	१७०४९.१७	२६५.०२	१.९	२८५६.०२	२०.१
चल्ती निक्षेप	७२८१.५८	८११४.३१	९३८८.१३	८३२.७३	११.४	१२७३.८२	१५.७
(ख) बचत तथा कल निक्षेप	३७७८२.९०	३९९९७.४५	५२५५६.३६	२२१४.५५	५.९	१२५५८.९०	३१.४
३.२ आवधिक निक्षेप	२३१०६.०७	२९८९९.४२	३४१०३.३०	६७९३.३५	२९.४	४२०३.८८	१४.१
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	**८७२२६.८१**	**९७४३७.९७**	**११९१४३.५२**	**१०२११.१६**	**११.७**	**२१७०५.५५**	**२२.३**
संचित मुद्रा	*२१८५४.७१*	*२३४१८.८८*	*३१९३२.३२*	*१५६४.१६*	*७.२*	*८,५१३.४*	*३६.४*
मुद्रा गुणक (M1)	*०.९७*	*०.९५*	*०.८३*	*-०.०२*	*-१.८*	*-०.१*	*-१३.१*
मुद्रा गुणक (M1+)	*२.७०*	*२.६६*	*२.४७*	*-०.०४*	*-१.४*	*-०.२*	*-७.०*
मुद्रा गुणक (M2)	*३.७६*	*३.९४*	*३.५४*	*०.१८*	*४.८*	*-०.४*	*-१०.०*

अ अनुमानित

१. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ६५.०८ करोड समायोजन गरिएको

२. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ३०८८.० करोड समायोजन गरिएको

तालिका २०

वाणिज्य बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(असार मसान्त)

(रु. करोडमा)

	२०६७	२०६८ [अ]	२०६९ [प्र]	२०६७/६८		२०६८/६९	
				रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. कुल निक्षेप	६२०६०.८५	६८०२३.०१	८६१६९.००	५९६२.१५	९.६	१८१४५.९९	२६.७
१.१ चल्ती निक्षेप	७९१५.००	७८२०.३६	९११३.५२	-९४.६४	-१.२	१२९३.१६	१६.५
(क) स्वदेशी	६७५९.०४	६७९३.३२	८१००.९३	३४.२८	०.५	१३०७.६१	१९.२
(ख) विदेशी	११५५.९६	१०२७.०४	१०१२.५९	-१२८.९२	-११.२	-१४.४५	-१.४
१.२ बचत निक्षेप	२३७४९.२६	२३०६९.३१	३०४७१.२३	-६७९.९५	-२.९	७४०१.९२	३२.१
(क) स्वदेशी	२३२२६.३५	२२५०१.९४	२९८८८.३२	-७२४.४०	-३.१	७३८६.३८	३२.८
(ख) विदेशी	५२२.९१	५६७.३७	५८२.९०	४४.४५	८.५	१५.५४	२.७
१.३ मुद्धति निक्षेप	२००६६.२०	२५२१३.७३	२९७६२.५७	५१४७.५३	२५.७	४५४८.८४	१८.०
(क) स्वदेशी	१६९५४.०७	२२२१५.९५	२६३६४.०८	५२६१.८८	३१.०	४१४८.१३	१८.७
(ख) विदेशी	३११२.१२	२९९७.७८	३३९८.४९	-११४.३५	-३.७	४००.७१	१३.४
१.४ कल निक्षेप	९८२६.२२	११४०५.८७	१६१६३.६९	१५७९.६५	१६.१	४७५७.८३	४१.७
(क) स्वदेशी	९४७१.९८	१०७९०.६४	१५११९.३६	१३१८.६५	१३.९	४३२८.७२	४०.१
(ख) विदेशी	३५४.२३	६१५.२३	१०४४.३३	२६१.००	७३.७	४२९.१०	६९.७
१.५ मार्जिन निक्षेप	५०४.१८	५१३.७४	६५७.९८	९.५६	१.९	१४४.२४	२८.१
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	**३९६.५३**	**५२४.६५**	**४७.३३**	**१२८.१२**	**३२.३**	**-४७७.३२**	**-९१.०**
३. वैदेशिक दायित्व	**१९३.३३**	**१८६.८१**	**२१७.५८**	**-६.५२**	**-३.४**	**३०.७८**	**१६.५**
४. अन्य दायित्व	**१३६७१.९२**	**१६६१४.५९**	**१८८११.१६**	**२९४२.६७**	**२१.५**	**२१९६.५७**	**१३.२**
४.१ पूँजी कोष	४६८९.०५	५८२९.४९	६५९८.३३	११४०.४३	२४.३	७६८.८५	१३.२
४.२ जगेडा कोषहरु	१४८४.२०	२२३७.०४	३५६३.५४	७५२.८४	५०.७	१३२६.५०	५९.३
४.३ अन्य दायित्व	७४९८.६७	८५४८.०६	८६४९.२८	१०४९.३९	१४.०	१०१.२२	१.२
सम्पत्ति = दायित्व	**७६३२२.६३**	**८५३४९.०५**	**१०५२४५.०७**	**९०२६.४२**	**११.८**	**१९८९६.०२**	**२३.३**
५. तरल कोषहरु	**१३०८६.३२**	**१३१५१.८७**	**१८६१८.२७**	**६५.५४**	**०.५**	**५४६६.४१**	**४१.६**
५.१ नगद मौज्दात	१६८६.३७	१९७८.६४	२५३९.८०	२९२.२८	१७.३	५६१.१६	२८.४
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात	५१११.३७	५४२७.७५	१००१३.७८	३१६.३७	६.२	४५८६.०४	८४.५
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्दात	४३.७३	५०.०३	६२.८९	६.३०	१४.४	१२.८६	२५.७
५.४ विदेशमा रहेको मौज्दात	६२१६.८९	५६७९.४८	५९६५.३८	-५३७.४१	-८.६	२८५.९०	५.०
५.५ मार्गस्थ रकम	२७.९६	१५.९७	३६.४१	-११.९९	-४२.९	२०.४५	१२८.१
६. कर्जा तथा लगानी	**५९५५६.३१**	**६७३११.१०**	**७८७७४.७७**	**७७५४.७८**	**१३.०**	**११४६३.६७**	**१७.०**
६.१ सरकारमाथिको दाबी	८२९९.५८	१०५९४.०९	१२८९८.७४	२२९४.५१	२७.६	२३०४.६५	२१.८
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दाबी	५७०.१५	६२२.३०	९७६.२८	५२.१५	९.१	३५३.९८	५६.९
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दाबी	१७५४.६५	१४९६.०८	१२१४.६४	-२५८.५७	-१४.७	-२८१.४५	-१८.८
सरकारी	१५६.४०	२११.२३	११६.२०	५४.८३	३५.१	-९५.०३	-४५.०
गैर-सरकारी	१५९८.२५	१२८४.८५	१०९८.४४	-३१३.४०	-१९.६	-१८६.४२	-१४.५
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दाबी	४८८५७.८१	५४४२५.१७	६३३३६.०८	५५६७.३६	११.४	८९१०.९१	१६.४
(क) साँवा	४६४३०.६३	५२०८६.२०	६१३४३.४३	५६५५.५७	१२.२	९२५७.२३	१७.८
(ख) ब्याज	२४२७.१८	२३३८.९७	१९९२.६५	-८८.२१	-३.६	-३४६.३२	-१४.८
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	७४.१३	१७३.४६	३४९.०४	९९.३३	१३४.०	१७५.५८	१०१.२
७. अन्य सम्पत्ति	**३६८०.००**	**४८८६.०९**	**७८५२.०४**	**१२०६.०९**	**३२.८**	**२९६५.९५**	**६०.७**

अ अनुमानित   प्र प्रारम्भिक अनुमान

तालिका २१
विकास बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण
(असार मसान्त)

(रु. करोडमा)

	२०६७	२०६८ [अ]	२०६९ [प्र]	२०६७/६८		२०६८/६९	
				रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. कुल निक्षेप	**७२९१.५१**	**९१११.३५**	**१२२१२.८०**	**१८१९.८४**	**२५.०**	**३१०१.४५**	**३४.०**
१.१ चल्ती निक्षेप	१८६.६६	२०४.९५	३२५.०९	१८.२८	९.८	१२०.१५	५८.६
(क) स्वदेशी	१८५.५६	२०३.६८	३२३.७३	१८.१३	९.८	१२०.०५	५८.९
(ख) विदेशी	१.११	१.२७	१.३६	०.१६	१४.३	०.१०	७.८
१.२ बचत निक्षेप	३५५०.३७	४२९४.०१	६०७६.७३	७४३.६४	२०.९	१७८२.७१	४१.५
(क) स्वदेशी	३५३२.७४	४२८४.१३	६०७२.२३	७५१.४०	२१.३	१७८८.१०	४१.७
(ख) विदेशी	१७.६३	९.८८	४.५०	-७.७६	-४४.०	-५.३८	-५४.५
१.३ मुद्धति निक्षेप	२३१२.४१	३०३३.८७	३७१७.८४	७२१.४५	३१.२	६८३.९७	२२.५
(क) स्वदेशी	२३००.०५	२९९६.४४	३६९५.१६	६९६.३८	३०.३	६९८.७२	२३.३
(ख) विदेशी	१२.३६	३७.४३	२२.६८	२५.०७	२०२.८	-१४.७५	-३९.४
१.४ कल निक्षेप	१२२८.९५	१५६१.५६	२०७५.३४	३३२.६१	२७.१	५१३.७८	३२.९
(क) स्वदेशी	१२१८.५७	१५३२.०४	२०७३.५२	३१३.४७	२५.७	५४१.४८	३५.३
(ख) विदेशी	१०.३८	२९.५२	१.८२	१९.१४	१८४.३	-२७.७०	-९३.८
१.५ मार्जिन निक्षेप	१३.११	१६.९६	१७.७९	३.८५	२९.४	०.८३	४.९
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	**७५.०७**	**२४३.३७**	**०.००**	**१६८.३०**	**२२४.२**	**-२४३.३७**	**-१००**
३. वैदेशिक दायित्व	**११.०२**	**३५.९८**	**३३.२१**	**२४.९६**	**२२६.५**	**-२.७७**	**-७.७**
४. अन्य दायित्व	**२८४३.३०**	**३५७१.०४**	**३७९०.०२**	**७२७.७४**	**२५.६**	**२१८.९७**	**६.१**
४.१ पूँजी कोष	१४७४.००	२१००.६८	२१३९.९७	६२६.६८	४२.५	३९.३०	१.९
४.२ जगेडा कोषहरु	२३९.७५	५०६.३८	६१०.७६	२६६.६४	१११.२	१०४.३८	२०.६
४.३ अन्य दायित्व	११२९.५६	९६३.९९	१०३९.२८	-१६५.५७	-१४.७	७५.२९	७.८
सम्पत्ति = दायित्व	**१०२२०.८९**	**१२९६१.७४**	**१६०३६.०२**	**२७४०.८५**	**२६.८**	**३०७४.२८**	**२३.७**
५. तरल कोषहरु	**३४०.१४**	**४६०.२४**	**७०१.३७**	**१२०.१०**	**३५.३**	**२४१.१२**	**५२.४**
५.१ नगद मौज्दात	१८६.६३	२४२.७०	३६०.६६	५६.०७	३०.०	११७.९६	४८.६
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात	१०९.४५	१७८.४१	३१५.४३	६८.९६	६३.०	१३७.०३	७६.८
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्दात	३.८४	३.८०	३.७१	-०.०४	-१.१	-०.०९	-२.३
५.४ विदेशमा रहेको मौज्दात	३९.७६	३३.९१	२१.३८	-५.८५	-१४.७	-१२.५४	-३७.०
५.५ मार्गस्थ रकम	०.४८	१.४३	०.१९	०.९६	२००.७	-१.२४	-८६.८
६. कर्जा तथा लगानी	**९३५७.२६**	**११५४४.५४**	**१४२६९.५९**	**२१८७.२८**	**२३.४**	**२७२५.०५**	**२३.६**
६.१ सरकारमाथिको दाबी	२०७.२५	२५७.५०	४५०.७२	५०.२५	२४.२	१९३.२२	७५.०
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दाबी	५.६६	१०.२३	२८.१७	४.५७	८०.८	१७.९४	१७५.३
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दाबी	२२१७.६८	२००७.४४	३४५७.६३	-२१०.२४	-९.५	१४५०.१९	७२.२
सरकारी	९.८६	३३.४५	४९.०३	२३.६०	२३९.४	१५.५७	४६.५
गैर-सरकारी	२२०७.८३	१९७३.९९	३४०८.६०	-२३३.८३	-१०.६	१४३४.६१	७२.७
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दाबी	६९२६.६७	९२६९.३६	१०३३३.०७	२३४२.६९	३३.८	१०६३.७०	११.५
(क) साँवा	६६४३.८५	८९४६.७५	१००५४.०८	२३०२.९१	३४.७	११०७.३२	१२.४
(ख) ब्याज	२८२.८२	३२२.६१	२७८.९९	३९.७९	१४.१	-४३.६२	-१३.५
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	०.००	०.००	०.००				
७. अन्य सम्पत्ति	**५२३.४९**	**९५६.९६**	**१०६५.०७**	**४३३.४७**	**८२.८**	**१०८.११**	**११.३**

अ अनुमानित प्र प्रारम्भिक अनुमान

तालिका २२

वित्त कम्पनीहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(असार मसान्त)

(रु. करोडमा)

	२०६७	२०६८ [अ]	२०६९ [प्र]	२०६७/६८		२०६८/६९	
				रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. कुल निक्षेप	**७५४४.४३**	**८१५५.४३**	**७५३९.८९**	**६११.००**	**८.१**	**-६१५.५४**	**-७.५**
१.१ चल्ती निक्षेप	२००.९९	३३६.४२	४४८.५२	१३५.४३	६७.४	११२.१०	३३.३
(क) स्वदेशी	२००.९९	३३६.४२	४४८.५२	१३५.४३	६७.४	११२.१०	३३.३
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००				
१.२ बचत निक्षेप	३०८४.२६	३०२५.३४	३४१५.८९	-५८.९२	-१.९	३९०.५५	१२.९
(क) स्वदेशी	३०८१.६२	३०२५.३०	३४१५.८९	-५६.३२	-१.८	३९०.५९	१२.९
(ख) विदेशी	२.६४	०.०४	०.००	-२.६०	-९८.५	-०.०४	-१००.०
१.३ मुद्धति निक्षेप	३९९२.५१	४५८८.६०	३६०६.६१	५९६.०९	१४.९	-९८१.९८	-२१.४
(क) स्वदेशी	३९८८.५६	४५८८.४७	३६०६.६१	५९९.९१	१५.०	-९८१.८५	-२१.४
(ख) विदेशी	३.९५	०.१३	०.००	-३.८२	-९६.७	-०.१३	-१००.०
१.४ कल निक्षेप	२६३.११	२००.६३	६४.५८	-६२.४९	-२३.७	-१३६.०५	-६७.८
(क) स्वदेशी	२५३.०३	२००.६३	६४.५८	-५२.४१	-२०.७	-१३६.०५	-६७.८
(ख) विदेशी	१०.०८	०.००	०.००	-१०.०८	-१००.०		
१.५ मार्जिन निक्षेप	३.५६	४.४५	४.२९	०.८८	२४.८	-०.१६	-३.६
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	**६.७३**	**६४.७५**	**०.००**	**५८.०२**	**८६२.१**	**-६४.७५**	**-१००**
३. वैदेशिक दायित्व	**०.००**	**०.००**	**०.००**				
४. अन्य दायित्व	**३४४८.६६**	**३६३७.६५**	**३४२८.८६**	**१८८.९८**	**५.५**	**-२०८.७९**	**-५.७**
४.१ पूँजी कोष	१८१७.८३	१९४०.४१	१७४३.४०	१२२.५८	६.७	-१९७.०१	-१०.२
४.२ जगेडा कोषहरु	४४८.०९	७७७.३५	५०४.४४	३२९.२६	७३.५	-२७२.९२	-३५.१
४.३ अन्य दायित्व	११८२.७४	९१९.८८	११८१.०२	-२६२.८६	-२२.२	२६१.१४	२८.४
सम्पत्ति = दायित्व	**१०९९९.८२**	**११८५७.८२**	**१०९६८.७५**	**८५८.००**	**७.८**	**-८८९.०८**	**-७.५**
५. तरल कोषहरु	**४६२.८१**	**४८७.०४**	**७४५.७४**	**२४.२३**	**५.२**	**२५८.७०**	**५३.१**
५.१ नगद मौज्दात	९६.६९	१२१.८२	१३४.९४	२५.१२	२६.०	१३.१२	१०.८
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात	३४७.४५	३५५.०४	६०६.४८	७.५९	२.२	२५१.४४	७०.८
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्दात	०.०८	०.१७	२.२१	०.०९	१०८.०	२.०४	१२२५.२
५.४ विदेशमा रहेको मौज्दात	३.२४	९.९३	१.८४	६.६९	२०६.२	-८.०९	-८१.५
५.५ मार्गस्थ रकम	१५.३४	०.०९	०.२८	-१५.२५	-९९.४	०.१९	२०५.५
६. कर्जा तथा लगानी	**९८५९.३३**	**१०६२६.७७**	**९५०२.६२**	**७६७.४३**	**७.८**	**-११२४.१४**	**-१०.६**
६.१ सरकारमाथिको दाबी	१३२.१७	२४८.७१	३५३.७०	११६.५४	८८.२	१०४.९९	४२.२
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दाबी	१०.६५	२.२२	२.६०	-८.४३	-७९.१	०.३८	१७.२
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दाबी	१९९७.०३	१७८०.३६	२२८४.७१	-२१६.६७	-१०.८	५०४.३६	२८.३
सरकारी	२३.०४	४०.७८	३२.२५	१७.७४	७७.०	-८.५३	-२०.९
गैर-सरकारी	१९७३.९९	१७३९.५७	२२५२.४६	-२३४.४२	-११.९	५१२.८९	२९.५
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दाबी	७७१९.४९	८५९५.४८	६८६१.६१	८७६.००	११.३	-१७३३.८८	-२०.२
(क) साँवा	७६१५.८२	८४०६.९५	६५२८.७५	७९१.१३	१०.४	-१८७८.२१	-२२.३
(ख) ब्याज	१०३.६६	१८८.५३	३३२.८६	८४.८७	८१.९	१४४.३३	७६.६
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	०.००	०.००	०.००				
७. अन्य सम्पत्ति	**६७७.६८**	**७४४.०१**	**७२०.३८**	**६६.३३**	**९.८**	**-२३.६२**	**-३.२**

अ अनुमानित   प्र प्रारम्भिक अनुमान

तालिका २३

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराईएको पुनरकर्जाको बक्यौता विवरण

(रु. करोडमा)

क्र.सं	संस्था	आर्थिक वर्ष २०६७/६८	आर्थिक वर्ष २०६८/६९
१.	वाणिज्य बैंकहरु	२३३.२५	४२.८४
२.	कृषि विकास बैंक	०.००	०.००
३.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	०.००	०.००
४.	ग्रामीण विकास बैंकहरु	०.००	०.००
५.	अन्य विकास बैंकहरु	२१९.८०	०.००
	जम्मा	**४५३.०५**	**४२.८४**

तालिका २४

लघुवित्त संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

		असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	विवरण	२०६७	२०६८	२०६९[अ]	२०६७/६८	२०६८/६९
साधन						
	पूँजी कोष	२०६.७२	२२७.९६	२८१.०९	१०.३	२३.३
	निक्षेप	२४१.१५	३५४.३७	५१२.७९	४७.०	४४.७
	सापटी	९९०.१३	१३०३.८४	१६५७.५	३१.७	२७.१
	अन्य	३०३.४५	१५४.४६	४७२.३८	-४९.१	२०५.८
	नाफा नोक्सान हिसाव	२६.७१	४५.६६	५७.७९	७०.९	२६.६
	साधन = उपयोग	१७६८.१६	२०८६.२९	२९८१.५५	१८.०	४२.९
उपयोग						
	तरल कोष	२१३.७२	३१९.३४	५६४.८५	४९.४	७६.९
	लगानी	२११.४२	१८१.७१	२१९.०६	-१४.१	२०.६
	कर्जा तथा सापटी	१०४५.४६	१४६८.४५	१७७०	४०.५	२०.५
	अन्य	२८०.४२	१०४.९२	४१५.८९	-६२.६	२९६.४
	नाफा नोक्सान हिसाव	१७.१४	११.८७	११.७५	-३०.७	-१.०

अ अपरिष्कृत

तालिका २५

सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

		असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	विवरण	२०६७	२०६८	२०६९[अ]	२०६७/६८	२०६८/६९
साधन						
	पूँजी कोष	६३.०८	६४.६९	७९.३९	२.६	२२.७
	निक्षेप	४६९.३७	५४६.६७	८५२.३८	१६.५	५५.९
	सापटी	२२.७३	३१.२१	४६.०८	३७.३	४७.६
	अन्य	१२७.६२	१४४.५३	११७.८८	१३.३	-१८.४
	नाफा नोक्सान हिसाव	१४.७२	२०.५	४०.१५	३९.३	९५.९
	साधन = उपयोग	६९७.५२	८०७.६	११३५.८८	१५.८	४०.६
उपयोग						
	तरल कोष	९५.१८	१६८.०४	३२१.२५	७६.५	९१.२
	लगानी	२६.०४	१०.९२	७७.४५	-५८.१	६०९.२
	कर्जा तथा सापटी	४३४.०८	५०९.२३	६३९.०८	१७.३	२५.५
	अन्य	१३५.०६	८७.६६	९१.३	-३५.१	४.२
	नाफा नोक्सान हिसाव	७.१६	३१.७५	६.८०	३४३.४	-७८.६

अ अपरिष्कृत

तालिका २६

बीमा कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६७/६८		२०६८/६९	
	२०६७	२०६८	२०६९[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
चुक्ता पूँजी	३४५.००	४०९.३४	४०९.००	६४.३४	१८.६	-०.३४	-०.१
जगेडा कोष	३७३१.००	५०८७.००	५८३२.००	१३५६.००	३६.३	७४५.००	१४.६
अन्य दायित्व	६७०.००	६२५.००	८४८.००	-४५.००	-६.७	२२३.००	३५.७
जम्मा स्रोत	**४७४६.००**	**६१२१.३४**	**७०८९.००**	**१३७५.३४**	**२९.०**	**९६७.६६**	**१५.८**
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्दात	१६२.००	१६५.००	१९४.००	३.००	१.९	२९.००	१७.६
लगानी	४०२०.००	५२६९.३४	६०४१.००	१२४९.३४	३१.१	७७१.६६	१४.६
स्थिर सम्पत्ति	२४१.००	३१७.००	३७५.००	७६.००	३१.५	५८.००	१८.३
अन्य सम्पत्ति	३२३.००	३७०.००	४७९.००	४७.००	१४.६	१०९.००	२९.५
जम्मा उपयोग	**४७४६.००**	**६१२१.३४**	**७०८९.००**	**१३७५.३४**	**२९.०**	**९६७.६६**	**१५.८**

अ अपरिष्कृत

स्रोत : बीमा समिति

तालिका २७

कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६७/६८		२०६८/६९	
	२०६७	२०६८	२०६९[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
संचयकोष	८६७०.५०	१०२३२.८२	१२४५९.०७	१५६२.३२	१८.०	२२२६.२५	२१.८
जगेडा कोष	३१७.५०	३१५.११	१७७.४५	-२.३९	-०.८	-१३७.६६	-४३.७
अन्य दायित्व तथा व्यवस्था	५१.०३	११०.५२	१११.०६	५९.४९	११६.६	०.५४	०.५
जम्मा स्रोत	**९०३९.०३**	**१०६५८.४५**	**१२७४७.५८**	**१६१९.४२**	**१७.९**	**२०८९.१३**	**१९.६**
बैंक तथा नगद मौज्दात	२०७.३०	२३७.५४	२४३.३१	३०.२४	१४.६	५.७७	२.४
लगानी	३९३०.२०	४०९१.५६	४१५८.०२	१६१.३६	४.१	६६.४६	१.६
बैंक मुद्धती निक्षेप	३०९१	२५९८.००	२३९८.८८	-४९३.००	-१५.९	-१९९.१३	-७.७
सरकारी ऋणपत्र	७०२.७६	१३४७.१३	१४९५.०५	६४४.३७	९१.७	१४७.९२	११.०
आवास योजाना	०.११	०.१०	०.०७	-०.०१	-९.१	-०.०३	-३०.०
शेयर लगानी	१००.०३	१११.८५	२२१.४५	११.८२	११.८	१०९.६०	९८.०
अन्य लगानी	३६.३०	३४.४८	४२.५७	-१.८२	-५.०	८.०९	२३.५
कर्जा तथा सापट	४७४१.२६	६१३७.७३	७८४३.३४	१३९६.४७	२९.०	१७०५.६१	२७.८
परियोजना कर्जा	३६२.५४	६३३.४८	११३९.११	२७०.९४	७४.७	१०७५७.६३	१६९८.२
संचयकर्ता सापटी	४३७८.७२	५५०४.२५	६७०४.२३	११२५.५३	२५.७	११९९.९८	२१.८
स्थिर सम्पत्ति	४९.७९	५८.०१	८७.११	८.२२	१६.५	२९.१६	५०.३
अन्य सम्पत्ति	११०.४८	१३३.५६	४१५.७३	२३.०८	२०.९०	२८२.१७	२११.३
जम्मा उपयोग	**९०३९.०३**	**१०६५८.४०**	**१२७४७.५८**	**१६१९.४०**	**१७.९**	**२०८९.१५**	**१९.६**

अ अपरिष्कृत

स्रोत : कर्मचारी संचयकोष

तालिका २८

नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६७/६८		२०६८/६९	
	२०६७	२०६८	२०६९[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. चुक्ता पूँजी	१०.००	१२.५०	१६.००	२.५०	२५.०	३.५०	२८.०
२. जगेडा कोष	५६.२४	८०.५८	११६.९०	२४.३४	४३.३	३६.३२	४५.१
३. कोष संकलन	२०१४.१६	२३५५.४०	३१३८.८६	३४१.२४	१६.९	७८३.४६	३३.३
४. अन्य दायित्व	१८४.३८	२४२.०६	५३५.०९	५७.६८	३१.३	२९३.०३	१२१.१
कुल स्रोत	**२२६४.७८**	**२६९०.५४**	**३८०६.८५**	**४२५.७६**	**१८.८**	**१११६.३१**	**४१.५**
स्रोतको उपयोग							
१. तरल सम्पत्ति	८०.००	७०.००	२८०.००	-१०.००	-१२.५	२१०.००	३००.००
२. लगानी	१६९०.४९	१८९८.६६	१८३४.७८	२०८.१७	१२.३	-६३.८८	-३.४
३. कर्जा तथा सापटी	३५४.१०	४३६.३८	९६५.७१	८२.२८	२३.२	५२९.३३	१२१.३
४. अन्य सम्पत्ति	१४०.१९	२८५.५०	७२६.३६	१४५.३१	१०३.७	४४०.८६	१५४.४
कुल उपयोग	**२२६४.७८**	**२६९०.५४**	**३८०६.८५**	**४२५.७६**	**१८.८**	**१११६.३१**	**४१.५**

अ अपरिष्कृत

स्रोत : नागरिक लगानी कोष

तालिका २९

नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६६/६७			२०६७/६८			२०६८/६९		
	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा
वित्तीय संस्थाहरु	**१२९६७१.५८**	८९.०	१०८.६	**१४५२६६.८९**	८८.०	१०६.१	**१८१९३५.५२**	८८.४	११६.८
नेपाल राष्ट्र बैंक	२९६६२.५६	**२०.३**	**२४.८**	३२२०४.३९	**१९.५**	**२३.५**	४५५६८.२५	**२२.१**	**२९.२**
वाणिज्य बैंकहरु	७६३२२.६३	**५२.३**	**६३.९**	८५३४९.०५	**५१.६**	**६२.३**	१०५२४५.०७	**५१.१**	**६७.५**
विकास बैंकहरु	१०२२०.८९	**७.०**	**८.६**	१२९६१.७४	**७.८**	**९.५**	१६०३६.०२	**७.८**	**१०.३**
वित्त कम्पनीहरु	१०९९९.८२	**७.५**	**९.२**	११८५७.८२	**७.२**	**८.७**	१०९६८.७५	**५.३**	**७.०**
सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरु	६९७.५२	**०.५**	**०.६**	८०७.६	**०.५**	**०.६**	११३५.८८	**०.६**	**०.७**
लघुवित्त कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु	१७६८.१६	**१.२**	**१.५**	२०८६.२९	**१.३**	**१.५**	२९८१.५५	**१.४**	**१.९**
लघुवित्त कारोबार गर्ने गैर-वित्तीय संस्थाहरु	२३८.२६	**०.२**	**०.२**	४६६.७४	**०.३**	**०.३**	४३६.००	**०.२**	**०.३**
सम्झौतातीत बचत संस्थाहरु	**१६०४९.८१**	**११.०**	**१३.४**	**१९४७०.३३**	**१२.०**	**१४.२**	**२३६४३.४३**	**११.५**	**१५.२**
कर्मचारी संचयकोष	९०३९.०३	**६.२**	**७.६**	१०६५८.४५	**६.४**	**७.८**	१२७४७.५८	**६.२**	**८.२**
नागरिक लगानी कोष	२२६४.७८	**१.६**	**१.९**	२६९०.५४	**१.६**	**२.०**	३८०६.८५	**१.८**	**२.४**
विमा कम्पनीहरु	४७४६	**३.२**	**४.०**	६१२१.३४	**३.७**	**४.५**	७०८९	**३.४**	**४.५**
हुलाक बचत बैंक	१०८.५९	**०.१**	**०.१**	११५.२४	**०.१**	**०.१**	११५.२४	**०.१**	**०.१**
जम्मा	**१४६०६८.२४**	**१००.०**	**१२२.४**	**१६५३१९.२०**	**१००.०**	**१२०.७**	**२०६१३०.१९**	**१००.०**	**१३२.३**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन			११९३६७.९०			१३६९४३			१५५८१७
धितोपत्र बजारको बजार पूँजीकरण			३७६८७.१३			३२३४८.४३			३६८२६.२०
बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)			३१.६			२३.६			२३.६

तालिका ३०

शेयर बजार परिसूचक

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६७/६८	२०६८/६९
१	सूचीकृत कम्पनीको संख्या	१७६	२०९	२१६	१८.८	३.३
२	सूचीकृत कम्पनीको चुक्ता पूँजी (रु. करोडमा)	७९७८.६	१००२३.८	११०६१.०	२५.६	१०.३
३	कुल बजार पूँजीकरण (रु. करोडमा)	३७६८७.१	३२३४८.४	३६८२६.२	-१४.२	१३.८
४	वार्षिक कारोबार रकम (रु. करोडमा)	११७८.७	६६६.५	१०२७.९	-४३.५	५४.२
५	कारोबार भएको दिन	२२५.०	२३१.०	२३२.०	२.७	०.४
६	कारोबार भएको कम्पनी संख्या	१९८.०	२२२.०	२३०.०	१२.१	३.६
७	कारोबार संख्या	२१३७३३.०	३०२३६४.०	२९३४८९.०	४१.५	-२.९
८	सूचीकृत शेयर संख्या (हजारमा)	८२६०४६.०	१०३३६७४.०	११४००८१.०	२५.१	१०.३
९	कारोबार भएको शेयर संख्या (हजारमा)	२६२३१.४	२६२४०.४	४१८८५.४	०.०	५९.६
१०	चुक्ता पूँजी/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	६.७	७.३	७.१		
११	कारोबार रकम/चुक्ता पूँजी अनुपात (प्रतिशत)	१४.८	६.६	९.३		
१२	कारोबार रकम/बजार पूँजीकरण अनुपात (प्रतिशत)	३.१	२.१	२.८		
१३	बजार पूँजीकरण/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	३१.६	२३.६	२३.६		
१४	नेप्से परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	४७७.७	३६२.९	३८९.७	-२४.०	७.४
१५	नेप्से सेन्सेटिभ परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	११६.१	८९.४	९८.८	-२३.०	१०.४
१६	नेप्से फ्लोट परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	४४.३	३०.७	३०.६	-३०.८	-०.४

स्रोतः नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड

अनुसूची १.१

वित्तीय कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली

(२०६९ असार मसान्त)

(१) वाणिज्य बैंकहरु

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल बैंक लि.	धर्मपथ, काठमाण्डौ	१९९४।०७।३०	३८०३.८३
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.	सिंहदरबारप्लाजा, काठमाण्डौ	२०२२।१०।१०	११७२३.००
३.	नविल बैंक लि.	कान्तिपथ, काठमाण्डौ	२०४१।०३।२९	२०२९७.६९
४.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि	दरबारमार्ग, काठमाण्डौ	२०४२।११।२६	३०१२९.२४
५.	स्टाण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाण्डौ	२०४३।१०।१६	१६१०१.६८
६.	हिमालयन बैंक लि.	ठमेल, काठमाण्डौं	२०४९।१०।०५	२४०००.००
७.	नेपाल एस.वि.आई. बैंक लि.	हात्तिसार, काठमाण्डौ	२०५०।०३।२३	२०९३९.९०
८.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि	नयाँबानेश्वर, काठमाण्डौ	२०५१।०२।२३	२००९३.९६
९.	एभरेष्ट बैंक लि.	लाजिम्पाट, काठमाण्डौ	२०५१।०७।०१	१३९१५.७०
१०.	बैंक अफ काठमाण्डु लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०५१।११।२८	१६०४१.८७
११.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५३।०६।२८	१४०००.००
१२.	लुम्बिनी बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०५५।०४।०१	१४३००.००
१३.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि.	बिराटनगर, मोरङ्ग	२०५५।०४।०५	१३११५.५२
१४.	माछापुच्छ्रे बैंक लि. [१]	पृथ्वीचोक, पोखरा, कास्की	२०५७।०६।१७	२४७८७.९४
१५.	कुमारी बैंक लि	दरबारमार्ग, काठमाण्डौ	२०५७।१२।२१	१६०३८.००
१६.	लक्ष्मी बैंक लि.	आदर्शनगर, वीरगञ्ज, पर्सा	२०५८।१२।२१	१६९४०.८१
१७.	सिद्धार्थ बैंक लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०५९।०९।०९	१६१९२.४४
१८.	कृषि विकास बैंक लि.	रामशाहपथ, काठमाण्डौ	२०२४।१०।०७	९४७४३.००
१९.	ग्लोबल आइएमई बैंक लि. [२]	वीरगञ्ज, पर्सा	२०६३।०९।१८	२१८४५.००
२०.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०६४।०१।०७	२१०१८.४०
२१.	प्राइम कमर्सियल बैंक लि.	नयाँसडक, काठमाण्डौ	२०६४।०६।०७	२२४५७.४६
२२.	बैंक अफ एसिया नेपाल लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौ	२०६४।०६।२५	२००००.००
२३.	सनराइज बैंक लि.	गैरीधारा, काठमाण्डौ	२०६४।०६।२५	२०१५०.००
२४.	ग्रान्ड बैंक नेपाल लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०६५।०२।१२	२००००.००
२५.	एनएमबी बैंक लि.	बबरमहल, काठमाण्डौ	२०६५।०२।२०	२००००.००
२६.	किष्ट बैंक लि.	अनामनगर, काठमाण्डौ	२०६६।०१।२४	२००००.००
२७.	जनता बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६६।१२।२३	२००००.००
२८.	मेगा बैंक नेपाल लि.	कान्तिपथ, काठमाण्डौ	२०६७।०४।०७	१६३१०.००
२९.	कमर्ज एण्ड ट्रस्ट बैंक नेपाल लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०६७।०६।०४	१४०००.००
३०.	सिभिल बैंक लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०६७।०८।१०	१२०००.००
३१.	सेन्चुरी कमर्सियल बैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाण्डौ	२०६७।११।२६	१०८००.००
३२.	सानिमा बैंक लि.	नागपोखरी, काठमाण्डौ	२०६८।११।०३	२०१६०.००

[१] *माछापुच्छ्रे बैंक लि. सँग स्टेण्डर्ड फाइनान्स लि. गाभिएको ।*

[२] *ग्लोबल बैंक लि. सँग आई.एम.ई. फाइनान्सियल इन्ष्टिच्यूशन लि. र लर्डबुद्ध फाइनान्स लि. गाभिई नाम परिवर्तन भएको ।*

(२) विकास बैंकहरु

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	एन. आई.डि.सि. डेभलपमेन्ट बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाण्डौ	२०१६।०३।०१	४१५८.२३
२.	सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.	तिनकुने, काठमाण्डौ	२०५५।०९।०४	६४५०.००
३.	मालिका विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०५६।०७।२५	२०४८.३०
४.	मनकामना डेभलपमेन्ट बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाण्डौ	२०५८।०३।०५	१००००.००
५.	नारायणी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८।०७।०१	६५६.१७
६.	युनाइटेड विकास बैंक लि.	जितपुर, बारा	२०५८।१२।०३	८०४.००
७.	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५९।११।१८	३३६५.२२

८.	सहयोगी विकास बैंक लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०६०।०७।०४	९००.००
९.	एक्सिस डेभलपमेन्ट बैंक लि .[३]	बनेपा, काभ्रे	२०६०।०९।१७	७१८१.७७
१०.	कर्णाली विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६०।१०।२२	८००.००
११.	त्रिवेणी विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।०४।११	२११२.७४
१२.	भृकुटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	शंकरनगर, रुपन्देही	२०६१।०५।०३	३२१०.९२
१३.	सुप्रिम डेभलपमेन्ट बैंक लि. ४	नयां बानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६१।०५।०७	७७२०.००
१४.	शुभेच्छा विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।०५।२९	१०७८.५३
१५.	बागेश्वरी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६१।०७।०३	९३७.०४
१६.	गौरीशंकर डेभलपमेन्ट बैंक लि.	कावासोती, नवलपरासी	२०६१।०८।१४	२११९.२१
१७.	गोरखा डेभलपमेन्ट बैक (नेपाल) लि.	पुतलीसडक, काठमाण्डौ	२०६१।०८।१६	६६०८.१९
१८.	गण्डकी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६१।१०।१२	२२००.००
१९.	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट बैंक लि.[५]	खिचापोखरी,काठमाण्डौ	२०६२।०१।१६	८२७५.३४
२०.	बिजनेश युनिभर्सल डेभलपमेन्ट बैंक लि.[६]	अनामनगर, काठमाण्डौ	२०६२।०१।२७	८४२०.६३
२१.	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६२।०१।२८	१५५६.४७
२२.	एक्सेल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बिर्तामोड, झापा	२०६२।०४।०६	८००.००
२३.	वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि.	घोराही, दाङ	२०६२।०५।३०	६००.००
२४.	एच एण्ड बि डेभलपमेन्ट बैंक लि	कमलादी, काठमाण्डौ	२०६२।०७।२१	८९७९.३०
२५.	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रे	२०६३।०३।२२	२०००.००
२६.	एनडिइपी डेभलपमेन्ट बैक लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०६३।०४।०१	५८२४.५१
२७.	क्लिन इनर्जी डेभलपमेन्ट बैक लि.	सीतापाइला, काठमाण्डौ	२०६३।०५।२२	१०८८०.००
२८.	मितेरी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धरान, सुनसरी	२०६३।०६।२७	९०२.८८
२९.	तिनाउ विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३।०६।२७	१०००.००
३०.	राइजिङ्ग डेभलपमेन्ट बैंक लि.	गैंडाकोट, नवलपरासी	२०६३।०९।०३	१४००.००
३१.	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६३।०९।०३	२०००.००
३२.	सेवा विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३।११।१३	११५०.००
३३.	कन्काई विकास बैक लि.	दमक, झापा	२०६४।०१।२१	४००.००
३४.	पब्लिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज , पर्सा	२०६४।०२।२४	१५००.००
३५.	एस डेभलपमेन्ट बैंक लि.	नारायणचौर, काठमाण्डौ	२०६४।०४।३०	७९७७.४३
३६.	महाकाली विकास बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६४।०५।०१	४००.००
३७.	सांग्रिला डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०५।०९	३२००.००
३८.	भार्गव विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६४।०५।१३	९४४.८६
३९.	रेसुङ्गा विकास बैंक लि.	तम्घास, गुल्मी	२०६४।०६।०९	७०३.८०
४०.	कामना विकास बैंक लि.	लेखनाथ, कास्की	२०६४।०६।१२	२०००.००
४१.	दियालो विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४।०६।१४	१०००.००
४२.	कन्ट्री डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४।०६।१७	३२००.००
४३.	भिवोर विकास बैंक लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौ	२०६४।०६।१७	६८१८.२५
४४.	अल्पाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०६४।०६।१८	१०००.००
४५.	रारा विकास बैंक लि.	वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत	२०६४।०६।२५	२००१.००
४६.	निलगिरी विकास बैंक लि.	बेनी, म्याग्दी	२०६४।०६।२५	५००.००
४७.	काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि. ७	न्यूरोड, काठमाण्डौ	२०६४।०६।२५	६५१९.३०
४८.	कर्पोरेट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज,पर्सा	२०६४।०६।२५	२०००.००
४९.	प्रोफेसनल विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४।०६।३०	१०००.००
५०.	सिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०७।०२	२२००.००
५१.	विश्व विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०८।०५	२४००.००
५२.	पाथिभरा विकास बैंक लि.	उर्लाबारी, मोरङ्ग	२०६४।०८।०५	१०००.००
५३.	गरिमा विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०८।०७	२०००.००
५४.	काबेली विकास बैंक लि.	धनकुटाबजार, धनकुटा	२०६४।०९।०१	२००.००
५५.	पूर्णिमा विकास बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६५।०२।०७	१०००.००
५६.	ज्योति विकास बैंक लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०६५।०४।१०	७४००.००
५७.	शाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६५।११।११	२०००.००
५८.	बाग्मती डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हरिऔन, सर्लाही	२०६५।१२।१०	५००.००
५९.	हाम्रो विकास बैंक लि.	बट्टार, नुवाकोट	२०६६।०१।०६	२१०.००

६०.	काक्रेबिहार विकास बैंक लि.	वीरेन्द्रनगर ,सुर्खेत	२०६६।०२।०१	१८०.००
६१.	प्यासिफिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बेसीशहर, लमजुङ्ग	२०६६।०४।०१	३९०.००
६२.	सिभिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धादिङ्गबेसी, धादिङ्ग	२०६६।०४।२९	२८०.००
६३.	इन्टरनेसनल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	टेकु, काठमाण्डौ	२०६६।०५।१९	४४८०.००
६४.	गुल्मी विकास बैंक लि.	तम्घास, गुल्मी	२०६६।०६।०८	२५०.००
६५.	कन्चन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कन्चनपुर	२०६६।०६।१३	७००.००
६६.	ब्राइट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पनौती, काभ्रे	२०६६।०६।२२	९८०.००
६७.	मातृभूमि विकास बैंक लि.	सिन्धुलीमाढी, सिन्धुली	२०६६।०६।२३	२८६.००
६८.	इन्नोभेटिभ डेभलपमेन्ट बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६६।०७।२७	६६२.५०
६९.	झिमरुक विकास बैंक लि.	बाग्दुला, प्यूठान	२०६६।०८।२९	१२०.००
७०.	मेट्रो डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६६।०९।०१	७००.००
७१.	राप्तीभेरी विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६६।१०।०१	७५०.०८
७२.	गौमुखी विकास बैंक लि.	बिजुवार, प्यूठान	२०६६।१०।११	१४०.००
७३.	नेपाल कन्जुमर डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६६।१०।२२	२०००.००
७४.	खाँदवारी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	खाँदबारी, संखुवासभा	२०६६।११।२१	३५०.००
७५.	टुरिजम डेभलपमेन्ट बैंक लि.	ठमेल, काठमाण्डौ	२०६६।१२।०५	४०००.००
७६.	मिसन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७।०३।०१	७००.००
७७.	सूर्य डेभलपमेन्ट बैंक लि.	चरिकोट, दोलखा	२०६७।०४।०२	१४९.९५
७८.	माउण्ट मकालु डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बसन्तपुर, तेह्रथूम	२०६७।०४।०५	१४०.००
७९.	सिन्धु विकास बैंक लि.	बाह्रबिसे, सिन्धुपाल्चोक	२०६७।०५।२४	५१०.००
८०.	सोसियल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	नक्साल, काठमाण्डौ	२०६७।०६।२७	३८२६.५३
८१.	सहारा विकास बैंक लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०६७।०७।१०	१४०.००
८२.	नेपाल कम्युनिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७।०७।१७	७००.००
८३.	कसमस डेभलपमेन्ट बैंक लि.	गोरखा बजार, गोरखा	२०६७।०८।०१	१७५.००
८४.	मनास्लु विकास बैंक लि.	बसपार्क,गोरखा	२०६७।०८।२८	७००.००
८५.	समवृद्धि विकास बैंक लि.	गजुरी, धादिङ्ग	२०६७।०९।१६	७००.००
८६.	एकता विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६८।०७।०७	६००.००
८७.	कालिन्चोक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	चरिकोट, दोलखा	२०६८।०८।०५	५१०.००
८८.	कैलाश विकास बैंक लि. [८]	पुतलीसडक, काठमाडौ	२०६९।०१।१२	७०४२.८७

[३] *पशुपति विकास बैंक लि. सँग उद्यम विकास बैंक लि. गाभिई नाम परिवर्तन*
[४] *अन्नपूर्ण विकास बैंक लि. सँग सूर्यदर्शन फाइनान्स कं. लि. गाभिई नाम परिवर्तन*
[५] *इन्फ्रास्ट्रक्सच डेभलपमेन्ट बैंक लि. सँग स्वस्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि. गाभिएको*
[६] *बिजनेश डेभलपमेन्ट बैंक लि. सँग युनिभर्सल फाइनान्स लि. गाभिई नाम परिवर्तन*
[७] *काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि. सँग शिखर फाइनान्स लि. गाभिएको*
[८] *"ग" वर्गको वित्तीय संस्था अन्नपूर्ण फाइनान्स लि. बाट स्तरोन्नति भएको*

(३) वित्त कम्पनीहरु

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल आवास फाइनान्स लि.	बिजुलीबजार, काठमाण्डौ	२०४९।०४।१९	१७६१.००
२.	नेपाल फाइनान्स लि.	कमलादीमोड, काठमाण्डौ	२०४९।०९।२२	१३५८.६५
३.	एन.आइ.डि.सी.क्यापिटल मार्केट्स लि.	कमलपोखरी, काठमाण्डौ	२०४९।११।२८	२३३५.६४
४.	नारायणी नेशनल फाइनान्स लि.	कालिकास्थान, काठमाण्डौ	२०५०।०१।२५	६४७४.८५
५.	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि.	रामशाहपथ, काठमाण्डौ	२०५०।०७।०३	२०३४२.८८
६.	पिपल्स फाइनान्स लि.	महाबौद्ध, काठमाण्डौ	२०५१।०१।०२	२८९०.१०
७.	मर्केण्टाइल फाइनान्स कम्पनी लि.	वीरगञ्ज,पर्सा	२०५१।०७।२४	१८०.००
८.	काठमाण्डौ फाइनान्स लि.	डिल्लिबजार, काठमाण्डौ	२०५१।०७।२४	१५४६.६२
९.	हिमालय फाइनान्स लि.	सुनधारा, काठमाण्डौ	२०५१।०७।२५	१४००.००
१०.	युनियन फाइनान्स लि.	कमलादी, काठमाण्डौ	२०५१।०८।२६	१७६५.७८
११.	गोरखा फाइनान्स लि.	हात्तिसार, काठमाण्डौ	२०५१।११।२८	१६०३.९२
१२.	पश्चिमान्चल फाइनान्स कम्पनी लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२६	१७८५.१७
१३.	नेपाल हाउजिङ एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि.	डिल्लिबजार, काठमाण्डौ	२०५१।१२।२८	२२०२.९७
१४.	सम्झना फाइनान्स कम्पनी लि.(खारेजीको प्रक्रियामा रहेको)	बनेपा, काभ्रे	२०५२।०१।२०	-
१५.	गुडविल फाइनान्स लि.	हात्तीसार, काठमाण्डौ	२०५२।०२।०१	३०००.००

१६.	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५२।०२।११	१३०८.६९
१७.	श्रीइन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	डिल्लीबजार, काठमाण्डौ	२०५२।०२।१८	१६००.००
१८.	लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ कम्पनी लि.	ठमेल, काठमाण्डौ	२०५२।०३।१२	२६८१.२५
१९.	यती फाइनान्स लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०५२।०४।०१	१८०३.२०
२०.	इण्टरनेशनल लिजिङ एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाण्डौ	२०५२।०७।१४	२००८८.००
२१.	महालक्ष्मी फाइनान्स लि.	पुतलीसडक, काठमाण्डौ	२०५२।०८।१५	४२००.००
२२.	ललितपुर फाइनान्स लि.	लगनखेल,ललितपुर	२०५२।०८।२८	१८७९.४५
२३.	भाजुरत्न फाइनान्स एण्ड सेभिङ्गस कम्पनी लि.	कान्तिपथ, काठमाण्डौ	२०५२।०९।२५	७८६.२४
२४.	युनाइटेड फाइनान्स लि.	दरबारमार्ग, काठमाण्डौ	२०५२।१०।१२	३५०८.०१
२५.	जनरल फाइनान्स लि.	चाबहिल, काठमाण्डौ	२०५२।१०।१८	९६९.६७
२६.	प्रोग्रेसिभ फाइनान्स कम्पनी लि.	न्यूरोड, काठमाण्डौ	२०५२।११।१४	१२००.००
२७.	एल्पिक एभरेष्ट फाइनान्स लि.	काठमाण्डौमल, काठमाण्डौ	२०५३।०४।०१	११५४.१६
२८.	नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लि.	इताछें, भक्तपुर	२०५३।१०।२७	१२६६.३२
२९.	जानकी फाइनान्स कम्पनी लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०५३।११।२४	९७५.००
३०.	पोखरा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५३।१२।०३	३१२०.००
३१.	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.	कुपण्डोल, ललितपुर	२०५४।०१।०२	१६८३.५६
३२.	प्रिमियर फाइनान्स कम्पनी लि.	कुमारीपाटी, ललितपुर	२०५४।०२।२६	१२६८.५३
३३.	अरुण फाइनान्स लि.	धरान, सुनसरी	२०५४।०५।०१	१५००.००
३४.	मल्टीपर्पस फिनान्स कम्पनी लि	राजविराज, सप्तरी	२०५५।०१।०२	२५०.००
३५.	बुटवल फाइनान्स लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५५।०३।०७	२०८९.९३
३६.	सृजना फाइनान्स लि.	विराठनगर, मोरङ्ग	२०५६।०८।२८	२८०.००
३७.	ओम फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५७।०६।०१	२४६७.५०
३८.	सिएमबि फाइनान्स लि.	कमलाक्षी, काठमाण्डौ	२०५७।०८।०५	१५००.००
३९.	वर्ल्ड मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०५८।०४।२६	१८१९.८०
४०.	क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	बत्तिसपुतली, काठमाण्डौ	२०५८।१०।१९	९३५०.७०
४१.	क्रिष्टल फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाण्डौ	२०५८।११।०१	७००.००
४२.	रोयल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	दरवारमार्ग, काठमाण्डौ	२०५८।११।०२	३२९०.०३
४३.	गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।०२।३०	१५५६.८०
४४.	पाटन फाइनान्स लि.	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।०३।०९	११००.००
४५.	फेवा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६०।०१।१७	३००३.००
४६.	एभरेष्ट फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६०।०३।१८	७४८.५३
४७.	प्रुडेन्सियल फाइनान्स कम्पनी लि.	डिल्लिबजार, काठमाण्डौ	२०६१।०२।२४	३२२३.८९
४८.	आइ.सि.एफ.सि. फाइनान्स लि.	भाटभटेनी, काठमाण्डौ	२०६१।०३।३१	३५६१.८६
४९.	सगरमाथा मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	मानभवन, ललितपुर	२०६२।०५।१३	१६५०.००
५०.	सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाण्डौ	२०६२।०६।०२	१४९५.००
५१.	प्रभु फाइनान्स कम्पनी लि.	लैनचौर, काठमाण्डौ	२०६२।११।०४	४६९२.००
५२.	इम्पेरियल फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाण्डौ	२०६२।११।२४	१४९७.३०
५३.	कुवेर मर्चेन्ट फाइनान्स लि.	कमलपोखरी, काठमाण्डौ	२०६२।१२।११	१५००.००
५४.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि.	सुन्धारा, काठमाडौ	२०६३।०१।२१	१४३०.००
५५.	भ्याली फाइनान्स लि.	महाराजगञ्ज, काठमाण्डौ	२०६३।०१।२८	१२८०.००
५६.	सेती वित्तीय संस्था लि.	टिकापुर, कैलाली	२०६३।०२।०४	४००.००
५७.	हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनान्स लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौ	२०६३।०३।०२	२०००.००
५८.	रिलायबल फाइनान्स लि.	सुनधारा, काठमाडौ	२०६३।०६।०८	२२१३.९०
६९.	अपी फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०१।१२	१२६०.००
६०.	नमस्ते वित्तीय संस्था लि.	घोराही, दाङ	२०६४।०३।२५	१४२.००
६१.	कास्की फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०४।१४	२४०७.४४
६२.	जेनिथ फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाण्डौ	२०६४।०६।२१	२०५३.१४
६३.	युनिक फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	पुतलीसडक, काठमाण्डौ	२०६४।०६।२५	२०००.००
६४.	मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६४।०६।३०	२०००.००
६५.	शुभलक्ष्मी फाइनान्स लि.	नक्साल, काठमाण्डौ	२०६४।०७।१५	२०००.००
६६.	जेबिल्स फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाण्डौ	२०६६।०७।११	१०२०.००
६७.	रिलायन्स फाइनान्स लि.	प्रदर्शनीमार्ग, काठमाण्डौ	२०६६।०८।१८	१४००.००

६८.	लोटस इन्भेष्टमेन्ट फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाण्डौ	२०६७।०१।०२	१२००.००
६९.	वैभव फाइनान्स लि.	नयाँ वानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६७।१०।१०	१४७०.००
७०.	भक्तपुर फाइनान्स कम्पनी लि.	च्याम्हासिंह, भक्तपुर	२०६७।१०।२५	१२५०.००

(४) लघुवित्त विकास बैंकहरु

(रु. लाखमा)

क.सं	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०४९।११।१७	६००.००
२.	सुदूर पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०४९।११।१७	५८५.००
३.	पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२८	६६०.००
४.	मध्य पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५१।१२।२८	७३५.६७
५.	मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	जनकपुर, धनुषा	२०५३।०३।२४	१०००.००
६.	निर्धन उत्थान बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५५।१२।३०	१९२४.५६
७.	रुरल माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेन्ट सेन्टर लि.	पुतलीसडक, काठमाण्डौ	२०५६।०८।२०	३२००.००
८.	डिप्रोक्स लघु वित्त विकास बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८।०३।१९	१०६१.४१
९.	छिमेक लघु वित्त विकास बैंक लि.	हेटौंडा, मकवानपुर,	२०५८।०८।२५	१२६०.२०
१०.	स्वावलम्बन लघु वित्त विकास बैंक	जनकपुर, धनुषा	२०५८।१०।०१	१२४७.८०
११.	साना किसान विकास बैंक लि.	सुविधानगर, काठमाण्डौ	२०५८।११।०२	१४००.००
१२.	नेरुडे लघु वित्त विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६४।०३।०१	५६०.००
१३.	नयाँ नेपाल लघु वित्त विकास बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६५।१२।०७	१४०.००
१४.	समिट माइको फाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	अनारमनी, झापा	२०६६।०२।०६	१७५.००
१५.	स्वरोजगार लघु वित्त विकास बैंक लि.	वनेपा, काभ्रे	२०६६।०८।१६	१०९.९०
१६.	फर्स्ट माइकोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	ज्ञानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६६।०९।१३	१०००.००
१७.	नागवेली लघु वित्त विकास बैंक लि.	अनारमनी, झापा	२०६६।१०।२१	१००.१०
१८.	कालिका माइक्रोक्रेडिट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वालिङ्ग, स्याङ्गजा	२०६७।०४।०५	१२०.००
१९.	मिर्मिरे माइकोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६७।०६।०७	१४०.००
२०.	जनउत्थान सामुदायिक लघुवित्त विकास बैंक,	बुटवल, रुपन्देही	२०६७।०७।२३	११०.००
२१.	मिथिला लघु वित्त विकास बैंक लि.	ढल्केवर, धनुषा	२०६६।०१।१६	१६५.०३
२२.	ओमी माइको फाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	खानीखोला, धादिङ	२०६८।११।२५	१०२.००
२३,.	लक्ष्मी लघुबित्त वित्तीय संस्था लि.	नयां वानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६९।०२।२२	७००.००
२४.	आइ एल एफ सी वो लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	चुच्चेपाटी, काठमाडौं	२०६९।०३।२१	७००.००

(५) सहकारी संस्था : (सीमित बैंकिङ कारोबार मात्र)

(रु. हजारमा)

क.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	श्री नवजीवन को-अपरेटिभ्स लिमिटेड	धनगढी, कैलाली	२०५०।०८।३०	६१८००.००
२.	सगुन सहकारी संस्था लि.	क्षेत्रपाटी, काठमाण्डौ	२०५१।०६।२३	१२१००.००
३.	नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नयाँवानेश्वर, काठमाण्डौ	२०५१।०९।१५	३१९००.००
४.	द सहारा लोन सेविङ को अपरेटिभस् सोसाइटी लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०५२।०१।०२	५६२००.००
५.	विन्दवासिनी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	खोपासी, काभ्रे	२०५२।०३।०७	५४५००.००
६.	महिला सहकारी संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाण्डौ	२०५२।०६।११	१८६००.००
७.	नेपाल वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.	मेचीनगर -१०, झापा	२०५२।०९।१०	७०७००.००
८.	सहकारी वित्तीय विकास संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।०३।०२	१७१००.००
९.	श्री मनकामना सहकारी संस्था लि.	बनेपा, काभ्रे	२०५३।११।०७	१२२००.००
१०.	भेरी सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।११।२२	९९००.००
११.	विकु वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	गैडाकोट , नवलपरासी	२०५४।०४।२७	३०२००.००
१२.	किसान वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	लम्की, कैलाली	२०५४।०९।१४	१९२००.००
१३.	हिमालय सहकारी संस्था लि	पुरानोवानेश्वर,काठमाण्डौ	२०५५।०१।१६	४०३००.००
१४.	स्टार वहुउद्देश्यीय वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	विराटनगर -१४, मोरङ्ग	२०५५।०१।०१	१०९००.००
१५.	उपकार वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वालिङ ,स्याङजा	२०५६।१२।०८	३४८००.००
१६.	राष्ट्रिय सहकारी बैंक लि.	बानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६७।०४।०४	२१०३००.००

(६) गैर-सरकारी संस्था : (लघुकर्जा कारोबार गर्ने)

(रु. हजारमा)

क.सं	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	पूँजी
१.	नेपाल ग्रामीण विकास संस्था	जमल, काठमाण्डौ	२०५७।०२।२३	-
२.	नेपाल सिकारा ग्रामीण विकास कार्यक्रम	भण्डारा, चितवन	२०५७।०२।२३	७५६.००
३.	चारतारे युवा क्लव	तित्याङ्ग, वाग्लुङ,	२०५७।०२।२३	११०.००
४.	महुली सामुदायिक विकास केन्द्र	बगधुवा, सप्तरी	२०५७।०२।३०	७१४५.००
५.	युनिक नेपाल	नयाँगाउ,वर्दिया	२०५७।०३।१५	-
६.	सामुदायिक महिला विकास केन्द्र (स्वेडेक)	राजविराज- सप्तरी	२०५७।०३।२०	९८०.००
७.	ग्रामीण जागरण मन्च	महेन्द्रपथ, वाग्लुङ	२०५७।०५।२६	१५६.००
८.	राष्ट्रिय शैक्षिक तथा सामुदायिक विकास संस्था	कुश्मा, पर्वत	२०५७।०७।१६	-
९.	धौलागिरी सामुदायिक श्रोत विकास केन्द्र	वाग्लुङ्ग न.पा., वाग्लुङ	२०५७।०८।०६	-
१०.	विकासका लागि स्थानीय स्वयं सेवकहरुको प्रयास	धनकुटा न.पा.१६, धनकुटा	२०५८।०३।२६	८३३.००
११.	नेपाल महिला उद्यमी संघ	पुतलीसडक, काठमाण्डौ	२०५८।०६।०८	११४६.००
१२.	महिला अधिकार तथा विकास केन्द्र	काठमाडौ पो.व.नं.१०९५	२०५८।१२।३०	-
१३.	मानुषी	काठमाडौ पो.व.नं.११३५	२०५९।०१।२०	६०२९.००
१४.	जीवन विकास समाज	वरियाती ३, मोरङ्ग	२०५९।०३।०४	-
१५.	महिला आदर्श सेवा केन्द्र	नयाँबानेश्वर, काठमाण्डौ	२०५९।०३।१८	६२०.००
१६.	पाटन विजिनेस एण्ड प्रोफेसनल वीमेन	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।०३।१८	-
१७.	नारी उत्थान केन्द्र	नारायणगढ चितवन	२०५९।०३।१८	-
१८.	महिला स्वावलम्बन समाज	भरतपुर १३ , चितवन	२०५९।०३।२०	-
१९.	नेपाल महिला उत्थान केन्द्र	ललितपुर, पो.व.नं.१३५	२०५९।०३।२८	३२३६.००
२०.	भगवान युवा क्लव	आलापोट, काठमाण्डौ	२०५९।०४।०७	३५.००
२१.	श्रृजनात्मक महिला वातावरण विकास संस्था	महाराजगंज, काठमाण्डौ	२०५९।०४।०८	७३०.००
२२.	श्रृजना सामुदायिक विकास केन्द्र	चोहर्वा, सिरहा	२०५९।०४।०९	-
२३.	सृजना विकास केन्द्र	पोखरा , कास्की	२०५९।०५।०६	२०९०.००
२४.	घरेलु तथा साना उद्योग संघ	चावहिल, काठमाण्डौ	२०५९।०५।१७	-
२५.	आदर्श युवक क्लव	ठिमी , भक्तपुर	२०५९।०५।२१	-
२६.	सोसाईटी वेलफेयर एक्सन नेपाल	सोनापुर-१, दाङ्ग	२०५९।०७।०८	-
२७.	सोसल अपग्रेड इन प्रोग्रेस अफ एजुकेशनल रिजन	तुलसीपुर न.पा.-५, दाङ्ग	२०५९।०७।१२	-
२८.	नेपाल महिला सामुदायिक सेवा केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.,दाङ्ग	२०५९।०७।१३	-
२९.	ग्रामीण महिला उत्सुकता विकास मञ्च	दुहवी, सुनसरी	२०५९।०९।१५	-
३०.	ग्रामीण महिला विकास संस्था	त्रिभुवन न.पा.-११ दाङ्ग	२०६०।०१।१०	-
३१.	ग्रामीण महिला उत्थान केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.-११, दाङ्ग	२०६०।०३।०४	-
३२.	ग्रामीण सेवा नेपाल	भजनी, कैलाली	२०६०।०६।०८	२५३.००
३३.	महिला उपकार मञ्च	कोहलपुर, बाँके	२०६०।०७।१२	२१३१.००
३४.	स्वावलम्वन विकास केन्द्र	डिल्लीबजार, काठमाण्डौ	२०६१।०७।१६	५७३९०.००
३५.	विकास आयोजना सेवा केन्द्र(डिप्रोक्स-नेपाल)	थापाथली, काठमाण्डौ	२०६१।०७।१६	७२५००.००
३६.	ग्रामीण स्वयं सेवक समाज	हरिऔन -९, सर्लाही	२०६२।०८।०५	१९५५.००

(७) अन्य संस्था

क.सं	संस्थाको नाम	कार्यालय	सम्पर्क कार्यालय	स्वीकृति प्रदान भएको मिति
१.	श्री मशरक बैंक पि. एस. सी.	दुबई युएई	थापाथली, काठमाण्डौ	२०६७।०६।२६
२.	जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लि.	बबरमहल, काठमाण्डौ	बबरमहल, काठमाण्डौ	२०६९।०३।२६

अनुसूची १.२

दातृ निकायको सहायतामा संचालित लघुवित्त कार्यक्रम

नेपालको ग्रामीण क्षेत्रका विशेष गरी विपन्न वर्गमा लघु वित्त सेवा प्रदान गर्ने सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंकले नेपाल सरकार र अन्य अन्तर्राष्ट्रिय दातृ संस्थाहरुसँग समन्वय गरी विविध कार्यक्रमहरु विभिन्न बैक तथा वित्तीय संस्था, सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरु मार्फत गर्दै आइरहेको सन्दर्भमा २०६९ असार मसान्तसम्ममा लघु वित्त कार्यक्रम अन्तरगत लगानी कार्य सम्पन्न गरी असूली कार्य तथा ऋण भुक्तानी कार्य मात्र बाँकी रहेको कार्यक्रमहरुको संक्षिप्त विवरण यस प्रकार छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६९ असार मसान्तसम्म			दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
								असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम			
१.	सामुदायिक भूमिगत जल सिचाई आयोजना (Community Ground Water Irrigation Scetor Project) (CGISP)	कृषि उत्पादन वृद्धि गरी साना तथा सीमान्त कृषकहरुको आय वृद्धि गर्ने	१७ नोभेम्वर, १९९८	झापा, मोरङ्ग, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट, बारा, पर्सा र चितवन	ने.बैं.लि., साना किसान विकास बैंक, पूर्वाञ्चल, मध्यामाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, सहारा नेपाल, अरुणोदय, कृषक उपकार सहकारी संस्था र छिमेक विकास बैक	सन २००० देखि २००७ सम्म	रु. २१ करोड ७० लाख	रु. १६ करोड ४४ लाख	-	रु. २१ करोड ७० लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	७०२० स्यालो ट्यूबवेल, २७३२२ सीमान्त कृषक परिवार, ३२१९४ विगाहा	डिसेम्वर, २०३७
२.	पश्चिम-तराई गरिवी निवारण आयोजना (Poverty Allevation Project in Western -Terai) (PAPWT)	पश्चिम-तराईका जिल्लाहरुमा विपन्न महिलाहरुको आर्थिक एवम् सामाजिक स्थितिमा सुधार ल्याउने	१२ डिसेम्बर १९९७	नवलपरासी, दाङ्ग, रुपन्देही, बर्दिया, कपिलवस्तु, बाँके, कैलाली र कञ्चनपुर	पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर- पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उत्थान बैक र स्वावलम्बन विकास केन्द्र	सन् १९८८ देखि २००४ सम्म	रु. १३ करोड १४ लाख	रु २ करोड ३८ लाख	रु. ४ करोड ७५ लाख	रु. ८ करोड ३ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)	२२ हजार विपन्न परिवार	जुलाई, २०३३

क्र.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६९ असार मसान्तसम्म असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम	दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
३.	तेश्रो पशु विकास कार्यक्रम (Third live Stock Development Project) (TLDP)	पशुपंक्षी व्यवसाय संचालन गरिरहेको वा गर्न चाहने कृषक तथा व्यवसायीहरुलाई आधुनिक प्रविधि उपयोग गर्न प्रेरित गरी आवश्यक सेवा र कर्जा उपलब्ध गराउने	२३ डिसेम्बर, १९९६	स्याङ्जा, रुपन्देही, पाल्पा, कास्की, तनहुं, लम्जुङ्ग, नवलपरासी, कपिलवस्तु, पर्वत, अर्घाखाँची, गुल्मी, वाग्लुङ्ग, कैलाली, कञ्चनपुर, बाँके, बर्दिया, सुर्खेत, डोटी र चितवन	रा.वा. बैंक, सिद्धार्थ वि. बैंक, मालिका वि. बैंक, पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर-पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उ. बैंक, विकु ब. तथा ऋ. सहकारी संस्था लि., उदयदेव, एभरेष्ट, माछापुच्छ्रे, सेवर दुग्ध उत्पादक, नवचेतना, ग्रामीण जागरण ब. तथा ऋ.स.सं. हरु, देव आदर्श युवा क्लव र ग्रामीण जागरण मञ्च	सन् १९९७ देखि २००४ सम्म	रु. १६ करोड ९५ लाख	रु. २१ लाख ८६ हजार	रु. ४ करोड २४ लाख	रु. १२ करोड ७१ लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	९७७३ परिवार	जुलाई, २०३४
४.	महिलाको लागि लघु कर्जा कार्यक्रम (Micro Credit Project for Women) (MCPW)	PCRW को पुरक कार्यक्रमको रुपमा पहिलाहरुलाई कृषि एवम् लघु व्यवसाय संचालन गर्न सामूहिक जमानीमा बिना धितो कर्जा प्रदान गर्ने	१६ सेप्टेम्बर, १९९३	प्यूठान, सल्यान, दाङ्ग, बाँके, कास्की, वाग्लुङ्ग, पर्वत, चितवन, काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर, सिराहा, सप्तरी, धनकुटा र तनहुं	ने.बैं.लि. र रा.वा.बैक	सन् १९९३ देखि २००२ सम्म	रु. १९ करोड ५२ लाख	-	रु. १० करोड ९८ लाख	रु. ८ करोड ५४ लाख	एशियाली विकास बैक (ADB)	६५१२ महिला समूहका ४१६३४ सदस्य	नोभेम्बर, २०१८
५.	ग्रामीण महिलाका लागि उत्पादन कर्जा कार्यक्रम (Production Credit for Rural Women) (PCRW)	ग्रामीण क्षेत्रमा विपन्न महिलाहरुमा संस्थागत ऋणको पहुँच बढाई आय तथा रोजगारमूलक कार्यक्रमको माध्यमद्वारा उनीहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने	२ अक्टोवर, १९८८	जुम्ला, डोल्पा, मुगु, कालिकोट, जाजरकोट, रसुवा, नुवाकोट र मनाङ्ग बाहेक ६७ जिल्ला	ने.बैं.लि., रा.वा.बैंक र कृषि विकास बैंक	सन् १९८८ देखि १९९७ सम्म	रु. २३ करोड ४५ लाख	रु. ४ करोड ८८ लाख	रु. १६ करोड १९ लाख	रु. ७ करोड २६ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)		मे, २०१९

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

- आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीति ६१
- लघुवित्त ६५
- विदेशी विनिमय व्यवस्थापन ६७
- वित्तीय क्षेत्र सुधार ६८
- बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन ७३
- बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ७५
- मुद्रा व्यवस्थापन ८१
- विविध ८२
- तालिकाहरु ९४
- अनुसूचीहरु १०६

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीति

२.१ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ बमोजिम तरलताको उचित व्यवस्थापन मार्फत मूल्य स्थिरता र वाह्य तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम गरी उच्च एवम् दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउने उद्देश्यले यस बैंकले प्रत्येक वर्ष मौद्रिक नीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दै आइरहेको छ । एकातर्फ मुद्रास्फीति नियन्त्रण र भुक्तानी सन्तुलन कायम गर्नुपर्ने तथा अर्कोतर्फ मौद्रिक तरलताको कमीबाट आर्थिक वृद्धि एवम् वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्नुपर्ने अवस्थाबीच मौद्रिक नीति व्यवस्थापन गर्न सन्तुलित कार्यदिशा अवलम्बन गर्दै आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीति २०६८ साउन ५ गते सार्वजनिक गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको थियो । मौद्रिक नीतिले वित्तीय स्थायित्व, वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि, कर्जाको उत्पादक उपयोग तथा निक्षेपको सुरक्षणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुलाई विस्तार गर्दै लगेको छ ।

उद्देश्य तथा लक्ष्यहरु

२.२ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिका मुख्य उद्देश्यहरु अन्तर्गत मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्ने, भुक्तानी सन्तुलन कायम गर्ने र वित्तीय स्थायित्वद्वारा आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने रहेका थिए । समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको उत्पादन सन्तोषप्रद हुने अनुमान गरिनुका साथै सरकारी पूँजीगत खर्च प्रभावकारी हुने तथा श्रम सम्बन्ध र विद्युत आपूर्तिमा सुधार भई उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको उत्पादनमा पनि सुधार हुने अनुमान गरिएको थियो । आन्तरिक आर्थिक परिदृश्यको उपरोक्त पृष्ठभूमिमा मौद्रिक विस्तारबाट मूल्यमा चाप पर्न नदिन मौद्रिक तथा कर्जा योगाङ्कहरुको वृद्धिलाई सन्तुलनमा राखी आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वार्षिक औसत मूल्य वृद्धिदर ७ प्रतिशतमा राख्ने लक्ष्य निर्धारण गरिएको थियो । त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिको अर्को लक्ष्य भुक्तानी सन्तुलन कायम राखी कम्तिमा ६ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न आवश्यक विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने र यसका लागि आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा रु. ५ अर्बको हाराहारीमा शोधनान्तर बचत हासिल हुने प्रक्षेपण गरिएको थियो ।

२.३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वार्षिक औसत मूल्य वृद्धिदर ८.३ प्रतिशत रहन गयो । यो मूल्य वृद्धिदर लक्ष्यको तुलनामा केही उच्च रहेतापनि अघिल्लो वर्षको ९.६ प्रतिशतको तुलनामा भने कम हो । एकातिर अघिल्लो वर्ष मौद्रिक विस्तार कम भएकोले सोको मूल्यमा अनुकूल प्रभाव परेको र अर्कोतर्फ विगत ४ वर्षदेखि दोहोरो अंकमा रहेको खाद्यान्न समूहको मूल्य वृद्धि एकल अंकमा सीमित भएकोले पनि मुद्रास्फीतिदर समीक्षा वर्षमा कम रहन सकेको हो । खासगरी मौसम अनुकूल भएकोले वर्षे तथा हिउँदे बालीको उत्पादनमा वृद्धि हुनु, वितरण पक्ष सुदृढ हुनु, छिमेकी मुलुक भारतमा खाद्यान्नको मूल्य वृद्धिदर तुलनात्मक रुपमा घट्दै जानु र सोको असर स्वरुप खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहका वस्तुहरुको मूल्य वृद्धिदरमा कमी आउनु जस्ता कारणहरुले मुद्रास्फीतिदर कम रहन सकेको हो ।

२.४ समीक्षा वर्षमा नेपालको वाह्य क्षेत्र कारोबारमा उल्लेख्य सुधार भएकोले रु. १२७ अर्ब ७० करोडको उच्च शोधनान्तर बचत हासिल भयो । विशेषतः विश्व आर्थिक परिदृश्यमा सुधार देखिएको र नेपाली रुपैयाँको अवमूल्यनबाट निर्यात र विप्रेषण आप्रवाहमा उल्लेख्य वृद्धि हुनुको साथै खुद सेवा आय पनि वृद्धि भएकोले यस अवधिमा उच्च शोधनान्तर बचत कायम हुन सकेको हो ।

तालिका २.१
मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत

	२०६७/६८ को यथार्थ	२०६८/६९	
		लक्ष्य	यथार्थ
मुद्रास्फीति (प्रतिशतमा)	९.६	७.०	८.३
शोधनान्तर बचत (रु. अर्बमा)	२.२	५.०	१२७.७

मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्य

२.५ मुद्रास्फीतिलाई ७.० प्रतिशतमा सीमित राख्ने तथा भुक्तानी सन्तुलनमा सुधार गरी रु. ५ अर्बको शोधनान्तर बचत हासिल गर्ने गरी मौद्रिक नीतिका मूलभूत लक्ष्यहरु निर्धारण गरिएको पृष्ठभूमिमा ५.० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदरसँग सामञ्जस्यता कायम गर्न मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्यको रुपमा लिइएको विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा १२.५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएकोमा २२.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। समीक्षा वर्षमा उच्च शोधनान्तर बचत कायम हुन सकेको कारण खुद वैदेशिक सम्पत्ति उल्लेखनीय रुपले बढेकोले मुद्रा प्रदायको विस्तार उच्च हुन गएको हो।

२.६ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल आन्तरिक कर्जा १३.७ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएकोमा ८.० प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा तरलता सहज भएपनि एकातिर कर्जाका ब्याजदरहरु सो अनुरुप नघटेको र अर्कोतिर कर्जा लगानीका परम्परागत क्षेत्रबाट नयाँ क्षेत्रतर्फ प्रवेश गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु पूर्ण आश्वस्त भइनसकेका तथा केही वित्तीय संस्थाहरुले यस अघि नै क्षेत्रगत कर्जा सीमाभन्दा बाहिर गई कर्जा प्रवाह गरेकोमा त्यसलाई वाञ्छित स्तरमा ओराल्नु पर्ने भएकोले समेत निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रभावित भई कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर कम हुन गएको हो। समीक्षा वर्षमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जाको वृद्धिदर १४.० प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएकोमा १२.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। त्यसैगरी, नेपाल सरकारको स्रोतको तुलानामा खर्च कम भई नगद मौज्दात कायम रहेको कारण बैंकिङ क्षेत्रको सरकारसँगको दाबीमा ह्रास आएको छ। सरकारी कुल खर्च र आन्तरिक ऋण परिचालन सम्वन्धी बजेट अनुमानलाई दृष्टिगत गर्दा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा सरकारतर्फ प्रवाह हुने कर्जाको वृद्धिदर १२.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएकोमा १.१ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ।

तालिका २.२
मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा

	२०६७/६८ को यथार्थ	२०६८/६९	
		लक्ष्य	यथार्थ
विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१२.३	१२.५	२२.७
संकुचित मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	५.२	१३.४	१८.५
आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१४.६	१३.७	८.०

२.७ लक्षित आर्थिक वृद्धिदर, शोधनान्तर बचत र ब्याजदरको वर्तमान संरचनाबाट निक्षेप परिचालनमा पर्ने सकारात्मक प्रभाव समेतको आधारमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वाणिज्य बैंकहरुको कुल निक्षेप परिचालन १३ प्रतिशत अर्थात् रु. ८७ अर्बले वृद्धि भई कुल रु. ७५६ अर्ब पुग्ने प्रक्षेपण गरिएकोमा यथार्थमा २६.७ प्रतिशत अर्थात् रु. १८१ अर्बले वृद्धि भई कुल रु. ८६२ अर्ब पुग्यो ।

मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्य

२.८ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ बाट वाणिज्य बैंकहरुका अतिरिक्त 'ख' वर्गका विकास बैंक र 'ग' वर्गका वित्त कम्पनीहरुसँग रहेको अनिवार्य नगद अनुपात बाहेकको अधिक तरलतालाई मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रुपमा लिइएको थियो । यसको लागि यस बैंकको वासलातको आधारमा तयार गरिने तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाको माध्यमबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसँगको अधिक तरलताको प्रक्षेपण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइयो । यसका साथै वाणिज्य बैंकहरुसंगको निक्षेप, कर्जा, नगद मौज्दात र अन्तरबैंक ब्याजदर सम्बन्धी विवरण दैनिक रुपमा संकलन गरी तरलता स्थितिको अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइयो ।

२.९ मौद्रिक नीतिको प्रमुख उपकरणको रुपमा खुला बजार कारोबारलाई प्रयोग गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइयो । खुला बजार कारोबारको लागि पहल गर्दा मौद्रिक नीतिका उद्देश्यहरुको अवस्था र तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले इङ्गित गर्ने परिमाणलाई मुख्य आधारको रुपमा लिइएको थियो । रिपो बोलकबोल र सोझै बिक्री बोलकबोल जस्ता खुला बजार उपकरणहरुको माध्यमबाट तरलता प्रवाह र प्रशोचन गरी मौद्रिक व्यवस्थापन गरियो । मौद्रिक व्यवस्थापनमा वाणिज्य बैंकका साथै "ख" र "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुलाई समेत मौद्रिक नीति संचालनमा समावेश गर्ने नीतिगत व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइयो । ट्रेजरी बिलका अतिरिक्त विकास ऋणपत्रको धितोमा समेत रिपो गर्न सकिने व्यवस्था गरियो ।

मौद्रिक नीतिका उपकरणहरु

२.१० मूल्य वृद्धिदर अपेक्षाकृतस्तर भन्दा उच्च रहेको र शोधानान्तर स्थिति सुदृढ हुन नसकेको अवस्थामा मौद्रिक सहजताको बाटो तय गर्दा यी दुबै पक्षमा जोखिम उत्पन्न हुन सक्ने भएपनि अधिक मौद्रिक संकुचनका कारणले आर्थिक वृद्धि संकुचित हुन नजाओस् भन्ने दृष्टिकोणबाट लक्षियत आर्थिक वृद्धिलाई सहजीकरण गर्ने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको वित्तीय मध्यस्थताको लागत कम गर्दै उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहको लागि थप साधन उपलब्ध गराउने उद्देश्यले "क" वर्गका वाणिज्य बैंक तथा चल्ती र/वा कल खाता समेतको निक्षेप स्वीकार गर्ने "ख" र "ग" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले यस बैंकमा कायम गर्नुपर्ने प्रचलित ५.५ प्रतिशतको अनिवार्य नगद अनुपातमा ०.५ प्रतिशत विन्दुले कटौती गरी ५.० प्रतिशत कायम गरियो ।

२.११ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सम्पत्ति संरचनामा तरल सम्पत्तिको हिस्सा बढोस् र निक्षेपको आयतन वृद्धि हुँदै जाँदा यस्तो सम्पत्तिको आयतनमा स्व-समायोजन भई सम्पत्तिको गुणस्तरमा कमी नआओस् भन्ने उद्देश्यले कायम गरिएको वैधानिक तरलता अनुपात सम्बन्धी व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइयो ।

२.१२ मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर स्थिति र वित्तीय स्थायित्वलाई दृष्टिगत गरी विद्यमान ब्याजदर संरचना र मौद्रिक नीतिको कार्यदिशाको संकेतको रुपमा हेरिने बैंकदरलाई ७.० प्रतिशतमा र सामान्य पुनरकर्जा सुविधाको दरलाई पनि बैंकदर सरह ७.० प्रतिशतमा नै यथावत कायम गरियो ।

२.१३ यस बैंकबाट बढीमा ६ महिनाको समयसीमाको लागि निश्चित अवस्थाहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई उपलब्ध गराइने अन्तिम ऋणदाता सुविधा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई थप फराकिलो बनाउन अन्य सम्पत्तिको धितोमा समेत सुविधा उपलब्ध गराउन नयाँ व्यवस्था गरिनुका साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पहलमा यस बैंकबाट स्वतः उपलब्ध हुने स्थायी तरलता सुविधाको ब्याजदर गणना गर्दा ९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर वा प्रचलित बैंकदर, जुन अधिकतम छ, त्यसमा ३.० प्रतिशत विन्दु थप गरी ब्याजदर कायम गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइयो ।

२.१४ यस बैंकबाट निर्यात उद्योग, रुग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारीको लागि तोकिएका वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको विशेष पुनरकर्जादरहरुलाई १.५ प्रतिशतमा यथावत कायम गरियो । यो सुविधा उपयोग गर्दा वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सम्बन्धित ग्राहकबाट ४.५ प्रतिशतभन्दा बढी ब्याज लिन नपाउने व्यवस्था गरियो ।

तालिका २.३

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कायम रहेका बैंकदर तथा पुनरकर्जादरहरु

शीर्षक	दर (प्रतिशतमा)
बैंकदर	७.०
साधारण पुनरकर्जादर	७.०
विशेष पुनरकर्जादर (निर्यात उद्योग, रुग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारी)	१.५
विदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने निर्यात पुनरकर्जादर	लाईवोर दर + ०.२५

खुला बजार कारोबार

२.१५ नेपाल राष्ट्र बैंकले खुला बजार कारोबारलाई मौद्रिक व्यवस्थापनको प्रमुख उपकरणको रुपमा प्रयोग गर्दै आएको छ । खुला बजार कारोबारका उपकरणहरुमध्ये सोभ्कै बिक्री तथा खरिद बोलकबोल र रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोल संचालन गरिने व्यवस्थालाई आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा पनि निरन्तरता दिइयो ।

२.१६ नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तरलता अनुगमन गर्ने कार्य हुँदै आएको छ । तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले इङ्गित गर्ने तरलतालाई खुला बजार कारोबार संचालनको लागि आधारको रुपमा प्रयोग गर्ने गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको अतिरिक्त वाणिज्य बैंकका साथै "ख" र "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात समेतलाई आधार मानी तरलता अनुगमन गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

२.१७ समीक्षा वर्षमा खुला बजार कारोबार मार्फत रु. ७ अर्ब ६६ करोड बराबरको खुद तरलता प्रशोचन भयो । अघिल्लो वर्ष उक्त कारोबारबाट रु. ७१ अर्ब ३९ करोड खुद तरलता प्रवाह भएको थियो । समीक्षा वर्षमा बिक्री बोलकबोलबाट रु. ८ अर्ब ४० करोड बराबरको तरलता प्रशोचन भयो भने रिपो बोलकबोल मार्फत रु. ७४ करोड ३७ लाखको तरलता प्रवाह भयो । समीक्षा वर्षमा खासगरी वाह्य क्षेत्र कारोबारमा निर्यात, विप्रेषण आय, खुद सेवा आय र पूँजीगत ट्रान्सफर आयमा उल्लेख्य वृद्धि भई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरलताको स्थिति सुविधाजनक रहेकोले खुला बजार कारोबारबाट यस वर्ष तरलता प्रशोचन गर्नु पर्ने अवस्था आएको हो ।

तालिका २.४

दोश्रो बजार कारोबारको स्थिति

(रु. करोडमा)

	२०६७/६८	२०६८/६९
कुल तरलता प्रशोचन (क)	२१००.०	८४०.०
बिक्री बोलकबोल	२००.०	८४०.०
रिभर्स रिपो बोलकबोल	१९००.०	०.०
कुल तरलता प्रवाह (ख)	९२३८.६	७४.४
खरिद बोलकबोल	०.०	०.०
रिपो बोलकबोल	९२३८.६	७४.४
खुद तरलता प्रशोचन (क-ख)	-७१३८.६	७६५.६

२.१८ आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि विकास ऋणपत्रको प्राथमिक निष्कासन बोलकबोलको माध्यमबाट शुरु गरिएको थियो । यस प्रकृया अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ८ अर्ब बराबरको विकास ऋणपत्र निष्कासन गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नेपाल सरकारबाट रु. १४ अर्ब बराबरको विकास ऋणपत्र निष्कासन गरी आन्तरिक ऋण परिचालन गरियो । समीक्षा वर्षमा निष्कासन गरिएका विकास ऋणपत्रहरुमा २-वर्षे अवधिको रु. ३.५ अर्ब र ३-वर्षे अवधिको रु. १०.५ अर्बको रहेका थिए । उपरोक्त ऋणपत्रहरुमध्ये २-वर्षे ऋणपत्रको अंकित ब्याजदर (Coupon rate) ८.० र ३-वर्षे ऋणपत्रको अंकित ब्याजदर ८.५ प्रतिशत रहेकोमा करीव ५ प्रतिशत प्रिमियममा बिक्री भएका थिए ।

तालिका २.५
विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्कासन

मिति	अवधि (वर्षमा)	निष्कासित रकम (रु. करोडमा)	अंकित ब्याजदर (प्रतिशतमा)	औसत भारित बोलकबोल मूल्य
२०६६/१०/२८	३	१५०.०	९.०	१०१.९३
२०६७/०२/२७	५	२५५.०	९.०	१०२.९३
२०६७/०३/१७	५	४९९.१	९.०	१००.७३
२०६७ /०९/१६	५	३००.०	९.५	१०१.६८
२०६८/०२/१९	३	५००.०	९.५	१०१.१३
२०६८/०९/२८	२	३५०.०	८.०	१०७.४८
२०६८/१२/२२	३	६५०.०	८.५	११२.११
२०६९/०२/२४	३	४००.०	८.५	११३.५९

पुनरकर्जा सुविधा

२.१९ कृषि तथा जलविद्युत लगायतका उत्पादनमूलक क्षेत्रमा बैंकको साधन स्रोतलाई सरल ब्याजदरमा प्रवाह गराउने उद्देश्यले नेपाल राष्ट्र बैंकले पुनरकर्जा सुविधालाई सहज तुल्याएको छ । सो अनुसार आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा असल कर्जाको धितोमा उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई रु. ८६ करोड ८६ लाखको सामान्य पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिएको छ । यस अवधिमा २ वाणिज्य बैंक र १ वित्त कम्पनीले उक्त सुविधा उपयोग गरेका थिए । त्यसैगरी, जलविद्युत उत्पादन परियोजनाको लागि पुनरकर्जा सुविधा अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल रु. १ अर्ब २७ करोड ७१ लाख उपलब्ध गराइएको छ । आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा कुल रु. ४२ करोड ८४ लाख लगानीमा रहिरहेको छ ।

लघुवित्त

लघुवित्त प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा गतिविधि

२.२० यस बैंकबाट व्यवस्थापन गरिँदै आएको ग्रामीण स्वावलम्बन कोषले २०६९ असार मसान्तसम्ममा ६२७ वटा सहकारी संस्था र ५३ वटा गैर-सरकारी संस्था गरी कुल ६८० वटा संस्थाहरुलाई रु. ७४ करोड १५ लाख ५२ हजार ऋण लगानी गरेकोमा रु. ४२ करोड १४ लाख १८ हजार असूली भई रु. ३२ करोड १ लाख ३४ हजार लगानीमा रहिरहेको छ । सोही अवधिसम्ममा दीर्घकालीन ऋणतर्फ जम्मा रु. १५ करोड ९२ लाख लगानी भएकोमा रु. ६ करोड २१ लाख ७४ हजार असुली भई रु. ९ करोड ७० लाख २६ हजार लगानीमा रहिरहेको छ ।

तालिका २.६
ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति
(२०६९ असार मसान्तसम्म)

विवरण	गैर-सरकारी संस्था	सहकारी संस्था	जम्मा
कर्जा प्रवाह			
(क) संस्था संख्या	५३	६२७	६८०
(ख) कर्जा रकम (रु. हजारमा)	२२४७६	७१९०७६	७४१५५२
(ग) लाभान्वित परिवार संख्या	४००४	२८२९१	३२२९५
कर्जा असूली			
(क) संस्था संख्या	३७	२३६	२७६
(ख) साँवा रकम (रु. हजारमा)	१९८९०	४०१५२८	४२१४१८
(ग) ब्याज रकम (रु. हजारमा)	२६५८	५२६७०	५५३२८
लगानीमा रहिरहेको			
(क) संस्था संख्या	१६	३९१	४०७
(ख) साँवा रकम (रु. हजारमा)	२५८६	३१७५४८	३२०१३४
भाखा नाघेको			
(क) संस्था संख्या	१५	७८	९३
(ख) साँवा रकम (रु. हजारमा)	२१०८	२७०६७	२९१७५

२.२१ विगतमा संचालित ग्रामीण महिलाको लागि उत्पादन कर्जा (२० वर्ष), महिलाको लागि लघुकर्जा (१६ वर्ष), तेश्रो पशु विकास आयोजना (३० वर्ष), पश्चिम तराई गरिबी निवारण आयोजना (१८ वर्ष) र सामुदायिक भूमिगत जल सिंचाई सेक्टर आयोजना जस्ता कार्यक्रमहरु मार्फत् लगानी गरिएको रकममध्ये हाल करिब रु. २२ करोड २५ लाख लगानीमा रहिरहेको छ ।

२.२२ लघुवित्त संस्थाहरुको नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यका लागि Second Tier Institution को रुपमा लघुवित्त प्राधिकरणको स्थापना गर्ने प्रयोजनका लागि लघुवित्त प्राधिकरण ऐन जारी गर्न र यस बैकद्वारा सञ्चालित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषलाई राष्ट्रिय लघुवित्त विकास कोषका रुपमा संस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि सो सम्बन्धी ऐनको मस्यौदाहरु तयार गरी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएकोमा हालै कानून मन्त्रालयमा समेत छलफल गरी ती मस्यौदाहरुलाई अन्तिम रुप दिइएको छ ।

२.२३ लघुवित्त संस्थाहरुको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन तत्कालीन लघुवित्त विभागलाई सुपरिवेक्षणको समेत जिम्मेवारी दिई लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागको रुपमा पुनरसंरचना गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा २० वटा लघुवित्त विकास बैंकहरु, ८ वटा सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरु र १३ वटा वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षण तथा १/१ वटा सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी र वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाको विशेष निरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।

२.२४ पाँचवटा ग्रामीण विकास बैंकहरुको संरचनात्मक सुधार गर्ने क्रममा ती बैंकहरुलाई क्रमशः निजीकरण गर्दै जाने उद्देश्य अनुरुप पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडबाट निजीकरण कार्यको शुरुवात भई यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको ६१ प्रतिशत शेयरमध्ये ५१ प्रतिशत शेयर निजी क्षेत्रलाई हस्तान्तरण गरिएको छ भने १० प्रतिशत शेयर मात्र यस बैंकको स्वामित्वमा बाँकी रहेको छ । त्यसैगरी, पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेड, मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेड तथा मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडमा यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण शेयर निजी क्षेत्रमा हस्तान्तरण गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको सुदूर पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैक लिमिटेडको शेयरसमेत आगामी वर्षहरुमा बिनिवेश गर्दै जाने नीति रहेको छ । साथै, पाँचवटै ग्रामीण विकास बैंकहरुलाई आपसमा गाभेर राष्ट्रिय स्तरको ग्रामीण विकास बैंक बनाउने सोचका साथ कार्य अगाडि बढिरहेको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

२.२५ विदेशी विनिमय व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र सरल बनाउने क्रममा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा देहाय बमोजिमका नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ ।

(१) परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी हुने गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरुको सूचीमा रहेका १५७ वस्तुहरुको संख्या वृद्धि गरी १६० पुऱ्याइएको छ । आवश्यकता, माग र औचित्यको आधारमा त्यस्ता वस्तुहरुको संख्या क्रमिक रुपमा थप गर्दै जाने नीतिलाई निरन्तता दिइएको छ ।

(२) जलविद्युत उत्पादन तथा प्रसारणसँग सम्बन्धित योजना/आयोजना/परियोजना एवम् जलविद्युत उत्पादन गरी खपत गर्ने र आफूलाई बढी भएको जलविद्युत बिक्री बितरण गर्ने फर्म/कम्पनी/उद्योग/व्यवसायहरुलाई परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा ऋण प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(३) प्रचलित कानून बमोजिम नेपालमा दर्ता भई नेपालमा विद्युत उत्पादन तथा प्रसारण लाईन निर्माण गर्न इजाजतपत्र पाएका कम्पनीहरुले कुनै निश्चित परियोजनाको लागि यस बैंकसँग पूर्व स्वीकृति लिई कुनै पनि मर्चेण्ट बैंकिङ कारोबार गर्न स्वीकृति पाएका "क" वर्ग र राष्ट्रिय स्तरका "ख" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सहायक कम्पनी मार्फत परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा ऋणपत्र जारी गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(४) निजी तथा औपचारिक तवरले विदेश भ्रमणमा (भारत बाहेक) जाने नेपाली नागरिकलाई नेपाल सरकारले जारी गरेको वैध राहदानी र हवाई टिकटको आधारमा राहदानी सटही सुविधा वापत एक पटकमा अधिकतम अमेरिकी डलर २,५०० (दुई हजार पाँच सय) सम्म र एक आर्थिक वर्षमा अधिकतम अमेरिकी डलर ५,००० (पाँच हजार) सम्मको सटही सुविधा उपलब्घ गराउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(५) परिवर्त्य विदेशी मुद्राको आयश्रोत भएका व्यक्ति, फर्म, कम्पनी तथा संघ/संस्थाहरुले परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न, रकम जम्मा गर्न, खर्च गर्न तथा खाता संचालन गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ ।

(६) इजाजतपत्र प्राप्त गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्था लगायत प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित कम्पनी, संगठित संघ, संस्था, निकाय वा फर्म र नेपाली नागरिकहरुलाई विदेशमा खाता खोल्न स्वीकृति प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(७) प्रचलित व्यवस्था बमोजिम मालसामान निर्यात गर्ने प्रयोजनको लागि नेपाली निर्यातकर्ताहरुको नाममा अग्रिम भुक्तानीको प्रमाणपत्र (Advance Payment Certificate) जारी गर्ने सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु मार्फत प्रयोजन खुल्ने गरी तोकिए बमोजिम प्राप्त भएका परिवर्त्य विदेशी मुद्राको आधारमा मात्र अग्रिम भुक्तानी प्रमाणपत्र जारी गर्नु पर्ने व्यवस्था कायम गरिएको छ ।

(८) नेपाली नागरिकहरुले आफ्नो पहिचान खुल्ने प्रमाण सहित नगद परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटहीको लागि अनुरोध गरेमा यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था मार्फत प्रचलित विनिमय दरमा एक पटकमा अमेरिकी डलर १,००० (एक हजार) वा सो बराबर हुने अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रा मात्र सटही गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(९) आ-आफ्ना मुलुकका सम्बन्धित निकायहरुसँग इजाजतपत्र-प्राप्त गरेका भुटानस्थित बैंक तथा वित्तीय संस्था र नेपालस्थित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले एक-अर्का मुलुकमा समेत प्रयोग गर्न सकिने गरी जारी गरेको कार्डहरुबाट ATM तथा POS मार्फत भुटान र नेपाल बीच हुने कारोबारहरुको हिसाब मिलान भारतीय रुपैयाँमा समेत गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१०) विभिन्न निकाय, आयोजना, परियोजना तथा अन्य संगठित निकायहरुले ग्लोबल टेण्डर अन्तर्गत भारतबाट आयात गर्ने वस्तुको हकमा Nepal Invoice/AR-4/AR-4A/Bill of Export नपर्ने तर ग्लोबल टेण्डर अन्तर्गत नै सामान आयात भएको यकिन हुने आवश्यक कागजात भने लिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(११) सुन आयात तथा बिक्री वितरणलाई व्यवस्थित गर्नका लागि "सुन आयात तथा बिक्री वितरण कार्यविधि, २०६८" मा विद्यमान रहेको दैनिक १५ किलोग्राम आयात गर्न सकिने सुनको परिमाणमा वृद्धि गरी २०६९ असार मसान्तसम्मको लागि दैनिक २० किलोग्राम कायम गरिएको छ।

(१२) यस विभागबाट विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न ईजाजतपत्र-प्राप्त होटलहरुले (आफ्ना ग्राहकहरुसँग आफ्नो सेवाको भुक्तानी प्रयोजनको लागि मात्र) नगद परिवर्त्य विदेशी मुद्रा खरीद गर्दा नेपाल राष्ट्र बैंकले निर्धारण गरेको सो दिनको विनिमय दरको २.०० (दुई प्रतिशत) भन्दा कम खरीद दर कायम गर्न नपाउने व्यवस्था गरिएको छ।

(१३) निर्यातमा अभिवृद्धि गरी व्यापार घाटा कम गर्दै शोधनान्तर स्थितिमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) बाट जारी निर्यातमा नगद प्रोत्साहन सम्बन्धी कार्यविधि, २०६८ मा उल्लेख भएका प्रावधानहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने व्यवस्था गरिएको छ।

(१४) परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा भुक्तानी हुने गरी भारतबाट वस्तुहरु आयात गर्दा अन्य कागजातका अतिरिक्त आवश्यक पर्ने AR4/AR-4A वा Nepal Invoice को सट्टामा ARE1 नामक फाराम आवश्यक पर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

(१५) विदेशी विनिमयमा यस बैंकले गर्ने लगानी जोखिम व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाई सुरक्षा, तरलता र प्रतिफल जस्ता पक्षहरु उपर प्राथमिकता दिने गरी लगानी निर्देशिकामा समसामयिक परिमार्जन गरी भारतीय रुपैयाँमा भारत सरकारद्वारा जारी गरिएको ऋणपत्रमा समेत लगानी गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ।

२.२६ ईजाजतपत्र-प्राप्त विदेशी मुद्रा कारोबार गर्ने संघ/संस्था, फर्म र कम्पनी तथा मनिचेञ्जरहरु मध्ये ३०० वटा निकायहरुमा स्थलगत तथा गैर-स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा २०६९ असार मसान्तसम्ममा ३१२ वटा संस्थाहरुको विशेष तथा नियमित निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ।

२.२७ नेपाल राष्ट्र बैंक, मनिचेञ्जर विनियमावली, २०६७, विदेशी विनिमय कारोबार इजाजत तथा निरीक्षण विनियमावली, २०६७ र विप्रेषण विनियमावली, २०६७ मा इजाजत नवीकरण गर्ने सम्बन्धी प्रावधानहरुमा परिमार्जन गर्नुका साथै थप व्यवस्थित गरिएको छ।

२.२८ विप्रेषण सम्बन्धी कार्यगर्ने कम्पनी/फर्मको संख्या २०६८ असार मसान्तमा ५२ वटा रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६ वटा संस्थाहरु थप भएको तथा ७ वटा संस्थाहरु खारेज भएकोले २०६९ असार मसान्तसम्ममा ५१ वटा कायम रहेको छ।

२.२९ गत आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा यस बैंकबाट ईजाजत लिएका काठमाडौं उपत्यकामा २३७ वटा मनिचेञ्जर फर्म/कम्पनी रहेकोमा २०६९ असार मसान्तसम्ममा १ नयाँ संस्था थप भएको र निरीक्षणका क्रममा कैफियत पाइनुका साथै नेपाल राष्ट्र बैंक मनिचेञ्जर विनियमावली, २०६७ (संशोधन सहित) बमोजिम नविकरण नगराएको कारणबाट ७३ वटा सस्थाको ईजाजतपत्र स्वतः रद्द भएकोले मनिचेञ्जर फर्म/कम्पनीको सख्या १६५ कायम रहेको छ।

२.३० २०६९ असार मसान्तसम्म विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न स्वीकृति लिएका फर्म/कम्पनीहरुमा होटेलतर्फ १००, ट्रेकिङ्गतर्फ १२८१, ट्राभल एजेन्सीतर्फ १५०४, विदेशी एयर लाइन्सका जि.एस.ए/पि.एस.ए. तर्फ ५२, कार्गो कुरिएरतर्फ २९८, विभिन्न संघ/संस्थातर्फ ६७ र स्वदेशी तथा विदेशी एअरलाइन्सतर्फ ३४ गरी कुल संख्या ३३३६ कायम रहेको छ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार

२.३१ नेपाल सरकार, विश्व बैंक र बेलायत सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (Department for International Development) को ऋण तथा अनुदान सहयोगमा ३० अप्रिल २००३ मा शुरु भएको वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको अवधि ३१ डिसेम्बर २०११ मा समाप्त भएको छ। तत्पश्चात् पनि नेपाल बैंक लिमिटेडको पुनरसंरचना गर्ने प्रमुख उद्देश्यले उक्त बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६(ग) को उपदफा (१) को खण्ड (ण) अनुसार यस बैंकको नियन्त्रणमा लिइएकोमा त्यस्तो नियन्त्रणको अवधि थप गरी २०६९ चैतसम्म कायम गरिएको छ। उक्त बैंकको व्यवस्थापन समिति पुनरगठन गरी अर्को व्यवस्था

नभएसम्म यस बैंकबाट नै कर्मचारी खटाई बैंकको व्यवस्थापन संचालन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.३२ नेपाल बैंक लिमिटेडको ऋणात्मक पूँजीकोष सुधार गर्ने सम्बन्धमा पेश हुन आएको पूँजीयोजना तथा कार्यान्वयन तालिकालाई स्वीकृत गरिएको छ । पूँजीयोजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा नेपाल सरकारको तर्फबाट थप गर्नु पर्ने शेयर पूँजी वापतको रकम रु. १ अर्ब २९ करोड २४ लाख ४५ हजार प्राप्त भइसकेको छ ।

२.३३ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनरसंरचना अन्तर्गत उक्त बैंकको व्यवस्थापनमा नयाँ कार्यकारी प्रमुख नियुक्त गरी जिम्मेवारी सुम्पिएको छ । उक्त बैंकको ऋणात्मक पूँजीकोष सुधारको लागि पेश हुन आएको पूँजीयोजना तथा कार्यान्वयन तालिका स्वीकृत गरी उक्त तालिका बमोजिम नेपाल सरकारको तर्फबाट शेयर पूँजी वापत नगदै थप गर्नुपर्ने रु. ४ अर्ब ३२ करोड ५३ लाख १० हजार प्राप्त भइसकेको छ ।

२.३४ पुनरसंरचना अन्तर्गत संचालित कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनबाट नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडमा कायम रहेको उच्च निष्कृय कर्जाको अनुपातमा सुधार आई २०६९ असार मसान्तमा क्रमशः ५.४ प्रतिशत र ७.९ प्रतिशतमा सीमित भएको, ऋणात्मक खुद सम्पत्तिमा सुधार भई क्रमशः रु. १.६९ र रु. ४.७४ अर्बमा झरेको तथा कर्मचारी संख्या घट्न गई क्रमशः २३४२ र २५५५ जनामा सीमित भएको छ । साथै, दुवै बैंकहरुले सबैजसो शाखाहरुलाई कम्प्युटराइज्ड गरी Any Branch Banking Services (ABBS) सेवा समेत संचालन गरिरहेका छन् । यी दुबै बैंकहरुको निक्षेप उल्लेख्य रुपमा वृद्धि भएको, निष्कृय कर्जाको मात्रा क्रमशः घट्दै गएको तथा मुनाफामा रहेका कारण समग्रमा दुबै बैंकको वित्तीय अवस्था सन्तोषजनक रहेको देखिन्छ ।

२.३५ घर-जग्गा र शेयर बजार कारोबारमा आएको शिथिलताका बावजूद पनि कर्जा प्रवाह र असूली प्रक्रियामा गरिएको नीतिगत सुधारका कारणले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको खराब कर्जा अनुपातमा सुधार भएको छ । वित्तीय क्षेत्र सुधारबाट वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको अंशमा सुधार भई २०६९ असार मसान्तमा २.६ प्रतिशत कायम भएको छ । अघिल्लो वर्षको असार मसान्तमा यस्तो कर्जाको अंश ३.२ प्रतिशत रहेको थियो । २०६९ असार मसान्तमा कुल कर्जामा निष्कृय कर्जाको अंश सरकारी स्वामित्वका वाणिज्य बैंकहरुको हकमा ६.४ प्रतिशत र निजी क्षेत्रका वाणिज्य बैंकहरुको हकमा १.७ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका २.७

वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको स्थिति

(कुल कर्जासँगको अनुपात प्रतिशत)

वाणिज्य बैंकहरु	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९*
नेपाल बैंक लिमिटेड	५.४	२.३	५.३	५.२
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	१५.७	९.८	१०.९	७.३
नविल बैंक लिमिटेड	०.८	१.५	१.८	२.३
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	०.६	०.६	०.६	२.०
स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लिमिटेड	०.७	०.६	०.६	०.७
हिमालयन बैंक लिमिटेड	२.२	३.५	३.९	२.१
नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	१९.३	४.४	१९.२	४.३
नेपाल एसबिआइ बैंक लिमिटेड	२.०	१.५	१.१	०.५
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	०.५	०.२	०.३	०.८
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड	१.३	१.५	१.८	२.३
नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड	२.७	२.७	३.९	२.८
लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	९.१	४.५	१.०	०.५
नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लिमिटेड	०.९	०.७	०.६	०.७
माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	२.८	२.१	४.५	२.७
कुमारी बैंक लिमिटेड	०.४	०.४	१.१	२.२
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	०.१	०.१	०.९	०.६
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	०.४	०.५	०.६	२.३
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	९.०	८.२	८.६	६.४
ग्लोबल बैंक लिमिटेड	०.१	०.६	२.५	१.६
सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लिमिटेड	०.०	०.३	१.१	२.०
प्राइम बैंक लिमिटेड	०.०	०.०	०.५	०.५
बैंक अफ एशिया नेपाल लिमिटेड	०.०	०.३	०.६	३.२
सनराईज बैंक लिमिटेड	०.२	१.०	३.४	३.०
एनएमबी बैंक लिमिटेड	०.५	०.७	०.३	२.५
डिसिविएल बैंक लिमिटेड	१.६	१.४	१.६	१.३
किष्ट बैंक लिमिटेड		०.२	१.०	३.९
जनता बैंक लिमिटेड	–	–	०.०	०.०
मेघा बैंक नेपाल लिमिटेड	–	–	०.०	०.१
कमर्ज एण्ड ट्रस्ट बैंक लिमिटेड	–	–	०.०	०.०
सिभिल बैंक लिमिटेड	–	–	०.०	०.०
सेन्चुरी कमर्सियल बैंक लिमिटेड	–	–	०.०	०.०
सानिमा बैंक लिमिटेड				०.५
सरकारी बैंक	**१०.६**	**७.३**	**८.६**	**६.४**
निजी क्षेत्रका बैंक	**१.६**	**१.२**	**१.९**	**१.७**
कुल	**३.६**	**२.५**	**३.२**	**२.६**

* वाणिज्य बैंकहरुको २०६९ असार महिनाको अपरिष्कृत वासलात अनुसार

२.३६ वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका भौगोलिक क्षेत्रहरूमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई शाखा खोल्न प्रोत्साहन गरी वित्तीय समावेशीकरणलाई अभिवृद्धि गर्दै लैजाने उद्देश्य अनुरुप नेपाल सरकारले तोकेका २२ दुर्गम जिल्लाका सदरमुकामहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले शाखा खोलेमा रु. ५० लाखसम्म र सदरमुकाम भन्दा बाहिर शाखा खोलेमा रु. १ करोडसम्म निर्ब्याजी सापटी निश्चित अवधिको लागि उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ । त्यसैगरी, तोकिएका ९ जिल्लामा "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय सेवाको कार्यक्रम संचालन गरेमा शाखा संचालनका लागि रु. १५ लाखसम्म शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराइने व्यवस्था लागू गरिएको छ । यस व्यवस्था अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ६ वाणिज्य बैंक र पाँच विकास बैंकले गरी जम्मा रु. १५ करोडको सुविधा उपयोग गरेको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा ५ वटा वाणिज्य बैंकलाई ७ शाखा खोले बापत रु. ४ करोड, २ विकास बैंकलाई ३ शाखा खोले बापत रु. २ करोड ५० लाख र एक लघुवित्त विकास बैंकलाई एक शाखा खोले वापत रु. १५ लाख गरी जम्मा रु. ६ करोड ६५ लाख शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराइएको छ ।

२.३७ वित्तीय क्षेत्रभित्र कर्जा प्रत्याभूत (Credit Underwrite) गर्नमा संलग्न जोखिमबाहक (Risk Taker) पदाधिकारीहरुले नै अन्य वित्तीय संस्थाहरुबाट व्यापारिक कर्जा लिई आफै व्यापारिक ऋणीको रुपमा रहँदा उत्पन्न हुन सक्ने प्रणालीगत जोखिमलाई दृष्टिगत गरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संचालक, प्रमुख

कार्यकारी अधिकृत वा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारी आफैले कुनै पनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट शिक्षा कर्जा, हायर पर्चेज कर्जा, घर कर्जा वा घरायसी प्रयोजनका सामाग्री कर्जा बाहेक अन्य कुनै पनि किसिमको व्यक्तिगत कर्जा लिन नपाउने नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ । यसबाट दीर्घकालमा वित्तीय प्रणालीको सुशासनमा महत्वपूर्ण योगदान पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२.३८ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा लगानीको गुणस्तरमा सुधार गर्ने उद्देश्यले रु. १ करोड वा सो भन्दा बढी कर्जा लिई नियतवश ऋण नतिर्ने ऋणीहरू उपरको कारबाहीलाई प्रभावकारी बनाइने नीति अवलम्बन गरिएको छ । साथै, तोकिएको क्षेत्रमा कर्जा एवम् लगानी प्रवाह नगरी अन्यन्त्र लगानी गर्ने एवम् कर्जा लिनका लागि व्यवसाय दर्ता गर्ने र त्यसका आधारमा कर्जा लिई नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूलाई समेत नेपाल सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरी कानूनको दायरामा ल्याउनको लागि आवश्यक कार्यविधि तयार भई कार्यान्वयनमा आउने चरणमा रहेको छ । यस्तो नीतिगत प्रयासले आगामी दिनमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको खराब कर्जा घट्न गई वित्तीय प्रणालीको स्थायित्वमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२.३९ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई एक आपसमा गाभ्न र गाभिन प्रोत्साहित गर्ने यस बैंकको नीतिगत व्यवस्था अनुरुप आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा २ वाणिज्य बैंकहरुमा ३ वित्त कम्पनीहरु गाभिएका छन् भने ७ विकास बैंक र ५ वित्त कम्पनीहरु एक आपसमा गाभिएर ६ विकास बैंक बनेका छन् । यसका अतिरिक्त १ विकास बैंक र ५ वित्त कम्पनीहरुलाई एक आपसमा गाभिएर १ विकास बैंक र २ वित्त कम्पनी बन्न यस बैंकले सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिसकेको छ । यस बाहेक कतिपय बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु यस प्रक्रियामा रहेकाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभिने र गाभ्ने क्रमले थप गति लिने अपेक्षा गरिएको छ ।

२.४० साना तथा मझौला निक्षेपकर्ताहरुको बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा रहेको निक्षेपको सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुप्रति सर्वसाधारणको विश्वास अभिवृद्धि गराउने उद्देश्यले गत आर्थिक वर्षमा दुई लाख रुपैयाँसम्मको बैंक निक्षेपलाई निक्षेप सुरक्षण गराउने नीतिगत व्यवस्था अनुसार १९३ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु मार्फत २०६९ असार मसान्तसम्ममा ६९ लाख निक्षेपकर्ताहरुको रु. १९४ अर्ब निक्षेप सुरक्षण भएको छ । यसबाट कुल व्यक्तिगत निक्षेप खातामा रहेको रकम मध्ये करीब ३५ प्रतिशत रकमको सुरक्षण भएको छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले प्रवाह गरेको कर्जा निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमबाट सुरक्षण गराएको वा अन्य संस्थाबाट बीमा गराएको अवस्थामा त्यस्तो सुरक्षण गरेको कर्जाको लागि गर्नुपर्ने कर्जा नोक्सानी व्यवस्था (Loan Loss Provision) मा ७५ प्रतिशत छुट दिई बाँकी २५ प्रतिशत मात्र व्यवस्था गरे पुग्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

२.४१ वित्तिय क्षेत्र स्थायित्वलाई सुदृढ गर्न बैंकहरू स्वयंले आफ्नो दवाव परीक्षण गर्नेगरी मार्गदर्शन जारी गरिनुका साथै तरलता व्यवस्थापनको लागि Forward Looking Analysis क्षमतालाई सहयोग पुऱ्याउन Institution-wise Liquidity Monitoring Framework तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतिलाई थप प्रभावकारी बनाउन निरीक्षणको विद्यमान संयन्त्रमा पुनरावलोकन एवम् परिमार्जन गने कार्य भइरहेको छ भने Early Warning System लाई अझै बढी प्रभावकारी बनाउन तथा Contingency Plan तयार गर्न Crisis Management का चरणबद्ध कार्यहरू निर्धारण गरी सो सहितको Bank Resolution Framework तयार गरिएको छ ।

२.४२ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले ३ वर्षसम्म प्रत्येक वर्ष कम्तिमा ०.५ प्रतिशतका दरले विपन्न वर्ग कर्जा बढाउँदै जानु पर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ । सो अनुसार वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुले आफ्नो कुल कर्जाको क्रमशः ३.५ प्रतिशत, ३.० प्रतिशत र २.५ प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाहित गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । वाणिज्य बैंकहरुले कृषि, ऊर्जा, पर्यटन, घरेलु तथा साना उद्योगजस्ता उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जा तथा लगानीको न्यूनतम २० प्रतिशत र कृषि तथा उर्जा क्षेत्रमा न्यूनतम १० प्रतिशत कर्जा लगानी गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

२.४३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा असल कर्जाको धितोमा उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई रु. ८६ करोड ८६ लाखको सामान्य पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिएकोमा रु. ३३ करोड १९ लाख लगानीमा रहिरहेको छ । यस अवधिमा २ वाणिज्य बैंक र १ वित्त कम्पनीले उक्त सुविधा उपयोग गरेका छन् । यस्तो सुविधाबाट उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउन सहयोग पुगेको छ । त्यसैगरी, जलविद्युत परियोजनाको लागि पुनरकर्जा सुविधा अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल रु. १ अर्ब २७ करोड ७१ लाख उपलब्ध गराइएकोमा रु. ४० करोड ६१ लाख लगानीमा रहिरहेको छ ।

२.४४ कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २५ मेगावाटसम्मको जलविद्युत आयोजनाको लागि पुनरकर्जा उपयोग गरेको भएमा सो अवधिसम्म उपयोग गरेको रकम कर्जा-निक्षेप अनुपात प्रयोजनको लागि स्रोतमा गणना गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ । त्यस्तै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विदेशी मुद्रामा पाँच वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधिको दीर्घकालीन ऋण लिई कर्जा प्रवाह गरेको भएमा त्यस्तो दीर्घकालीन ऋण रकमलाई कर्जा-निक्षेप अनुपात प्रयोजनको लागि स्रोत परिचालनमा गणना गर्न सकिने समेत व्यवस्था गरिएको छ ।

२.४५ मुलुकले प्राथमिकता प्रदान गरेको जलविद्युत लगायतका पूर्वाधार क्षेत्रको विकासको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको विदेशी मुद्राको उपयोग हुन नसकी विदेशस्थित विभिन्न उपकरणमा न्यून ब्याजदरमा लगानी भइरहेको अवस्थालाई ध्यानमा राख्दै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले जलविद्युतसँग सम्बन्धित परियोजनामा विदेशी मुद्रामा कर्जा उपलब्ध गराउन र यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गरी विदेशी मुद्रामा जारी भएका विभिन्न उपकरणहरुमा समेत लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

२.४६ उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा बढाउन पछिल्ला वर्षहरुमा अवलम्बन गरिएका नीतिगत प्रयासहरुको परिणामस्वरुप यस्तो क्षेत्रतर्फ बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाहित कर्जा बढ्दै गएको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कृषि क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा करिब ५८ प्रतिशतले वृद्धि भई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट २०६९ असार मसान्तसम्ममा प्रवाहित कुल कर्जामा यस क्षेत्रको अंश अघिल्लो वर्षको २.६ प्रतिशतबाट बढेर ३.६ प्रतिशत पुगेको छ । त्यसैगरी, २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा उत्पादन उद्योगतर्फको कर्जा करीब २१ प्रतिशतले वृद्धि भएकोले कुल कर्जामा यस क्षेत्रको अंश अघिल्लो वर्षको १८.४ प्रतिशतबाट बढेर करीब २० प्रतिशत पुगेको छ ।

२.४७ शेयरको मूल्यमा आउने उतार-चढावले लगानीकर्ताहरूको मनोबल गिर्नुको साथै आर्थिक स्थायित्वमा समेत प्रतिकूल असर पर्न सक्ने सम्भावनालाई समेत दृष्टिगत गरी मार्जिन प्रकृतिको कर्जा नवीकरण तथा मार्जिन कल सम्बन्धी कर्जा व्यवस्थामा केही लचिलो नीति अवलम्बन गरिएको छ । सो अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले शेयरको धितोमा प्रवाह गर्ने मार्जिन प्रकृतिको कर्जामा सरलीकरण गरी विगत १८० दिनको औसत शेयर मूल्य वा पछिल्लो बजार मूल्य, जुन कम छ सो रकमको आधारमा बैंक तथा वित्तीय संस्था आफैले कर्जामा हुने जोखिम न्यूनीकरण हुने गरी आवश्यक मार्जिन कायम गरेर शेयर धितो कर्जा प्रवाह गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । यस्तो व्यवस्था अवलम्बन गरिए पश्चात शेयर बजारमा सुधारको संकेत देखिएको छ ।

२.४८ घर-जग्गा कारोबारमा दीगो सुधार ल्याउन यस बैंकले अवलम्बन गरेको नीतिगत प्रयासहरुका कारण पछिल्लो अवधिमा यस क्षेत्रको व्यवसायमा केही सुधारको संकेत देखिएको छ । गत आर्थिक वर्षमा व्यक्तिगत आवासीय घर-जग्गाको सीमा रु. ८० लाखबाट बढाएर रु. १ करोड पुऱ्याइएको थियो । रियल स्टेट क्षेत्रमा २५ प्रतिशत भन्दा बढी कर्जा प्रवाह गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २०६९ असार मसान्तसम्ममा उक्त कर्जा २५ प्रतिशतको सीमाभित्र ल्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो सीमाभित्र ल्याउने अवधि १ वर्ष थप गरी २०७० असार मसान्त कायम गरिएको छ । यसका साथै, रियल स्टेट कर्जा सुविधा उपभोग गरेका ऋणीले सम्पूर्ण ब्याज भुक्तानी गरेको अवस्थामा नवीकरणयोग्य कर्जाको हकमा २०७० असार मसान्तसम्मको लागि कर्जा नवीकरण गर्न सकिने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

२.४९ वित्तीय स्थायित्व सुदृढ गर्न आवश्यक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा समन्वय गर्ने गरी वित्तीय स्थायित्व इकाई र फाइनान्सियल स्ट्याविलिटी ओभरसाइट कमिटी गठन गरिएको छ । वित्तीय स्थायित्व इकाईले अन्तर्राष्ट्रिय उत्कृष्ट अभ्यास (International Best Practices) मा आधारित भई नेपालको सन्दर्भमा मासिक रुपमा Financial Soundness Indicators-FSI: Core Set and Encouraged Set तयार गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । वरिष्ठ डेपुटी गभर्नरको अध्यक्षतामा नेपाल राष्ट्र बैंकका विभिन्न विभागका कार्यकारी निर्देशकहरु, सहकारी विभागका रजिष्ट्रार, बीमा समितिका कार्यकारी प्रमुख, धितोपत्र बोर्डका कार्यकारी प्रमुख, कर्मचारी सञ्चयकोषका प्रशासक, नागरिक लगानी कोषका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र विषयगत विशेषज्ञ समेत सम्मिलित फाइनान्सियल स्ट्याविलिटी ओभरसाइट कमिटीले वित्तीय स्थायित्वको लागि समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्नुका साथै माननीय अर्थमन्त्रीज्यूको संयोजकत्वमा गठित उच्चस्तरिय वित्तीय क्षेत्र समन्वय समितिमा वित्तीय स्थायित्व सम्बन्धी अवस्थाका बारेमा जानकारी गराउने एवम् सरकारका तर्फबाट चाल्नुपर्ने कदमका बारेमा नीतिगत सुझाव एवम् सिफारिस समेत गर्नेछ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन

बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना/इजाजतपत्र

२.५० वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रको लागि पूर्व नीतिगत व्यवस्था अन्तरगत पेश हुन आएका आवेदनहरुमध्ये समीक्षा अवधिमा "ख" वर्गको एकता विकास बैंक लि. (३ जिल्ला), कालिन्चोक डेभलपमेण्ट बैंक लि. (३ जिल्ला) र सालपा विकास बैंक लि. (१ जिल्ला) ले यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरी वित्तीय कारोबार संचालन गरेका छन् । त्यसैगरी वोमी माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि., लक्ष्मी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि. र आइएलएफसीओ माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. गरी थप तीनवटा "घ" वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई समेत वित्तीय कारोबार संचालन गर्ने इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ ।

२.५१ इजाजतपत्र सम्बन्धी पूर्व नीतिगत व्यवस्था अनुसार दर्ता भएका आवेदनहरुमध्ये समीक्षा अवधिमा प्रस्तावित विकास बैंकहरु सप्तकोशी डेभलपमेण्ट बैंक लि. (३ जिल्ला), श्री साझा विकास बैंक लि. (३ जिल्ला) र ग्रिन डेभलपमेण्ट बैंक लि. (३ जिल्ला) गरी ३ वटा विकास बैंकहरुलाई संस्था संस्थापनाको लागि सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ । लघुवित्त वित्तीय संस्थातर्फ प्राप्त आवेदनहरुमध्ये समीक्षा अवधिमा ७ वटा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई संस्थापनाको लागि सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ भने थप ३ वटा लघुवित्त वित्तीय संस्था संस्थापनाको लागि यस बैंकमा आवेदन दर्ता भएका छन् ।

जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लि. लाई ऋण लगानी गर्ने स्वीकृति

२.५२ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७६ मा भएको व्यवस्था बमोजिम जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लि. लाई कम्पनीको प्रवन्धपत्रमा उल्लिखित ऋण लगानी सम्बन्धी कारोबार गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको स्तरोन्नती

२.५३ यस बैंकबाट "ख" वर्गको वित्तीय संस्थाको रुपमा कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त सानिमा विकास बैक लि. ले "क" वर्गको बैंकमा तथा "ग" वर्गको अन्नपूर्ण फाइनान्स लि. ले "ख" वर्गको विकास बैंक (राष्ट्रियस्तर) मा स्तरोन्नती हुन तोकिएका सम्पूर्ण प्रकृया पूरा गरेको हुँदा सानिमा विकास बैंक लि. लाई "क" वर्गको सानिमा बैंक लि. र अन्नपूर्ण फाइनान्स लि. लाई "ख" वर्गको कैलाश विकास बैंक लि. (राष्ट्रियस्तर) को रुपमा स्तरोन्नती गरी वित्तीय कारोबार संचालन गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शाखारहित बैंकिङ सेवा

२.५४ ग्रामीण क्षेत्रहरुमा POT मेशिनको माध्यमबाट शाखारहित बैंकिङ सेवा संचालनका लागि बैंकहरुको प्राविधिक तथा व्यवहारिक पक्षहरुको समेत अनुगमन गरी समीक्षा अवधिमा सातवटा वाणिज्य बैंकहरुलाई ७१ स्थानमा शाखारहित बैंकिङ सेवा संचालनको लागि अनुमति प्रदान गरिएको छ ।

वित्तीय सेवा विस्तार

२.५५ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को अन्त्यसम्ममा वाणिज्य बैंकहरुको संख्या ३२ पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा एउटा विकास बैंक स्तरोन्नती भएको कारण बैंकको संख्या बढ्न गएको हो । विकास बैंकहरुतर्फ समीक्षा अवधिमा नयाँ दुईवटा विकास बैंकले वित्तीय कारोबार शुरु गरेका, एउटा विकास बैंक स्तरोन्नती भई वाणिज्य बैंकमा परिणत भएको र एउटा वित्त कम्पनी स्तरोन्नती भई विकास बैंक भएको कारण कुल विकास बैंकको संख्या ८८ कायम हुन पुगेको छ । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिमा वित्त कम्पनीको संख्या ७९ बाट घटेर ७० मा सीमित हुन गएको छ । समीक्षा अवधिमा एउटा वित्त कम्पनी विकास बैंकमा स्तरोन्नती भएको, एउटा वित्त कम्पनीको इजाजतपत्र खारेज गरिएको र ७ वटा वित्त कम्पनीहरु अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसँग गाभिन गएको कारण वित्त कम्पनीहरुको संख्या घट्न गएको हो । लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुतर्फ गत वर्ष २१ वटा लघुवित्तीय संस्थाहरु संचालनमा रहेकोमा समीक्षा अवधिमा ३ वटा संस्था थप भई लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुको संख्या २४ रहन पुगेको छ । सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरेका बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरुको संख्या गत वर्ष सरह नै १६ कायम रहेको छ भने वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने दुई वटा गैर-सरकारी संस्थाको अनुमतीपत्र रद्द भएको कारण यस्तो संस्थाको संख्या घटेर ३६ मा सीमित भएको छ ।

२.५६ २०६८ असार मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरुको शाखा संख्या १०९८ तथा विकास बैंक, वित्त कम्पनी र लघुवित्त विकास बैंकहरुको शाखा संख्या क्रमशः ४९५, २८१ र ४२५ रहेकोमा २०६९ जेठ मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरुको शाखा संख्या १३६९ पुगेको छ भने विकास बैंक, वित्त कम्पनी तथा लघुवित्त संस्थाहरुको शाखा संख्या क्रमशः ६८६, ३३१ र ५५० पुगेको छ । यसबाट प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्था शाखाबाट औसतमा करिब ९ हजार जनसंख्याले सेवा प्राप्त गरेको देखिन्छ ।

इजाजतपत्र खारेज

२.५७ इन्भेष्टा फाइनान्स लि. ले यस बैंकबाट "ग" वर्गको वित्त कम्पनीको रुपमा वित्तीय कारोबार गर्न प्रदान गरिएको इजाजतपत्र खारेजीको लागि आवेदन पेश गरेको हुँदा उक्त कम्पनीलाई प्रदान गरिएको वित्तीय कारोबार सचालन गर्ने इजाजतपत्र खारेज गरिएको छ ।

२.५८ वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न यस बैंकबाट अनुमतीपत्र प्राप्त गरी लामो समयसम्म कारोबार संचालन नगरी अनुमतिपत्र समेत नवीकरण नगरेका जनजागरण मञ्च, लहरेपौवा, रसुवा र नारी अभ्युदय केन्द्र, नारायणगढ, चितवनको अनुमतीपत्र खारेज गरिएको छ । साथै, समीक्षा अवधिमा संचालनमा रहेका गैर-सरकारी संस्थाहरुमध्ये २० वटाको वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने अनुमतीपत्र नवीकरण गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एकआपसमा गाभ्ने गाभिने कार्य

२.५९ बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गरी समग्र वित्तीय प्रणालीको सबलता, स्थायित्व र यसप्रति सर्वसाधारणको विश्वसनीयता कायम गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने प्रकृयागत व्यवस्थालाई सरलीकरण गर्ने उद्देश्यले "बैक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने वा गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८" लागू भए पश्चात बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने गाभिने कार्य उल्लेखनीय रुपमा बढ्न गएको छ । समीक्षा अवधिमा काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि. र शिखर फाइनान्स लि.; विजनेस डेभलपमेन्ट बैंक लि. र युनिभर्सल फाइनान्स लि.; इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट बैंक लि. र स्वस्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स लि.; अन्नपूर्ण विकास बैंक लि. र सूर्यदर्शन फाइनान्स लि.; पशुपति डेभलपमेन्ट बैंक लि. र उद्यम विकास बैंक लि.; माछापुच्छ्रे बैंक लि र स्टेण्डर्ड फाइनान्स लि. तथा ग्लोबल बैंक लि., आईएमई फाइनान्स लि. र लर्डबुद्ध फाइनान्स लि. एक आपसमा गाभिई वित्तीय कारोबार शुरु गरिसकेका छन् । त्यसैगरी एक विकास बैंक र ६ वित्त कम्पनीहरु एक आपसमा गाभिएर ३ वटा वित्तीय संस्था कायम हुन यस बैंकबाट सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ भने अन्य ५ जोडी वित्तीय संस्थाहरुको आवेदन उपर कारवाही प्रक्रिया अगाडि बढिरहेको छ ।

कार्यक्षेत्र विस्तार तथा संकुचन

२.६० यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त गरिमा विकास बैंक लि., पोखरा, कास्कीलाई १-३ जिल्लास्तरबाट ४-१० जिल्लास्तरमा र रारा विकास बैंक लि., वीरेन्द्रनगर, सुर्खेतलाई १ जिल्लास्तरबाट १-३ जिल्लास्तरमा कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न स्वीकृति दिइएको छ । त्यसैगरी "ग" वर्गको नमस्ते वित्तीय संस्था लि. दाङ्ग, घोराही र मल्टीपर्पस फिनान्स कम्पनी लि. राजविराज, सप्तरीलाई क्रमशः ३ जिल्ला र राष्ट्रियस्तरको कार्यक्षेत्र संकुचन गरी १ जिल्लामा सीमित हुन स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

गुनासो व्यवस्थापन

२.६१ बैंक तथा ऋणी बीचको कारोबारमा कुनै पनि पक्षलाई मर्का पर्न गएमा त्यस्तो मर्काको सुनुवाइको लागि नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) को मिति २०६३/८/२९ को निर्णयानुसार डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालयको प्रतिनिधि र बैंकर्स संघको अध्यक्ष सदस्यको रुपमा रहने तथा उद्योग वाणिज्य महासंघको प्रतिनिधि पर्यवेक्षकको रुपमा रहने गरी गुनासो व्यवस्थापन समितिको गठन पश्चात् वि. सं. २०६९ असार मसान्तसम्ममा जम्मा ६०७ वटा उजुरी परेकोमा यसमध्ये जम्मा ५९८ वटा उजुरी उपर सुनुवाइ भइसकेको छ भने बाँकी ९ वटा उजुरीको सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग आवश्यक पत्राचार भइरहेको छ ।

२.६२ बैंकिङ सेवा उपलब्धताबारे कुनै गुनासो भए सो बारेमा सूचित गर्नको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको टेलिफोन नं. ४४११४०७ मा हट लाइनको व्यवस्था गरिएको छ । यसरी प्राप्त गुनासो उपर अध्ययन गरी समस्या समाधान गर्न गठन भएको कार्यदलबाट यस सम्बन्धमा आवश्यक कार्य हुँदै आइरहेको छ ।

कालोसूचीमा परेका ऋणीहरुतर्फको कारबाही

२.६३ कालोसूचीमा परेका ऋणीहरुको राहदानी जफत लगायतका कारवाही गर्न सिफारिश भए बमोजिम नेपाल सरकारद्वारा कारवाहीमा परेका ३५५ जना ऋणीहरु मध्ये २०६९ असार मसान्तसम्ममा ५५ जना ऋणीहरु उपर गरिएको कारवाही फुकुवा भइसकेको छ । नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) को निर्णय बमोजिम गठित खराव (नियतवस) ऋणी कारवाही अनुगमन समितिले २०६९ असार मसान्तसम्ममा खराव/नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणिहरुबाट बैंकहरुको रु. ८३ करोड ५९ लाख ऋण असुली गर्न नैतिक दवाव/सहजकर्ताको कार्य गरेको छ ।

रुग्ण उद्योग डेस्क स्थापना

२.६४ रुग्ण उद्योग सम्बन्धी अध्ययन गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका माननीय उपाध्यक्षज्यूको संयोजकत्वमा गठित रुग्ण उद्योग पुनरुत्थान उच्च स्तरीय कार्यदल तथा उप-समितिमा यस बैंकबाट समेत प्रतिनिधित्व भइरहेको छ । रुग्ण उद्योगलाई प्रदान भएको कर्जामा यस बैंकबाट प्रदान गरिने पुनरकर्जा सम्बन्धी व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्थालाई सरलीकरण गरी रुग्ण उद्योग हेर्ने एउटा डेस्क तोकी आवश्यक कार्यहरु हुँदै आइरहेको छ ।

आर्थिक विकास र समृद्धिको तत्कालीन कार्ययोजना

२.६५ नेपाल सरकारले घोषणा गरेको आर्थिक विकास र सम्वृद्धि एवम् सुशासन कार्ययोजना, २०६८ मा उल्लिखित यस बैंकसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुको सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी तोकिएका कार्यहरु सम्पन्न गरिएका छन् ।

व्यावसायिक विशेषज्ञ र लेखापरीक्षक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाहरुको सूची प्रकाशन

२.६६ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १३ बमोजिम व्यावसायिक विशेषज्ञहरुको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा तोकिए बमोजिमको योग्यता तथा रीत पुगेका थप ७ जना व्यक्तिहरु समावेश गरी जम्मा ११७ जना व्यावसायिक विशेषज्ञहरुको सूची कायम गरिएको छ ।

२.६७ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ६० को उपदफा (२) को प्रयोजनको निमित्त स्वीकृत लेखापरीक्षकहरुको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा यस बैंक र लेखापरीक्षण गर्ने लेखापरीक्षकहरुको नियमन गर्ने निकाय नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स संस्था बीच भएको सहमति अनुरुप उक्त संस्थाबाट उपलब्ध गराए बमोजिम १३४९ जना व्यक्ति/फर्मलाई यस बैंकले लेखापरीक्षकको सूचीमा राखेको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

वाणिज्य बैंक सुपरिवेक्षण

२.६८ प्रत्येक वर्ष वाणिज्य बैंकहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गरी बैंकमा देखिएका कमी कमजोरीहरुलाई सुधार गर्ने तथा प्राप्त विवरणको आधारमा बैंकहरुको मूल्याङ्कन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.६९ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा ३२ वटा वाणिज्य बैंकहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । यस क्रममा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकहरुका २३२ वटा शाखा कार्यालयहरु र बैंकबाट कर्जा प्रवाह भएका विभिन्न परियोजनाहरुको स्थलगत निरीक्षण समेत सम्पन्न भएको छ ।

तालिका २.८

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरु

सि.नं.	वाणिज्य बैंकको नाम	निरीक्षण गरिएका शाखा संख्या
१.	नेपाल बैंक लि.	१०
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.	१५
३.	कृषि विकास बैंक लि.	१९
४.	नविल बैंक लि.	५
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि.	८
६.	स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	४
७.	हिमालयन बैंक लि.	८
८.	नेपाल एसबीआई बैंक लि.	११
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि.	९
१०.	एभरेष्ट बैंक लि.	१२
११.	बैंक अफ काठमाण्डु लि.	६
१२.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	८
१३.	लुम्बिनी बैंक लि.	४
१४.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि.	८
१५.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.	७
१६.	कुमारी बैंक लि.	११
१७.	लक्ष्मी बैंक लि.	६
१८	सिद्धार्थ बैंक लि.	८
१९.	ग्लोवल बैंक लि.	६
२०.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लि.	७
२१.	बैंक अफ एशिया नेपाल लि.	८
२२.	सनराइज बैंक लि.	५
२३.	प्राइम कमर्सियल बैंक लि.	५
२४.	ग्राण्ड बैंक लि.	४
२५.	एनएमबी बैंक लि.	७
२६.	किष्ट बैंक लि.	५
२७.	जनता बैंक लि.	३
२८.	मेगा बैंक लि.	५
२९.	कमर्ज एण्ड ट्रष्ट बैंक नेपाल लि.	८
३०.	सिभिल बैक लि.	२
३१.	सेन्चुरी कमर्शियल बैंक लि.	५
३२.	सानिमा बैंक लि.	३
	जम्मा	२३२

२.७० समष्टिगत स्थलगत निरीक्षणका अलावा समीक्षा वर्षमा १८ वटा बैंकहरुको ३२ वटा विशेष स्थलगत निरीक्षणका कार्यहरु पनि सम्पन्न भएका छन् ।

२.७१ वाणिज्य बैंकहरुको वासलात तथा अन्य वित्तीय विवरणहरुको नियमित गैर-स्थलगत अनुगमन गर्नुका साथै यस बैंकबाट जारी भएका नीति निर्देशनहरुको पालना भए नभएको सम्बन्धमा आवश्यक निरीक्षण गरी पालना नभएको अवस्थामा पालना गर्न बैंकहरुलाई आवश्यक निर्देशन दिइएको छ ।

२.७२ वाणिज्य बैंकहरुको वार्षिक साधारण सभा गर्नुअघि वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न यस बैंकले स्वीकृति (Clearance) दिने कार्यलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वित्तीय विवरणको आधारमा २९ वटा वाणिज्य बैंकहरुलाई वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ । वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गर्दा बैंकहरुमा स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणका क्रममा देखिएका कैफियत लगायत वाह्य लेखापरीक्षकले औल्याएका कैफियतहरु सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरु पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउनका लागि सबै बैंकहरुलाई निर्देशन दिइएको छ ।

२.७३ यस बैंकबाट भएका समष्टिगत, विशेष तथा लक्षित स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत अनुगमनका आधारमा तयार गरिएका प्रतिवेदनहरुमा उल्लेख गरिएका कैफियतहरु तथा तत् सम्बन्धमा जारी गरिएका

निर्देशनहरुको पालना भए नभएको कार्यको नियमित अनुगमन गर्ने गरिएको छ । सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरुको आथिर्क वर्ष २०६८/६९ को चारै त्रयमासको (२०६८ असोज, पुस, चैत र २०६९ असार) अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

२.७४ बैंकिङ क्षेत्रमा प्रचलित अन्तर्राष्ट्रिय सुपरिवेक्षकीय मान्यताहरु आत्मसात गर्दै नेपालको परिप्रेक्षमा उक्त मान्यताहरु लागू गर्दै जाने नीति लिइएको छ । यसै क्रममा विकास गरिएको नयाँ पूँजीकोषसम्बन्धी मापदण्ड आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि पूर्ण रुपमा लागू गरिएकोमा बैंकहरु आफैले जोखिमको विश्लेषण गरी जोखिमको मात्रा र जोखिम व्यवस्थापनको पर्याप्तताको आधारमा थप पूँजी व्यवस्थापन गर्न ICAAP Guidelines जारी गरिएको छ ।

२.७५ गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणको आधारमा CAELS Rating गरिनुका साथै पूर्व चेतावनी संकेतहरु तयार गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई समयमै सचेत गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.७६ बैंकिङ क्षेत्रमा महत्वपूर्ण मानिएको तरलता सम्बन्धी जोखिमलाई समयमै पहिचान गर्न र सोही अनुसार नीतिगत निर्णय गर्न सहयोग पुगोस भन्ने अभिप्रायले गैर-स्थलगत इकाई अन्तरगत एक अनुगमन डेस्क खडा गरी नयाँ ढाँचामा दैनिक तथा नियमित रुपमा बैंकिङ क्षेत्रमा रहेको तरलता अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.७७ बैंकहरुले साप्ताहिक रुपमा कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद मौज्दातको अनुगमन गर्ने र तोकिए बमोजिम न्यूनतम अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगर्ने बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेको कारणले रु. ९५,१०३।०८ हर्जाना लगाइएको छ ।

२.७८ विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको निर्दिष्ट वर्गसम्म पहुँच पुऱ्याउन यस प्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्ने र लक्ष्य अनुसार कर्जा प्रवाह नगरेमा बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.७९ बैंकहरुले मासिक रुपमा कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरलता अनुपातको अनुगमन गर्ने र तोकिएबमोजिम वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगर्ने बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.८० अर्थतन्त्रका एकै क्षेत्र तथा प्रयोजनमा बैंकहरुले प्रवाह गर्ने कर्जामा रहेको अधिकेन्द्रित जोखिमको अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.८१ बैंकहरुको समग्र जोखिम व्यवस्थापनको लागि जोखिम व्यवस्थापन मार्गदर्शन स्वीकृत गरी लागू गरिसकिएको छ । सुपरिवेक्षकीय साधन श्रोतको अधिकतम उपयोग गर्न जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण विधि लागू गर्न अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको सहयोगमा Risk-based Supervision Framework तयार गर्ने, Onsite Inspection Manual लाई परिमार्जन गरी Risk-based Supervision समावेश गर्ने र Macro-prudential Supervision Framework तयार गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

२.८२ बैंक संचालनमा Forward Looking Approach को अवधारणा अनुसार बैंकहरुको दवाव परीक्षणको लागि Stress Testing Framework तयार भइसकेको र सोको आधारमा बैंकहरुले त्रैमासिक रुपमा आ-आफ्नो दवाव परीक्षण गरी सोको विवरण बुझाउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । त्यसैगरी विश्व बैंकको प्राविधिक सहायतामा Problem Bank Resolution Framework तयार गरिएको छ ।

२.८३ बैंक सुपरिवेक्षण विभागको काम-कारवाही तथा वाणिज्य बैंकहरुको समष्टिगत सुपरिवेक्षण तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषण सहित समसामयिक विषयवस्तुहरु समेटेर तयार पारिएको आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सुपरिवेक्षण वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशित गरिएको छ ।

विकास बैंक सुपरिवेक्षण

२.८४ निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउन २०६८ मंसिरदेखि तत्कालीन वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागलाई विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग र वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग गरी दुई छुट्टा छुट्टै विभागमा पुनर्गठन गरिएको छ ।

२.८५ राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरुलाई BASEL II को Framework भित्र ल्याउने तयारीको क्रममा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि छुट्टै BASEL II Monitoring Desk खडा गरी BASEL II सम्बन्धी अनुगमन गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिएकोमा उक्त कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा समेत निरन्तरता दिइएको छ ।

२.८६ विकास बैंकहरुको आम्दानी तथा खर्च कारोबारको ठूलो अंश ब्याज आम्दानी र ब्याज खर्चले ओगटेको तथा गैर-कोषमा आधारित कारोबारको अंश सानो परिमाणमा रहेकोले निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणको प्रक्रियालाई पनि सम्पत्तिको गुणस्तर परीक्षणतर्फ अधिकेन्द्रित गरिएको र विकास बैंकहरुमा संस्थागत सुशासन कायम राख्न चुनौती देखा पर्न थालेको परिप्रेक्ष्यमा सुशासन पद्धतिको सुपरिवेक्षणमा समेत विशेष ध्यान दिइएको छ ।

२.८७ समस्याग्रस्त विकास बैंकहरुको संस्थागत सुशासन, वित्तीय अवस्था लगायत विविध पक्षहरुको नियमितरुपमा अनुगमन गर्न र मर्जर पश्चात् विकास बैंकहरुको कार्यसम्पादन लगायत अन्य विभिन्न पक्षहरुको अनुगमन गर्न Problem Resolution and Post Merger Monitoring Desk खडा गरी अनुगमन गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइएको छ ।

२.८८ विकास बैंकहरुको वित्तीय स्वास्थ्यलाई सुदृढ गर्न विकास बैंकको नगद लाभांश र बोनस शेयर सम्बन्धी प्रस्तावलाई स्वीकृति प्रदान गर्दा प्रुडेन्सियल हिसावले परीक्षण गरेर मात्र स्वीकृति प्रदान गर्ने नीति अवलम्बन गरिएको छ ।

२.८९ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को वार्षिक कार्ययोजनामा सम्पूर्ण विकास बैंकहरुको स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा समीक्षा वर्षमा ७३ वटा विकास बैंकहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण र ७ वटा विकास बैंकहरुको लक्षित निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । साथै, समीक्षा वर्षमा २८ वटा विशेष निरीक्षण, ४ वटा अनुगमन निरीक्षण र ३ वटा संस्थाको भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ ।

२.९० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वार्षिक लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको वित्तीय विवरणका आधारमा ८५ वटा विकास बैंकहरुलाई वार्षिक साधारण सभा प्रयोजनका लागि वित्तीय विवरण प्रकाशन गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

२.९१ युनाइटेड विकास बैंक लि., जितपुर, बारालाई वित्तीय कारोबार गर्न रोक लगाई नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको "शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को दफा ३(ङ) को खण्ड (इ) तथा (ई), नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६(छ) र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा १(ज) बमोजिम खारेज गर्न पुनरावेदन अदालत, पाटनमा मुद्दा दायर गरिएको छ ।

२.९२ भिवोर विकास बैंक लि. ले यस बैंकबाट पुनरकर्जा तथा अन्तिम ऋणदाताको सुविधा प्रदान गर्दा तोकिएका शर्तहरुमध्ये कर्जामा प्रतिबन्ध, स्थीर सम्पत्ति खरिद गर्नमा प्रतिबन्ध र कर्मचारी तथा संचालन खर्चहरु कटौती गर्नुपर्ने सम्बन्धी शर्तहरुको उल्लंघन गरेको पाइएकोले उक्त संस्थाका संचालक तथा कार्यकारी प्रमुखलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा ४ को खण्ड (क) बमोजिम नसिहत दिइएको छ । यसका साथै स्थलगत निरीक्षणको क्रममा संस्थाको शत्प्रतिशत स्वामित्वमा रहेको कम्पनी भिवोर प्रोपर्टिजले रविभवन बुटिक होटल एण्ड म्यान्सन प्रा.लि खरिद गर्ने प्रक्रिया अन्तर्गत एकजना व्यक्तिलाई कमिशन वापत Finder's Fee भनी कर कट्टी नगरी रु. ५ करोड भुक्तानी गरेको पाइएकोमा सो Finder's Fee सम्बन्धी कारबाही प्रक्रियाको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्मको अवधिका लागि उक्त संस्थाका कार्यकारी प्रमुख तथा संचालकहरुको राजिनामा स्वीकृति नगर्न समेत सो संस्थालाई निर्देशन दिइएको छ ।

२.९३ काबेली विकास बैंक लि. को दुरुपयोग भएका विभिन्न ९ वटा कर्जाहरु तथा अन्य केही कर्जाहरुमा २०६७ चैत मसान्तमा शत्प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्दा पूँजीकोष ०.०६ प्रतिशत मात्र हुने देखिएकोले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वित्तीय विवरणको आधारमा लाभांश बाँडफाँडमा रोक लगाइएको छ ।

२.९४ इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि. लाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम प्रचलित कानून, आफ्नै संस्थाको नीति, नियम एवम् यस बैंकको निर्देशनहरुको बारम्बार उल्लंघन गर्ने कार्य अन्त्य गर्न, त्यसबाट अलग रहन र सुधारात्मक कदम चाल्नका लागि लिखित आदेश जारी गरिएको छ ।

२.९५ राइजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक लि. मा भएको विभिन्न अनियमितता सम्बन्धमा लेखापरीक्षण समितिबाट छानविन गराई संस्थालाई हानी नोक्सानी पुग्न गएको रकम तत्कालीन प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र हालका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लगायतबाट दामासाहीले असुलउपर गर्न संचालक समितिलाई निर्देशन दिइएको छ ।

२.९६ गोर्खा डेभलपमेन्ट बैंक (नेपाल) लि. लाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ख) बमोजिम मिति २०६७/१२/११ देखि समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरिएकोमा उक्त संस्थालाई अद्यावधिक पूँजी योजना पेश गर्न लगाइएको छ ।

२.९७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को फागुन मसान्तसम्ममा विकास बैंकहरुको नियमित रुपमा अनिवार्य नगद मौज्दात विवरणको अनुगमन गर्दा आर्थिक वर्षको विभिन्न अवधिमा यस बैंकले तोके बमोजिमको अनिवार्य नगद मौज्दात अनुपात कायम नगरेका ७ वटा विकास बैंकलाई रु. ४१,७३,३४२।७९ जरिवाना गरिएको छ । यसैगरी, यस बैंकको निर्देशन अनुसार विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्न नसकेकोले दुईवटा विकास बैंकहरुलाई जम्मा रु. २१,९६२।०० हर्जाना लगाइएको छ । साथै, यस अवधिमा वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्न नसकेकोले एउटा विकास बैंकलाई रु. ७,७४,५५५।८३ हर्जाना लगाइएको छ ।

२.९८ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा ३ वटा विकास बैंकको संचालक समिति, ३ वटा विकास बैंकका अध्यक्षहरु, ३ वटा विकास बैंकका ७ जना संचालकहरु, १ विकास बैंकको प्रबन्ध संचालक, २ वटा विकास बैंकका कार्यकारी प्रमुखहरु, ३ वटा विकास बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृतहरु र १ विकास बैंकका तत्कालीन निमित्त कार्यकारी प्रमुखलाई नसिहत दिइएको छ । त्यस्तै, १ विकास बैंकका महाप्रबन्धकलाई सचेत गराइएको छ भने १ वटा विकास बैंकको प्रबन्ध संचालकलाई निलम्बन गरिएको छ ।

२.९९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विकास बैंकहरुको स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण सम्बन्धी भए गरेका सम्पूर्ण गतिविधिहरुलाई समेटी "विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागको वार्षिक प्रतिवेदन, २०६७/६८" तयार गरी सार्वजनिक जानकारीका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको वेभसाइटमा राखिएको छ ।

वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण

२.१०० समस्याग्रस्त वित्त कम्पनीहरुको नियमित रुपमा अनुगमन र तिनीहरुको वित्तीय अवस्थाको सुक्ष्म अध्ययन गर्न वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागमा वित्त कम्पनीहरुको Monitoring & Resolution कार्यदल गठन गरिएको छ ।

२.१०१ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को वार्षिक कार्ययोजनामा "ग" वर्गका सम्पूर्ण संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा २०६९ असार मसान्तसम्ममा ६० वटा वित्त कम्पनीहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । यस अवधिमा २ वटा वित्त कम्पनीहरुको लक्षित निरीक्षण, ४ वटा वित्त कम्पनीहरुको अनुगमन निरीक्षण, १७ वटा वित्त कम्पनीहरुको विशेष निरीक्षण तथा २ वटा वित्त कम्पनीहरुको Diagnostic Review गरिएको छ ।

२.१०२ समीक्षा अवधिमा वार्षिक लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको वित्तीय विवरणका आधारमा ७० वटा वित्त कम्पनीहरुलाई वार्षिक साधारण सभा प्रयोजनका लागि वित्तीय विवरण प्रकाशन गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

२.१०३ वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागको काम कारवाही तथा वित्त कम्पनीहरुको समष्टिगत सुपरिवेक्षण तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषण सहित नियमन तथा सुपरिवेक्षणसँग सम्बन्धित समसामयिक विषयवस्तुहरु समेटेर आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१०४ क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ एण्ड फाइनान्स लि. को पूँजीकोष यस बैंकबाट जारी निर्देशनको सीमा भन्दा ६.८६ प्रतिशत बिन्दुले र पिपल्स फाइनान्स लि. को ६.४९ प्रतिशत बिन्दुले न्यून रहेकोले यी संस्थाहरुलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को बुँदा ३ को "घ" बमोजिम क्रमशः मिति २०६८/४/२४ र २०६८/४/२५ देखि शीघ्र सुधारात्मक कारवाही गरिएको छ ।

२.१०५ हिमालय फाइनान्स लि. को पूँजीकोष यस बैंकबाट जारी निर्देशनको सीमा भन्दा २.१६ प्रतिशत बिन्दुले र अरुण फाइनान्स लि. को २.२१ प्रतिशत बिन्दुले न्यून रहेकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को बुँदा ३ को "ख" बमोजिम यी संस्थाहरुलाई

क्रमशः मिति २०६९/१/२८ र २०६९/१/३१ देखि शीघ्र सुधारात्मक कारवाही गरी विभिन्न निर्देशनहरु दिइएको छ ।

२.१०६ नेपाल शेयर मार्केटस एण्ड फाइनान्स लि. काठमाडौंको Due Diligence Audit बाट सो संस्थाको पूँजीकोष ऋणात्मक हुनुको साथै वित्तीय स्थिति थप कमजोर हुँदै गएको देखिएकोले शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को (ङ) तथा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ख) बमोजिम मिति २०६८/९/२९ देखि समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरी सुधारका लागि विभिन्न निर्देशनहरु दिइएको छ ।

२.१०७ प्रोग्रेशिभ फाइनान्स लि. र क्रिष्टल फाइनान्स लि. को स्थलगत निरीक्षणबाट यस बैंकले तोकेको न्यूनतम पूँजीकोष कायम गर्न नसकेको देखिएकोले तोकिए बमोजिम पूँजीकोष कायम नगरेसम्म नयाँ कर्जा प्रवाह नगर्न निर्देशन दिइनुका साथै नगद लाभांश तथा बोनस शेयर वितरण गर्न समेत प्रतिबन्ध लगाइएको छ ।

२.१०८ भाजुरत्न फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग कं. लि. लाई भिवोर विकास बैंक लि. सँग गाभिई राष्ट्रियस्तरको विकास बैंक बन्नको लागि सैद्धान्तिक सहमति समेत प्रदान भएको हुँदा निक्षेप संकलन तथा कर्जा प्रवाहमा लगाइएको प्रतिबन्ध मिति २०६८/१२/७ को निर्णय अनुसार फुकुवा गरिएको छ ।

२.१०९ अरुण फाइनान्स लि. लाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को (ख) बमोजिम मिति २०६९/१/३१ को निर्णयानुसार गरिएको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही मिति २०६९/२/२४ देखि फुकुवा गरिएको छ ।

२.११० समानुपातिक चुक्ता पूँजी वृद्धि नगरेको हुनाले सृजना फाइनान्स लि. र नमस्ते वित्तीय संस्था लि. लाई लाभांस वितरण, निक्षेप संकलन तथा कर्जा लगानीमा प्रतिबन्ध लगाइएकोमा यस बैंकले तोकेको सम्पूर्ण शर्तहरु पालना गर्ने गरी प्रतिबन्ध फुकुवा गरिएको छ ।

२.१११ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ तथा सोही आर्थिक वर्षको बीचमा अरुण फाइनान्स लि. र कुबेर मर्चेन्ट फाइनान्स लि. ले तोकिए अनुसारको पूँजीकोष नपुऱ्याएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०६८ को निर्देशन नं. १ को बुंदा ९ (ग) मा भएको व्यवस्था अनुसार उक्त आर्थिक वर्षको नगद लाभांश तथा बोनस शेयर वितरण गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको छ ।

२.११२ बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना एवम् वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत एवं प्रक्रियागत व्यवस्था, २०६३ को दफा १.४ अनुसार २०७० सालसम्म चुक्ता पूँजी समानुपातिक रुपमा पुऱ्याउनुपर्ने व्यवस्थाको पालना नगर्ने १३ वित्त कम्पनीहरुसँग प्रतिक्रिया माग गरिएको छ ।

२.११३ विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको निर्दिष्ट वर्गसम्म पहुंच पुऱ्याउन यस प्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्नुका साथै आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा विपन्न वर्ग क्षेत्रमा निर्देशानुसार कर्जा प्रवाह नगरेका २५ वित्त कम्पनीहरुलाई हर्जाना लगाउने सम्बन्धमा प्रतिक्रिया माग गरिएको छ ।

२.११४ जानकी फाइनान्स लि. ले गैर-कानूनी तवरले भवन खरिद गरी भाडामा दिएको पाइएकोले सो कार्यबाट बैक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन २०६३ को उपदफा १ को खण्ड (क) तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०६८ को निर्देशन ८ को बुँदा ७ को उल्लंघन भएको पाइएकोले त्यस कार्यमा संलग्न संचालक, पदाधिकारी एवम् महाप्रवन्धकसँग स्पष्टीकरण माग गरिएको छ । यसैगरी कुवेर मर्चेन्ट फाइनान्स लि. का संचालक संस्थासँगको कर्जा कारोबारमा संलग्न रहेको पाइएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा (४) को खण्ड (क) बमोजिम सचेत गराइएको छ ।

२.११५ "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणको आधारमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ का प्रत्येक त्रयमासको (२०६८ असोज, पुस, चैत र २०६९ असार) समष्टिगत गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य गरिएको छ ।

२.११६ तोकिए बमोजिम न्यूनतम अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगर्ने ८ वित्त कम्पनीहरु र वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगर्ने १० वित्त कम्पनीहरुलाई हर्जाना लगाइएको छ । वित्तीय क्षेत्रमा महत्वपूर्ण मानिएको तरलता सम्बन्धी जोखिमलाई समयमै पहिचान गर्न र सोही अनुसार नीतिगत निर्णय गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने अभिप्रायले दैनिकरुपमा वित्त कम्पनीहरुमा रहेको तरलता अनुगमन गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिने भएको छ ।

मुद्रा व्यवस्थापन

२.११७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा छपाइ भई आएका विभिन्न दरका १८ करोड ६३ लाख ५० हजार थान नोटहरु बैंकको ढुकुटीमा दाखिला भइसकेको छ भने छपाइ गर्न अर्डर भइसकेको रु. १००० दरका ४ करोड थान आउन बाँकी रहेको छ। समीक्षा वर्षमा नोट तथा सिक्का चलनचल्तीमा पठाए बापत क्रमश: रु. ६४ करोड ९९ लाख र रु. २५ करोड ४४ लाख खर्च भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा देहाय बमोजिम दरका नोटहरु छपाइ भई बैंकको ढुकुटीमा दाखिला भएको छ।

तालिका २.९
नोट छपाइ विवरण

सि.नं.	नोटको दर	छपाइ भई आएको परिमाण (थान लाखमा)
१.	५	५००.००
२.	१०	७००.००
३.	५००	६३.५०
४.	१०००	६००.००
	कुल थान	**१८६३.५०**

२.११८ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा रु. एकका २२ करोड ७५ लाख र रु. दुईका १३ करोड ७७ लाख ४० हजार गरी कुल ३६ करोड ५२ लाख ४० हजार थान टकमरी भएका सिक्का दाखिला भएको छ।

तालिका २.१०
सिक्का टकमरी विवरण

सि.नं.	सिक्काको दर	टकमरी भई आएको परिमाण (थान लाखमा)
१.	१	२२७५.००
२.	२	१३७७.४०
	कुल थान	**३६५२.४०**

२.११९ नोट स्टकतर्फ २०६८ साउनदेखि २०६९ असारसम्मको अवधिमा विभिन्न दरको गरी रु. ५२ अर्ब ६९ करोड ६५ लाख रकम बराबरको नोटहरु निष्काशन गरी चलनचल्तीमा पठाइएको छ।

२.१२० २०६८ असार मसान्तसम्म विभिन्न दरका रु. १६७ अर्ब ६२ करोड बराबरको नोट चलनचल्तीमा रहेकोमा २०६९ असार मसान्तसम्ममा २०.०६ प्रतिशतले वृद्धि भई चलनचल्तीमा रहेको नोटको कुल रकम रु. २०१ अर्ब २५ करोड पुगेको छ। निष्कासित नोटको लागि सुरक्षण वापत विदेशी मुद्रा मौज्दात ९७.९३ प्रतिशत र बाँकी सरकारी ऋणपत्रहरु राखिएको छ।

२.१२१ देशभर नेपाली मुद्राको आपूर्ति व्यवस्था सहज र प्रभावकारी तुल्याउनको निमित्त यस बैंकको उपत्यकामा १ वटा र उपत्यका बाहिरका ७ वटा कार्यालयहरुका साथै राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका ४३ वटा र नेपाल बैंक लिमिटेडका २४ वटा कार्यालयहरुमा समेत गरी जम्मा ७५ वटा नोटकोषहरु मार्फत नेपाली नोटको आपूर्ति गर्ने र चलनचल्तीमा पठाउन योग्य नभएका नोटहरु यस बैंकमा खिच्ने कार्य हुँदै आएको छ। नोटकोषहरुमा तोकिएको बीमाङ्क रकम भन्दा बढी रकम जम्मा भएमा यस बैंकले आफ्नै खर्चमा फण्ड ट्रान्सफर गरी बढी भएको रकम फिर्ता ल्याउने र रकमको कमी भएमा आवश्यकतानुसार तत्काल रकम पुऱ्याउने व्यवस्था गरिदै आएको छ। साथै, नोटकोष कारोबारमा देखिने समस्याहरुलाई निराकरण गर्न र संचालन व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन नोटकोषहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन समेत गरिएको छ।

२.१२२ नयाँ तथा सुकिला नेपाली नोटहरु प्रचलनमा ल्याउने उद्देश्य बमोजिम आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा पनि सफा नोट नीति कार्यान्वयनलाई निरन्तरता दिइनुका साथै सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने उद्देश्यले उपत्यका बाहिर ४ स्थानहरुमा र उपत्यकामा १ गरी जम्मा ५ वटा गोष्ठीहरु संचालन गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि लागू गरिएको सफा नोट नीति कार्यान्वयनमा आएदेखि विभिन्न मितिमा सफा नोट नीति सम्बन्धी विभिन्न परिपत्रहरु जारी गरिएको छ। हाल नोटको एउटा पाकेटमा एक मात्र

स्टिच र लेवल लगाउने नीति कार्यान्वयन भइरहेको छ । नेपाली नोटलाई कसरी सुरक्षा साथ चलनचल्तीमा ल्याउने र नोटको हिफाजत कसरी गर्ने भन्ने बारे सरोकारवालाहरुलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले "सन्देश" नामक टेलिसिरियल नेपाल टेलिभिजनबाट प्रशारण गरिएको छ ।

२.१२३ वाणिज्य बैंकहरुमा रहेका झुत्रा तथा निष्कासन अयोग्य नोटहरु खिची नष्ट गर्ने सिलसिलामा यस बैंकको मुद्रा व्यवस्थापन विभाग र उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुबाट समेत गरी २०६८ साउनदेखि २०६९ असार मसान्तसम्ममा विभिन्न दरका रु. ५६ अर्ब ६९ करोड ५४ लाख बराबरका चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोटहरु जलान गरिएको छ । २०६९ असार मसान्तसम्ममा यसरी जलान गरेका नोटहरुको कुल रकम रु. २२२ अर्ब ४८ करोड ७६ लाख पुगेको छ ।

विविध

जनशक्ति व्यवस्थापन

२.१२४ २०६९ असार मसान्तसम्म कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरुमा अधिकृततर्फ ८०१, सहायकतर्फ ४५१ र कार्यालय सहयोगीतर्फ १३१ गरी जम्मा १३८३ जना कर्मचारीहरु रहेका छन् । उक्त समयमा अधिकृत र सहायक (कार्यालय सहयोगी समेत) अनुपात १:०.७३ कायम रहेको छ (तालिका ३३) । यसैगरी २०६९ असार मसान्तमा वार्षिक करारमा कार्यरत कर्मचारीहरु १५७ जना रहेका छन् ।

२.१२५ समीक्षा वर्षमा अनिवार्य अवकाशबाट ४६ जना, राजिनामाबाट ७ जना, सेवाबाट हटाइएका १ जना र मृत्यु भएका ३ जना गरी जम्मा ५७ जना कर्मचारीहरु बैंक सेवाबाट अलग भएका छन् भने ७६ जनाले बैंक सेवामा प्रवेश पाएका छन् । यस आधारमा खुदमा १९ जना कर्मचारी थप भएको छ ।

तालिका २.११

२०६८ साउन १ गतेदेखि २०६९ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट बाहिरिएका कर्मचारीहरुको विवरण

स्तर	अनिवार्य अवकाश पाएका	राजिनामा	सेवाबाट हटाइएका	मृत्यु	बैंक सेवामा प्रवेश
अधिकृत स्तर	२७	२	-	-	२८
अधिकृत विशिष्ट	१	-	-	-	-
अधिकृत प्रथम	४	-	-	-	-
अधिकृत द्वितीय	१२	-	-	-	-
अधिकृत तृतीय	१०	२			२८
सहायक स्तर	१४	५	१	२	४८
सहायक प्रथम	५	२			
सहायक द्वितीय	४	३	१	१	४८
सहायक तृतीय	५	-	-	-	-
सहायक चतुर्थ	-	-	-	१	-
कार्यालय सहयोगी स्तर	५	-	-	१	-
कार्यालय सहयोगी प्रथम	४	-	-	१	-
कार्यालय सहयोगी द्वितीय	१	-	-	-	-
कुल संख्या	४६	७	१	३	७६

२.१२६ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा गरिएको पदपूर्ति एवम् पदोन्नतीको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २.१२

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा भएको पदपूर्ति सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	पद	सेवा	खुला प्रतियोगिताबाट	मूल्याङ्कन बढुवाबाट	आन्तरिक प्रतियोगिताबाट
१	अधिकृत विशिष्ट	प्रशासन	–	४	–
२	अधिकृत प्रथम	प्रशासन	–	६	३
३	अधिकृत द्वितीय	प्रशासन	–	१५	७
४	अधिकृत द्वितीय	प्राविधिक	–	७	–
५	अधिकृत तृतीय	प्रशासन	२८	५४	१७
६	अधिकृत तृतीय	प्राविधिक	–	५	–
७	सहायक प्रथम	प्राविधिक/विशेष	–	२*	–
८	सहायक द्वितीय	प्रशासन	४८	–	–
९	सहायक तृतीय	प्राविधिक/विशेष	–	६*	–
जम्मा			७६	९९	२७

* प्राविधिक सेवातर्फ विशेष व्यवस्थानुसार बढुवा गरिएको ।

२.१२७ समीक्षा वर्षमा पनि अधिकृत तृतीय स्तर तथा सहायक द्वितीय स्तरका जनशक्तिलाई खुल्ला प्रतियोगिताको माध्यमबाट बैंक सेवामा प्रवेश गराउनको लागि प्रक्रिया अघि बढाइएकोमा कानूनतर्फ ५ जना, चार्टर्ड एकाउण्टेण्टतर्फ ६ जना समेत गरी जम्मा २८ जनालाई अधिकृत तृतीयमा नियुक्ति दिइएको छ भने काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुमा ४५ जना सहायक (सहायक द्वितीय) भर्ना गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

२.१२८ बैंकमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई प्रदान गरिदै आएको सेवा सुविधा सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था अन्तरगत नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६८ बनाई लागू गरिएको छ । यसैगरी पत्र-पत्रिका सुविधा पुनरावलोकन, सेवा निवृत्त कर्मचारीहरुको मृत्यु हुँदा दाहसंस्कार एवम् काजक्रिया सहायताको व्यवस्था, करार तथा ज्यालादारीमा कार्यरतहरुको परिश्रमिक वृद्धि, नोटको बाकस बोक्ने कुल्ली खर्चमा पुनरावलोकन, फण्ड काज तथा आर्थिक गतिविधिको कार्यसम्पादन अवधि तथा बाटो म्याद संशोधन र युनियनका पदाधिकारीलाई प्रदान गर्ने बिना भत्ता काज सम्बन्धी व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिएको छ । साथै गभर्नर तथा डेपुटी गभर्नरको लागि तनाव व्यवस्थापन विदा तथा टेलिफोन, मोवाईल सुविधामा पुनरावलोकन, संचालक समितिका सदस्य तथा अधिकृत विशिष्ट श्रेणीका निजी सवारी चालकहरुलाई दशैं खर्चमा वृद्धि, सेवा निवृत्त कर्मचारीहरुको औषधी सुविधामा वृद्धि तथा सबै तहका कर्मचारीहरु लगायत गभर्नर र डेपुटी गभर्नरको तलब भत्ता तथा औषधी सुविधामा पुनरावलोकन गरिएको छ ।

२.१२९ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा विभिन्न तहका जम्मा ४८९ जना कर्मचारीहरुले वैदेशिक तालिम लिएका छन् भने देहाय बमोजिमका कर्मचारीहरु स्वदेश तथा विदेशमा अध्ययनमा गएका छन् ।

पद	देश	विषय	सख्या
उप-निर्देशक	नेपाल (अध्ययन काज)	एम.फिल	२
सहायक - निर्देशक	जापान, पोल्याण्ड, भारत (अध्ययन काज-१) (अध्ययन विदा-२)	पी.एच.डी. - २, स्नातकोत्तर तह - १	३
प्रधान सहायक	नेपाल (अध्ययन विदा)	स्नातकोत्तर तह	१

कार्ययोजना तथा बजेट व्यवस्थापन र संस्थागत जोखीम न्यूनीकरण

२.१३० यस बैंकको संचालक समितिले आर्थिक वर्ष २०६९/७० को बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा बजेट प्रणालीलाई यथार्थपरक, व्यवस्थित, मितव्ययी, परिणाममुखी एवम् प्रभावकारी बनाउनका लागि यस बैंकका सम्पूर्ण विभाग, महाशाखा र कार्यालयहरुलाई २३ बुँदे निर्देशन जारी गरी वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गरिएको छ ।

२.१३१ बैंकको संचालक समितिका सदस्य संयोजक रहने गरी गठित "बजेट समीक्षा समिति" द्वारा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को (तेश्रो त्रयमाससम्मको) त्रैमासिक बजेट तथा कार्यक्रमको समीक्षा गरी संचालक समितिबाट अनुमोदन गराउने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

२.१३२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वार्षिक कार्ययोजनाको मूल्याङ्कन एवम् समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरी संचालक समितिबाट अनुमोदन भएको छ । उक्त आर्थिक वर्षमा लक्षित कुल २०७ भारांकको काममध्ये १६६.४१ भारांक बराबर अर्थात ८०.३९ प्रतिशत कार्य सम्पन्न भएको छ ।

२.१३३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को कार्ययोजनाको पहिलो, दोस्रो र तेस्रो त्रयमाससम्मको कार्ययोजना मूल्याङ्कन एवम् समीक्षा प्रतिवेदन संगठन सुदृढीकरण समितिबाट अनुमोदन भएको छ । समीक्षा अवधिमा २३१.०३ भारांकको काममध्ये १९७.९३ भारांक बराबर अर्थात ८५.६७ प्रतिशत कार्य सम्पन्न भएको छ ।

२.१३४ आर्थिक वर्ष २०६९/७० का लागि वार्षिक कार्ययोजना संचालक समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ । स्वीकृत कार्ययोजना अन्तर्गत सबै विभाग/ महाशाखा/कार्यालयको लागि कुल २९८ वटा कार्यक्रमहरु तय गरी ती कार्यहरुको लागि कुल ४२१ भारांक निर्धारण गरिएको छ ।

२.१३५ समीक्षा अवधिमा बैंकको दोस्रो पाँच वर्षे रणनीतिक योजना (२०१२-२०१६) लागू गरिएको छ । यस योजनाले बैंकको दुरदृष्टि र लक्ष्य हासिल गर्नको लागि आर्थिक वर्ष २०१५/१६ सम्म बैंकले गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरुको पहिचान गरी ती कार्यहरुलाई सातवटा Strategic Pillars अन्तर्गत समेटेको छ । रणनीतिक योजनालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न प्रत्येक कार्यको लागि कार्यसम्पादन सूचक, कार्य सम्पादन गर्ने समयावधि र जिम्मेवार विभाग तोकिएको छ ।

२.१३६ जोखिम व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा संचालक समितिबाट पारित निर्देशनहरु कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरुलाई जानकारी गराउनुका साथै सबै विभाग/कार्यालय/ महाशाखाहरुमा एकजना जोखिम व्यवस्थापन अधिकृत तोकी जोखिम विवरणको अभिलेख राख्ने तथा त्रैमासिक रुपमा जोखिम रजिष्टरको विवरण माग गरी एकत्रित गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

सूचना प्रविधि

२.१३७ बैंकका विभिन्न विभागहरु तथा कार्यालयहरुको कार्यलाई कम्प्यूटराइज गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सफ्टवेयर विकास तथा सुधार गर्ने क्रममा सम्बन्धित कार्यालयहरुले अनुरोध गरे अनुरुप Banking System, Accounting, Payroll, Staff Facility र शोधनान्तर महाशाखाको वैदेशिक व्यापार तथ्याङ्कमा HS Code प्रयोग हुने गरी तयार गरिएको Software हरुमा आवश्यक सुधार गरिएको छ ।

२.१३८ सूचना प्रविधि विभागको Server Room लाई व्यवस्थित गर्न Raised Flooring, Fire Alarm, Access Control, CCTV तथा AC जडान गरी Network तथा Electrical Wiring लाई परिवर्तन गरिएको छ भने Server Room भित्र Power Backup को व्यवस्था गर्नको लागि Generator तथा 20 KVA को UPS २ थान जडान गरिएको छ ।

२.१३९ नयाँ स्थापना भएका विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा गई सूचना प्रविधिसँग सम्वन्धित भौतिक पूर्वाधारको निरीक्षण गरिएको छ ।

२.१४० बैंकको सूचना प्रविधि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रमुख उद्देश्यका साथ आफ्नै प्रयासमा IT क्षमता अभिवृद्धि कार्य अगाडि बढाउने क्रममा बैंकमा विद्यमान पुराना प्रविधिमा आधारित Software हरुलाई नयाँ आधुनिक Software हरुले प्रतिस्थापन गर्न आवश्यक कार्य भइरहेको छ । यस अन्तर्गत नयाँ Software प्राप्त गर्ने प्रक्रियामा देहाय बमोजिमका कार्यहरु गरिएका छन् ।

(क) बैंकका लागि Accounting (General Ledger) Software खरिद गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने सम्बन्धमा Consulting Firm का Key Personnel तथा बैंकले खटाएका GL Team Member हरुबाट आवश्यक कार्य भइरहेको छ ।

(ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट विभिन्न विभागहरुलाई आवश्यक पर्ने तथ्याङ्कहरु Internet को माध्यमबाट Online प्राप्त गरी Data Dissemination को कार्यलाई सरलीकरण गर्न Online Data Collection and Dissemination System Software, जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका लागि उपयुक्त Human Resource Management Information System (including E-Attendance

System), तथा Financial Information Unit (FIU- Nepal) लाई आवश्यक पर्ने सफ्टवेयर खरिद र मूल्याङ्कन गरिएको छ ।

(ग) अनुसन्धान विभागको पुस्तकालयलाई आधुनिकरण गर्नको लागि आवश्यक Library Software तथा सामान्य सेवा विभागको सञ्चय तथा वितरण फाँटको कार्यलाई कम्प्यूटराइज गर्नको लागि उपयुक्त Inventory Management System सफ्टवेयर खरीद गरी संचालन सुरु गरिएको छ ।

वित्तीय जानकारी इकाई

२.१४१ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको प्राविधिक सहयोगमा वित्तीय जानकारी इकाईबाट तयार गरी पेश गरिएको सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना (२०६८-७३) नेपाल सरकारले मिति २०६८/०६/१० देखि लागू गरिसकेको छ । यस कार्यबाट नेपालमा सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी गर्ने कसूर नियन्त्रण गर्न र FATF/ICRG को कारवाहीबाट नेपाललाई जोगाउन सहयोग पुगेको छ ।

२.१४२ संयुक्त राष्ट्र संघका महासन्धी, सुरक्षा परिषदका निर्णय, Financial Action Task Force (FATF) र वासेल कोर प्रिन्सिपल जस्ता विद्यमान अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड तथा नेपालको कानून एवम् नियमन व्यवस्थाको आधारमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तथा आतंककारी कृयाकलापमा हुने वित्तीय लगानीलाई नियन्त्रण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाको आवश्यक स्थलगत तथा गैर-स्थलगत निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्नका लागि आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा वित्तीय जानकारी इकाईबाट बैंक तथा वित्तीय संस्था AML/CFT सुपरिवेक्षण दिग्दर्शन तयार पारी यस बैंकका विभिन्न सुपरिवेक्षण विभागहरु मार्फत लागू समेत भइसकेको छ । यसै सन्दर्भमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तथा उपयुक्त ग्राहक पहिचान विधि समेतका सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्था, मनीचेञ्जर तथा रेमिटेन्स कम्पनीहरुका लागि निर्देशन जारी गरिएको छ ।

२.१४३ सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रचलित नेपाल कानून तथा यस बैंकबाट जारी भएका निर्देशनहरु बमोजिम पूरा गर्नु पर्ने दायित्व पुरा गरे-नगरेकोबारे सुपरिवेक्षण गर्न तथा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण गर्नका लागि आवश्यक Supervisory Tools विकास गर्ने कार्यमा वित्तीय जानकारी इकाईको अग्रसरतामा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष समेतको सहभागितामा कार्य भई उक्त Tools निर्माण भई कार्यान्वयनमा आउने चरणमा रहेका छन् ।

२.१४४ यस आर्थिक वर्षमा UN International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, 1999, UN Convention Against Transnational Organized Crime, 2000 र UN Convention Against Corruption, 2003 जस्ता महत्वपूर्ण महासन्धीहरु संसदबाट पारित भएका छन् भने पारस्परिक कानूनी सहायता तथा सुपुर्दगी सम्बन्धी अध्यादेशहरु जारी भएका छन् । यी कानूनहरुको कार्यान्वयनबाट अन्तरदेशीय प्रकृतिका सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कृयाकलाप तथा अन्य फौजदारी कसूरहरु निवारण गर्न अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग आदान-प्रदान गर्न सकिने अवस्था सृजना भएको छ ।

२.१४५ सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन तथा निर्देशनको परिपालना भए नभएको सम्बन्धमा वित्तीय जानकारी इकाइले आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा २० सहकारी संस्था, ६ बीमा कम्पनी, ४ क्यासिनो र १० धितोपत्र व्यवसायीको स्थलगत निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गरेको छ ।

२.१४६ विभिन्न देशका गरी १२७ वटा वित्तीय जानकारी इकाईहरुको अन्तराष्ट्रिय संस्था Egmont Group को सदस्यता प्राप्त गर्नको लागि उक्त संस्थाका बैठकहरुमा नियमित सहभागिता जनाई आवश्यक पहल गरिएको छ ।

२.१४७ APG को सन् २०११ को वार्षिक बैठकबाट पारित भए अनुसार Mutual Evaluation ले औंल्याएका कमी कमजोरीहरु निराकरण गर्ने सम्बन्धमा नेपालको रणनीतिक कार्य योजना सहितको प्रतिवेदन तोकिएको समयावधिभित्रै APG समक्ष पेश गरिसकिएको छ ।

२.१४८ विभिन्न सूचक संस्थाहरुबाट सीमा तथा शंकास्पद कारोबारको विवरण प्राप्त गरी गैर-कानूनी कार्यबाट आर्जित सम्पत्ति शुद्धीकरण गर्ने अभिप्राय देखिएका २९९ शंकास्पद कारोबार मध्येबाट आवश्यक वित्तीय विश्लेषण कार्य सम्पन्न गरी २६९ कारोबार उपर थप अनुसन्धान तथा तहकिकातका लागि सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग समक्ष पठाइएको छ ।

२.१४९ मित्र राष्ट्र भारत, चिनको ताईपेई र दक्षिण कोरियासँग वित्तीय सूचना आदान-प्रदान गर्ने सम्बन्धी समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ । हालसम्म आठवटा विदेशी वित्तीय जानकारी इकाईहरुसँग समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गरिसकिएको छ ।

कानून मस्यौदा/संशोधन, वहस पैरवी, अभिलेख व्यवस्थापन

२.१५० नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ लागू भएको दश वर्ष पूरा भइसकेको स्थितिमा ऐन कार्यान्वयन गर्दा व्यवहारमा देखापरेका कठिनाइहरु र वर्तमान समयमा थप गर्नु पर्ने अन्य आवश्यक विषयहरुलाई समेत समावेश गरी संशोधन मस्यौदा तयार गरी नियमन समितिमा आवश्यक छलफलको लागि पठाइएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६६ मा आवश्यक संशोधन र परिमार्जन सहितको मस्यौदा नेपाल सरकार समक्ष यस अघि नै पेश गरिसकिएको छ ।

२.१५१ यस बैंकको निर्देशन उल्लंघन गरेको कारणबाट बैंक तथा वित्तीय संस्था र त्यसका पदाधिकारीहरुलाई यस बैंकले कारवाहीको लागि गरेको विभिन्न मितिको निर्णयमा चित्त नबुझाई पुनरावेदन गरेका र यस बैंकलाई समेत विपक्षी बनाई विभिन्न अदालतहरुमा अघिल्ला वर्षहरुमा मुद्दा दायर भई फर्स्यौट हुन बाँकी रहेका तथा यस वर्ष दर्ता भएका समेत गरी जम्मा ६२ मुद्दाहरुमा बैंकको तर्फबाट प्रतिरक्षा गर्ने कार्य भइरहेको छ । ती मुद्दाहरु मध्ये आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा अदालतबाट ३० वटा मुद्दाको फैसला भएकोमा २८ वटा बैंकको पक्षमा र दुई वटा बैंकको विपक्षमा फैसला भएको छ । साथै चारवटा मुद्दाहरु निवेदकबाटै फिर्ता लिएको हुँदा बाँकी मुद्दाको वहस पैरवी गर्ने र नयाँ मुद्दाको मस्यौदा तथा बहस पैरवी गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

२.१५२ यस बैंकले कर्मचारीलाई प्रदान गर्ने विभिन्न प्रकारका कर्जा एवम् सुविधा सम्बन्धी बहालवाला एवम् पूर्व कर्मचारीहरुको कानूनी लिखतहरु सहितको अभिलेख सुरक्षित रुपमा व्यवस्थापन गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण

२.१५३ यस बैंकको वित्त व्यवस्थापन विभाग, बैकिङ कार्यालय र मुद्रा व्यवस्थापन विभाग (टक्सार महाशाखा समेत) तथा काठमाडौं उपत्यका बाहिरका ७ वटै कार्यालयहरुको Compliance Audit सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१५४ Risk Based/Performance Audit अन्तर्गत विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागको आयात भुक्तानी व्यवस्थापन, वित्त व्यवस्थापन विभागको अवकाश हुँदा गरिने भुक्तानी, बैंक सुपरिवेक्षण विभागको निरीक्षण निर्देशिका पालना स्थिति, मुद्रा व्यवस्थापन विभागको नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी र बैंकिङ कार्यालयको प्रतितपत्र कारोबार व्यवस्था तथा नीति निर्देशिकाको पालना स्थिति सम्बन्धमा Performance Audit समेत सम्पन्न गरिएका छन् ।

२.१५५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लेखापरीक्षण समितिको वार्षिक प्रतिवेदन संचालक समितिमा पेश गरिएको छ ।

सामान्य सेवा

२.१५६ बैंकको केन्द्रीय कार्यालय भवन निर्माण गर्न तथा अन्य भौतिक संरचनाहरुको व्यवस्थापन गर्न सुझाव दिने उद्देश्यले डेपुटी गभर्नरको अध्यक्षतामा आधुनिक भवन तथा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी उच्चस्तरीय समिति गठन भई बैंकका संरचनाहरुको सम्बन्धमा तयार गरिएको प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्न बैंकको संचालक समितिबाट सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त भएको छ । यसवाट बैंकको आधुनिक केन्द्रीय भवन निर्माण गर्न तथा काठमाडौं उपत्यका भित्र र बाहिर सबै संरचनाहरु व्यवस्थित गर्ने कार्यको थालनी भएको छ ।

२.१५७ बैंकको थापाथली परिसर तथा काठमाडौं उपत्यका बाहिरका सबै कार्यालयहरुमा CCTV जडान गर्ने सम्बन्धमा मूल्याङ्कनको कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ भने बैंकको केन्द्रीय कार्यालयमा इलेक्ट्रोनिक ढोकाका साथै E-Attendence System सम्बन्धी उपकरणहरु जडान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

२.१५८ बैंकको केन्द्रीय कार्यालयको सवारी भवन निर्माण गर्ने सम्बन्धमा ठेकेदारसँग सम्झौता गरी कार्यादेश जारी भइसकेको छ भने नेपालगन्ज कार्यालयको उत्तरतर्फको पर्खाल लगायतको संरचना भत्काई नयाँ निर्माण गर्ने सम्बन्धमा पनि बोलपत्र प्रस्ताव स्वीकृत गरी निर्माण कार्यको लागि कार्यादेश जारी गरिएको छ । त्यस्तै बैंकको केन्द्रीय कार्यालयको दक्षिण तर्फको कम्पाउण्डवाल, सेक्युरिटी पोष्ट, सेक्युरिटी क्वार्टर

लगायतको संरचनाहरु निर्माण गर्ने सम्बन्धमा ठेकेदारसँग सम्झौताको प्रक्रिया अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन

आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन

२.१५९ नेपाल राष्ट्र बैंकले आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य मार्फत उठाउने लक्ष्य राखेको रु. ३७ अर्ब ४१ करोडको आन्तरिक ऋण चारवटा द्वैमासिक निष्काशन तालिका (Bi-Monthly Issue Calendar) अनुसार उठाउने कार्यक्रम निर्धारण गरेको थियो । जस अनुसार २०६८ मंसिरमा रु. ३ अर्ब ५० करोड (९.३६ प्रतिशत), पुसमा रु. ३ अर्ब ५० करोड (९.३६ प्रतिशत), फागुनमा रु. ३ अर्ब (८.०१ प्रतिशत), चैतमा रु. ८ अर्ब (२१.३८ प्रतिशत), २०६९ वैशाखमा रु. ४ अर्ब १२ करोड ६६ लाख (११.०३ प्रतिशत), जेठमा रु. १० अर्ब ७८ करोड ३४ लाख (२८.८२ प्रतिशत) र असारमा रु. ३ अर्ब ५० करोड ८७ लाख (९.३८ प्रतिशत) गरी उक्त आर्थिक वर्षमा जम्मा रु. ३६ अर्ब ४१ करोड ८६ लाख (९७.३५ प्रतिशत) आन्तरिक ऋण उठाइएको छ ।

२.१६० आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा उठाइएको कुल आन्तरिक ऋणको परिमाण अघिल्लो वर्षको तुलनामा ८.१३ प्रतिशतले बढी रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा उठाइएको कुल आन्तरिक ऋण १२.५९ प्रतिशतले बढी रहेको थियो ।

२.१६१ निष्कासित ऋणपत्रको उपकरण अनुसारको संरचनागत स्थिति हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा पनि विगतमाझैं छोटो अवधिको उपकरण अर्थात ट्रेजरी बिलकै अंश बढी छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा कुल निष्कासित ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको अंशमा १५.२५ प्रतिशतले वृद्धि भई ४७.४६ प्रतिशत रहेको छ । लामो अवधिको उपकरणको रुपमा रहेको र संस्थागत बचतकर्ताहरुका लागि बोलकबोलको माध्यमबाट निष्कासन गरिने विकास ऋणपत्रको अंश ३८.४४ प्रतिशत रहेको छ भने मध्यम अवधिको उपकरणको रुपमा सर्वसाधारणका लागि निष्कासन गरिने नागरिक बचतपत्रको अंश ०.३५ प्रतिशत रहेको छ । वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा रु. ८६ लाख ६० हजारको आन्तरिक ऋण परिचालन भएको छ ।

तालिका २.१३

वार्षिक आन्तरिक ऋण निष्कासन

(रु. लाखमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६६/६७		२०६७/६८		२०६८/६९		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०६७/६८	२०६८/६९
१.	विकास ऋणपत्र	९०४०९.००	३०.२२	८००००.००	२३.७५	१४००००	३८.४४	-११.५१	७५.००
२.	ट्रेजरी बिल	१९९२९८.५०	६६.६३	१४९९६६.००	४४.५३	१७२८३४.२५	४७.४६	-२४.७५	१५.२५
३.	नागरिक बचतपत्र	९३९२.५०	३.१४	-	-	१२६५.६६	०.३५	-	०.३५
४.	राष्ट्रिय बचतपत्र	-	-	१०६८००.००	३१.७१	५००००	१३.७३	-	-५३.१८
५.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४०.००	०.०१	३३.८०	०.०१	८६.६०	०.०२	-१५.५०	१५६.२१
जम्मा		२९९१४०.००	१००.००	३३६७९९.८०	१००.००	३६४१८६.५१	१००.००	१२.५९	८.१३

२.१६२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व २५.५३ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा १६.६१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २०९ अर्ब १२ करोड २ लाख ४ हजार पुगेको छ । उपरोक्त परिमाणको आन्तरिक ऋण आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्य) को १३.४३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को अन्त्यसम्ममा दायित्वको रुपमा रहेको आन्तरिक ऋणमध्ये ट्रेजरी बिलतर्फ ६२.९४ प्रतिशत, विकास ऋणपत्रमा २७.५१ प्रतिशत, नागरिक बचतपत्रतर्फ १.९७ प्रतिशत, वैदेशिक रोजगार बचतपत्रमा ०.०१ प्रतिशत, राष्ट्रिय बचतपत्रमा ७.५ प्रतिशत र विशेष ऋणपत्रमा ०.०८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

तालिका २.१४

नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

(रु. लाखमा)

सि.नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६६/६७		२०६७/६८		२०६८/६९		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०६७/६८	२०६८/६९
१.	विकास ऋणपत्र	३५५१९४.००	२४.८६	४३५१९४.००	२४.२७	५७५१९४.००	२७.५१	२२.५२	३२.१७
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र			१०६८००.००	५.९६	१५६८००.००	७.५०		४६.८२
३.	ट्रेजरी बिल	१०२०४३७.२६	७१.४३	१२०३४०६.८३	६७.११	१३१६२४१.०७	६२.९४	१७.९३	९.३८
४.	विशेष ऋणपत्र	१६९७.००	०.१२	१५८०.३३	०.०९	१५७६.००	०.०८	-६.८७५	-०.२७
५.	नागरिक बचतपत्र	५१२२८.९४	३.५८	४६२२८.९४	२.५८	४१२३०.५७	१.९७	-९.७६	-१०.८१
६.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४०.००	०.०१	७३.८०	०.००	१६०.४०	०.०१	८४.५०	११७.३४
जम्मा		**१४२८५९७.२०**	**१००**	**१७९३२८३.९०**	**१००**	**२०९१२०२.०४**		**२५.५३**	**१६.६१**

आन्तरिक ऋणको स्वामित्व संरचना

२.१६३ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को अन्त्यसम्ममा भुक्तानी हुन बाँकी कुल आन्तरिक ऋण रु. २०९ अर्ब १२ करोड २ लाख ४ हजार मध्ये सबैभन्दा बढी स्वामित्व वाणिज्य बैंक समूहको रहेको छ । वाणिज्य बैंकहरुसँग कुल ऋण दायित्वको ६१.६८ प्रतिशत अंश रहेको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकसँग १३.५० प्रतिशत स्वामित्व रहेको छ। यस बाहेक कर्मचारी संचय कोषको ३.७५ प्रतिशत, बीमा कम्पनीको ५.३८ प्रतिशत, विकास बैकहरुको २.१५ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरुको १.७३ प्रतिशत, अवकाश कोषहरुको १.२६ प्रतिशत, सर्वसाधारणको १.१२ प्रतिशत र अन्यको ७.७२ प्रतिशत स्वामित्व रहेको छ।

तालिका २.१५

आन्तरिक ऋणको संस्थागत स्वामित्वको विवरण

(रु. लाखमा)

स्वामित्व	विकास ऋणपत्र	अंश प्रतिशत	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	अंश प्रतिशत	ट्रेजरी बिल	अंश प्रतिशत	नागरीक बचतपत्र	अंश प्रतिशत	विशेष ऋण	अंश प्रतिशत	राष्ट्रिय बचतपत्र	अंश प्रतिशत	कुल	अंश प्रतिशत
नेपाल राष्ट्र बैंक	३८२०.००	०.६६			२५०७२९.३२	१९.०५	२७५३३.१९	६६.७८			१४९.६०	०.१०	२८२२३२.११	१३.५०
वाणिज्य बैक	२६७८०५.७५	४६.५६			१०२०४९२.००	७७.५३			१५७६.००	१००			१२८९८७३.७५	६१.६८
बिकास बैंक	१७१२१.७५	२.९८			२७९४९.७५	२.१२							४५०७१.५०	२.१५
वित्त कंपनी	१८७२४.५०	३.२६	०.१०	०.०६	१६६४५.००	१.२६	७५०.००	१.८२			५४.६०	०.०३	३६१७४.२०	१.७३
संचय कोष	७८१९८.००	१३.६०											७८१९८.००	३.७५
ना.ल.कोष	११८०९.००	२.०५											११८०९.००	०.५६
नेपाल टेलिकम	२४०३७.७५	४.१८											२४०३७.७५	१.१५
अवकास कोष	२६२१५.७५	४.५६											२६२१५.७५	१.२६
बीमा कम्पनी	११२५६०.००	१९.५७										९३.८५	११२५६०.००	५.३८
सर्वसाधारण	९६५.७५	०.१७	१६०.३०	९९.९४			१२९४७.३८	३१.४			९४३३.२५	६.०२	२३५०६.६८	१.१२
अन्य	१३९३५.७५	२.४२			४२५.००	०.०४					१४७१६२.५५		१६१५२३.३०	७.७२
जम्मा	**५७५१९३.७५**	**१००**	**१६०.४०**	**१००**	**१३१६२४१.०७**	**१००**	**४१२३०.५७**	**१००**	**१५७६.००**	**१००**	**१५६८००.००**	**१००**	**२०९१२०२.०४**	**१००**

२.१६४ उपकरणगत स्वामित्व संरचनातर्फ हेर्दा कुल ट्रेजरी बिल रु. १३१ अर्ब ६२ करोड ४१ लाख ७ हजारमध्ये सबैभन्दा बढी वाणिज्य बैंकहरुको स्वामित्वमा रु. १०२ अर्ब ४ करोड ९२ लाख (७७.५३ प्रतिशत) रहेको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रु. २५ अर्ब ७ करोड २९ लाख ३२ हजार (१९.०५ प्रतिशत) रहेको छ।

२.१६५ विकास ऋणपत्रतर्फको कुल दायित्व रु. ५७ अर्ब ५१ करोड ९३ लाख ७५ हजारमा समेत वाणिज्य बैंक समूहकै उच्च स्वामित्वको स्थिति रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरुसँग विकास ऋणपत्रको स्वामित्व रु. २६ अर्ब ७८ करोड ५ लाख ७५ हजार (४६.५६ प्रतिशत) रहेको छ । तत् पश्चात् क्रमशः बीमा कम्पनी र संचयकोषको स्वामित्व क्रमशः १९.५७ प्रतिशत र १३.६० प्रतिशत रहेको छ।

२.१६६ नागरिक बचतपत्रतर्फको दायित्व रु. ४ अर्ब १२ करोड ३० लाख ५७ हजार मध्ये सर्वसाधारण नागरिकसँग रु. १ अर्ब २९ करोड ४७ लाख ३८ हजार (३१.४० प्रतिशत) र नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु. २ अर्ब ७५ करोड ३३ लाख १९ हजार (६६.७८ प्रतिशत) रहेको छ । त्यसैगरी वैदेशिक रोजगार बचतपत्रतर्फको दायित्वमध्ये रु. १ करोड ६० लाख ३० हजार रकम सर्वसाधारणको स्वामित्वमा र रु. १० हजार वित्त कम्पनीको स्वामित्वमा रहेको छ।

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्र

२.१६७ सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा बजेटमार्फत आन्तरिक ऋण उठाउने व्यवस्था गरे अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकले ट्रेजरी बिल (अल्पकालीन), विकास ऋणपत्र (दीर्घकालीन) र नागरिक बचतपत्र (मध्यकालीन) नियमितरुपमा निष्कासन गर्दै आएको छ। यस्ता ऋणपत्रहरुमध्ये ट्रेजरी बिल आन्तरिक ऋण उठाउनुका साथै तरलता व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले समेत निष्कासन गरिन्छ। यसरी निष्कासन गरिने ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको नविकरण एवम् प्राथमिक निष्कासनमा पर्याप्त रकमको वोलपत्र पर्न नआएमा बाँकी रकम नेपाल राष्ट्र बैंकले स्वतः दोस्रो बजार अन्तर्गत खरिद गर्ने गर्दछ। बजार निर्माताले आफ्नो विशेष खातामा रहेको बचतपत्र नेपाल राष्ट्र बैंकलाई बिक्री गरेको, विशेष ऋणपत्रको भुक्तानी वापत जारी गरिएका ट्रेजरी बिल, अधिविकर्ष वापत जारी गरिएका ट्रेजरी बिल आदि समेत गरी नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा देहाय अनुसारका सरकारी ऋणपत्रहरु रहेका छन्।

तालिका २.१६

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण

(रु. लाखमा)

सि.नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६६/६७		२०६७/६८		२०६८/६९		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०६७/६८	२०६८/६९
१.	विकास ऋणपत्र	३०९०.५०	०.९३	३४८१.५०	१.१०	३८२०.००	१.३५	१२.६५	९.७२
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	-	-	७५.६०	०.०२	१४९.६०	०.०५	-	९७.८८
३.	ट्रेजरी बिल	३०४७७४.२६	९१.१९	२८१७८९.३३	८८.९७	२५०७२९.३२	८८.८४	-७.५४	-११.०२
४.	नागरिक बचतपत्र	२६३४९.७४	७.८८	३१३६६.७३	९.९०	२७५३३.१९	९.७६	१९.०४	-१२.२२
जम्मा		**३३४२१४.५०**	**१००**	**३१६७१३.१६**	**१००**	**२८२२३२.११**	**१००**	**-५.२४**	**-१०.८९**

२.१६८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा यस बैंकको स्वामित्वमा रहेका ऋणपत्रमा १०.८९ प्रतिशतले ह्रास भई रु. २८ अर्ब २२ करोड ३२ लाख ११ हजार कायम रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा समेत नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रमा ५.२४ प्रतिशतले कमी आएको थियो । उपकरण अनुसारको नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वको अवस्था हेर्दा नागरिक बचतपत्रतर्फको स्वामित्वमा १२.२२ प्रतिशतले र ट्रेजरी बिलको स्वामित्वमा ११.०२ प्रतिशतले ह्रास भएको छ भने विकास ऋणपत्रतर्फको स्वामित्व ९.७२ प्रतिशतले र राष्ट्रिय बचतपत्रतर्फको स्वामित्व ९७.८८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।

ऋणपत्रको साँवा र ब्याज भुक्तानी

२.१६९ नेपाल सरकारबाट विगत वर्षहरुमा निष्कासन भई भुक्तानी अवधि समाप्त भएका ऋणपत्रहरुको साँवा तथा ब्याज वापतको दायित्व नियमित रुपमा भुक्तानी हुँदै आइरहेको छ । सो अनुसार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भुक्तानी गरिएको साँवा तथा ब्याज रकम ९.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा १५.४२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १८ अर्ब ८५ करोड पुगेको छ।

तालिका २.१७

साँवा तथा ब्याज भुक्तानी विवरण

(रु. लाखमा)

सि.नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९
१.	विकास ऋणपत्र	५१९४४.६०	२८७५८.५३	३६३३३.०३
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	२४८७.१८	८७.७०	१०५८०.००
३.	ट्रेजरी बिल	८८०१७.८५	१२५१०७.३४	१३१४७१.७१
४.	नागरिक बचतपत्र	५६५०.३५	९०७०.७९	९९४६.०५
५.	विशेष ऋणपत्र	८५९.२४	२५६.१५	११५.७३
६.	बैदेशिक रोजगार बचतपत्र	-	३.९०	७.४५
जम्मा		**१४८९५९.२२**	**१६३२८०.५१**	**१८८४५३.९७**
प्रतिशत परिवर्तन		**१.५०**	**९.६**	**१५.४२**

आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन शुल्क तथा कमिशन

२.१७० नेपाल सरकारको तर्फबाट नेपाल राष्ट्र बैंकले विभिन्न ऋणपत्रहरुको निष्कासन गरी आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन गरे वापत प्राप्त भएको व्यवस्थापन शुल्क आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ७ करोड २१ लाख ७ हजार रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा ३०.५९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९ करोड ४१ लाख ६४ हजार पुगेको छ ।

तालिका २.१८

आन्तरिक ऋण व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	कमिसन/शुल्क	दर	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९
१	नेपाल राष्ट्र बैंकको व्यवस्थापन शुल्क	कुल रकमको ०.०५ प्रतिशत	५९८.५६	७२१.०७	९४१.६४
२	प्राथमिक निष्कासनको बिक्री दलाली कमिसन	कुल रकमको ०.२५ प्रतिशत	२०.७९	१४.९८	४.६५
३	नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा बैंक वित्तीय संस्था र बजार निर्माताlलाई दिएको ब्याज भुक्तानी वापतको कमिसनको	कुल रकमको ०.२५ प्रतिशत	१६.८८	२५.२५	३६.६९
४	वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको प्राथमिक निष्कासन बिक्री दलाली कमिशन	कुल रकमको ०.५ प्रतिशत	०.२०	०.१७	-
	जम्मा		**६३६.४३**	**७६१.४७**	**९८२.९८**
प्रतिशत परिवर्तन			**४.२०**	**१९.६**	**२९.०९**

मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट

२.१७१ तरलता प्रक्षेपण तथा अनुगमन समितिको सिफारिसमा वाणिज्य बैंकहरुसँग रहेको अधिक तथा न्यून तरलता प्रशोचन वा प्रवाह गर्न रिभर्स रिपो र रिपो कारोबार गर्ने व्यवस्था रहे बमोजिम सो कारोबारका लागि सबै वाणिज्य बैंकहरु र यस बैंक बीच छुट्टाछुट्टै मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट सम्पन्न हुने गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीति अनुरुप वाणिज्य बैंकहरुको अलावा विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरु पनि यस कार्यका लागि समकक्षी हुन सक्ने व्यवस्था भएको छ । यसै अनुसार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ५ वटा वाणिज्य बैंक, २ वटा विकास बैंक र ४ वटा वित्त कम्पनीहरुसँग मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट गरिएमोमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा १ वटा वित्त कम्पनीसँग यस्तो एग्रिमेन्ट भएको छ ।

बजार निर्माता इजाजत, निरीक्षण तथा प्रचार-प्रसार

२.१७२ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा सर्वसाधारणका लागि जारी गरिने मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका बचतपत्रहरुको प्राथमिक निष्कासन तथा दोश्रो बजार कारोबारका लागि ७१ वटा बैंक, वित्तीय संस्था तथा अन्य संगठित संस्थाहरुलाई इजाजत प्रदान गरिएको छ । इजाजत-प्राप्त बजार निर्माताहरुको भौगोलिक उपस्थितिको हकमा ५८ वटा काठमाडौं उपत्यकाभित्र तथा १३ वटा काठमाडौं उपत्यका बाहिर रहेका छन् । यसैगरी उल्लेखित इजाजत-प्राप्त बजार निर्माताहरुको कारोबार निरीक्षण गर्ने आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को वार्षिक कार्ययोजना अनुसार काठमाडौं उपत्यकाभित्रका १२ वटा बजार निर्माताहरुको

निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । बैंकिङ कार्यालय र राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग बिचको हिसावमिलान गर्न गठित कार्यदलले आफ्नो अध्ययन प्रतिवेदन पेश गरेको छ भने Debt Instrument Awareness बढाउन तथा ऋणपत्रको पहुँच ग्रामीण क्षेत्रसम्म पुऱ्याउन लिफलेट तयार गरी उपत्यका बाहिरका सम्पूर्ण कार्यालय मार्फत प्रचार-प्रसार गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा सरकारी ऋणपत्रको बजार निर्माताको कार्य गर्ने इजाजत-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली अनुसूची २.३ मा संलग्न गरिएको छ ।

तालीम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

२.१७३ यस बैंकको आयोजनामा अर्थशास्त्र र वित्त सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन (International Conference on Economics and Finance) अप्रिल २०-२२, २०१२ (बैशाख ८-१०, २०६९) मा काठमाडौंमा सम्पन्न भयो । १२० व्यक्तिहरु संलग्न रहेको उक्त कार्यक्रममा १६ राष्ट्रको प्रतिनिधित्व रही जम्मा ६२ वटा कार्यपत्रहरु पेश भएका थिए । मुलुकको आर्थिक विकास, गरिबी निवारण, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व तथा वित्तीय क्षेत्रको विकास तथा स्थायित्व सम्बन्धी नीति निर्माणमा त्यस्ता कार्यपत्रहरुको निचोडबाट सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ । उक्त सम्मेलनको Conference Papers and Proceedings र कार्यक्रम सम्बन्धी फोटोहरु यस बैंकको Website मा प्रकाशन गरिएको छ ।

२.१७४ Upgraded Nepal Macroeconomic Model (NMEM)/Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) Model को निर्माण तथा प्रयोग सम्बन्धी २ वटा अन्तरक्रिया कार्यक्रम र २ वटा कार्यशाला गोष्ठीहरु सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१७५ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रले जम्मा ३५ वटा तालीम कार्यक्रम संचालन गरेको छ । यी सबै कार्यक्रमहरुमा गरेर जम्मा ७८९ जना प्रशिक्षार्थीहरु सहभागी भएका थिए ।

२.१७६ विदेशी विनिमय कारोबारलाई व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाउने क्रममा यस सम्बन्धमा उठेका जिज्ञासाहरुलाई सम्बोधन गर्न काठमाडौं उपत्यका बाहिरका पोखरा, धनगढी, विराटनगर र बीरगञ्जमा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित गराई अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१७७ IMF को कानूनी मस्यौदा मिशनको अगुवाईमा सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी गतिविधिमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी ५-वर्षे राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजनामा उल्लिखित जोखिम मूल्याङ्कन सम्बन्धी गोष्ठी वित्तीय जानकारी इकाईको आयोजनामा सम्पन्न भएको छ ।

२.१७८ वित्तीय जानकारी इकाईको पहलमा सम्पत्ती शुद्धीकरण निवारण तथा आतंककारी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी नियन्त्रण गर्ने सम्बन्धमा योजना तयार पार्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले APG, World Bank, IMF, AUSTRAC र Bank Negara Malaysia का स्रोत व्यक्तिहरुबाट वार्ता प्रस्तुत गराई मिति २०६८/८/२८ देखि २०६८/९/१ सम्म काठमाडौंमा यस बैंकका विभिन्न विभाग, नेपाल सरकारका कानून मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग, नेपाल प्रहरी, बीमा समिति, धितोपत्र बोर्ड, भन्सार विभाग, सहकारी विभाग, कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको सहभागितामा तालिम कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१७९ बैंकको कार्य संचालनमा दक्षता तथा प्रभावकारिता ल्याउने अभिप्रायले संस्थागत योजना विभागको संयोजकत्वमा यस बैंकको सम्पूर्ण विभाग/कार्यालयका प्रमुखहरुको सहभागितामा २०६९ असार १ र २ गते "वार्षिक कार्ययोजना तथा बजेट छलफल गोष्ठी" संचालन गरिएको छ । उक्त गोष्ठीमा आगामी आर्थिक वर्ष २०६९/७० का लागि विभाग/कार्यालयहरुबाट पेश भएका कार्ययोजना तथा बजेट माथि विस्तृत छलफल गरिएको छ ।

२.१८० सम्बन्धित विभाग/कार्यालय/महाशाखा प्रमुखहरुको सहभागितामा २०६९ जेठ ३२ गते संचालित जोखिम व्यवस्थापन गोष्ठीमा जोखिम न्यूनीकरणको उपायहरु बारे बुँदागत रुपमा छलफल गरी जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी सुधारका कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०६९/७० को वार्षिक कार्ययोजनासँग तादात्म्य हुने गरी समावेश गरिएको छ ।

२.१८१ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट समयमा शुद्ध तथ्याङ्क प्राप्त गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका NRB Reporting सँग सम्बन्धित कर्मचारीहरुलाई सहभागी गराई पाँचवटा तथ्याङ्क गोष्ठीहरु आयोजना गरिएका छन् ।

२.१८२ दक्षिण-पूर्वी एशियाली केन्द्रीय बैंकहरुको संगठन SEACEN Centre र Bank of Japan तथा यस बैंकको संयुक्त आयोजनामा काठमाडौंमा "5th SEACEN-CeMCo/BoJ Intermediate Course on Macroeconomic and Monetary Policy Management" विषयक तालीम कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । त्यसैगरी, SEACEN Centre र Toronto Centre को सहयोगमा "Risk-based Supervision" सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको गोष्ठी काठमाडौंमा आयोजना गरियो ।

२.१८३ बैंकहरुमा प्रत्यक्ष रुपले जोखिम व्यवस्थापनसँग संलग्नता रहने पदाधिकारीहरुसँग "Risk Management in Commercial Banks" र बैंकहरुको प्रभावकारी संचालनमा आन्तरिक लेखापरीक्षणको आवश्यकता, महत्व र यसका चूनौतीहरु समेटेर बैंकका लेखापरीक्षण समितिका अध्यक्ष/सदस्यहरुसँग "Roles and Responsibility of Audit Committee : Supervisory Expectations" विषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरु संचालन गरियो ।

२.१८४ सूचना प्रविधि निर्देशिका (IT Guidelines), बैंकको सूचना प्रविधि नीति (IT Policy) तथा बैंकका कर्मचारीहरुले पालना गर्नुपर्ने सूचना प्रविधि आचारसंहिता (IT Code of Conduct) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने क्रममा बैंकका विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरुमा उपरोक्त विषयमा अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।

२.१८५ यस बैंकको बीरगञ्ज कार्यालयबाट मिति २०६८/०८/१६ मा 'क' वर्गका बैंकहरुसँग Meet the Bankers विषयक एक दिने अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । वीरगञ्ज उप-महानगरपालिकाभित्र शाखा कार्यालय रहेका सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरुलाई आमन्त्रण गरिएको उक्त अन्तरक्रियामा त्यस क्षेत्रका २४ वटा बैंकको सहभागिता रहेको थियो ।

अध्ययन कार्यहरु

२.१८६ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा Relationship between Capital Expenditure and Imports in Nepal विषयक विशेष अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको छ ।

२.१८७ गत आर्थिक वर्षमा सम्पन्न गरिएका अध्ययनहरुमध्ये Parallel Markets of Foreign Currency तथा ढुकुटी कारोबारको अवस्था विषयक अध्ययनहरुको सारांश बैंकको संचालक समिति समक्ष प्रस्तुत गरिएको छ भने अध्ययनका सुझावहरु कार्यान्वयनका लागि सम्बद्ध निकायमा लेखी पठाइएको छ । त्यसैगरी, Real Estate Financing in Nepal: A Case Study of Kathmandu Valley विषयक अध्ययन कार्य सम्पन्न गरी सोको प्रतिवेदन बैंकको Website मा प्रकाशित गरिएको छ ।

२.१८८ यस बैंकको विराटनगर कार्यालयले "कृषि अनुसन्धान केन्द्रहरुले मोरङ्ग, सुनसरी र धनकुटा जिल्लाको कृषि क्षेत्रमा पारेको प्रभाव", "झापा, मोरङ र सुनसरी जिल्लाका बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरुको अवस्था र तिनले ग्रामीण अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभाव", "सुनसरी तथा मोरङ क्षेत्रमा रहेका जूट उद्योगहरुको स्थलगत अध्ययन" गरी ३ वटा विशेष अध्ययन सम्पन्न गरेको छ । त्यसैगरी बीरगञ्ज कार्यालयबाट "चितवन जिल्लामा कुखुरापालन: वर्तमान अवस्था र आर्थिक अन्तरसम्बन्ध" र "मकवानपुर जिल्लामा दुग्ध सहकारीता: वर्तमान अवस्था र प्रवर्द्धनको सम्भावना" विषयक विशेष अध्ययन सम्पन्न गरिएको छ भने सिद्धार्थनगर कार्यालयले "ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट प्रवाह गरिएको कर्जा र सो को प्रयोग गर्ने समुदायमा परेको आर्थिक सामाजिक प्रभाव" सम्बन्धमा विशेष अध्ययन सम्पन्न गरेको छ ।

संचालक समितिको बैठक

२.१८९ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा संचालक समितिको बैठक ४३ पटक बस्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो बैठक ४६ पटक बसेको थियो ।

काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुको गतिविधि

२.१९० आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा काठमाडौं उपत्यका बाहिरका ७ कार्यालय अन्तर्गत रहेका ५६ नोटकोषहरुमा जम्मा ५८३ पटक गरी कुल रु. ८१ अर्ब ८९ करोड ८८ लाख तोडा चलान (Fund Transfer) गरिएको

थियो भने नोटकोष रहेका शाखा कार्यालयहरुबाट ७२ पटकमा रु. ७ अर्ब ४३ करोड ४७ लाख रुपैयाँ दाखिला भएको थियो । त्यस्तै, उपत्यका बाहिरका नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यालयहरुबाट ८ पटक गरी कुल रु. ६ करोड बराबरको भा.रु. रकम भा.रु. कोष संचालन गरेका बैंक शाखाहरुमा चलान गरिएको थियो भने १६ पटक गरी रु. ५४ करोड ६९ लाख रुपैयाँ बराबरको भा.रु. दाखिला हुन आएको थियो । समीक्षा अवधिमा ती कार्यालयहरुबाट कुल रु. ४२ करोड २७ लाख बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो भने रु. १ अर्ब १ करोड ९६ लाख बराबरको भा.रु. बिक्री भएको थियो । त्यस्तै, अन्य विदेशी मुद्रातर्फ रु. २ अर्ब ९६ करोड ४ लाख बराबरको खरिद भएको थियो भने उक्त कार्यालयहरुबाट ग्राहकहरुलाई रु. २ अर्ब ३६ करोड ४८ लाख बराबरको विदेशी मुद्रा बिक्री भएको थियो (तालिका ३८) ।

तालिका ३१
चलनचल्तीमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरु

(रु. करोडमा)

दर	असार मसान्त					
	२०६७		२०६८		२०६९	
	रकम	प्रतिशत	रकम	रकम	प्रतिशत	रकम
१	३.१	०.०	३.१	०.०	१६.२	०.१
२	६.५	०.०	६.३	०.०	१९.१	०.१
५	२३.३	०.१	२३.९	०.१	१३१.६	०.७
१०	५२.९	०.३	५५.९	०.३	१८८.३	०.९
२०	५३.१	०.३	४८.६	०.३	२२९.४	१.१
२५	३८.८	०.३	३८.६	०.३	६.१	०.०
५०	३२३.७	२.०	३३१.९	२.०	३७६.१	१.९
१००	९४०.४	५.९	१,०००.१	६.०	८९१.१	४.४
२५०	१०.९	०.१	१०.९	०.१	८.८	०.१
५००	४,०८६.३	२५.३	४,६२६.०	२७.६	६,१४६.७	३०.५
१०००	१०,५९१.०	६५.७	१०,६१६.८	६३.३	१२,१११.६	६०.२
जम्मा	**१६,१३०.०**	१००.०	**१६,७६२.०**	१००.०	**२०,१२५.०**	१००.०

तालिका ३२
नोटको सुरक्षण

(रु. करोडमा)

असार मसान्त	सुन	चाँदी	विदेशी मुद्रा र सिक्युरिटी	जम्मा (१+२+३)	सरकारी ऋणपत्रहरु	निष्कासित नोटको सुरक्षण	जम्मा सुरक्षणमा विदेशी मुद्रा तथा सुन चाँदीको प्रतिशत (४÷६) × १००
	(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
२०६३	७०.३	-	७९७५.६	८०४५.९	४१७.२	८४६३.१	९५.१
२०६४	-	-	८७१३.८	८७१३.८	४१७.२	९१३१.०	९५.४
२०६५	-	-	१०८७७.८	१०८७७.८	४१७.२	११२९५.०	९६.३
२०६६	-	-	१३७०३.८	१३७०३.८	४१७.२	१४१२१.०	९७.०
२०६७	-	-	१५७१२.८	१५७१२.८	४१७.२	१६१३०.०	९७.४
२०६८	-	-	१६३४४.८	१६३४४.८	४१७.२	१६७६२.०	९७.५
२०६९	-	-	१९७०७.८	१९७०७.८	४१७.२	२०१२५.०	९७.९

तालिका ३३
श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या

	२०६८ असार मसान्त		२०६९ असार मसान्त	
	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत
अधिकृत विशिष्ट	१६	१२	१६	१५
अधिकृत प्रथम	४५	४०	४८	४४
अधिकृत द्वितीय	१६२	१४०	१७५	१५३
अधिकृत तृतीय	६६९	५३३	७२७	५८९
सहायक प्रथम	२५०	२४१	२००	१५९
सहायक द्वितीय	१८२	९२	१७१	१२९
सहायक तृतीय	१६४	१४६	१५१	१४५
सहायक चतुर्थ	१६०	१५९	१८	१८
सहायक पञ्चम	३६	१	-	-
कार्यालय सहयोगी/श्रेणी विहिनतर्फको जम्मा	-	-	१८०	१३१
जम्मा	**१६८४**	**१३६४**	**१६८६**	**१३८३**

तालिका ३४
२०६९ असार मसान्तसम्म करार तथा मासिक ज्यालादारीमा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

सि.नं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	स्वास्थकर्मी	१०	वार्षिक करार
२	सुरक्षाकर्मी	८२	वार्षिक करार
३	मर्मत तथा संभार सुपरभाईजर	१	वार्षिक करार
४	ड्रेसर	२	वार्षिक करार
५	प्लम्बर	१	वार्षिक करार
६	ईलेक्ट्रिसियन	१	वार्षिक करार
७	अन्य	६०	वार्षिक करार
	जम्मा	**१५७**	

तालिका ३५
स्वदेशमा संचालित तालीमहरु

S.No.	Subject	Officer/Non Officer	Training Days	No. of Participants		NRB Total Participants
				NRB Local Office	NRB Outside Office	
1	Workshop on Regulatory Framework for Domestic Credit Rating Agencies (DCRAS) in Nepal	Officer	1	10		10
2	Targeted Credit Program in SAARC Region SAARCFINANCE Seminar	Officer	3	3		3
3	Risk Based Approach to Auditing	Officer	2	4		4
4	Management Change for Sustainable Development in the SAARC Region	Officer	2	1		1
5	Trainers Training	Officer	15	1		1
6	अध्ययन-अनुसन्धान कार्य सम्बन्धी मार्गदर्शन-२०६७	Officer	1		14	14
7	International Financial Reporting Standards (IFRS)	Officer	2	6		6
8	Course on Writing Skills	Officer	1	1		1
9	Course on Personal Management	Officer	3	1		1
10	नेपाल र भारत विच द्विपक्षीय व्यपारमा देखिएका Trade Issues and Problems	Officer	1	1		1
11	Negotiation Skills	Officer	3	1		1
12	Workshop on "Banking Sector in Transition Economy: Profit Vs Risk"	Officer	1	2		2
13	राजस्व प्रक्षेपण गर्ने सम्बन्धी तालिम	Officer	10	1		1
14	Industrial Relation in Public Services	Officer	2	1		1
15	5th SEACEN-CeMCo/BOJ Intermediate Course on "Macroeconomic and Monetary Policy Management"	Officer	11	10		10
16	USD Clearing Training	Officer	2	5		5
17	International Financial Reporting Standards (IFRS)	Officer	2	4		4
18	Strengthening The AML/CFT Regulation of the Securities Market	Officer	3	2		2
19	न्याय सेवा तालिम केन्द्रलाई कानूनी शिक्षा र तालीम केन्द्रका रुपमा रुपान्तरण: चुनौती र सम्भावना	Officer	1	1		1
20	"Planning Workshop" / "Tax Compliance Cost Survey, Risk Based Audit / Marginal Effective Tax Rate Benchmarking"	Officer	1	1		1
21	Workshop on Public Debt Management	Officer	1	1		1
22	Fifth Meeting of Inter Governmental Expert Group on Financial Issues	Officer	2	1		1
23	नेपालमा कृषि क्षेत्रको विकासमा वित्तीय सेवाको अवस्था, चुनौती र सम्भावना	Officer	2	7	3	10
24	"Conference on Contemporary Issues on Banking from the Perspective of Regulators, Auditors & Bankers"	Officer	1	1		1
25	International Conference on Operations Research for Sustainable Development, Nepal Academy of Tourism and Hotel Management,	Officer	2	2		2
26	HR Meet 2012: "Shifting Paradigm of HR"	Officer	1	2		2
27	Two Days Training on Human Resource Management System (HRMS) Audit as per ISO 19011 International Standards	Officer	2	1		1
28	३१ औं राष्ट्रिय व्यवस्थापन अधिवेशन तथा वार्षिक साधारण सभा	Officer	1	1		1
29	Workshop on "Occupational Safety and Health"	Officer	1	2		2
30	Current Information Security Threats	Officer	1	7		7
31	Formal English Writing Skills Training	Officer	3	2		2
32	Invitation for Residential ToT on Financial Literacy	Officer	5	2		2
33	स्वार्थको द्वन्द्वको पहिचान र व्यवस्थापन	Officer	2	1		1
34	SEACEN-Toronto Centre Course on "Risk Based Supervision"	Officer	6	9		9
35	CEP Executive Workshop on "Strengthening Capacity of Developing Member Countries to Manage Credit Enhancement Products (CEP)"	Officer	1	2		2
36	१२ औं अखिल नेपाल राष्ट्रिय कानून व्यवसायी राष्ट्रिय सम्मेलन	Officer	3	3		3
	Total			**100**	**17**	**117**

तालिका ३६
बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट संचालित तालीमहरु

S.No.	Subject	Level	Date	No. of Participants
1.	Pre-service Training	Officers	2068/4/8-13	18
2.	Primary & Secondary Market Operation and Management	Officers	2068/4/18-19	23
3.	Management Development Programme	Officers	2068/4/22-27	22
4.	System Audit & IT	Officers/Non-Officers	2068/4/30-32	25
5.	Risk Management in NRB	Officers / Non-Officers	2068/5/7-9	25
6.	Training on NRB Reporting	Officers	2068/5/11-13	20
7.	General Banking Procedure & Banking Fraud	Officers	2068/5/18-23	20
8.	Legal Aspects of Loan Recovery	Officers	2068/5/28-30	22
9.	Foreign Exchange Management (Commercial Bank)	Officers	2068/6/1-3	25
10.	Foreign Exchange Management (Development Bank)	Officers	2068/6/8-9	19
11.	AML/CFT Conceptual Framework and Supervision	Officers	2068/7/3-4	25
12.	System Audit and IT	Officers	2068/7/17-18	25
13.	Pre-service Training	Non-Officers	2068/7/20-25	23
14.	Information Security Management System	Officers	2068/7/27-29	20
15.	Pre-service Training	Non-Officers	2068/8/11-16	19
16.	Procurement Management	Officers	2068/8/25-26	25
17.	Cash Management	Officers	2068/8/28-29	20
18.	Banking Risk	Officers	2068/9/12-14	20
19.	Note Kosh Inspection, Fund Transfer & A/C Settlement	Officers	2068/9/17-18	25
20.	Quality Enhancement of Support Staffs	Non-Officers	2068/9/20-21	25
21.	NRB Reporting	Officers	2068/9/20-22	24
22.	Macroeconomic Forecasting Techniques	Officers	2068/9/24-29	20
23.	Banking Fraud and Forgery	Officers	2068/10/8-9	23
24.	Training on BASEL - II	Officers	2068/10/11-13	18
25.	Risk-based Supervision-Concept, Methodology and its Coverage in Bank & Financial Institutions	Officers	2068/10/17-20	25
26.	Training on NRB Reporting	Officers	2068/10/11-13	24
27.	Monetary and Fiscal Management	Officers	2068/10/22-27	22
28.	Central Banking	Officers/ non officers	2068/11/14-19	24
29.	Government A/c Transaction Management	Officers/ Non officers	2068/12/2-3	25
30.	Budgeting & Planning in NRB	Officers	2068/11/28-30	25
31.	Regulatory & Supervisory Framework Of Microfinance Institutions	Officers	2068/12/5-7	25
32.	Central Banking	Officers	2068/12/12-17	25
33.	Problem Bank & Financial Institution & Resolution	Officers	2068/12/26-28	20
34.	Legal aspects of Loan Recovery	Officers	2068/12/22-24	18
35.	Customer Services Orientation Programme for Assistant Level	Non-Officers	2069/1/17-18	25
	Total			**789**

तालिका ३७

विदेशमा संचालित तालीम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरु

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
1	First SEACEN Research Workshop on "Framework for Macro-Prudential for Emerging Economies in a Globalised Environment"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
2	6th NRN Regional Conference, Moscow	1	NRN Association	Moscow
3	SEACEN Course on "Assessing Liquidity Risk of a Bank"	3	The SEACEN Centre	Ho Chi Minh City, Vietnam
4	9th SEG Meeting and Seminar on Capital Flows: "Implications of Capital Flows and Excess Liquidity in the SEG Economies"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
5	Course on Compilation of Financial Soundness Indicators	1	IMF / STI	Singapore
6	53rd SEACEN-Fed Bank Course on Banking Supervision: "Advanced Credit Risk Measurement and Management"	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
7	Course on Monetary and Fiscal Policy	1	Study Center Gerzensee	Gerzensee, Switzerland
8	Invitation Visit of the Board Members of National Banking Training Institute (NBTI) Kathmandu to the Indian Institute of Finance Banking and Insurance (IFBI)	1	National Banking Training Institute (NBTI)	New Delhi, India
9	IMF/STI Course on Economic Policies for Financial Stability	1	IMF / STI	Singapore
10	SEACEN Research Workshop on Living with Capital Flows and Excess Liquidity: Assessing Effectiveness of Monetary Policy in SEACEN Economies	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
11	SEACEN High Level Seminar on Living with Capital Flows and Excess Liquidity: "Assessing Effectiveness of Monetary Policy in SEACEN Economies"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
12	Project Team Member (PTM) for SEACEN Research Project on "Strengthening Financial Stability Indicators in the Midst of Rapid Financial Innovation: Updates and Assessments"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
13	Reserve Management Workshop	1	FSI / BIS	Basel, Switzerland
14	AML/CFT Technical Assistance Workshop	3	Korean Financial Intelligence Unit (KoFIU)	Seoul, Korea
15	External Debt Statistics (EDS)	1	IMF	Washington D.C.
16	Programme on Micro-Finance and Women's Development	4	CICTAB	Pune, India
17	Course on Advanced Topics in Monetary Economics II	1	Study Centre Gerzensee	Gerzensee, Switzerland
18	10th Central Banking Study Program	1	The Bank of Korea	Seoul, Korea
19	IMF-ITP Course on "International Trade-in-Services Statistics"	2	Joint India-IMF Training Program in Pune	Pune, India
20	IMF-STI Course on "Central Banking and Financial Sector Legal Frameworks"	2	IMF-STI	Singapore
21	ADB Training Course on Regional Economic and Financial Monitoring	1	ADB	Bogor, Indonesia
22	High-Level Regional Policy Dialogue on Asia-Pacific economies after the global financial crisis: Lessons Learnt, challenges for building resilience, and issues for global reform	1	ESCAP	Manila, Philippines
23	Training program in Management, Finance and Auditing for Banking Professionals	30	AIT Extension	Bangkok, Thailand
24	SEACEN-IMF Course on Macroeconomic Management and Financial Sector Issues	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
25	Reserve Management Workshop	1	FSI-BIS	Basel, Switzerland
26	22nd SEACEN-FSI Regional Seminar on Macroprudential Policies-Financial System Risk Assessment and Systemically Important Financial Institutions	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
27	SAARCFINANCE Staff Exchange Programme	12	Central Bank of Sri-Lanka	Sri-Lanka
28	22nd SEACEN-FSI Regional Seminar on Macroprudential Policies-Financial System Risk Assessment and Systemically Important Financial Institutions	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
29	IMF/World Bank Annual Meeting 2011	2	IMF-World Bank	Washington D.C., America
30	Face to Face Meeting with Asia Pacific Regional Review Group (RRG) to Discuss the Progress of Nepal in Addressing the Deficiencies Identified in the Public Statement regarding AML/CFT Compliance and the Implementation of Action Plan by Nepal	2	Asia Pacific Regional Review Group (RRG)	Kuala Lumpur, Malaysia
31	Nomination for Parallels APAC summit 2011	3	Parallels Software PTE. Ltd.	Singapore
32	Strategic Implementation Planning Framework Regional Workshop	4	Asia Pacific Group on Money Laundering (APG)	Sydney, Australia
33	SEACEN-CEMLA Conference on "The Implementation of Monetary Policy: Lessons from the Crisis and Challenges for Coming Years"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
34	2nd Meeting of Deputy Governors and 2nd SEACEN High Level Seminar for Deputy Governors on "Moving Beyond Buzz Words: Challenges in Executing Financial Stability Agenda"	1	The SEACEN Centre	Cebu, Philippines
35	5th SEACE-Deutsche Bundesbank Advanced Course on "Banking Supervision and Financial Stability: Credit Risk"	4	The SEACEN Centre	Singapore
36	Annual Central Banking Seminar 2011-12	1	Federal Reserve Bank of New York	New York, USA
37	Course on "4th Central Bank Online Communications Group Conference"	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
38	Seminar on Banking Supervision Under Basel II Advanced	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
39	10th SEACEN-CPSS Advanced Course on "Payment and Settlement Systems for Emerging Economies"	4	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
40	Regional Seminar on "Internal Capital Adequacy Assessment Process"	4	ADB	Kuala Lumpur, Malaysia
41	Islamic Banking-Key Legal and Prudential Issues for Financial Stability	1	IMF-STI	Singapore
42	Witness the Waste Destruction of NRs.20 New Banknotes	2	The Perum Peruri, Government Security Printing and Minting Corporation, Indonesia	Jakarta, Indonesia
43	Witness the Waste Destruction of NRs.50 New Banknotes	2	The Perum Peruri, Government Security Printing and Minting Corporation, Indonesia	Jakarta, Indonesia
44	Public Management and Policy Analysis Program	1	International University of Japan	Master's Degree
45	Erasmus Mundus partner Scholarship	1	University of Warsaw, Poland	Ph. D. Management
46	10th Meeting of SEACEN Directors of Payment and Settlement Systems and SEACEN Conference of DOPSS of Asia-Pacific Central Banks	1	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
47	Trainers Training Programme on Agricultural Financing and Rural Development	4	CICTAB	Dhaka, Bangladesh
48	As a Member of Government Delegation for FATF Plenary and Working Group Meetings at OECD Headquarters	1	Financial Action Task Force (FATF)	Paris, France
49	Course on "Linkages of Macroeconomic Accounts Statistics"	1	IMF-STI	Singapore
50	33rd Meeting of SEACEN Directors of Research and Training (DORT): "Central Bank Policy Challenges and Capacity Building"	2	The SEACEN Centre	Cebu, Philippines
51	24th Annual Meeting of Credit Supplementation Institution Confederation	1	नि. तथा क. सु.नि. प्रा. लि.	Gowa, India
52	Programme on "Development of Managerial Skills for Agricultural Cooperatives and Rural Financing Institutions"	5	CICTAB	Gurgaon, Haryana, India
53	Course on "Supporting Access to Financial Services for SMEs and Microenterprises"	5	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
54	IMF-ITP Course on "Financial Market Analysis"	2	Joint India-IMF Training Program in Pune	Pune, India
55	Course on "Risk Management of Central Bank Reserves"	2	De Nederlandsche Bank	Amsterdam, Netherland
56	Witness the Waste Destruction of NRs.5 New Banknotes	2	De La Rue, Sri-Lanka	Colombo, Sri-Lanka
57	SEACEN Deutsche Bundesbank Course on "Bank Stress Testing"	4	The SEACEN Centre	Taipei, Taiwan
58	Regional Seminar on "Risk Management for Securities Regulators"	5	ADB	Colombo, Sri-Lanka
59	Seminar on "Selected Issues in the Evolving Financial Regulatory Framework"	1	IMF-STI	Singapore
60	ADB-PRC Knowledge Sharing Platform 211: Agriculture and Rural Development	1	ADB अर्थ मन्त्रालय मार्फत प्राप्त	Beijing, China
61	FSI-EMEAP Regional Seminar on "Liquidity Risk"	2	FSI-BSI	Cebu, Philippines
62	5th SEACEN Advanced Leadership Course on "Central Banking Leadership: Leading Transformation in Times of Uncertainty"	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
63	Witness the Waste Destruction of NRs.5 New Banknotes	2	De La Rue, Kenya	Kenya
64	Financial Markets Training for Central Banks	2	The Royal Bank of Scotland plc	Singapore

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
65	Programme on "Management of Rural Financing Institutions and Cooperatives for Rural Development"	4	CICTAB	Hyderabad, India
66	Subregional Workshop on Control of Physical Cross Border Movement of Cash and Bearer Negotiable Instrument	1	CTED, UN अर्थ मन्त्रालय मार्फत् प्राप्त	Kuala Lumpur, Malaysia
67	International Conference of Central Bankers on "Financial Sector Regulation for Growth, Equity and Stability in the Post Crisis World	1	Reserve Bank of India	Mumbai, India
68	Invited by APG as Assessor for the Mutual Evaluation of NIUE Countries	1	Asia Pacific on Money Laundering (APG)	New Zealand
69	Regional Seminar on "Consolidated Supervision"	3	Asia Pacific on Money Laundering (APG)	Bali, Indonesia
70	IDEAs-CBS International Workshop on "New Directions in Financial Regulation"	4	Central Bank of Sri Lanka	Colombo, Sri-Lanka
71	SEACEN-IMF Course on "External Sector Issues"	2	The SEACEN Centre	Colombo, Sri-Lanka
72	10th Meeting of the SAARC Payments Council	2	Central Bank of Sri Lanka	Colombo, Sri-Lanka
73	Programme on "Cyber Security in Banks"	1	National Institute of Bank Management	Pune, India
74	Seminar on "Payment and Securities Settlement System"	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
75	4th Gold as a Reserve Asset Educational Seminar	1	Central Banking Publication	Manila, Philippines
76	Programme on "Cyber Security in Banks"	1	National Institute of Bank Management	Pune, India
77	FSA Annual International Seminar on "Regulatory Reform in the UK and Globally"	1	Financial Services Authority	London, UK
78	IMF STI-Bank Negara Seminar on "Mortgage Markets, Securitization and Structured Finance	1	IMF-STI	Kuala Lumpur, Malaysia
79	Programme on " Accounting Processes and Systems Programme"	4	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
80	8th Forum on "Asian Insolvency Reform"	3	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
81	Thompson Reuters Software Basic Operation Training	4	Thomson Reuters India Pvt. Ltd., Mumbai	Mumbai, India
82	Joint FATF/APG Typologies Workshop; APG/EGMONT Workshop and APG/ESAAMLG Workshop	1	FIU Korea and FATF/APG	Busan, Korea
83	Seminar on "Market Supervision"	1	ADB	Nadi, Fiji
84	FSI Seminar on " International Accounting Standards for Banks"	1	FSI / BIS	Basel, Switzerland
85	Regional Forum on "Governance and Oversight of Investment Management" / Study Visit to "Bank of Korea"	2	The World Bank	Seoul, Korea
86	Seminar on Safeguards Assessments of Central Banks	1	IMF-STI	Singapore
87	SEANZA-FSI Regional Seminar on "Risk Management and Risk-Focused Supervision"	1	SEANZA-FSI	Colombo, Sri-Lanka
88	Joint FATF/APG Typologies Workshop; APG/EGMONT Workshop and APG/ESAAMLG Workshop विषयक कार्यक्रममा Resource Person को रुपमा	1	FIU Korea and FATF/APG	Busan, Korea
89	Expert Group Meeting on Macroeconomic Outlook and Challenges in the ESCAP Region/Presentation on "ESCAP Committee on Macroeconomic Policy, Poverty Reduction and Inclusive Development	1	UN ESCAP	Bangkok, Thailand
90	National Economic Development Strategy for Mid-level Officials (Nepal)	1	KOICA/Govt. of Korea (अर्थ मन्त्रालय मार्फत प्राप्त)	Seoul, Korea
91	Thompson Reuters Software Basic Operation Training / Consultation with RBI Authorities on Treasury Bills on Management	3	Thomson Reuters India Pvt. Ltd., Mumbai	Mumbai, India
92	World Research Summit for Tourism and Hospitality मा "Economic Impact of Tourism in Nepal"	1	ELSEVIER LIMITED TYF Hong Kong Polytechnic University, School of Hotel and Tourism Management	Hong Kong, China
93	11th SEACEN-Toronto Centre Leadership Seminar for Bank Supervisors	2	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
94	Regional Seminar on "Asset and Liability Management"	2	The Asian Development Bank	Hong Kong, China
95	14th MAS Banking Supervisors Training Programme	2	Monetary Authority of Singapore	Singapore
96	2nd SEACEN Research Workshop on "Framework for Macro-Prudential Policies for Emerging Economies in a Globalised Environment" Extended-Stay Research Program (ESRP)	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
97	South Asia Regional Workshop on "Macrofinance Credit Reporting"	2	Nepal Economic, Agriculture & Trade (NEAT) Activity	New Delhi, India
98	Mphil, Management	1	Tribhuvan University Kathmandu	Kathmandu

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
99	Regional Workshop on "Beyond Inflation Targets: Policy Options and Instruments for Managing Equitable Growth and Human Development"	**1**	United Nations, New York	Dhaka, Bangladesh
100	Programme on "Application of Information Technology for Development of Agricultural Cooperatives and Rural Financing Institutitons"	**4**	CICTAB	Pune, India
101	SAARCFINANCE Seminar on "Financial Inclusion: The Role of Central Banks in SAARC Region"	**2**	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
102	IMF-ITP Course on "Macroeconomic Management and Financial Sector Issues (MMF)"	**1**	Joint India-IMF Training Program in Pune	Pune, India
103	Program on "Financial Programming and Policies (FPP)"	**1**	IMF-STI	Singapore
104	Invitation to United Overseas Bank for Extensive Training in Banknotes Operations and Dealing	**3**	United Overseas Bank, Singapore	Singapore
105	SAARCFINANCE Staff Exchange Program to State Bank of Pakistan	**12**	State Bank of Pakistan	Karachi, Pakistan
106	10th SEACEN Executive Committee (EXCO) Meeting and Seminar	**2**	Central Bank of Sri-Lanka	Colombo, Sri-Lanka
107	Invitation to Attend Asia-Pacific RRG Co-Chair's Face-to-Face Meeting with Nepalese Authorities on AML/CFT Issues"	**2**	Financial Action Task Forec / APG	Sidney, Australia
108	CAFRAL-Toronto Centre Joint Programme on Crisis Preparedness	**1**	Centre for Advance Financial Research and Learning / RBI	Hyderabad, India
109	54th SEACEN-Federal Reserve System Course on "Consolidated Supervision"	**4**	The SEACEN Centre	Bangkok, Thailand
110	MTech in It (Master of Technology in Information Technology) Master's Degree	**1**	Kathmandu University	Dhulikhel
111	Mphil, Management	**1**	Tribhuvan University	Kathmandu
112	Training Course on Enhancing Managerial Skills for Banking Professionals	**2**	ELD Training, UK	Bangkok, Thailand
113	Project Team Member (PTM) for 2nd SEACEN Research Project on "Strengthening Financial Stability Indicators in the Midst of Rapid Financial Innovation: Updates and Assessments"	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
114	International Central Banking Course 2012: " Workshop on Foreign Reserve Management"	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
115	FSI Seminar on "Liquidity Risk"	**1**	Financial Stability Institute (FSI), Bank for International Settlements (BIS)	Basel, Switzerland
116	Egmont Working Group (WG) and Egmont Committee (EC) Meetings	**2**	Egmont Group Secretariat	Manila, Phipillines
117	National Economic Development Strategy for Nepal	**1**	Korea International Cooperation Agency (KOICA) (अर्थ मन्त्रालय मार्फत प्राप्त)	South Korea
118	Invitation to the Reserve Bank of India's "Second International Research Conference"	**1**	Reserve Bank of India	Mumbai, India
119	Seminar on "Information Technology Strategy and Management"	**1**	International Banking and Finance Institute (IBFI), Banque de France	Paris, France
120	Regional Seminar on "Investigation and Enforcement"	**2**	Asian Development Bank	Mumbai, India
121	47th SEACEN Governors' Conference, High Level Seminar and 31st Meeting of the SEACEN Board of Governors	**2**	Bank of Korea	Seoul, Korea
122	Government Delegation For FATF Plenary Meeting	**1**	Financial Action Task Force (FATF)	Paris, France
123	Trainers Training Programme	**4**	CICTAB	Colombo, Sri-Lanka
124	Programme on "Skill Development of Trainers in the area of Promotion and Financing of Self-help Groups and Joint Liability Groups for Financial Inclusion of Rural Poor - Focused on Trainers Training"	**4**	CICTAB	Lucknow, India
125	Financial Programming and Policies (FPP)	**1**	IMF	Washington D.C., USA
126	Fed Bank-RBI Seminar on "Bank Analysis and Examination School"	**1**	Reserve Bank of India	Mumbai, India
127	ACU को इरानमा हुने आगामी 41st Annual Meeting को स्थान परिवर्तन गर्ने सम्बन्धमा वर्तमान अध्यक्ष मुलुकक भारतको केन्द्रीय बैंक Reserve Bank of India संग आकस्मिक छलफल	**1**	Reserve Bank of India	New Delhi, India
128	APEC FRIT Regional Seminar on "Financial Analysis, Forensic Accounting and Auditing"	**1**	ADB	Auckland, New Zealand
129	Seminar on "Banking Supervision under the Framework of Basel II and Basel III - Basic"	**1**	Deutsche Bundeshbank	Frankfurt, Germany
130	Workshop on AML/CFT: Establishing a Sound and Effective AML/CFT Risk-Based Supervisory Framework	**4**	IMF-STI	Singapore

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
131	15th SAARCFINANCE Coordinators' Meeting	1	Maldives Monetary Authority (MMA)	Male, Maldives
132	23rd SEACEN-FSI Regional Seminar on "Basel II/III: Pillar 2 - Supervisory Review Process"	4	The SEACEN Centre	Manila, Philippines
133	Trade Policy Review of Nepal	1	विश्व व्यापार संगठन **(WTO)** वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय मार्फत प्राप्त	Geneva, Switzerland
134	IMF-ITP Course on "Financial Soundness Indicators (FSI)"	2	Joint India-IMF Training Program in Pune	Pune, India
135	Impact of Remittances on Income, Saving and Education in Nepal	1	भारत स्थित काशी हिन्दू विश्वविद्यालय	बनारस, भारत
136	5th SEACEN-CCBS/BOE Advanced Course on "Macroeconomic and Monetary Policy Management"	4	The SEACEN Centre	Siem Reap, Cambodia
137	5th SEACEN-CCBS/BOE Advanced Course on "Macroeconomic and Monetary Policy Management"	1	The SEACEN Centre	Siem Reap, Cambodia
138	BIS Advanced Reserve Management Workshop	1	Bank for International Settlements	Jeju Island, South Korea
139	Fourth Sub-Group Meeting on Combating the Financing of Terrorism	2	Anti-Money Laundering Office, Thailand	Bangkok, Thailand
140	Opening Workshop on "Regional Government Finance Statistics Technical Assistance Project"	2	IMF	Bangkok, Thailand
141	Invitation of Observation Visit to CIMB Bank	1	CIMB Bank, Singapore	Singapore
142	FSI-EMEAP 8th High Level Meeting on "Current Initiatives to Promote Financial Stability and Enhance Supervision" विषयक कार्यक्रम (पहिलो) र Study on "Real-estate Low Cost Housing" विषयक कार्यक्रम दोस्रो	2	FSI-BIS	Bangkok, Thailand
143	Mobile Phone Banking Study Tour to Pakistan	2	Nepal Economic, Agriculture & Trade (NEAT) (Funded by USAID)	Pakistan
144	International Program on "Central Banking"	2	RBI Staff College, Reserve Bank of India	Chennai, India
145	Local Staff Training of IMF	1	IMF-STI	Singapore
146	Seminar on "Central Bank Accounting and Budget"	1	International Banking and Finance Institute (IBFI)	Paris, France
147	Reshaping the Future of Finance- The First Child and Youth Finance International Summit and Award Ceremony	1	Child & Youth Finance International	Amsterdam, Netherlands
148	SEACEN Course on "Assessing Liquidity Risk of a Bank"	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
149	33rd Intermediate Central Banking Course	1	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
150	RBI International Seminar on "Operationalising Tools for Macro-Financial Surveillance: Country Experiences"	3	RBI	Mumbai, India
151	Financial Market Analysis (FMA)	1	IMF-STI	Singapore
152	IMF-ITP Course on "Balance of Payments Statistics (BPS)"	2	Joint India-IMF Training Program in Pune	Pune, India
153	Course on "International Central Banking Courses 2012 on Internal Auditing"	1	Deutsche Bundeshbank	Frankfurt, Germany
154	Regional Seminar on "Liquidity Risk Management"	4	The Asian Development Bank and The China Banking Regulatory Commission	Shanghai, China
155	Standing Technical Committee Meeting of ACU	1	Reserve Bank of India	Mumbai, India
156	11th Meeting of the SAARC Payments Council (SPC)	1	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
157	6th SEACEN Intermediate Leadership Course: Leadership in Times of Uncertainty	4	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
158	Consultation with RBI Authorities to Arrange for Remittance of I. C. Notes to Nepal	2	RBI	Calcutta, India
159	Study Visit to Bank of Korea on "Policy Exchange Program of Human Resource Management"	6	The Bank of Korea	Seoul, Korea
160	Programme on "Public Sector Debt Statistics Workshop (PDS)"	1	IMF-STI	Singapore
161	Professional Development Course on "Central Banking Issues"	35	AIT	Bangkok, Thailand
162	Workshop on "Review of FATF Standards"	1	Asia Pacific Group on Money Laundering (APG)	Kuala Lumpur, Malaysia
163	Course on "Macroeconomic Diagnostics"	1	IMF	Wshington D.C., USA
164	Course on Regional Economic and Financial Monitoring	1	Asian Development Bank (ADB) अर्थ मन्त्रालय मार्फत प्राप्त	Seoul, Korea

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
165	Annual Meeting of the Steering Committee of AML/CFT Topical Trust Fund (TFF)	2	IMF	Doha, Qatar
166	Specialized Training Course on "Financial Institution Supervision"	1	Federal Reserve Bank of New York	New York
167	Balance of Payment Statistics (BPS)	1	IMF	Washington D.C., USA
168	Financial Programming and Policies (FPP)	1	IMF-STI	Singapore
169	FSI-SEANZA Regional Seminar on "Basel III and Liquidity Risk"	4	FSI-SEANZA	Manila, Philippines
170	Face to Face Meeting of Asia Pacific Regional Review Group (RRG) of Financial Action Task Force (FATF) with Nepalese Authorities"	2	APG/RGG/FATF	New Delhi, India
171	International Seminar on "Financial Stability"	2	De Nederlandsche Bank N. V.	Amsterdam, Netherland
172	7th SEACEN-CeMCoA/BOJ Intermediate Course on "Payment and Settlement Systems for Emerging Economies"	4	The SEACEN Centre	Brunei
173	Capacity Building Programme in Organisational Resource Management on "Making The Most of Our Talent"	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
174	Macroeconomic Management for Senior Officials (MMSO)	1	IMF-STI	Singapore
175	Regional Seminar on "Risk-Focused Supervision: Financial Supervisory Service Scholarship"	1	ADB	Seoul, Korea
176	BIS Banking Seminar 2012 on Asset Management	1	Bank for International Settlements	Lucerne and Basel Switzerland
177	CEF Central Banking Workshop on "Budgeting, Planning and Controlling for Central Banks" विषयक कार्यक्रम (पहिलो) मा भाग लिन **Slovania** र बैंक अफ थाइल्याण्डको नोट तथा टक्सार सम्बन्धी कार्यको अवलोकन कार्यक्रम (दोस्रो) मा भाग लिन बैंकक, थाईल्याण्ड गई आउने ।	2	Center of Excellence in Finance (CEF)	Slovenia, Bangkok, Thailand
178	Vietnam Study Tour: Learning of PPD Best Practices	2	International Finance Corporation	Vietnam
179	First SEACEN Research Workshop on "Basel III Implementation: Challenges and Opportunities"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
180	APRACA Regional Forum, 61st Executive Committee Meeting and 18th General Assembly	2	APRACA	Siem Reap, Combodia
181	2012 Global Central Bank and Sovereign Wealth Fund Conference	1	Bank of America / Merrill Lynch	San Francisco, USA
182	3rd ECB Conference on Accounting, Financial Reporting and Corporate Governance for Central Banks	1	European Central Bank	Frankfurt, Germany
183	Workshop on Revised Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) Standard	1	Joint India-IMF (ITP)	Pune, India
184	Course on "Measuring Reserve Assets"	2	IMF-STI	Singapore
185	First SEACEN Research Workshop on "Role of Payment and Settlement System in Monetary Policy and Financial Stability"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
186	Witness the Waste Destruction process of NRs.500 New Banknote.	2	The Perum Peruri, Government Security Printing and Minting Corporation	Jakarta, Indonesia
187	Seminar on "Current Developments in the Management and Supervision of Operational Risk"	1	Financial Stability Institute/Bank for International Settlements	Basel, Switzerland
188	Witness the Waste Destruction Process of NRs. 10 New Banknote	2	Security Printing and Minting Corporation of India, Nasik	Mumbai, Nasik, India
189	Observation Visit to RBI Mumbai and Central Bank of Sri-Lanka on Interest Rate Corridor Mechanism	3	RBI/Central Bank of Sri-Lanka	Mumbai, India, Sri-Lanka
190	SEACEN Course on "Crisis Preparedness in Interconnected Markets"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
191	Course on "Financial Stability"	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
192	Programme on "Monetary and Exchange Rate Policy"	1	IMF-STI	Singapore
193	Course on "Developing an Effective Financial System that Best Serves the Economic Program"	4	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
194	SAARCFINANCE Seminar on" Monetary Policy Framework in The SAARC Region"	2	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
195	BOK-IMF 2012 Conference on "Monetary and Macroprudential Policies in the Aftermath of the Crisis"	1	Bank of Korea	Seoul, Korea
196	Toronto Centre International Program for Banking Supervisors: "Financial Stability through Early Intervention and Crisis Preparedness"	1	Toronto Leadership Centre	Toronto, Canada

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
197	APEC FRTI Seminar on Forensic Accounting	**4**	ADB	Bali, Indonesia
198	Financial Macroeconomic Simulation Modeling Using E-Views	**1**	The Bank of Korea	Seoul, Korea
199	DNB International Seminar 2012 on "Accounting, Planning and Control, Risk and Process Management in a Central Bank"	**2**	De Nederlandsche Bank N.V.	Amsterdam, Netherlands
200	The Annual General Meeting of BIS	**1**	Bank for International Settlements (BIS)	Basel, Switzerland
201	6th SEACEN Advanced Leadership Course on "Central banking Leadership: Leading Transformation in Times of Uncertainty"	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
202	SEACEN-Toronto Centre - CGAP Course on Supervision of Deposit Taking Microfinance Institutions	**4**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
203	Seminar on Fight Against Money Laundering and Terrorist Financing	**1**	US Embassy in Bangladesh and Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
204	15th MAS Banking Supervisors Training Programme	**2**	MAS	Singapore
205	FSI-EMEAP Regional Seminar on Basel III Application	**1**	FSI-BIS	Bali, Indonesia
206	Regional Seminar on "Financial Reporting and Disclosure"	**4**	ADB	Manila, Philippines
297	Course on "Central Bank Governance"	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
208	11th Central Banking Study Program: Monetary Policy and Statistics	**1**	Bank of Korea	Seoul, Korea
209	Korea Financial Investment Association Seminar on Korean Capital Market	**1**	Korea Financial Investment Association (नेपाल धितेपत्र बोर्ड मार्फत प्राप्त)	Seoul, Korea
210	Seminar on "Designing and Implementing Counter cyclical Tools"	**1**	FSI-BIS	Basel, Switzerland
211	SEACEN Conference and 11th Meeting of Directors of Payment and Settlement Systems of Asia-Pacific Central Banks	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
212	Program on "Facilitating Different Payment Other Than L/c for Trade Between Nepal and Tibet China"	**1**	Government of Nepal Ministry of Commerce and Supply	Lhasa, Tibet
213	12th Fundamental Central Banking Course	**1**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
214	20th Egmont Group Plenary Meeting	**2**	Egmont Group	Saint Petersburg, Russia
215	Regional Seminar on "Bank Analysis and Supervision School"	**3**	ADB	Manila, Philippines
216	Programme on "Business Conduct and Consumer Protection"	**4**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
217	International Banking Seminar on "Trade Finance and Treasury Products"	**2**	Mashreq Bank - Nepal Rep. Office	Bangkok, Thailand
218	APG's 15th Annual Meeting and Technical Assistance Forum	**4**	Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG)	Brisbane, Australia
219	Programme on "Management of Rural Financing Institutions and Cooperatives for Rural Development"	**3**	Hyderabad, India	CICTAB
220	Programme on "Managing Payment and Settlement Systems"	**4**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
221	2012 Boulder Microfinance Training Program	**2**	Boulder Institute of Microfinance	Turin, Italy
	Total	**495**		

तालिका ३८

काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुबाट आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा भएको तोडा चलान एवम् विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोबारको विवरण

क्र. सं.	कार्यालय	तोडा चलान एवं दाखिला									विदेशी मुद्रा खरिद बिक्री					
		(रु. करोडमा)					भा.रु. (ने. रु. करोडमा)				अन्य विदेशी मुद्रा (ने. रु. करोडमा)			भा. रु. (ने. रु. करोडमा)		
		तोडा चलान			तोडा दाखिला*		तोडा चलान		तोडा दाखिला							
		नोटकोष संख्या+	पटक	रकम रु	पटक	रकम	पटक	रकम	पटक	रकम	खरिद	बिक्री#	मौज्दात@	खरिद	बिक्री#	मौज्दात@
१.	विराटनगर	१०	१०३	१८८८.२७	१०	२३.९७	७	५.६०	०	०.००	२४.००	०.००	५.००	०.००	२२.००	२१.००
२.	जनकपुर	५	७९	१३७७.००	९	७.७६					९.४९	८३.९४	१.०९	२४.०८	२३.५३	९.८९
३.	वीरगञ्ज	४	६२	७००.००	२	५०.७०			२	१६.००	१७.६०	०.००	०.१०	०.००	२८.४०	१२.२०
४.	पोखरा	८	९२	११७१.००	१५	४७७.६३	०	०.००	२	०.८८	१५१.६५	१५२.५४	१.४५	३.८१	३.६०	३.२३
५.	सिद्धार्थनगर	५	६७	१०६२.१७	१४	२८.१३	०	०.००	१	०.०८	८९.२०	०.००	१.३३	०.००	७.३७	७.८०
६.	नेपालगञ्ज	१८	१३२	१४८३.४४	१२	१५४.३९	१	०.४०	२	२४.००	०.६५		१.२९	०.६५	७.५०	९.७७
७.	धनगढी	६	४८	५०८.००	१०	०.८९			९	१३.७३	३.४५	०.००	०.३५	१३.७३	९.५६	६.७७
	कुल	**५६**	**५८३**	**८१८९.८८**	**७२**	**७४३.४७**	**८**	**६.००**	**१६**	**५४.६९**	**२९६.०४**	**२३६.४८**	**१०.६१**	**४२.२७**	**१०१.९६**	**७०.६६**

\+ कार्यालय अन्तर्गतको नाटकोष संख्या

* नोटकोष रहेका बैंक शाखाहरुबाट उक्त कोषबाटै दाखिला हुन आएको रकम मात्र

\# कार्यालयबाट ग्राहकहरुलाई बिक्री गरेको रकम मात्र

@ अन्य कार्यालयहरुमा रकमान्तर गरी २०६९ असार मसान्तको बाँकी मौज्दात

अनुसूची २.१

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरु

परिपत्र नं	विषय
१	▪ २०६८ असार मसान्तसम्म प्राप्त हुनुपर्ने ब्याज २०६८ साउन मसान्तसम्म प्राप्त भएमा समेत Deferred cash basis मा सो रकमलाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्राप्त भए सरह मानी ब्याज आम्दानी जनाउन सकिने । ▪ २०६८ असार मसान्तसम्म प्राप्त हुनुपर्ने साँवा रकम २०६८ साउन मसान्तसम्म प्राप्त भएमा समेत सो रकमलाई २०६८ असार मसान्तमा प्राप्त भए सरह मान्न सकिने ।

२	आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका निम्न लिखित व्यवस्थाका सम्बन्धमा नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ ।
	▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले ५.५ प्रतिशत अनिवार्य मौज्दात राख्नु पर्ने व्यवस्थाको सट्टा २०६८ साउन १ गतेदेखि लागू हुने गरी ५.० प्रतिशत कायम गरिएको ।
	▪ वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका मनाङ्ग, हुम्ला, डोल्पा, कालिकोट, मुगु, जाजरकोट, बझाङ्ग, बाजुरा र दार्चुला गरी ९ जिल्लामा "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय कारोबार संचालन गरेमा प्रति शाखा रु. १५ लाख शुन्य ब्याजदरमा कर्जा सुविधा उपलब्ध गराइने । यस्तो कर्जा सुविधा "कर्जा प्रवाह सम्बन्धी प्रकृयागत व्यवस्था, २०६७" मा उल्लिखित प्रक्रिया बमोजिम प्रदान गरिने ।
	▪ इजाजतपत्र-प्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जाको सीमामा ०.५ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी आफ्नो कुल बाँकी कर्जा सापट (विल्स खरिद तथा डिस्काउण्ट समेत) को न्यूनतम क्रमशः ३.५ प्रतिशत, ३.० प्रतिशत र २.५ प्रतिशत विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।
	▪ देहाय बमोजिमका कर्जालाई विपन्न वर्गमा गणना गरिएको:
	  ▪ *साना किसान वर्गले अन्नबाली संरक्षण गर्ने प्रयोजनार्थ सामूहिक स्वामित्वमा कोल्डस्टोरेज स्थापना गर्न चाहेमा सोको लागि प्रवाह हुने प्रति परिवार रु. १ लाख ५० हजारसम्मको कर्जा ।*
	  ▪ *ग्रामीण क्षेत्रमा संचालित सामुदायिक अस्पताललाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रत्यक्ष रुपमा प्रवाह हुने रु. १ करोडसम्मको कर्जा ।*
	▪ हाल प्राकृतिक व्यक्ति निक्षेपकर्ताको नाममा "ख", "ग" र "घ" वर्गका वित्तीय संस्थामा बचत तथा मुद्दती खातामा रहेको रु. २ लाखसम्मको निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्था भइरहेकोमा अव उप्रान्त "क" वर्गका बैंकले समेत प्राकृतिक व्यक्ति निक्षेपकर्ताका नाममा आफ्नो संस्थामा बचत तथा मुद्दती खातामा रहेको रु. २ लाखसम्मको निक्षेप "निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम" सँग सुरक्षण गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
	▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो संस्थाको संचालकले आफू वा आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफ्नो वा आफ्नो परिवारको स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेको फर्म-कम्पनीको नाममा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट लिएको कर्जा सम्बन्धी छुट्टै स्वःघोषणा विवरण समेत वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नु पर्ने ।
	▪ उत्पादनशील र खासगरी कृषि, उर्जा, पर्यटन, घरेलु तथा साना उद्योगतर्फ पर्याप्त लगानी सुनिश्चित गर्न हाल तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा कायम Industry Average को १० प्रतिशत भन्दा कम वा बढी लगानी गर्ने बैंकहरुले तीन वर्षभित्र औसत कर्जा लगानी Industry Average को २० प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्ने व्यवस्था अनुसार तयार गरिएको वार्षिक कार्ययोजनालाई अनुगमन गर्न सकिने गरी हरेक वर्ष अर्धवार्षिक लक्ष्य निर्धारण गर्नु पर्ने ।

३	▪ विदेशी लगानीकर्ताले नेपालभित्र लगानी गरी आर्जन गरेका लाभांश रकम सम्बन्धित देशको सरकारी निकाय वा केन्द्रीय बैंकको सहमतीमा बैंक तथा वित्तीय संस्थामा मुद्दती खाता खोली जम्मा गर्न सक्ने र सो निक्षेप तथा निक्षेपबाट आर्जित ब्याजको रिप्याट्रीयसन तोकिएको शर्तमा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट स्वीकृति लिएर मात्र गर्न पाउने व्यवस्था कायम गरिएको । ▪ कुनै निक्षेपकर्ताले स्वःघोषणा गर्दा त्यस्तो रकम आतंकवाद, लागु पदार्थको कारोबार, मानव बेचविखन र संगठित अपराध लगायतका अवैध स्रोतबाट आर्जन भएको होइन भनी स्वःघोषणा गरेमा समेत मान्य हुने । ▪ तरलता व्यवस्थापन सम्बन्धी पुनरकर्जा वा अन्तिम ऋणदाता सम्बन्धी सुविधा उपयोग गर्ने इजाजतपत्र-प्राप्त संस्थाको हकमा सो कर्जा/सुविधा प्राप्त गरेको मितिदेखि विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह नगरेको कारणले सो कर्जाको सीमा नपुगी लाग्ने हर्जानामा उल्लिखित तरलता व्यवस्थापन सम्बन्धी पुनरकर्जा वा अन्तिम ऋणदाता सुविधा कायम रहेसम्म छुट प्रदान गरिएको ।
४	▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा प्रवाह भएका परियोजनाहरुको ब्याजमा वृद्धि, अन्य लागतमा वृद्धि वा उत्पादन क्षमतामा वृद्धि भई शुरुमा तोकिएको कर्जा भुक्तान गर्ने अवधि (Repayment Schedule) मा कर्जा चुक्ता गर्न सक्ने स्थिति नरहेका ऋणीहरुमध्ये राष्ट्रिय प्राथमिकतामा रहेका हाईड्रोपावर, केवलकार वा यस्तै अन्य पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी परियोजनाहरुलाई देहायका दुवै अवस्था पूरा गरेको अवस्थामा १ प्रतिशत मात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सक्ने गरी पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना गर्न सकिने । यसरी पुनरतालिकीकरण/ पुनरसंरचना गरिएका कर्जाहरुलाई असल कर्जाको रुपमा वर्गीकरण गर्न सकिने ।

	(क) ब्याज रकम भुक्तान गरेको, र *(ख) परियोजना निष्कृय नभई नियमित नगद प्रवाह गरिरहेको वा परियोजना सन्तोषजनक रहेको ।* ▪ यस बैंकबाट तरलता व्यवस्थापनको लागि पुनरकर्जा वा अन्तिम ऋणदाता सुविधा प्रयोग गरेका यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको हकमा त्यस्तो सुविधा प्रयोग गर्दाको हप्तासम्म अनिवार्य मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा बैंक दरको दोब्बरसम्म मात्र जरिवाना लगाइने । ▪ इजाजतपत्रप्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त अन्य कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी कारोबार गर्ने संस्थामा ब्याज प्राप्त हुने गरी कुनै पनि प्रकारको स्वदेशी निक्षेप खाता खोल्न नपाइने । *तर, यो व्यवस्थाले देहाय बमोजिमका रकमहरु ब्याज आर्जन हुने गरी राख्न रोक लगाएको मानिने छैन ।* ▪ *कर्मचारी अवकाश कोष वापतको रकम,* ▪ *शुरु सार्वजनिक निष्कासन, पुनः सार्वजनिक निष्कासन र हकप्रद शेयर निष्कासनबाट संकलन भएको रकम जम्मा गरी ब्याज आर्जन हुने अस्थायी प्रकृतिका निक्षेप खाता,* ▪ *विदेशी मुद्राको खाता* ▪ वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने इजाजतपत्र-प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरुले २०६८ साउनदेखि लागू हुने गरी संलग्न अनुसूची १ बमोजिमको मासिक प्रगति विवरण समेत बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागमा महिना समाप्त भएको मितिले १५ दिनभित्र आइपुग्ने गरी पठाउनु पर्ने ।
५	▪ यस बैंकबाट जारी एकीकृत निर्देशन, २०६८ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १० को बुँदा नं. ७ मा उल्लिखित संस्थापक शेयरधनीको शेयर स्वामित्व २०६८ असार मसान्तमा तोकिएको सीमाभित्र ल्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा उक्त समयसीमालाई २०६९ असार मसान्तसम्म कायम गरिएको । ▪ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा अन्तरबैंक लगानी भाखा/म्याद नाघी नियमित नभएको अवस्थामा एकपटकको लागि लगानी व्यवस्थालाई २०६९ असार मसान्तसम्म सत्प्रतिशत गर्ने गरी डिफर्ड गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको । ▪ जोखिम भारित सम्पत्तिको गणना गर्दा पुनः डिष्काउण्ट गरिएका बिलहरु र चुक्ता वा भुक्तान हुन बाँकी शेयर लगानीलाई १०० भाराङ्क दिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।
६	▪ इजाजतपत्र-प्राप्त "ख", "ग" र "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको तलव सुविधा निर्धारण सम्बन्धी मार्गदर्शन जारी गरिएको ।
७	नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट तत्काल राहत कार्यक्रम, २०६८ घोषणा भएको सन्दर्भमा उक्त कार्यक्रम अन्तर्गत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले तत्काल कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक सो कार्यक्रममा उल्लिखित देहायका विषयको सम्बन्धमा निर्देशन जारी गरिएको छ । ▪ उपरोक्त कार्यक्रममा उल्लेख भए बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट जनसाधारणलाई प्रदान गरिने बैंकिङ सेवालाई सरल, सहज र सुविधाजनक तुल्याउन सेवा शुल्कहरुलाई व्यवस्थित गर्न यस बैंकबाट मिति २०६७/०९/०९ मा जारी गरिएको "बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले प्रदान गर्ने सेवा तथा सेवा शुल्क सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६७" लाई प्रभावकारी रुपले कार्यान्वयनमा ल्याउने । ▪ साना व्यवसायीमा कर्जा प्रवाह बढाउने र लघुवित्त संस्थाहरुबाट हुने कारोबारको पहुँच विपन्न वर्ग र पिछडिएको क्षेत्रमा पुऱ्याउन लघुवित्त कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गरी सो वर्गमा जाने कर्जामा सहुलियत ब्याजदरको व्यवस्था गर्ने । ▪ इजाजतपत्रप्राप्त "क", "ख", "ग" र "घ" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थामा हाल प्राकृतिक व्यक्ति निक्षेपकर्ताको नाममा बचत तथा मुद्दती खातामा रहेको रु. २ लाखसम्मको निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्था भइरहेकोमा सो रकमलाई वृद्धि गरी क्रमशः रु ५ लाखसम्मको निक्षेप "निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम" सँग सुरक्षण गराउने आवश्यक व्यवस्था मिलाउने । ▪ यस बैंकबाट जारी इ.प्रा. निर्देशन नं १७ (विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था) बमोजिम दलित, मुक्त कमैया, वादी, हलिया, द्वन्द्व पिडित, एकल महिला, अपाङ्ग तथा जेष्ठ नागरिकहरुलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाह हुने विपन्न वर्ग कर्जामा लिने ब्याज दरमा एक प्रतिशत बिन्दुले सहुलियत दिने व्यवस्था गर्नु पर्ने । ▪ देहायको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिएको । *रिक्सा संचालन हुने तराईका सम्पूर्ण जिल्लाहरुमा रिक्सा चालकहरुलाई आफ्नै स्वामित्वमा रिक्सा खरिद गरी आफै संचालन गर्ने प्रयोजनका लागि उक्त रिक्साकै धितोमा प्रवाह भएको कर्जा ।*
८	▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाका व्यवसायिक संचालक वा निजको परिवारले सम्बन्धित संस्थाको संस्थापक शेयर धारण गर्न नहुने । तर यस पूर्व यस्तो शेयर लिइसकेको भएमा यो परिपत्र जारी भएको मितिले बढीमा एक वर्षभित्र नियमित गरिसक्नु पर्ने । ▪ विभिन्न पत्र-पत्रिकाहरुमा कम शुल्कमा बैंक ब्यालेन्स सर्टिफिकेट उपलब्ध गराइने छ भनी विज्ञापन प्रकाशित हुने गरेको र यस्तो कार्य प्रचलित कानून बमोजिम यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु बाहेक अन्य व्यक्ति वा संस्थाले गर्न नपाउने व्यवस्था रहेको हुँदा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आफ्ना ग्राहकहरुलाई यस किसिमको विज्ञापन प्रकाशित गरी बैंक बैलेन्स सर्टिफिकेट उपलब्ध गराउने कार्य नगर्ने/नगराउने व्यवस्था गर्नु

	पर्ने । ▪ इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले Automated Teller Machine (ATM) हरुमा CCTV क्यामेरा लगायत अन्य सुरक्षा सम्बन्धी प्रवन्धहरु अनिवार्य रुपमा गर्नु गराउनु पर्ने ।
९	▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई वडा दशैं पर्वको सार्वजनिक विदाको कारणले गर्दा अनिवार्य मौज्दात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०६८ साल असोज १५ गतेदेखि २०६८ साल असोज २८ गतेसम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको ।
१०	▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट ऋण लिई नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरु उपर नेपाल सरकारद्वारा मिति २०६५/१०/२९ गते गरिएको कारवाहीमा परेका राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडसँग सम्बन्धित ऋणी (स्टार टेक्सटायल समूह) उपर गरिएको कारवाही नेपाल सरकार (मा. मन्त्रीस्तर) को मिति २०६८/५/२१ को निर्णयानुसार फुकुवा भएको ।
११	▪ संचालक समितिको सदस्य समितिको बैठकमा नियमित रुपमा उपस्थिति हुनु पर्ने । मनासिव माफिकको कारण तथा पूर्व सूचना विना लगातार ३ पटकभन्दा बढी समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा त्यस्तो संचालकको पद स्वतः रिक्त भएको मानिने । ▪ यस बैंकद्वारा जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०६८ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २१ को बुँदा नं. ३५ Electronic Cheque Clearing सम्बन्धमा भएको व्यवस्थाको खण्ड (१) मा भएको पुराना ढाँचाका चेक/ड्राफ्ट क्लियरिङ्ग सत्र Net Clearing Position प्राप्त गर्ने समय र सेटलमेन्ट हुने समय क्रमशः दिउँसो २:०० बजे र दिउँसो २:१० बजेको सट्टा क्रमशः दिउँसो ३:०० बजे र दिउँसो ३:१० बजे कायम गरिएको । ▪ साथै, सो शीर्षक अन्तर्गतको खण्ड (६) बमोजिम लागू गरिएको Nepal Electronic Cheque Clearing (ECC) Rule Book, Nepal Electronic Cheque Clearing (ECC) Operating Rule / Cheque Standard & Specification मा संशोधन ।
१३	▪ २०६८ असोज मसान्तसम्म प्राप्त हुनुपर्ने ब्याज २०६८ कात्तिक महिनाभरमा प्राप्त भएमा समेत Deferred cash basis मा सो रकमलाई २०६८ असोज मसान्तमा प्राप्त भए सरह मानी ब्याज आम्दानी जनाउन पाइने व्यवस्था गरिएको ।
१४	▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी एकीकृत निर्देशन, २०६८ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २१।०६८ को बुँदा नं. ३३ मा उल्लिखित तरलता व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनको लागि कार्यान्वयनमा ल्याइएको पुनरकर्जा सम्बन्धी व्यवस्था खारेज गरिएको हुँदा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको ।
१५	▪ दुई वा सो भन्दा कम बैंक तथा वित्तीय संस्था रहेका काठमाडौं उपत्यका बाहेकका नगरपालिका वा गाउँ विकास समिति वा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३० जिल्लामा शाखा विस्तार गरेमा "ग" वर्गको संस्थाले अतिरिक्त चुक्ता पूँजी थप गर्नु पर्ने व्यवस्थामा छुट दिइने । ▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३२ जिल्लाहरुको सट्टा तोकिएका ३० जिल्ला कायम गरिएको । ▪ इजाजतपत्र-प्राप्त "क" "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई तोकिएकोको शर्त तथा मापदण्डको अधिनमा रही जलविद्युत उत्पादन परियोजनामा भएको कर्जा लगानीमा पुनरकर्जा सुविधा (Refinancing Facility) उपलब्ध गराउन सकिने । ▪ कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २५ मेगावाटसम्मको जलविद्युत आयोजनाको लागि पुनरकर्जा उपयोग गरेको भएमा सो अवधिसम्म उपयोग गरेको रकम कर्जा र स्रोत परिचालन तथा निक्षेप अनुपात गणना प्रयोजनको लागि कर्जा सापटबाट घटाउन सक्ने ।
१६	▪ देहायको कर्जालाई विपन्न वर्गमा गणना गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । *ग्रामीण क्षेत्रमा कार्यरत सहकारी संस्थालाई कृषि सम्बन्धी पोष्ट हार्भेष्ट सेवा उपलब्ध गराउने परियोजना सन्चालनको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले प्रदान गर्ने रु. १ करोडसम्मको कर्जा तथा सापट ।* ▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंक, अनुमतिपत्र-प्राप्त सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुले कुनै व्यक्ति/समूह सदस्य/समूहलाई रु. ३० हजार भन्दा बढी कर्जा प्रदान गर्दा सम्बन्धित शाखा कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंक, सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुबाट ग्राहकको कर्जा सम्बन्धी सूचना लिनु/दिनु पर्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने । यसरी कर्जा सूचना लिँदा/दिँदा ग्राहकसँग सो वापत कुनै किसिमको शुल्क लिन नपाइने ।
१७	▪ नेपाल सरकारको ५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी स्वामित्व भएका वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित कर्मचारी संचय कोष, नागरिक लगानी कोष र राष्ट्रिय बीमा संस्थानको हकमा बढीमा १५ प्रतिशतको सीमा कायम हुने गरी एक भन्दा बढी बैंक तथा वित्तीय संस्थामा संस्थापक शेयर लगानी गर्न बाधा पुगेको नमानिने । ▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो संस्थाको संचालकले आफू वा आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफ्नो वा परिवारको स्वामित्वमा रहेको फर्म/कम्पनीको नाममा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट लिएको कर्जा

	सम्बन्धी स्व:घोषणा विवरण वार्षिक रुपमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ३५ दिनभित्र संचालक समितिमा पेश गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने । ▪ नेपाल क्लियरिङ्ग हाउसबाट मिति २०६८/९/१४ देखि इलेक्ट्रोनिक चेक क्लियरिङ्ग अन्तर्गत विदेशी मुद्राको चेक क्लियरिङ्ग हुने भएको हुँदा उक्त मितिदेखि विदेशी मुद्राको चेक क्लियरिङ्गको कारोबार सोही क्लियरिङ्ग हाउस मार्फत गर्नु/गराउनु पर्ने । नेपाल क्लियरिङ्ग हाउसको सदस्यता लिई नसकेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको हकमा हाललाई पूर्ववत व्यवस्था अनुरुप चेक क्लियरिङ्ग गरिने । ▪ आन्तरिक समिति/उपसमिति सम्बन्धी व्यवस्थामा संशोधन गरी देहायका मुख्य व्यवस्था कायम गरिएको । साथै, उक्त उपसमितिको कार्य विवरण तोकिएको । ▪ *बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो कामकारवाहीलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न संचालक संयोजक वा सदस्य हुने गरी देहायका विषयसँग सम्बन्धित समिति वा उप-समिति मात्र गठन गर्न सक्ने ।* ● *लेखापरीक्षण* ● *जोखिम व्यवस्थापन* ● *कर्मचारी व्यवस्थापन तथा सेवा सुविधा* ▪ *यसरी गठन हुने समितिमा आवश्यकता अनुसार आमन्त्रण गरिने विशेषज्ञ व्यक्ति सहित कम्तिमा ३ देखि बढीमा ५ जनासम्म सदस्य हुन सक्ने ।* ▪ *प्रमुख कार्यकारी भन्दा तल्लो तहका कर्मचारीको पदपूर्ति सम्बन्धी कार्य गर्न नायव कार्यकारी प्रमुखको संयोजकत्वमा पदपूर्ति समिति गठन गरी व्यवस्थापनलाई अख्तियार प्रत्यायोजन गर्नु पर्ने ।*
१८	▪ कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु बीच अन्तर-बैंक कारोबार अन्तरगत दिएको सापटी समयमा असुल उपर हुन नसकेको अवस्थामा त्यस्तो सापटीको साँवा तथा ब्याज असुल उपर गर्ने प्रयोजनको लागि सापटी लिने सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा खरिद गर्न इच्छुक सापटी दिने बैंक वा वित्तीय संस्थाले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई कर्जा खरीद गर्न सक्ने । ▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त "घ" वर्गका लघु वित्तीय संस्थाहरुले यो निर्देशन जारी भएको मितिदेखि शाखा कार्यालय खोल्दा, स्थानान्तरण गर्दा वा बन्द गर्दा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने ।
१९	▪ इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले घरजग्गा तथा रियल स्टेट क्षेत्रमा कुल कर्जाको २५ प्रतिशत भन्दा बढी लगानी गरेको भएमा २०६९ असार मसान्त भित्र उक्त सीमा भित्र ल्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा अवधि थप गरी २०७० असार मसान्त कायम गरिएको । ▪ रु. ८० लाखसम्मको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जाको सीमालाई वृद्धि गरी रु. १ करोड कायम गरिएको ।
२०	▪ इजाजतपत्र-प्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले इजाजतपत्र-प्राप्त अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी कारोबार गर्ने संस्थामा ब्याज प्राप्त हुने गरी कुनै पनि प्रकारको स्वदेशी निक्षेप खाता खोल्न नपाइने र यस अघि ब्याज आर्जन हुने गरी खोलिएका खाताहरु २०६८ पुस मसान्त भित्र बन्द गर्नु पर्ने व्यवस्था भएकोमा इजाजतपत्र-प्राप्त "ख" र "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको हकमा "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थामा मागेको बखत फिर्ता पाउने खाता खोली २०६९ आसार मसान्तसम्म रकम राख्न सक्ने गरी छुट प्रदान गरिएको । ▪ बैंक/वित्तीय संस्थाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी मार्गदर्शनमा संशोधन गरी कार्यकारी प्रमुखको निश्चित वार्षिक तलब तथा भत्ताहरु निजभन्दा एक तह मुनि कार्यरत कर्मचारीको तलब तथा भत्ताभन्दा कम हुन गएमा उक्त एक तह मुनि कार्यरत कर्मचारीको कुल तलब तथा भत्तामा अधिकतम ५ प्रतिशत थप गर्दा हुन आउने रकम ननाघ्ने गरी कार्यकारी प्रमुखको निश्चित वार्षिक तलब तथा भत्ता कायम गर्न यस व्यवस्थाले वाधा पुऱ्याएको मानिने छैन भन्ने व्यवस्था थप गरिएको ।
२१	▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त "क" वर्गका बैंकहरुले २०६८ माघदेखि बैंक स्वयंले दवाब परीक्षण (Stress Testing) गर्ने व्यवस्था गर्न दवाब परीक्षण मार्गदर्शन (Stress Testing Guidelines) कार्यान्वयनको लागि निर्देशन जारी गरिएको ।
२२	▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त "क" वर्गका बैंकहरुले कृषि र उर्जा क्षेत्रमा कुल कर्जा लगानीको न्यूनतम १० प्रतिशत कर्जा लगानी गर्नु पर्ने । यो निर्देशन जारी हुनु अघि उक्त क्षेत्रहरुमा १० प्रतिशत भन्दा कम कर्जा लगानी रहेको भएमा २०७१ असार मसान्तसम्म न्यूनतम १० प्रतिशत पुऱ्याउने गरी २०६८ असार मसान्तमा कायम रहेको कर्जा लगानी प्रतिशतलाई आधार लिई वार्षिक २ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गर्नु पर्ने । ▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त "क" वर्गका बैंकहरुलाई तोकिएको शर्त तथा मापदण्डको अधिनमा रही कृषि क्षेत्रमा भएको कर्जा लगानीमा ६.५ प्रतिशत पुनरकर्जा सुविधा (Refinancing Facility) उपलब्ध गराउन सकिने ।
२४	▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आफ्नो ग्राहकको पहिचान गर्ने सम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि अवलम्वन गर्न र सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कृयाकलापमा लगानी गर्ने कार्य निवारण गर्ने सम्बन्धमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ को दफा ४४(ख) को प्रयोजनका लागि सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी व्यवस्था लागू गरिएको ।

२५	▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विदेशी मुद्रामा पाँच वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधिको दिर्घकालीन ऋण लिई कर्जा प्रवाह गरेको भएमा त्यस्तो दिर्घकालीन ऋण रकमलाई कर्जा र स्रोत परिचालन तथा निक्षेप अनुपात गणना गर्ने प्रयोजनको लागि स्रोत परिचालनमा गणना गर्न सकिने । ▪ विदेशी मुद्रामा आर्थिक दायित्व नपर्ने गरी विदेशी संस्था वा निजको नेपालमा स्थापित संस्था वा परियोजनाबाट यस बैंकबाट पूर्व स्वीकृति लिई स्वदेशी मुद्रामा ऋण तथा अनुदान लिन सक्ने । ▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३० जिल्लामा खोलिएका "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाका शाखा कार्यालयहरुले प्रचलित कानून बमोजिम विदेशी विनिमय सटही इजाजतपत्र लिई विदेशी मुद्रा खरिद गरी नेपाल राष्ट्र बैंक वा वाणिज्य बैंकहरुलाई बिक्री गर्न सक्ने । ▪ कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु बीच अन्तर-बैंक कारोबार अन्तरगत दिएको सापटी वा अर्को बैंक वा वित्तीय संस्थामा राखेको निक्षेप समयमा असुल उपर हुन नसकेको अवस्थामा त्यस्तो सापटी वा निक्षेपको साँवा तथा ब्याज असुल उपर गर्ने प्रयोजनको लागि सापटी वा निक्षेप लिने सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा खरिद गर्न इच्छुक सापटी दिने वा निक्षेप राख्ने बैंक वा वित्तीय संस्थाले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई कर्जा खरीद गर्न सक्ने । ▪ इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले रुग्ण उद्योगहरुको अभिलेख व्यवस्थापन, अनुगमन र समस्या समाधानमा सघाउ पुऱ्याउने प्रयोजनका लागि कर्जा विभाग अन्तर्गत एउटा छुट्टै रुग्ण उद्योग हेर्ने डेस्क तोक्नु पर्ने । ▪ इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले निक्षेप खाता संचालन गरे वापत ग्राहकबाट कुनै किसिमको सेवा शुल्क लिन नपाइने ।
२६	▪ नेपाल क्लियरिङ्ग हाउस लि.बाट मिति २०६८/१२/२७ गते देखि इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट नेपाली मुद्राको चेक क्लियरिङ्ग हुने भएको हुँदा उक्त मितिदेखि नेपाली मुद्राको चेक क्लियरिङ्गको कारोबार सोही क्लियरिङ्ग हाउस मार्फत गर्नु/गराउनु पर्ने । ▪ इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने चेक क्लियरिङ्गको कारोबारमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्ना ग्राहकहरुसँग कुनै किसिमको शुल्क लिन नपाइने ।
२७	▪ इजाजतपत्र-प्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले प्रवाह गरेको किस्ता असुली सम्बन्धी कार्यतालिका निर्माण गर्दा किसानले उत्पादन गर्ने बाली भित्र्याउने समय र कर्जाको किस्ता भुक्तानी गर्ने समय बीच सकेसम्म तालमेल मिल्ने किसिमले त्यस्तो कार्य तालिका निर्माण गर्नुपर्ने । ▪ चेपाङ्ग जस्ता पिछडिएका अल्पसंख्यक जाति, सुकुम्वासी, मुक्त कमैया, हलिया, कम्लरी, वादी समुदाय आदिलाई घर निर्माण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विना धितो प्रदान गरेको रु. १ लाखसम्मको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने । ▪ यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थकर्ताको कारोबार गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त गरेका गैर-सरकारी संस्थाले अब उप्रान्त "घ" वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थाको संस्थापक शेयरमा लगानी गर्ने भएमा गैर-सरकारी संस्थालाई प्रदान गरिएको त्यस्तो अनुमतिपत्र खारेज गर्ने शर्तमा २५ प्रतिशतसम्मको सीमा ननाघ्ने गरी संस्थापक शेयरमा लगानी गर्न सक्ने । ▪ खातावालाले आफुले जारी गरेको चेकको रकम भुक्तानी नहुँदै खाता बन्द गरेको कारणबाट कुनै चेकको भुक्तानी हुन नसकेको जानकारी प्राप्त हुनासाथ सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाले कुनै माध्यमबाट सम्बन्धित खातावालालाई प्रचलित कानूनी व्यवस्था अनुसार जानकारी गराउनु पर्ने । यसरी जानकारी गराएको अवस्थामा समेत उक्त चेकको भुक्तानी हुने व्यवस्था नगरेको खण्डमा त्यस्तो चेक जारी गर्ने व्यक्ति/फर्म/कम्पनीलाई कालोसूचीमा राख्न सिफारिश गरी पठाउनु पर्ने । ▪ यस बैंकबाट नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६(ख) बमोजिम समस्याग्रस्त घोषणा गरिएको वा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को खण्ड (ख) बमोजिमको कारवाहीमा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई उक्त अवधिभर विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नु पर्ने कर्जा प्रवाह नगरेको कारणले लाग्ने हर्जानामा छुट प्रदान गरिने । ▪ बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफुले गरेको कर्जा लगानी बमोजिम असुल उपर गर्नु पर्ने सम्पूर्ण रकम असुल भई सकेपछि सुरक्षण वापत राखिएको धितो तत्काल फुकुवाको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्ने ।
२८	▪ इजाजतपत्र-प्राप्त ("क", "ख" र "ग" वर्गका) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले "घ" वर्गको वित्तीय संस्थाको शेयरमा गरेको लगानीलाई समेत अप्रत्यक्ष रुपमा विपन्न वर्गमा प्रवाह गरिएको कर्जा सरह गणना गरिने ।
३०	▪ "घ" वर्गको लघु वित्तीय संस्थाको हकमा एक वर्षभन्दा कम अवधिको किस्तावन्दीमा चुक्ता गर्ने गरी प्रवाह भएको कर्जालाई समेत आवधिक कर्जाको रुपमा गणना गर्न सकिने । ▪ बचत तथा ऋण सम्बन्धी कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरु बाहेक अन्य सम्बन्धित विषयगत सहकारी संस्थाले समूह सदस्य मार्फत सामूहिक खेती तथा पशु/पंक्षीपालन गर्ने प्रयोजनको लागि प्रति सदस्य रु. ९० हजार ननाघ्ने गरी समूह सदस्य संख्याको आधारमा कर्जा सीमा कायम हुने गरी प्रवाह भएको अधिकतम रु. एक करोडसम्मको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्न सकिने । यसरी प्रवाह भएको कर्जा दुरुपयोग भएको

	पाइएमा त्यस्तो कर्जालाई खराव कर्जामा वर्गीकरण गरी १५० प्रतिशत जोखिम भार कायम गर्नु पर्ने । ▪ कर्जा लिंदाको बखत तोकिएको शर्त वा ब्याजदर परिवर्तन भएको कारण ऋणीले आफ्नो आम्दानी वा श्रोतबाट कर्जा अग्रीम भुक्तानी गर्न चाहेमा त्यस्तो अग्रिम भुक्तानी गरे वापत कुनै किसिमको शुल्क लिन नपाइने ।
३१	▪ ब्रोकरले जमानत दिने सम्बन्धी प्रक्रिया बारेमा नेपाल धितोपत्र वोर्ड र नेपाल धितोपत्र विनिमय बजार लि. ले आवश्यक व्यवस्था गरेको आधारमा शेयरको सक्कलै प्रमाणपत्र प्राप्त नभएको अवस्थामा पनि ब्रोकरको जमानत र शेयर खरिद/विक्री रसिदका आधारमा आवश्यक मार्जिन कायम गरी बढीमा एक वर्षको लागि कर्जा प्रदान गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको नमानिने । यस्तो कर्जाबाट सृजना हुन सक्ने जोखिम न्यूनीकरणको लागि इजाजतपत्र-प्राप्त संस्थाले उपयुक्त व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
३२	▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको लागि इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने बैंकिङ (ई-बैकिङ्ग) सेवा सम्बन्धी व्यवस्थाको अधिनमा रही ई-बैंकिङ्ग सम्बन्धी सेवाहरु संचालन गर्न सक्ने ।
३३	▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०६८ तथा सो पश्चात आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा जारी गरिएका परिपत्र तथा संशोधनहरु एकीकृत गरी तयार पारिएको एकीकृत निर्देशन, २०६९ मिति २०६९/०४/०१ देखि लागू हुने गरी जारी गरिएको ।

अनुसूची २.२

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरु

(क) स्थलगत निरीक्षण

विकास बैंकहरु

मालिका विकास बैंक लि.
सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.
युनाइटेड विकास बैंक लि.
मनकामना डेभलपमेण्ट बैंक लि
पश्चिमाञ्चल डेभलपमेन्ट बैंक लि
सहयोगी विकास बैंक लि.
एक्सिस डेभलपमेण्ट बैंक लि.
कर्णाली विकास बैंक लि.
त्रिवेणी विकास बैंक लि.
भृकुटी विकास बैंक लि.
शुभेच्छा विकास बैंक लि.
बागेश्वरी डेभलपमेण्ट बैंक लि.
गौरीशंकर डेभलपमेन्ट बैंक लि
गोर्खा विकास बैंक लि.
गण्डकी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि.
एक्सेल विकास बैंक लि.
वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि.
एच एण्ड वि डेभलपमेन्ट बैंक लि.
अरनीको विकास बैंक लि.
एनडिईपी डेभलपमेण्ट बैंक लि.
क्लिन इनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक लि
मितेरी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
तिनाउ विकास बैंक लि.
राइजिङ्ग डेभलपमेन्ट बैंक लि.
मुक्तिनाथ विकास बैंक लि.
सेवा विकास बैंक लि.
कनकाई विकास बैंक लि.
पब्लिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.
महाकाली विकास बैंक लि.
एस डेभलपमेण्ट बैंक लि.
सांग्रिला डेभलपमेन्ट बैंक
भार्गव विकास बैंक लि.
भिवोर विकास बैंक लि.
रेसुङ्गा विकास बैंक लि.
रारा विकास बैंक लि.
दियालो विकास बैंक लि.
कन्ट्री डेभलपमेन्ट बैंक लि.
काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि.
अल्पाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.
निलगिरी विकास बैंक लि.
सिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
गरिमा विकास बैंक लि.
विश्व विकास बैंक लि.
पाथिभरा विकास बैंक लि.
कावेली विकास बैंक लि.
प्रोफेसनल विकास बैंक लि.
पूर्णिमा विकास बैंक लि.
ज्योति विकास बैंक लि.
शाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.
बागमती डेभलपमेन्ट बैंक लि.
हाम्रो विकास बैंक लि.
काँक्रेविहार विकास बैंक लि.
प्यासिफिक डेभलपमेण्ट बैंक लि.
सिभिक डेभलपमेण्ट बैंक लि.
इण्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि.
कञ्चन डेभलपमेण्ट बैंक लि.
गुल्मी विकास बैंक लि.
मातृभूमि विकास बैंक लि.
ब्राइट डेभलपमेण्ट बैंक लि.
इन्नोभेटिभ डेभलपमेण्ट बैंक लि.
झिमरुक विकास बैंक लि.
मेट्रो डेभलपमेण्ट बैंक लि.
राप्तीभेरी विकास बैंक लि.
गौमुखी विकास बैंक लि.
नेपाल कन्जुमर डेभलपमेण्ट बैंक लि.
खाँदबारी विकास बैंक लि्
टुरिजम् डेभलपमेण्ट बैंक लि.
मिसन डेभलपमेण्ट बैंक
माउण्ट मकालु डेभलपमेण्ट बैंक लि.
सूर्य डेभलपमेण्ट बैंक लि.
सिन्धु विकास बैंक लि.
कैलास विकास बैंक लि.

वित्त कम्पनीहरु

प्रोग्रेशिभ फाइनान्स कं. लि., न्यू रोड, काठमाडौं
अरुण फाइनान्स लि., धरान, सुन्सरी
पाटन फाइनान्स लि., पुल्चोक, ललितपुर
ईम्पेरियल फाइनान्स लि., थापाथली, काठमाडौं
लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिंग लि., ठमेल, काठमाडौं
सगरमाथा मर्चेन्ट बैकिंग एण्ड फाइनान्स लि., मानभवन

गुडविल फाइनान्स लि., हात्तिसार, काठमाडौं
जानकी फाइनान्स लि., जनकपुरधाम, धनुषा
सेन्ट्रल फाइनान्स कं. लि., कुपण्डोल, ललितपुर
गोरखा फाइनान्स लि., हात्तिसार, काठमाडौं
नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि., सुन्धारा, काठमाडौं
शुभलक्ष्मी फाइनान्स लि., नक्साल, काठमाडौं
फेवा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की
कुवेर मर्चेन्ट फाइनान्स लि., कमलपोखरी, काठमाडौं
युनिभर्सल फाइनान्स लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
प्रभु फाइनान्स लि., लैनचौर, काठमाडौं
आईएमई फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूट लि., काठमाडौं
अपी फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की
अन्नपूर्ण फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की
सेती फाईनान्स लि., टिकापुर, कैलाली
स्टैण्डर्ड फाइनान्स लि., नारायणचौर, काठमाडौं
ईन्टरनेशनल लिजिंग एण्ड फाइनान्स लि., काठमाडौं
नारायणी नेशनल फाइनान्स लि., कालिकास्थान, काठमाडौं
हिमालय फाइनान्स लि., सुन्धारा, काठमाडौं
महालक्ष्मी फाइनान्स लि., पुतलीसडक, काठमाडौं
युनाईटेड फाइनान्स लि., दरवारमार्ग, काठमाडौं
गुहेश्वरी मर्चेन्ट बैंकिङएण्ड फाइनान्स लि., हरिहरभवन
यती फाइनान्स लि., हेटौडा, मकवानपुर
नमस्ते वित्तीय संस्था लि., घोराही, दाङ्ग
पश्चिमान्चल फाइनान्स लि., बुटवल, रुपन्देही
सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि., कुलेश्वर, काठमाडौं
श्रृजना फाइनान्स लि., विराटनगर, मोरङ्ग
नवदुर्गा फाइनान्स लि., ईटाछे, भक्तपुर
जेविल्स फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
जेनिथ फाईनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
मन्जुश्री फाईनान्सियल ईन्स्टिच्यूट लि., नयाँ बानेश्वर
ललितपुर फाइनान्स कं. लि., लगनखेल, ललितपुर
काठमाण्डौं फाईनान्स लि., डिल्लीबजार, काठमाडौं
प्रुडेन्सियल फाइनान्स कं. लि., डिल्लीबजार, काठमाडौं
ओम फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की
नेपाल फाइनान्स लि., कमलादी, काठमाडौं
रिलायन्स फाइनान्स लि., प्रदर्शनी मार्ग, काठमाडौं
जनरल फाइनान्स लि., चावहिल, काठमाडौं
कास्की फाइनान्स लि., पोखरा
वर्ल्ड मर्चेन्ट बैकिंग एण्ड फाइनान्स लि., हेटौडा
भ्याली फाइनान्स लि., महाराजगञ्ज, काठमाडौं
रिलायवल फाइनान्स लि., सुन्धारा, काठमाडौं
युनिक फाइनान्स लि., पुतलीसडक, काठमाडौं
आईसिएफसी फाइनान्स लि., भाटभटेनी, काठमाडौं
युनियन फाइनान्स लि., कमलादी, काठमाडौं
नेपाल हाउजिंग एण्ड मर्चेन्ट फाइनान्स लि., डिल्लीबजार
एनआइडिसी क्यापिटल मार्केट्स लि, कमलपोखरी
सिद्धार्थ फाइनान्स लि., सिद्धार्थनगर, रुपन्देही
मल्टिपरपस फाइनान्स लि., राजविराज, सप्तरी
एभरेष्ट फाइनान्स लि., सिद्धार्थनगर, रुपन्देही
रोयल मर्चेन्ट वैकिंग एण्ड फाइनान्स लि., दरवारमार्ग
नेपाल आवास फाइनान्स लि., तिनकुने, काठमाडौं
श्री ईन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स लि., डिल्लीबजार
लोटस इन्भेष्टमेण्ट फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
पोखरा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की

(ख) लक्षित निरीक्षण

विकास बैंकहरु

सहारा विकास बैंक लि.
नेपाल कम्युनिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि.
कसमस डेभलपमेण्ट बैंक लि.
मनास्लु विकास बैंक लि.
सम्वृद्धि विकास बैंक लि.
एकता बिकास बैंक लि.
कालिञ्चोक विकास बैंक लि.

वित्त कम्पनीहरु

बैभव फाइनान्स लि., नयाँ वानेश्वर, काठमाडौं
भक्तपुर फाइनान्स लि., च्यामासिंह, भक्तपुर

(ग) विशेष निरीक्षण

विकास बैंकहरु

एन.आइ.डि.सी. डेभलपमेन्ट बैंक लि.
मालिका विकास बैंक लि.
सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.
मनकामना डेभलपमेण्ट बैंक लि
नारायणी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
पश्चिमाञ्चल डेभलपमेन्ट बैंक लि
सहयोगी विकास बैंक लि.
एक्सिस डेभलपमेण्ट बैंक लि.. (पशुपति)
भृकुटी विकास बैंक लि.
सुप्रिम डेभलपमेण्ट बैंक लि. (अन्नपूर्ण)
शुभेच्छा विकास बैंक लि.
गौरीशंकर डेभलपमेन्ट बैंक लि
गोर्खा विकास बैंक लि.
विजिनेस युनिभर्सल डेभलपमेण्ट बैंक लि.
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि
राइजिङ्ग डेभलपमेन्ट बैंक लि.
भिवोर विकास बैंक लि.
कामना विकास बैंक लि.
शाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.

वित्त कम्पनीहरु

क्यापिटल मर्चेन्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., वत्तिसपुतली
आईसीएफसी फाइनान्स लि., भाटभटेनी, काठमाडौं
स्टैण्डर्ड फाइनान्स लि., नारायणचौर, काठमाडौं
ललितपुर फाइनान्स लि., लगनखेल, ललितपुर
इन्भेष्टा फाइनान्स लि., बीरगञ्ज, पर्सा
मर्केन्टाईल फाइनान्स कं. लि., बीरगञ्ज, पर्सा
युनिभर्सल फाइनान्स लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
क्रिष्टल फाइनान्स लि., थापाथली, काठमाडौं
प्रुडेन्सियल फाइनान्स कं. लि., डिल्लीवजार, काठमाडौं
प्रिमियर फाइनान्स लि., मानभवन, ललितपुर
बैभव फाइनान्स लि., नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
क्यापिटल मर्चेन्ट बैकिंग एण्ड फाइनान्स लि., काठमाडौं
युनाईटेड फाइनान्स लि., विराटनगर शाखा
हिमालय फाइनान्स लि., सुन्धारा, काठमाडौं
कुवेर मर्चेन्ट फाइनान्स लि., कमलपोखरी, काठमाडौं
नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि., पुतलीसडक
जनरल फाइनान्स लि., चावहिल, काठमाडौं
जनरल फाइनान्स लि., चावहिल, काठमाडौं
पिपल्स फाइनान्स लि., महावौद्ध, काठमाडौं

(घ) अनुगमन निरीक्षण

विकास बैंकहरु

सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.
नारायणी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
पश्चिमाञ्चल डेभलपमेन्ट बैंक लि
टुरिजम् डेभलपमेण्ट बैंक लि.

वित्त कम्पनीहरु

क्यापिटल मर्चेन्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., वत्तिसपुतली
कुवेर मर्चेन्ट फाइनान्स लि., कमलपोखरी, काठमाडौं
अरुण फाइनान्स लि., धरान, सुन्सरी
क्यापिटल मर्चेन्ट बैकिंग एण्ड फाइनान्स लि.,वत्तिसपुतली
फेवा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की
अरुण फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग कं. लि., धरान, सुन्सरी
(विराटनगर कार्यालयवाट निरीक्षण भएको)

(ङ) भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण

विकास बैंकहरु

कालिन्चोक डेभलपमेन्ट बैंक लि., दोलखा
बिजनेश युनिभर्सल डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
कैलाश विकास बैंक लि., पुतलीसडक, काठमाडौं

(च) Diagnostic Review

वित्त कम्पनीहरु

हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं
पोखरा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की

अनुसूची २.३

बजार निर्माताहरुको सूची

सि.नं.	बजार निर्माताको नाम
१.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.
२.	सन्राइज बैंक लि.
३.	लक्ष्मी बैंक लि.
४.	सिद्धार्थ बैंक लि.
५.	नविल बैंक लि.
६.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि.
७.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्शियल बैंक लि.
८.	डिसिबिएल बैंक लि.
९.	सिभिल बैंक लि.
१०.	लुम्बिनी बैंक लि.
११.	कुमारी बैंक लि.
१२.	सेञ्चुरी कमर्सियल बैंक लि.
१३.	कृषि विकास बैंक लि.
१४.	एनएमबि बैंक लि.
१५.	किष्ट बैंक लि.
१६.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि.
१७.	जनता बैंक नेपाल लि.
१८.	क्लिन ईनर्जी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
१९.	आई.एम.ई.फाइनान्सियल इन्स्टिच्युशन लि.
२०.	आई.सी.एफ.सी. फाइनान्स लि.
२१.	एस डेभलपमेन्ट बैंक लि.
२२.	सानिमा विकास बैंक लि.
२३.	गोरखा फाइनान्स लि.
२४.	एन.आई.डि.सि.क्यापिटल मार्केट्स लि.
२५.	प्रभु फाइनान्स कम्पनी लि.
२६.	लुम्बिनी फाईनान्स एण्ड लिजिङ्ग कं. लि.
२७.	भाजुरत्न फा. एण्ड सेभिङ्ग कम्पनी लि.
२८.	सिएमवि फाइनान्स लि.
२९.	रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लि.
३०.	युनाईटेड फाईनान्स लि.
३१.	एनडिइपि डेभलपमेन्ट बैंक लि.
३२.	नेपाल फाइनान्स लि.(नेफिन्स्को)
३३.	युनियन फाइनान्स लि.
३४.	क्यापिटल मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फा.लि.
३५.	प्रुडेन्सियल फाईनान्स कम्पनी लि.
३६.	गुडविल फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
३७.	नारायणी नेशनल फाइनान्स लि.
३८.	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फा. लि. (वि.संस्था.)
३९.	नागरिक लगानी कोष
४०.	युनिक फाइनान्स लि.,
४१.	प्रोगेसिभ फाइनान्स लि.
४२.	काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि.
४३.	जेविल्स फाइनान्स लि.
४४.	लर्ड बुद्ध फाइनान्स लि.
४५.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि.
४६.	सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.
४७.	इन्टरनेशनल डेभलपमेन्ट बैंक लि.
४८.	भिवोर बिकास बैंक लि.
४९.	क्रिष्टल फाइनान्स लि.
५०.	ईन्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फा. कं. लि.
५१.	सुर्यदर्शन फाइनान्स कम्पनी लि.
५२.	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.
५३.	गुहेश्वरी मर्चेन्ट बैंकिङ एण्ड फाईनान्स लि.
५४.	पाटन फाइनान्स लि.
५५.	प्रिमियर फिनान्स कम्पनी लि.
५६.	ललितपुर फाइनान्स लि.
५७.	सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.
५८.	नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लि.
५९.	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि.
६०.	सिन्धु विकास बैंक लि.
६१.	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि.
६२.	सहयोगी विकास बैंक लि.
६३.	मर्केन्टाइल फाइनान्स क. लि. (वि. संस्था.)
६४.	अन्नपुर्ण फाइनान्स कम्पनी लि.
६५.	फेवा फाइनान्स लि.
६६.	सिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
६७.	बुटवल फाइनान्स लि.
६८.	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.
६९.	रेसुङ्गा विकास बैंक लि.
७०.	बागेश्वरी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
७१.	मालिका विकास बैंक लि.

अनुसूची २.४

संचालक समिति

(२०६९ असार मसान्त)

डा. युवराज खतिवडा, गभर्नर	अध्यक्ष
श्री कृष्णहरि बास्कोटा, सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
श्री गोपालप्रसाद काफ्ले, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
श्री महाप्रसाद अधिकारी, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
श्री शम्भुशरणप्रसाद कायस्थ	सदस्य
प्रा. डा. श्रीराम पौडेल	सदस्य
डा. रामहरि अर्याल	सदस्य

अनुसूची २.५

विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरुको नामावली

(२०६९ असार मसान्त)

अधिकृत विशिष्ट		
१.	श्री लिलाप्रकाश सिटौला	कार्यकारी निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
२.	श्री अश्विनीकुमार ठाकुर	कार्यकारी निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
३.	श्री विष्णु नेपाल	कार्यकारी निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
४.	श्री रामजी रेग्मी	कार्यकारी निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
५.	श्री भाष्करमणि ज्ञवाली	कार्यकारी निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
६.	श्री मनमोहनकुमार श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
७.	श्री लोकबहादुर खड्का	कार्यकारी निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
८.	श्री प्रदीपराज पाण्डे	कार्यकारी निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
९.	श्री हरिप्रसाद काफ्ले	कार्यकारी निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
१०.	श्री सिद्धिकृष्ण जोशी	कार्यकारी निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
११.	श्री त्रिलोचन पंगेनी	कार्यकारी निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
१२.	डा. मीनबहादुर श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
१३.	श्री शम्भु थापा	कार्यकारी निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
१४.	श्री महेश भट्टराई	कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
१५.	श्री रामेश्वरी पन्त	कार्यकारी निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
१६.	श्री शिवराज श्रेष्ठ	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, सूचना प्रविधि विभाग

अधिकृत प्रथम		
१.	श्री नरेश ढकाल	निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
२.	श्री नारायणप्रसाद पौडेल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३.	श्री नरबहादुर थापा	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर कार्यालय
४.	डा. विनोद आत्रेय	निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
५.	श्री जनकबहादुर अधिकारी	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज कार्यालय
६.	श्री पूर्णबहादुर खत्री	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
७.	श्री भिष्मराज ढुंगाना	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
८.	श्री चिन्तामणी सिवाकोटी	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण व्यवस्थापन विभाग
९.	श्री लक्ष्मीप्रपन्न निरौला	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
१०.	डा. शंकरप्रसाद आचार्य	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
११.	श्री धर्मराज सापकोटा	निर्देशक, कानून विभाग
१२.	श्री राजनविक्रम शाह	निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
१३.	श्री जगदिश्वरप्रसाद अधिकारी	निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
१४.	श्री पर्वतकुमार कार्की	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर कार्यालय
१५.	श्री शिवनाथ पाण्डे	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
१६.	श्री ख्यामनारायण ढकाल	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
१७.	श्री भुवन कँडेल	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय
१८.	डा. नेफिलमातङ्गि मास्के	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
१९.	श्री दिपकबहादुर थापा	निर्देशक, टक्सार महाशाखा
२०.	श्री उपेन्द्रकुमार पौडेल	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, बीरगञ्ज कार्यालय
२१.	डा. भुवनेशप्रसाद पन्त	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
२२.	डा. बामदेव सिग्देल	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
२३.	श्री वासुदेव अधिकारी	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२४.	श्री प्रद्युम्नकुमार भट्टराई	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
२५.	डा. गोपालप्रसाद भट्ट	निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
२६.	श्री नीलम ढुंगाना (तिम्सिना)	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
२७.	श्री झलक शर्मा आचार्य	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
२८.	श्री भोलानाथ बराल	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा कार्यालय
२९.	श्री अर्जुनबहादुर अधिकारी	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३०.	श्री शेरजंग राना	निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
३१.	श्री देवकुमार ढकाल	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
३२.	श्री बसन्तबहादुर शाक्य	निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
३३.	श्री मुकुन्दकुमार क्षेत्री	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३४.	श्री किरण विष्ट	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
३५.	श्री बलराम पराजुली	निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
३६.	श्री रमेश दहाल (क)	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
३७.	श्री हरिशरण के.सी.	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
३८.	श्री पिताम्बर भण्डारी	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३९.	श्री राजेन्द्र पण्डित	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
४०.	श्री सुनिल उदास	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग

अन्य निकायमा काजमा रहेका प्रथम श्रेणी अधिकृतहरु		
१.	निर्देशक, श्री महेश्वरलाल श्रेष्ठ	नेपाल बैंक लिमिटेड (काज)
२.	निर्देशक, श्री रमेशकुमार पोखरेल	आई.एम.एफ. (काज)
३.	निर्देशक, श्री एजिन्द्रप्रसाद लुईटेल	जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी (काज)
४.	का.मु. निर्देशक, श्री श्यामप्रसाद खनाल	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग (काज)

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

- सम्पत्ति तथा दायित्व ११९
- आय विवरण १२०
- वित्तीय विवरणहरु १२२

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण (अपरिष्कृत)

सम्पत्ति तथा दायित्व

३.१ २०६९ असार मसान्तको वासलात अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०६८ असार मसान्तको तुलनामा ४१.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४५३ अर्ब ८४ करोड ७१ लाख ६ हजार पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल सम्पत्ति तथा दायित्व ७.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. ३२० अर्ब ८१ करोड १७ लाख ९४ हजार पुगेको थियो ।

३.२ २०६९ असार मसान्तको कुल सम्पत्तिमा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति (सुन मौज्दात समेत) को अंश ८७.१ प्रतिशत र स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश १२.९ प्रतिशत रहेको छ । २०६८ असार मसान्तमा उपर्युक्त सम्पत्तिहरुको अंश क्रमशः ७०.८ प्रतिशत र २९.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

चार्ट ३.१
नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना

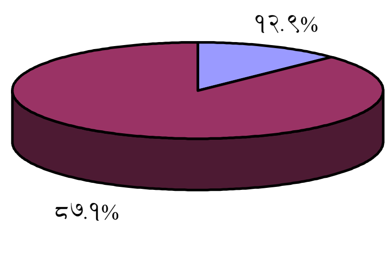

३.३ २०६९ असार मसान्तको कुल दायित्व तथा इक्विटीमा स्वदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ७८.२ प्रतिशत, इक्विटीको अंश १७.५ प्रतिशत तथा विदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ४.३ प्रतिशत रहेको छ । २०६८ असार मसान्तमा उपर्युक्त दायित्वहरुको अंश क्रमशः ८०.६ प्रतिशत, १४.२ प्रतिशत र ५.३ प्रतिशत रहेको थियो ।

चार्ट ३.२
नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना

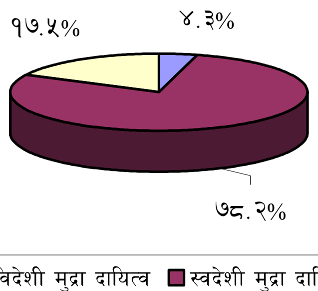

३.४ २०६८ असार मसान्तमा विदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा ४.७ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा २०६९ असार मसान्तमा ७४.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३९५ अर्ब १० करोड ९५ लाख ८१ हजार पुगेको छ । २०६९ असार मसान्तमा कुल विदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा नगद तथा बैंक मौज्दातको अंश ५.५ प्रतिशत रहेको छ भने लगानी, अन्य पाउनु पर्ने र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँगको एसडीआर संचितिको अंश क्रमशः ९२.३ प्रतिशत, ०.३ प्रतिशत र १.९ प्रतिशत रहेको छ ।

३.५ २०६८ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा सम्पत्ति ३७.३ प्रतिशतले घटेर २०६९ असार मसान्तमा रु. ५८ अर्ब ७३ करोड ७५ लाख ४१ हजार पुगेको छ । २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा नगद मौज्दात ४४.० प्रतिशतले, सरकारी सुरक्षण पत्रमा लगानी ७.८ प्रतिशतले, पुनर्कर्जा तथा कर्जा ६९.३ प्रतिशतले र अन्य लगानी ३.६ प्रतिशतले घटको छ । तर अन्य प्राप्तहुन पर्ने सम्पत्ति १७.६ प्रतिशतले र अन्य सम्पत्ति ११.६ प्रतिशतले बढेको छ । २०६९ असार मसान्तमा कायम कुल स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा सरकारी सुरक्षणपत्रमा लगानीको अंश ५७.३ प्रतिशत, अन्य लगानीको अंश १७.७ प्रतिशत, पुनर्कर्जा तथा कर्जाको अंश ७.८ प्रतिशत, अन्य पाउनु पर्ने हिसावको अंश ७.६ प्रतिशत, अन्य सम्पत्तिको अंश ५.५ प्रतिशत, नगद मौज्दातको अंश ३.६ प्रतिशत र वित्तीय तथा अन्य संस्थाहरुमा लगानीको अंश ०.६ प्रतिशत रहेको छ ।

३.६ विदेशी मुद्रा दायित्व २०६८ असार मसान्तको तुलनामा १४.१ प्रतिशतले बढ्न गई २०६९ असार मसान्तमा रु. १९ अर्ब २६ करोड ४३ लाख ७३ हजार पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा बैंक तथा अन्य संस्थाहरुको निक्षेप ९१.३ प्रतिशतले र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्व १४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने अन्य दायित्व ९९.४ प्रतिशतले घटेको छ । २०६९ असार मसान्तको विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्व र बैंक तथा अन्य संस्थाहरुको निक्षेपको अंश क्रमशः ९४.८ प्रतिशत र ५.२ प्रतिशत रहेको छ ।

३.७ २०६८ असार मसान्तको तुलनामा कुल स्वदेशी मुद्रा दायित्व ३७.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६९ असार मसान्तमा रु. ३५५ अर्ब २ करोड ८० लाख २८ हजार पुगेको छ । स्वदेशी मुद्रा दायित्व अन्तर्गत चलनचल्तीमा रहेको नोट २०.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २०१ अर्ब २५ करोड पुगेको छ । त्यसैगरी, निक्षेप तथा अन्य दायित्व ७९.६ प्रतिशतले, कर्मचारी सम्बन्धी दायित्व ४९.८ प्रतिशतले, नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने नाफा ३१.३ प्रतिशतले र अन्य दायित्व १८.६ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित स्वदेशी मुद्रा दायित्व भने यथावत रहेको छ ।

३.८ २०६८ असार मसान्तको तुलनामा २०६९ असार मसान्तमा कुल इक्विटी ७५.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यस अन्तर्गत जगेडा कोष ८०.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७६ अर्ब ५५ करोड ४७ लाख ५ हजार पुगेको छ भने शेयर पूँजी रु. ३ अर्ब रहेको छ । जस अनुसार इक्विटीमा ९६.२ प्रतिशत अंश जगेडा कोषको रहेको छ भने बाँकी अंश शेयर पूँजीको रहेको छ ।

आय विवरण

३.९ २०६८ साउन १ गतेदेखि २०६९ असार ३१ गतेसम्मको आय विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको जम्मा खुद सञ्चालन आम्दानी अघिल्लो बर्षको तुलनामा ७.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२ अर्ब ५७ करोड १४ लाख ५२ हजार पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को खुद सञ्चालन आम्दानीमा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त खुद आम्दानी रु. ३ अर्ब २८ करोड ९३ लाख १ हजार अर्थात् २६.२ प्रतिशत, विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी रु. ८ अर्ब ७२ करोड ९ लाख ८१ हजार अर्थात् ६९.३ प्रतिशत र अन्य संचालन आम्दानी रु. ५६ करोड ११ लाख ७० हजार अर्थात् ४.५ प्रतिशत रहेको छ ।

चार्ट ३.३
नेपाल राष्ट्र बैंकको संचालन आम्दानी संरचना

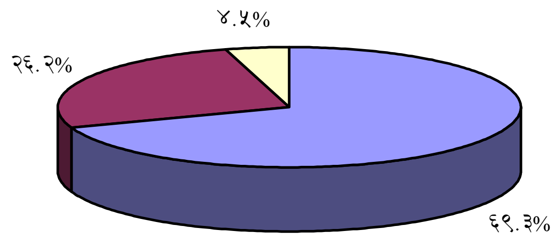

३.१० विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा ११६.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८ अर्ब ७४ करोड ५२ लाख २९ हजार पुगेको छ भने विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व तर्फको खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३५.८ प्रतिशतले ह्रास आई रु. २ करोड ४२ लाख ४८ हजार पुगेको छ । फलस्वरुप, विदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ११७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८ अर्ब ७२ करोड ९ लाख ८१ हजार पुगेको छ ।

३.११ समीक्षा वर्षमा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा ब्याज आम्दानीको अंश ९७.२ प्रतिशत र कमिशन आम्दानीको अंश २.८ प्रतिशत रहेको छ । विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व तर्फको खर्च मध्ये ब्याज खर्चको अंश ७४.९ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश २५.१ प्रतिशत रहेको छ ।

३.१२ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा ३१.२ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ३ अर्ब ८० करोड ६५ लाख ६४ हजार पुगेको छ भने स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व तर्फको खर्च १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५१ करोड ७२ लाख ६३ हजार रहेको छ । फलस्वरुप, स्वदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३५.५ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ३ अर्ब २८ करोड ९३ लाख १ हजार पुगेको छ ।

३.१३ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा ब्याज आम्दानीको अंश ९९.९ प्रतिशत रहेको छ भने कमिशन आम्दानीको अंश ०.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ । स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चमा ब्याज खर्चको अंश ३४.१ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ६५.९ प्रतिशत रहेको छ ।

३.१४ समीक्षा वर्षमा साधारण खर्च, प्रशासनिक खर्च तथा व्यवस्था (Provisions) शीर्षकमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा रु. ६ अर्ब ७४ करोड २३ लाख ६२ हजार कायम भएको छ । यसरी आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मुनाफा (विदेशी मुद्रा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/हानी, सुन-चाँदी पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/हानी तथा अघिल्लो वर्षको समायोजन अघि) मा अघिल्लो वर्षको तुलनामा १३.१ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ५ अर्ब ८२ करोड ९० लाख ९० हजार पुगेको छ ।

३.१५ यस वर्षको खुद नाफा रु. ३८ अर्ब ३० करोड ९२ लाख ४३ हजार रहेकोमा सटही समीकरण कोषमा रु. ३० अर्ब ७६ करोड ४८ लाख २९ हजार, सुन चाँदी समीकरण कोषमा रु. १ अर्ब ७० करोड ६४ लाख ४९ हजार र लगानी पुनर्मूल्याङ्कन कोषमा रु. २४ लाख ४९ हजार छुट्टयाएपछि वितरणको लागि रु. ५ अर्ब ६४ करोड ७५ लाख ६६ हजार उपलब्ध भएको छ । गत वर्ष यस्तो मुनाफा रु. ४ अर्ब ३८ करोड ३० हजार रहेको थियो ।

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF FINANCIAL POSITION AS ON 31st ASHADH, 2069 (15th JULY, 2012)

Particulars	Note	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
ASSETS			
Foreign Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances	3	21,779,942,504	16,337,109,976
IMF Related Assets : Special Drawing Right Holdings		7,368,831,080	6,730,704,535
Investments	3a	364,600,510,228	203,545,377,189
Other Receivables		1,360,298,093	448,199,792
Total Foreign Currency Assets		**395,109,581,905**	**227,061,391,492**
Local Currency Financial Assets			
Cash in Hand		2,088,188,303	3,730,978,127
Investments in Government Securities	4	33,656,571,458	36,509,216,412
GON Overdraft		-	20,764,094,278
Investments in Financial and Other Institutions	5	337,892,500	337,892,500
Other Investments	6	10,390,905,000	10,782,610,000
Loans & Receivables and Refinance	7a, b	4,586,972,914	14,951,607,667
Other Receivables	8	4,464,752,096	3,795,691,468
Sub-Total		**55,525,282,271**	**90,872,090,452**
Other Assets			
Gold and Silver	9	292,612,967	309,091,119
Other Inventories	10	1,859,346,980	1,636,700,152
Property, Plant & Equipment	11a	540,424,208	519,867,158
Intangible Assets	11b	150,094,134	2,206,358
Assets received in grant	11c	722,599	968,058
Project Assets (Affiliated With NRB)	12	369,041,001	409,480,104
Sub-Total		**3,212,241,889**	**2,878,312,949**
Total Local Currency Assets		**58,737,524,160**	**93,750,403,401**
Total Assets		**453,847,106,065**	**320,811,794,892**
Contingent Assets	**23c**		

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

As per our report of the even date.

.. ..
(Ramjee Regmi)
Executive Director

.. ..
(Dr. Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(…………………………)
Auditor General

Board of Directors :-

………………………
Shanta Raj Subedi

…………………………………
(Gopal Prasad Kaphle)
Dy. Governor

………………………………
(C.A. Komal Bahadur Chitrakar)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(C.A. B.K. Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

………………………………
(Maha Prasad Adhikari)
Dy. Governor

…………………………………
Dr. Sri Ram Poudyal

………………………………
Dr. Ram Hari Aryal

Date : 2069.07.24
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF FINANCIAL POSITION AS ON 31st ASHADH, 2069 (15th JULY, 2012)

Particulars	Note	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
LIABILITIES			
Foreign Currency Financial Liabilities			
Deposit from Banks and Other Agencies	13	1,000,369,226	523,025,694
IMF Related Liabilities	14	18,261,630,791	15,955,815,523
Other Liabilities	15	2,373,189	406,992,510
Total Foreign Currency Liabilities		**19,264,373,206**	**16,885,833,727**
Local Currency Financial Liabilities			
IMF Related Deposit Liabilities	16	5,880,083,908	5,880,083,908
Deposit and Other Balances	16a	132,344,464,304	73,683,216,162
Bills Payable		729,902,615	586,284,224
Staff Liabilities	17	8,532,806,680	5,695,278,571
Other Payables	18	232,526,765	144,199,718
Sub-Total		**147,719,784,272**	**85,989,062,584**
Other Liabilities			
Currency in Circulation	19	201,250,000,000	167,620,000,000
Surplus payable to GoN		4,227,000,000	3,220,000,000
Sundry Liabilities	20	1,462,202,396	1,214,711,228
Project Liability (Affiliated With NRB)	21	369,041,001	409,480,104
Sub-Total		**207,308,243,397**	**172,464,191,332**
Total Local Currency Liabilities		**355,028,027,669**	**258,453,253,915**
EQUITY			
Share Capital		3,000,000,000	3,000,000,000
Reserves	22	76,554,705,190	42,472,707,250
Total Equity		**79,554,705,190**	**45,472,707,250**
Total Liabilities and Equity		**453,847,106,065**	**320,811,794,892**
Contingent Liabilities and Commitments	**23b**		

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

As per our report of the even date.

.. ..
(Ramjee Regmi)
Executive Director

.. ..
(Dr. Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General

Board of Directors :-

....
Shanta Raj Subedi

....
(Gopal Prasad Kaphle)
Dy. Governor

... ...
(C.A. Komal Bahadur Chitrakar)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(C.A. B.K. Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

....
(Maha Prasad Adhikari)
Dy. Governor

....
Dr. Sri Ram Poudyal

....
Dr. Ram Hari Aryal

Date : 2069.07.24
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2069 (15th JULY, 2012)

Particulars	Note	2068-69 NRs.	2067-68 NRs.
Operating Income:			
Income from Foreign Currency Financial Assets			
Interest Income	24	8,500,428,740	3,761,628,272
Commission Income	25	244,800,337	278,047,354
		8,745,229,077	**4,039,675,626**
Expenses on Foreign Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	18,158,791	33,124,217
Agency and Service Charge	27	6,089,191	4,636,947
		24,247,982	**37,761,164**
Net Income from Foreign Currency		**8,720,981,095**	**4,001,914,462**
Income from Local Currency Financial Assets			
Interest Income	24	3,802,294,858	5,525,830,565
Commission Income	25	4,268,845	5,671,983
		3,806,563,703	**5,531,502,548**
Expenses on Local Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	176,437,818	69,787,799
Agency and Service Charge	27	340,824,841	363,431,242
		517,262,659	**433,219,041**
Net Income from Local Currency Financial assets		**3,289,301,044**	**5,098,283,507**
Other Operating Income	28	561,170,169	2,582,975,198
Total Net Operating Income		**12,571,452,308**	**11,683,173,167**
General, Administrative Expenses & Provisions	29	6,742,362,163	4,977,550,254
Profit for the year before Foreign Exchange, Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) and prior year adjustment		**5,829,090,145**	**6,705,622,913**
Foreign Exchange Gain/(Loss) (Net)		30,764,828,683	1,858,159,100
Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) (Net)			
- Amount Transferred from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XIX)(i)	1,706,448,801	1,184,717,792
- Securities Revaluation			
- other		2,449,259	
Prior Year Adjustment		6,426,511	(18,579,822)
Net Profit/(Loss) for the year		**38,309,243,399**	**9,729,919,983**
Net Profit/(Loss) for Appropriation			
Net Profit/(Loss) for the year		38,309,243,399	9,729,919,983
Amount Transferred (to)/from Exchange Equalisation Fund (EEF)		(30,764,828,683)	(1,858,159,100)
Amount Transferred (to)/from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XIX)(i)	(1,706,448,801)	(1,184,717,792)
Gold Replacement Fund	31(XIX)(ii)	(187,950,550)	(2,307,013,551)
Securities Revaluation Fund		-	-
Investment Revaluation Fund		(2,449,259)	-
Profit available for distribution		**5,647,566,106**	**4,380,029,540**
General Reserve		593,866,400	491,929,540
Monetary Liability Reserve		282,378,400	219,000,000
Development Fund		40,000,000	172,000,000
Dev. Fin. Projects Mob. Fund		15,537,500	43,100,000
Liquidity Stabilization Fund		20,000,000	22,000,000
Mechanization Fund		400,000,000	100,000,000
Banking Development Fund		68,783,806	112,000,000
Surplus to be transferred to GON		4,227,000,000	3,220,000,000
Total		**5,647,566,106**	**4,380,029,540**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

As per our report of the even date.

.. ..
(Ramjee Regmi)
Executive Director

.. ..
(Dr. Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(……………………….)
Auditor General

Board of Directors :-

……………………….
Shanta Raj Subedi

……………………………………
(Gopal Prasad Kaphle)
Dy. Governor

……………………………………
(C.A. Komal Bahadur Chitrakar)
Chartered Accountant
Kathmandu

……………………………
(C.A. B.K. Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

…………………………
(Maha Prasad Adhikari)
Dy. Governor

…………………………
Dr. Sri Ram Poudyal

…………………………
Dr. Ram Hari Aryal

Date: 2069.07.24
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF CASH FLOWS
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2069 (15th JULY, 2012)

Particulars		2068-69 (NRs.)	2067-68 (NRs.)
Cash flow from operating activities:			
Profit for the Year		38,309,243,399	9,729,919,983
Adjustments			
Gold and Silver revaluation gain/(loss) (Net)		(1,706,448,801)	(1,184,717,792)
- Other			
- Revaluation gain or loss on foreign exchange		(30,767,277,942)	(1,858,159,100)
Securities revaluation			
Depreciation		57,979,367	56,644,483
Prior period adjustment		(6,426,511)	18,579,822
Note printing expenses		649,863,713	611,333,378
Dividend Income		(639,395)	(2,735,850)
Profit from sale of assets/ investments			
Sundry balances written off		195,822	-
Interest paid on PRGF Loan & ACU		18,137,209	31,941,819
Provision for :		-	-
Loan and advances		-	-
Diminution in value of investment		-	-
Doubtful of recovery on sundry accrued		10,329,878	-
Provision for doubtful investment		247,900,000	1,030,705,000
Provision others		3,352,949	-
Cash flow from operation before inc / dec in operating assets		**6,816,209,688**	**8,433,511,743**
(Increase)/Decrease in operating assets		**25,943,482,342**	**(14,311,860,898)**
GON overdraft		20,764,094,278	(4,052,602,667)
Refinance & loans		10,367,932,624	(6,839,442,424)
Other receivable		(1,591,488,808)	(763,205,210)
Gold & silver		(2,724,349,388)	(1,031,209,589)
Inventories		(872,706,364)	(1,625,401,008)
Increase/(Decrease) in operating liabilities		**63,439,458,803**	**9,590,857,880**
SDR Allocation		1,391,819,604	15,935,306
Deposit liabilities		59,138,591,673	10,955,852,258
Bills payable		143,618,391	(335,310,529)
Deferred staff liabilities		2,837,528,109	1,200,614,247
Other liabilities		(319,590,142)	345,410,746
Sundry liabilities		247,491,168	(2,591,644,148)
Operating cash flow before prior period adjustment		**96,199,150,833**	**3,712,508,725**
Prior period adjustment		6,426,511	(18,579,822)
Cash flow from operating activities	**Total (A)**	**96,205,577,344**	**3,693,928,903**
Cash flow from investing activities:			
Net Decrease in Government Securities and Bank Deposits		2,996,449,953	(18,452,149,353)
Sale/purchase of Investment in Financial Institutions		-	(12,857,000)
Purchase of Investments-other		19,591,464	(1,467,694,008)
Fixed assets including WIP		(229,777,141)	(52,666,402)
Dividend income		639,395	2,735,850
	Total (B)	**2,786,903,671**	**(19,982,630,913)**
Cash flow from financing activities:			
Bank note issued		33,630,000,000	6,320,000,000
Increase/decrease in PRGF Loan & ACU		913,995,664	(305,477,208)
Interest paid on PRGF Loan & ACU		(18,137,209)	(31,941,819)
Surplus transferred to GON		(3,220,000,000)	(3,110,000,000)
	Total (C)	**31,305,858,455**	**2,872,580,973**
Net cash flow for the year (A+B+C)		**130,298,339,469**	**(13,416,121,037)**
Revaluation gain or loss on foreign exchange		30,767,277,942	1,858,159,100
Cash and cash equivalent at the beginning of the year		212,898,333,708	224,456,295,645
Cash and cash equivalent at the end of the year (Note - 30)		**373,963,951,120**	**212,898,333,708**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

As per our report of the even date

.. ..
(Ramjee Regmi)
Executive Director

.. ..
(Dr. Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General

Board of Directors :-

....
Shanta Raj Subedi

....
(Gopal Prasad Kaphle)
Dy. Governor

... ...
(C.A. Komal Bahadur Chitrakar)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(C.A. B.K. Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

....
(Maha Prasad Adhikari)
Dy. Governor

....
Dr. Sri Ram Poudyal

....
Dr. Ram Hari Aryal

Date : 2069.07.24
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2069 (15th JULY, 2012)

NRs.

Particulars	Balance as at 32.03.2068	Amount transferred from/(to) profit	Inter fund transfer	Balance as at 31.03.2069
Capital	3,000,000,000	-		3,000,000,000
General Reserve	14,307,172,070	593,866,400	1,591,165,306	16,492,203,776
Monetary Liability Reserve	1,798,600,000	282,378,400		2,080,978,400
Exchange Equilisation Fund	11,761,771,035	30,764,828,683		42,526,599,718
Gold & Silver Equilisation Reserve	5,368,797,475	1,706,448,801	(232,727,266)	6,842,519,010
Grants assets reserve	968,058	-	(245,459)	722,599
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000	-		253,400,000
Investment Revaluation Fund	-	2,449,259	-	2,449,259
Other Reserve Funds	8,981,998,612	732,271,856	(1,358,438,040)	8,355,832,427
Secutiry Revaluation Fund	-	-		-
Total	**45,472,707,250**	**34,082,243,399**	**(245,459)**	**79,554,705,190**

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2068 (16th JULY, 2011)

NRs.

Particulars	Balance as at 32.03.2067	Amount transferred from/(to) profit	Inter fund transfer	Balance as at 32.03.2068
Capital	3,000,000,000	-		3,000,000,000
General Reserve	12,794,127,005	491,929,540	1,021,115,525	14,307,172,070
Monetary Liability Reserve	1,579,600,000	219,000,000		1,798,600,000
Exchange Equilisation Fund	9,903,611,935	1,858,159,100		11,761,771,035
Gold & Silver Equilisation Reserve	4,184,079,683	1,184,717,792		5,368,797,475
Grants assets reserve	656,648		311,410	968,058
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000	-		253,400,000
Other Reserve Funds	7,246,188,059	2,756,113,551	(1,020,302,998)	8,981,998,612
Security Revaluation Fund	-	-		-
Total	**38,961,663,330**	**6,509,919,983**	**1,123,937**	**45,472,707,250**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31 .

As per our report of the even date.

.. ..
(Ramjee Regmi)
Executive Director

.. ..
(Dr. Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(…………………………)
Auditor General

Board of Directors :-

………………………
Shanta Raj Subedi

……………………...................
(Gopal Prasad Kaphle)
Dy. Governor

… … . .. . ………….
(C.A. Komal Bahadur Chitrakar)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. .. …..
(C.A. B.K. Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

....
(Maha Prasad Adhikari)
Dy. Governor

....
Dr. Sri Ram Poudyal

....
Dr. Ram Hari Aryal

Date : 2069.07.24
Place : Kathmandu

Significant accounting policies to be read as part of the Financial Statements

1 General information

These are the financial statements of Nepal Rastra Bank, the central bank of Nepal, incorporated under the NRB Act, 2012 repealed by NRB Act 2058 (2002 AD). In these financial statements Nepal Rastra Bank has been referred as "NRB" or the "Bank".

The central office of the NRB is located at Baluwatar, Kathmandu, Nepal and the Bank's jurisdiction is spread throughout Nepal.

The main activities of the Bank include:

- Formulating necessary monetary and foreign exchange policies.
- Issuing of currency.
- Promoting stability and liquidity required in banking and financial sector.
- Developing a secure, healthy and efficient system of payment.
- Regulating, inspecting, supervising and monitoring the banking and financial system.
- Promoting entire banking and financial system of Nepal.

These financial statements apply to the financial year ended 31st Ashadh, 2069 (15th July, 2012).

2 Directors' responsibility statement

The Board of Directors of the Bank is responsible for preparation of the annual financial statements and for the estimates and judgments used in them.

The Board of Directors of the Bank has approved these financial statements on **29 Kartik 2069 (November 15, 2012).**

3 Summary of significant Accounting Policies

3.1 Basis of preparation

These financial statements have been prepared in accordance with the Nepal Accounting Standards (NAS) as well as International Financial Reporting Standards (IFRS)/International Accounting Standards (IAS), with the exception of following

Standards partly complied (pending certain improvements and refinements given hereinafter under respective paras):

IAS 1:	Presentation of Financial Statements
IAS 8:	Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors.
IAS 16:	Property, Plant and Equipments
IAS 19:	Employee Benefits
IAS 28:	Investment in Associates
IAS 32:	Financial Instruments Presentation
IAS 36:	Impairment of Assets
IAS 37:	Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
IAS 39:	Financial Instruments Recognition and Measurement
IFRS 5:	Non-current Assets held for sale and discontinued operation
IFRS 7:	Financial Instruments Disclosure

3.2 Accounting Convention

These financial statements have been prepared under historical cost except for certain items e.g. gold (other than inventory), certain investments shown hereunder specifically, which have been carried at revalued/fair value and amortized cost.

3.3 Currency in circulation

Currency notes issued by the Bank are legal tender under the NRB Act 2058. This represents the liability of the Bank towards the holder of the currency note at its face value. The assets stated in Note 19 of these financial statements back these liabilities.

The Bank also issues coins of different denomination for circulation but such coins are not included in currency circulation liability of the bank. Since coins issued by NRB have not been treated as liability the bank has not kept records of coins issued so far. Therefore, total coins in circulation up to the Current fiscal year have not been quantified.

3.4 Financial assets / Instruments

Financial assets/instruments are segregated between foreign currency and local currency items to reflect more objective presentation of the bank's financial position and performance.

3.4.1 Classification

Instruments at fair value through profit or loss

Instruments at fair value through profit or loss are financial instruments either financial asset or financial liability that meets either of following conditions:

a) It is classified as held for trading.

b) Upon initial recognition it is designated by the entity as at fair value through profit or loss.

Loans and receivables

Loans and receivables are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They typically arise when the Bank provides loans; investment in debt instruments and deposits held in other banks with no intention of trading the receivable or making short-term profit and comprise loans and advances including bonds purchased at original issuance.

Held-to-maturity investments

Held-to-maturity asset are financial assets with fixed or determinable payments and fixed maturity (e.g., debt securities) that the Bank has the positive intent and ability to hold till maturity. These include certain purchased loans and advances, certain debt instruments, and foreign treasury bills.

Available-for-sale financial assets

All financial assets that are not classified in another category are classified as available-for-sale. These include investment in certain saving certificates, and investment in financial and other institutions.

3.4.2 Recognition

The Bank recognizes financial assets held for trading and available-for-sale assets on the date the asset is transferred to the Bank. Any gains and losses arising from changes in fair value of the assets such as gold are recognized.

Held-to-maturity assets and originated loans and receivables are recognized on the day the asset is acquired.

3.4.3 Measurement

All financial assets are initially recognized at cost, being the fair value of the consideration given and including acquisition charges. After initial recognition, subsequent measurement bases are described below.

Subsequent to initial recognition, Investment in Gold has been measured at fair value and gains and losses are recognized in equity through Statement of comprehensive income. Investment in instruments that do not have a quoted market price in an active market or fair value cannot be reliably measured are stated at cost, including transaction costs, less impairment losses. Gains and losses arising from a change in the fair value of trading instruments are recognized in the Statement of Comprehensive Income. Investments in subsidiaries, associates and other entities made under the specific directives or policies of the government and other relevant statutes are also valued at cost less impairment loss.

Loans and receivables include Loans to employees. GON Treasury Bills are recognized initially at cost. However, subsequent measurement at amortized cost using effective interest method, with possible impairment losses has not been considered and the impact of such measurement is yet to be ascertained at this stage.

3.4.4 Fair value

The fair value of a financial instrument is the amount for which an asset could be exchanged, or a liability settled, between knowledgeable, willing parties at an arm's length transaction.

Quoted market values represent fair value when a financial instrument is traded in an organized and liquid market. Where quoted market values are not available, the fair values are estimated by other techniques such as discounted cash flows etc.

3.4.5 De-recognition

A financial asset is de-recognized when the Bank looses control over the contractual rights that comprise the asset. This occurs when the rights are realized, expire or surrendered. Financial liabilities are de-recognized when extinguished.

Available-for-sale assets and assets held for trading are de-recognized when sold and corresponding receivables from the buyer for the payment are recognized when the asset is transferred to the buyer.

Held-to-maturity instruments and loans and receivables are de-recognized on receipt of money or money's worth there against.

3.5 Transactions on repurchase obligations (Repo) and reverse repo

The Bank enters into transaction of repurchase (Repo) and reverse repo of securities at agreed rates for specified periods of time. These are recorded as follows:

i) Securities sold under arrangements to repurchase recorded as investment in government securities. The obligation to repurchase is shown as liabilities for securities sold under agreement to repurchase and the difference between the sale and repurchase value is accrued on a pro rata basis and recorded as expense.

ii) In case of purchase under resale obligations, the securities are recorded as loans at the purchase price and the difference between the purchase and resale price is accrued over the period and recorded as income.

3.6 Foreign Currency Transactions

Income and expenditure denominated in foreign currency are translated into Nepalese Rupees on the basis of exchange rates prevailing on the value date. Assets and liabilities in foreign currency as at the year-end are converted into Nepalese Rupees on buying exchange rate prevailing on the balance sheet date. Exchange differences are taken to the Income Statement. An amount equivalent to the net exchange gain /loss during the year is transferred to/from 'Exchange Equalization Fund' through Statement of comprehensive Income.

3.7 Gold and Silver (other than inventory)

Gold and Silver other than those held as inventory is stated at market value and any appreciation or depreciation with respect to the cost is taken to/from "Gold and Silver Equalization Reserve" through Statement of comprehensive Income.

3.8 Gold and silver stock and other inventories

Gold and silver stock and other inventories are carried at cost or net realizable value whichever is less. Cost for Gold and Silver is determined on the basis of specific identification of their individual cost (As per para 23 of IAS 2) where as for other inventories is determined under the Weighted average method. Other assets (store items) except dispensary stock, various coin/metal stocks as well as printed notes are charged directly to Statement of Comprehensive Income from F.Y. 2064/065. Entire purchase of Items with non-durable nature as well as durable items costing per unit cost of NRs. Twenty five thousand or less are expensed through Statement of Comprehensive income at the time of purchase.

3.9 Property, Plant & Equipment

Property, Plant and Equipment is stated at cost, excluding the costs of day-to-day servicing, less accumulated depreciation. Such cost includes the cost of replacing part of such Property, Plant and Equipment when that cost is incurred if the recognition criteria are met.

Depreciation is calculated using the straight-line method over the following estimated useful lives.

Class of Assets	Useful Life
Buildings	Over 33 Years
Furniture and Fixture	10 Years
Vehicles	5 Years
Office and Computer Equipments	5 Years
Machinery Equipments	5 Years
Others	5 Years

Depreciation on additions is charged for the whole year, if the asset is put to use within first nine months of the accounting year. No depreciation is charged on the assets purchased and/or put to use in the later three months of the year. Similarly, no depreciation is charged in the year in which assets are deleted.

Fixed assets having value of NRs. Twenty five thousand or less (previously Rs. 1000 or less) are charged directly to expenses in Statement of Comprehensive Income.

During current fiscal year depreciation has been charged on Property, Plant and Equipment based on estimated useful live as per Account Manual 2065. Accordingly, useful live of machinery and equipment as well as other fixed assets has been revised to '5 years' from earlier 'Over 6 years'.

3.9.1 Intangible assets

Intangible assets include software purchased by the bank. Software, useful life of which have been defined by terms of contract or conditions for use, have been classified as "Software with defined useful life" and are amortized on straight-line basis over the useful life of asset.

Software, useful lives of which have not been clearly defined, are classified as "Software with indefinite useful life". Since, useful life of software is usually short due to technological obsolescence, "Software with indefinite useful life" have been amortized on straight-line basis over estimated useful life of ten years and five years respectively for business application software and other software. Amendment in Account Manual 2065 has been made with respect to intangible assets having value of rupees twenty five thousand or less to be charged directly to expenses in Statement of Comprehensive Income.

3.10 Assets received in grant

Grants or donation on account of capital expenditure are recorded as "grant assets" with corresponding credit to "grant assets reserve" under the head of Capital Reserve. Depreciation on such assets has been recorded on the expenses side and reversal of grant assets reserve has been recorded on the income side in Statement of Comprehensive Income.

3.11 Employee benefits

3.11.1 Contributory Retirement Fund

All permanent employees are entitled for participation in employee's provident fund (now Retirement Fund) wherein the employees contribute at various rates of their current drawn salaries. The bank contributes 10% of salary to this fund, which is separately administered as a defined contribution plan as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068 : Rule 78 Sub-rule 1(a) & 1(c). The Bank's obligations for contributions to the above Fund are recognized as an expense in the Statement of Comprehensive Income as incurred.

3.11.2 Gratuity and Pension Scheme

Employees having service period for five years or more but less than twenty years are eligible for gratuity, which is based on last pay-scale of staff's existing designation and completed years of service as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068 : Rule 116. Similarly, employees having service period of twenty years or more are eligible for pension, which is based on last pay-scale of staff's existing designation and completed years of service, as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068 : Rule 117.

3.11.3 Welfare Provident Fund

Certain amounts as prescribed by the Board are transferred to this fund, which is meant to be a defined benefit scheme for the welfare of the employees, as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068 : Rule 78 Sub-rule 1(b) and 1(c). Contributions by the Bank are expensed on actual incurrence.

3.11.4 Staff Medical Fund

Employees are eligible for medical benefits based on the specified slabs as per medical rules, last drawn salary and completed years of service, as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068 : Rule 78 Sub-rule 1(d). This year incremental liability has been provided for.

3.11.5 Staff Security Fund

All the permanent employees are entitled to staff security fund at the time of retirement, death or termination from the service by any other circumstances at the predetermined factor prescribed by the bank, which is based on last drawn salary and completed years of service as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068 : Rule 78 Sub-rule 1(e). Employees having service period of thirty years are eligible for maximum sixty months salary.

3.11.6 Leave encashment

The Bank makes annual provision in respect of liability for employee's leave based on obligation dischargeable to employees at balance sheet date and considered it as short-term employee benefit as per as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068 : Rule 86, 87 and 91.

3.12 Revenue recognition

Incomes and expenses are recognized on accrual basis.

3.13 Taxation

Income of the NRB is exempted from taxes under section 8 of the NRB Act, 2058 as well as Income Tax Act, 2058 and as such no provision in this respect has been made.

3.14 Cash and cash equivalents

Cash includes cash at vault and agency bank account balances. Similarly cash equivalents include short-term, highly liquid investments maturing within 3 months from the balance sheet date and are readily convertible to cash, and are subject to an insignificant risk of changes in value.

3.15 Impairment

Provision for the assets such as Numismatic and Medallion coins and Non-moving metals are made on as per the indication of impairment. An impairment loss is recognized in Statement of Comprehensive Income whenever the carrying amount of an asset or a group of assets exceeds its recoverable amount. Provisions for possible losses on loans and advances have been provided on the basis of financial position of borrower and appropriate estimation made by the management. Receivables considered as bad and irrecoverable are written off from the books of account and directly charged to Statement of comprehensive income. Provisions against impairment are reviewed at each balance sheet date and adjusted to reflect the current best estimates. Changes in the provisions are recognized as income/expense in the statement of comprehensive income.

3.16 Segment reporting

The Bank presents assets and liabilities, and their associated income and expense streams, by distinguishing between foreign currency and local currency. The Bank considers that this reporting approach provide appropriate segmental reporting of the Bank's activities.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 3: CASH AND BANK BALANCES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Cash in Hand	2,056,807,747	1,965,227,223
Balance with Banks in Demand Deposits	19,556,818,001	14,371,882,753
Asian Clearing Union	166,316,756	-
Total	**21,779,942,504**	**16,337,109,976**

NOTE - 3 a: INVESTMENTS	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
i. Treasury Bills	NRs.	NRs.
US Government Treasury Bills ^^^^	22,147,858,095	28,376,502,732.60
German Bubbils ^^^^	-	3,989,811,593.48
GOI Treasury Bills ###	87,668,050,160	46,328,091,962.40
Sub -Total	**109,815,908,255**	**78,694,406,288.48**
ii. Other		
US Government Treasury Notes/Bond ###	885,878,443	708,940,235
Investment in Mid Term Instrument ###	10,129,211,498	10,325,741,169
Investment in Fixbis ###	3,420,298,346	7,738,532,219
Investment in Repurchase Agreement (Repo) **	43,891,046,088	9,339,154,059
Balance with Banks in Time Deposits ###	185,599,736,544	90,327,448,504
Gold ###	10,858,431,055	6,411,154,715
Sub -Total	**254,784,601,973**	**124,850,970,900**
Total	**364,600,510,228**	**203,545,377,189**
Above investments are classified as follows:		
Loans and receivables	-	-
Held-for-trading **	43,891,046,088	9,339,154,059
Held-to-maturity ###	298,561,606,045	161,839,908,804
Available-for-sale ^^^^	22,147,858,095	32,366,314,326
Total	**364,600,510,228**	**203,545,377,189**

Amortized cost of Time deposits, GOI Treasury Bills and Investment in Fixbis have not been subsequently measured at amortized cost using effective interest rate, which is insignificatly different from costs as maturity period of these instruments is less than six months. Foreign Government Treasury Bills has been regrouped based on Sovereign Country. Repurchase agreements (Repo) has been reclassified as 'held for trading' from current fiscal year from earlier 'held to maturity'. Similarly Investment in Gold has been regrouped from foreign currency Other Asset at face of balance sheet to annex 3a as 'held for trading'.

Interest on time deposit (where ever applicable) were earned at various rates ranging from 0.01% to 4.97% per annum (P.Y. 0.05% to 2.02% per annum). Time deposits with banks are for the period less than six months.

NOTE - 4: INVESTMENTS IN GOVERNMENT SECURITIES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Government Treasury Bills * ###	24,846,244,265	28,174,457,369
Saving Certificates ^^^^	3,121,604,000	3,463,708,000
Government Bond *	4,871,051,043	4,871,051,043
Development Bond 2071 Gha ###	817,672,151	-
Other Bonds and securities *	-	-
Total	**33,656,571,458**	**36,509,216,412**
Above investments are classified as follows:		
Loans and receivables *	4,871,051,043	4,871,051,043
Held-for-trading **	-	-
Held-to-maturity ###	25,663,916,416	28,174,457,369
Available-for-sale ^^^^	3,121,604,000	3,463,708,000
Total	**33,656,571,458**	**36,509,216,412**

GON Treasury Bills underwritten under primary issue has been categorized 'held for trading' where as GON Treasury Bills against GON overdraft and Outright purchase are categorised as 'held to maturity'. Government Bond represent the bonds issued by GON in favour of Nepal Rastra Bank for the discharge of GON obligation to the IMF, which has been reclassified as 'loans and receivables' from current fiscal year from earlier 'held to maturity'. These bonds are non- interest bearing. During current fiscal year investment has been made in Development Bond 2071 Gha which has been earmarked against 'development fund investment' of the bank.

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 5: INVESTMENTS IN FINANCIAL AND OTHER INSTITUTIONS	**% of holding**	**As on 31-3-2069 NRs.**	**As on 32-3-2068 NRs.**
(a) Investment in shares of Subsidiaries			
Sudur Pashchimanchal GBB	68.46	40,050,000	40,050,000
Agricultural Project Services Center	62.50	5,000,000	5,000,000
Rastriya Beema Sansthan - Life Insurance	55.56	1,000,000	1,000,000
Sub-Total		**46,050,000**	**46,050,000**
(b) Investment in shares of Associates			
Deposit & Credit Guarantee Corporation	22.58	20,500,000	20,500,000
Nepal Stock Exchange Ltd.	34.60	12,080,500	12,080,500
National Productivity and Economic Development	31.52	2,500,000	2,500,000
Sub-Total		**35,080,500**	**35,080,500**
(c) Other Investments			
Shares:			
Nepal Clearing House	10.00	12,857,000	12,857,000
Rural Microfinance Development Centre	6.58	21,045,000	21,045,000
Pashchimanchal GBB	10.00	6,000,000	6,000,000
Nepal Development Bank	5.00	16,000,000	16,000,000
Credit Information Bereau	10.25	3,500,000	3,500,000
Citizen Investment Trust	20.01	10,000	10,000
Rural Self Reliance Fund (Seed Capital)		253,400,000	253,400,000
National Banking Training Centre	10.00	5,000,000	5,000,000
Sub-Total		**317,812,000**	**317,812,000**
Total		**398,942,500**	**398,942,500**
Less: Provision for diminution in the value		61,050,000	61,050,000
Total		**337,892,500**	**337,892,500**

Investment in shares of all the above institutions have been recognised as "Available-for-sale".

1. According to NRB Act 2058, NRB is not eligible to hold investment in share in excess of 10 percent of their share capital.

2. The Bank has already offloaded the investments in Rastriya Beema Sansthan (Non-Life Insurance), Citizen InvestmentTrust, Madhyamanchal Gramin Bikas Bank (GBB) and Madhya Paschimanchal Gramin Bikas Bank and is still offloading all those investments/ loans that are in excess of limit prescibed by section 7 (2) (a) of NRB Act 2058.

3. The investment in Grameen Bikas Banks (GBB) were initially made for the development of rural banking and now the bank has off loaded the holding in these institutions except in Sudur Pashchimanchal GBB .

4. Investment in Rastriya Beema Sansthan (Life-Insurance): NRB has received 41,667 Bonus Shares of Rs. 100 each in this investment which makes total shareholding of NRB 51,667 shares.

5. Investment in Citizen's Investment Trust: NRB has received 133400 bonus shares of Rs 100 each for Financial Years 2062/63, 2063/64 and 2064/65 with which NRB has total 133500 shares in its possession with market value of NRs. 7,55,61,000 (NRs.566 quoted price on F/Y 2068/69 last trading date of year end).

6. Investment in Deposit and Credit Guarantee Corporation (DCGC): NRB has received 6,12,638 bonus shares of Rs 100 each which makes total shareholding of 10,83,898 shares.

7. Nepal Development Bank is in process of liquidation.

8. Investment in Credit Information Centre Limited (CICL): NRB has received 14,400 bonus shares of Rs 100 each during current fiscal year.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 6: OTHER INVESTMENTS	**As on 31-3-2069**	**As on 32-3-2068**
	NRs.	**NRs.**
Investment of funds		
Fixed deposits with commercial banks and Financial	**11,669,510,000**	**11,813,315,000**
Less: Provision for doubtful Investment	1,278,605,000	1,030,705,000
Total	**10,390,905,000.00**	**10,782,610,000.00**

The above investments have been recognised and valued as "Held-to-maturity".

The above investements are earmarked against employees funds, development related and other funds of the bank.
Interest earned on investments related to the employees funds(other than staff security fund) are credited to the respective funds.

NOTE - 7a: LOANS AND RECEIVABLES	**As on 31-3-2069**	**As on 32-3-2068**
	NRs.	**NRs.**
Loans to Employees	4,126,992,914	4,054,947,667
Sub-Total	**4,126,992,914**	**4,054,947,667**

NOTE - 7b: REFINANCE	**As on 31-3-2069**	**As on 32-3-2068**
	NRs.	**NRs.**
Refinance to Commercial Banks	458,480,000	2,096,500,000
Securities purchased under resale agreement	-	6,231,180,000
Refinance to Financial Institutions	11,500,000	2,582,277,869
	469,980,000	**10,909,957,869**
Less: Provision for doubtful Loans	10,000,000	13,297,869
Sub-Total	**459,980,000**	**10,896,660,000**
Total	**4,586,972,914**	**14,951,607,667**

Interest on refinance and loans were earned at various rates ranging from 6.5% to 10% per annum (P.Y. 1.50% to 10% per annum).

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 8: OTHER RECEIVABLE

		As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Interest Accrued	2,914,490,905		
Less: Provision for doubtful amounts	-		
Less: Interest suspense	182,366,083	2,732,124,821	2,453,202,180
Deposits		1,664,504	1,755,604
Advances Recoverable	**1,201,871,064**		
Less: Provision for doubtful amounts	10,329,878	1,191,541,185	878,413,427
Project income recoverable		**68,925,975**	53,388,537
Bills Purchased		470,495,611	408,931,720
Total		**4,464,752,096**	**3,795,691,468**

NOTE - 9: GOLD & SILVER STOCK

	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Gold held in Stock	244,182,691	248,143,154
Silver held in Stock	48,430,276	60,947,965
Total Gold and silver stock	**292,612,967**	**309,091,119**

NOTE - 10: OTHER INVENTORIES

		As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Security Note Stock		1,014,932,587	1,179,680,636
Coin Stock		820,688,275	431,583,571
Numismatic and Medallion coins	29,774,421		
Less: Provision for non-moving coins	22,465,794	7,308,627	22,261,940
Other Metal Stock	**24,665,244**		
Less: Provision for non-moving stock	8,716,000	15,949,244	2,795,026
Dispensory stock	468,248		
Less: Provision for non-moving items	-	468,248	378,979
Total Inventories		**1,859,346,980**	**1,636,700,152**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 11a.: STATEMENT OF PROPERTY, PLANT & EQUIPMENT

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Depreciation					Net Block	
		As at 32Ashadh 2068	Transfer from other Office	Addition during the year	Reclassification / Adjustment / Transfer	As at 31Ashadh 2069	Upto 32 Ashadh 2068	Transfer from other Office	Current Year Depreciation	Reclassification / Adjustment / Transfer	Upto 31 Ashadh 2069	As at 31 Ashadh 2069	As at 32 Ashadh 2068
Land		31,349,239	-	-	-	31,349,239	-	-	-	-	-	31,349,239	31,349,239
Building	3	561,449,546	132,890	6,244,404	(500,837)	567,326,003	184,439,206	3,987	-	-	200,836,655	366,489,348	377,011,235
Furniture and Fixture	10	53,431,824	-	1,133,858	-	54,565,682	44,375,774	-	668,117	(28,316,368)	16,727,523	3,783,245	9,056,049
Vehicles	20	174,095,275	4,538,024	34,144,000	(4,453,500)	208,323,799	127,100,417	4,538,022	14,997,197	(4,453,498)	142,182,138	66,141,661	46,994,858
Machinery, Office & Computer Equipments	**20**	288,160,628	36,044,965	38,962,549	(9,041,181)	354,126,962	236,742,632	31,175,306	23,683,504	(9,846,079)	281,755,362	72,371,600	51,417,996
Miscellaneous	**20**	4,730,266	-	32,001	(49,456)	4,712,811	4,180,972	-	320,611	(49,455)	4,452,129	260,683	549,294
Total		**1,113,216,778**	**40,715,879**	**80,516,812**	**(14,044,973)**	**1,220,404,496**	**596,839,000**	**39,879,845**	**39,669,429**	**(42,665,400)**	**645,953,807**	**540,395,775**	**516,378,671**
Capital Work-in-Progress		3,488,487	-	28,433	(3,488,487)	28,433	-	-	-	-	-	28,433	3,488,487
Grand Total		**1,116,705,265**	**40,715,879**	**80,545,245**	**(17,533,461)**	**1,220,432,929**	**596,839,000**	**39,879,845**	**39,669,429**	**(42,665,400)**	**645,953,807**	**540,424,208**	**519,867,158**
Previous Year		**1,089,155,183**	**879,742**	**56,898,836**	**(30,228,494)**	**1,116,705,265**	**566,746,224**	**-**	**55,208,201**	**(25,115,421)**	**596,839,000**	**519,867,158**	

Note: **Capital work in progress includes Rs.3,352,949 as provision for buiding in construction.**

NOTE - 11b.: INTANGIBLE ASSETS (COMPUTER SOFTWARE)

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Amortization					Net Block	
		As at 32Ashadh 2068	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 31Ashadh 2069	Upto 32 Ashadh 2068	Transfer from other Office	Current Year Amortization	Adjustment / Transfer	Upto 31 Ashadh 2069	As at 31 Ashadh 2069	As at 32 Ashadh 2068
Software with Defined useful life		3,627,717		2,813,035		6,440,752	2,623,974		1,103,934		3,727,908	2,712,844	1,003,743
Software with indefinite useful life		-				-	-	-	-	-	-	-	-
- Business application softwares	10	-				-	-				-	-	-
- Other softwares	**20**	3,288,653		370,495	8,588	3,650,560	2,086,037		504,148	5,153	2,585,033	1,065,528	1,202,616
Total		**6,916,370**	**-**	**3,183,530**	**8,588**	**10,091,312**	**4,710,011**	**-**	**1,608,082**	**5,153**	**6,312,940**	**3,778,372**	**2,206,358**
Capital Work-in-Progress				146,315,762		146,315,762						146,315,762	-
Grand Total		**6,916,370**	**-**	**149,499,293**	**8,588**	**156,407,074**	**4,710,011**	**-**	**1,608,082**	**5,153**	**6,312,940**	**150,094,134**	**2,206,358**
Previous Year		**6,916,370**	**-**	**-**	**-**	**6,916,370**	**3,273,732**		**1,436,283**		**4,710,012**	**2,206,358**	

Note 11c Assets received in grant

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Amortization					Net Block	
		As at 32Ashadh 2068	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 31Ashadh 2069	Upto 32 Ashadh 2068	Transfer from other Office	Current Year Amortization	Adjustment / Transfer	Upto 31 Ashadh 2069	As at 31 Ashadh 2069	As at 32 Ashadh 2068
Office Equipment	20	**706331**				**706,331**	668359		12656		681015.0	25,316	37,972
Computer Equipments	20	**9875941**		0		**9,875,941**	8945855		232803		9178658.2	697,283	930086
Grand Total		**10582272**	**0**	**0**	**0**	**10582272**	**9614214**	**0**	**245459**	**0**	**9859673**	**722,599**	**968058**
Previous Year		**10003147**	**0**	**579125**	**0**	**10,582,272**	**9346499**	**0**	**267715**	**0**	**9614214**	**968058**	

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 12: PROJECTS ASSTES: *

(Amount in NRs.)

Assets	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	TOTAL
Current account	40,162,543.67	7,328,503.46	6,051,795.54	57,630,719.23	**111,173,562**
	923,699.00	2,144,433.00	5,558,732.00	6,056,738.00	**14,683,602**
Impress Account	-	-		-	**-**
	-	-		-	**-**
Investment in fixed deposit and GON bonds	55,438,663.51	145,369,098.36	36,892,116.50	15,000,000.00	**252,699,878**
	100,817,949.00	151,251,293.00	36,761,373.00	65,742,200.00	**354,572,815**
Loans to Banks, FIs, and NGOs	-	2,186,525.00	44,785,152.50	20,450,604.00	**67,422,282**
	-	2,186,525.00	52,927,908.00	28,299,352.00	**83,413,785**
Fixed assets	-	-	-	-	**-**
	-	-	-	-	**-**
Interest receivables	1,045,648.33	3,617,327.86	526,013.70	685,157.02	**5,874,147**
	1,935,042.00	4,131,093.00	1,103,196.00	1,966,298.00	**9,135,629**
Principal (Instalment) receivables	-	-		-	**-**
	-	-	-	-	**-**
Expenses not written off	797,107.65	-	-	-	**797,108**
	1,062,810.00	-	-	-	**1,062,810**
Less : Project (Profit)/Loss to be transferred to NRB upto C/Y	(17,743,724.39)	(31,831,514.17)	(12,726,669.08)	(6,624,067.51)	**(68,925,975)**
Less : Project (Profit)/Loss to be transferred to NRB upto P/Y	(12,758,436.17)	(22,024,844.50)	(9,461,660.57)	(9,143,595.33)	**(53,388,537)**
Current Year Total	**79,700,238.77**	**126,669,940.51**	**75,528,409.16**	**87,142,412.74**	**369,041,001**
Previous Year Total	**91,981,063.83**	**137,688,499.50**	**86,889,548.43**	**92,920,992.67**	**409,480,104**

Figures in shaded area represents the corresponding figures of the previous year.

*These figures have been taken from unaudited financial statements of the projects for the F/Y 2068/69.These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON.

Figures in shaded area represents the corresponding figures of the previous year.

MCPW = Micro Credit Project for Women

TLDP = Third Livestock Development Project

PCRW = Production Credit for Rural Women

PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai

RMP = Rural Microcredit Project

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 13: DEPOSIT FROM BANKS AND OTHER AGENCIES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Deposit from Banks and Financial Institutions	922,928,956	482,583,336
Foreign Diplomatic Missions and other agencies	77,440,270	40,442,358
Total	**1,000,369,226**	**523,025,694**

NOTE - 14: IMF RELATED LIABILITIES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Special Drawing Right Allocation	9,108,185,167	7,716,365,563
Interest Bearing Loan :		
Loan under Extended Credit Facility (ECF) #	5,338,952,664	5,007,848,760
Loan under Rapid Credit Facility (RCF)	3,814,492,960	3,231,601,200
Total	**18,261,630,791**	**15,955,815,523**

The Bank transacts with IMF as an agent of the government in respect of quota where in case of SDRs, Loans etc from them it transacts in its own right. The IMF revalues quota at the end of April every year and gains or losses arising from such revaluation relating to quota are borne by government. In case of other transactions such gain/losses are borne by NRB. The Basic policies followed by the NRB on such accounts are as follows:

(1) country's quota with the IMF is recorded by the NRB as depository of the Government and exchange gain/loss arising on quota are borne by government.

(2) exchange gains or losses in respect of borrowings under ECF and other facilities of the IMF, allocation of SDRs and holding of SDRs are recognized in the Income Statement.

Formerly Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)

THE POSITION OF THE IMF ASSETS AND LIABILITIES

FINANCIAL POSITION IN THE FUND AS ON JULY 15, 2012

Particlars	Local Currency (NRs.)	SDR Equivalents
SPECIAL DRAWING RIGHT:		
Net cumulative allocation	9,108,185,167	68,099,599
Holdings	7,368,831,080	55,094,888
OUTSTANDING PURCHASES & LOANS:		
RCF Loans	3,814,492,960	28,520,000
ECF Arrangements	5,338,952,664	39,918,000
OTHER INFORMATION	**Per cent of Quota**	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.98	71,283,862
Reserve Tranche Position	0.03	21,774
1. Converted into NRs 133.748 at the rate of SDR per currency unit .		

FINANCIAL POSITION IN THE FUND AS ON JULY 16, 2011

Particlars	Local Currency (NRs.)	SDR Equivalents
SPECIAL DRAWING RIGHT:		
Net cumulative allocation	7,716,365,563	68,099,599
Holdings	6,730,704,535	59,400,799
OUTSTANDING PURCHASES & LOANS:		
RCF Loans	3,231,604,200	28,520,000
ECF Arrangements	5,007,848,760	44,196,000
OTHER INFORMATION	**Per cent of Quota**	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.98	71,283,862
Reserve Tranche Position	0.03	21,774
1. Converted into NRs 113.31 at the rate of SDR per currency unit .		

Financial position in the IMF as on April 30, 2012 and comparative position as on April 30, 2011 has not been presented from current fiscal year. However, such information is available in IMF website (www.imf.org).

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 15: OTHER LIABILITIES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Accrued Interest	2,373,189	9,010,181
Asian Clearing Union	-	397,982,329
Total	**2,373,189**	**406,992,510**

NOTE -16: IMF Related Deposit Liabilities	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
IMF Account No 1	5,879,421,428	5,879,421,428
IMF Account No 2	662,480	662,480
Total	**5,880,083,908**	**5,880,083,908**

NOTE -16 a: DEPOSIT AND OTHER BALANCES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Balances of GON	10,989,296,158	-
Deposits from Banks and Financial Insitutions	99,218,954,797	56,752,564,852
Balances of Other Insitutions	18,335,668,285	14,548,254,834
Earnest Money	15,497,758	1,261,375
Money Changer	9,529,000	8,717,100
Margin against LCs	3,775,518,306	2,372,418,001
Total	**132,344,464,304**	**73,683,216,162**

Balances of Banks and Financial institutions also include the Cash Reserve Ratio (CRR) required to be maintained by commercial banks. Balances of Other Institutions include deposit of government corporations, companies and local authorities etc.

NOTE - 17: STAFF LIABILITIES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Medical Fund (Includes Medical earning fund, interest, etc)	408,603,533	531,179,903
Welfare Provident Fund	56,925,542	271,433,264
Gratuity and Pension Fund	6,333,263,487	3,560,217,718
Staff Security Fund	1,084,937,844	752,691,243
Liability for Staff Leave Encashment	607,072,254	517,541,102
Liability for Retired staff insurance premium	24,362,620	45,709,684
Other payable to staff	17,641,400	16,505,657
Total	**8,532,806,680**	**5,695,278,571**

NOTE - 18: OTHER PAYABLES	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Insurance Premium collected from Staff	1,590,360,703	1,403,890,483
Less: Advance Insurance Premium paid on behalf of Staff	(1,357,833,938)	(1,259,690,765)
Total	**232,526,765**	**144,199,718**

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE -19: CURRENCY IN CIRCULATION	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Currency in Circulation	201,250,000,000	167,620,000,000

Currency in circulation represents notes issued by NRB, as a sole currency issuing authority in Nepal, which includes cash in hand NRs 2,088,238,302 (P.Y. NRs. 3,730,978,127).

The liability for notes in circulation is recorded at face value in the balance sheet. These liabilities are supported by assets including foreign currency, foreign securities and government securities as follows :

	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Foreign currency balance held abroad	181,470,568,000	147,840,568,000
Foreign Securities	15,607,732,000	15,607,732,000
Government Securities	4,171,700,000	4,171,700,000
	201,250,000,000	**167,620,000,000**

The amount of currency note issued by the bank and in circulation at the balance sheet date are as follows:

Denomination Notes	As on 31-3-2069 Face Value (NRs.)	As on 32-3-2068 Face Value (NRs.)
1	162,329,011	31,000,000
2	190,308,574	62,900,000
5	1,316,166,325	238,900,000
10	1,883,219,030	558,500,000
20	2,294,215,860	486,500,000
25	61,003,275	385,500,000
50	3,761,416,000	3,319,000,000
100	8,910,495,300	10,000,700,000
250	88,034,375	109,000,000
500	61,466,678,250	46,260,000,000
1000	121,116,134,000	106,168,000,000
	201,250,000,000	**167,620,000,000**

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 20: SUNDRY LIABILITIES		As on 31-3-2069		As on 32-3-2068
		NRs.		NRs.
Sundry creditors		744,270,328		664,423,414
Unclaimed		3,253,468		2,200,235
Bills Collection	10,453,109		11,043,569	
Less: Bills Lodged	10,453,109	-	11,043,569	-
Pension Payable to NRB Ex-Staff		162,526,670		140,886,791
General Account		445,019,987		348,713,649
Payorder Balance		120,317,130		58,632,805
MBL Non Operative Account		(768,115)		(85,666)
Note Kosh account		(12,417,072)		(60,000)
Total		**1,462,202,396**		**1,214,711,228**

Note : NRB general account represents NRB inter-office transactions and the year end balances are under reconciliation.

Note Kosh account represents NRB interoffice transactions pending for settlement as on 31-3-2069.

NOTE - 21: PROJECTS LIABILITIES: * (Amount in NRs.)

Liabilities	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	TOTAL
Loans from IFAD/ADB	79,303,720	124,300,000	70,377,883	80,300,000	**354,281,603**
	91,504,292	132,775,000	82,107,530	91,250,000	**397,636,822**
ADB grants	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-
Exchange fluctuation account	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-
Split interest reserve	-	-	4,233,489	-	**4,233,489**
	-	-	4,233,489	-	**4,233,489**
Sundry Payables	396,519	476	469,186		**866,181**
	476,771	2,726,974	19,250	1,388,000	**4,610,995**
Interest Suspense	-	182,939	-	257,782	**440,722**
	-	-	-	-	-
Provisions	-	2,186,525	447,852	6,584,630	**9,219,007**
	-	2,186,525	529,279	282,994	**2,998,798**
Current Year Total	**79,700,239**	**126,669,941**	**75,528,409**	**87,142,413**	**369,041,001**
Previous Year Total	**91,981,063**	**137,688,499**	**86,889,548**	**92,920,994**	**409,480,104**

Figures in shaded area represents the corresponding figures of the previous year.

*These figures have been taken from unaudited financial statements of the projects for the F/Y 2068/69. These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON.

Figures in shaded area represents the corresponding figures of the previous year.

MCPW = Micro Credit Project for Women

TLDP = Third Livestock Development Project

PCRW = Production Credit for Rural Women

PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 22: RESERVES	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Capital Reserve:		
Gold and Silver Equalization Reserve	6,842,519,010	5,368,797,475
Grants assets reserve	722,599	968,058
Statutory Reserve:		
General Reserve	16,492,203,776	14,307,172,070
Monetary Liabilites Reserve	2,080,978,400	1,798,600,000
Exchange Equalization Fund	42,526,599,718	11,761,771,035
Other Reserves and Funds:		
Development Fund	5,047,503,358	5,007,503,358
Banking Development Fund	707,871,125	639,087,319
Development Finance Project Mob. Fund	188,065,663	172,528,164
Liquidity Stabilization fund	62,000,000	42,000,000
Mechanisation Fund	591,316,414	191,316,414
Scholarship Fund	61,594,504	61,594,504
Mint Development Fund	547,712,943	547,712,943
Gold Replacement Fund	1,149,768,420	2,320,255,910
Investment Revaluation Reserve	2,449,258	-
Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)	253,400,000	253,400,000
Total Reserves and Funds	**76,554,705,189**	**42,472,707,250**

1 Reserves/ Funds other than capital reserve (gold and silver equilization reserve and Grant assets reserve) represent appropriation out of the profits, which are statutory or specific in nature. All the specific funds / reserve are created with the approval of the Board.

2 **Gold and Silver Equalization Reserve**

This represents the gain or loss on the revaluation of gold and silver. Any appreciatiion or depreciaton on revaluation of gold and silver is taken to/from this reserve through income statement.

3 **Exchange Equilization Fund**

Represents net exchange gains on various foreign currency assets and liabilities. An amount equivalent to net exchange gain/loss is appropriated from/to income statement and adjusted in the opening balance of such reserve.

4 **General reserve**

Under Section 41 (kha) of the NRB Act, 2058, the NRB has to transfer to the general reserve fund not less than 10 percent of the net profit plus penalty income every year.

5 **Monetary Liabilites Reserve**

Under Section 41 (ka) of the NRB Act, 2058, the Bank is required to maintain a monetary liability reserve to meet its financial liability. Accordingly, five percent of the net profit is transferred to this reserve.

6 **Development Fund**

Specific fund created in order to provide support for loans and refinances to banks and Financial Institutions as well as to make investment in the shares and debentures of these Institutions.

7 **Banking Development Fund:**

This fund was created to meet the expenses relating to feasibility survey to open new banks in the priority area, to provide interest free loans to such banks, to compensate the losses incurred by those banks for specified period and expenses relating to banking promotion, work-shops and seminars.

8 **Development Finance Project Mobilization Fund**

This fund was created as a cushion to meet the probable loss on project loan. An amount equivalent to the projects' profits are appropriated and transferred to this fund.

9 **Mechanization Fund**

This fund was created to meet the amount required to develop and install modern software, hardware and allied mechanization system.

10 **Scholarship Fund**

This fund was created to meet the amount required for the development of skilled manpower by way of providing training and higher studies to the employees of the Bank.

11 **Mint Development Fund**

This fund was created to meet the heavy capital expenditure required for construction of factory building and installation of machinery for minting activities.

12 **Employees welfare fund**

This fund was created in FY 2015/16 for the welfare of the employees who have suffered financial and other losses due to unprecedented events and any other reasons.

13 **Gold Replacement Fund**

This fund has been created for replacing the gold / silver sold during the year.

14 **Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)**

This fund was created as per the NRB Monetary Policy to meet the fund required for long term refinancing in tea, cardamom plantation and production as well as construction of cold storage etc.

15 **Grants assets reserve**

This reserve represents assets received in grant with corresponding effect in fixed assets. Equivalent amount of depreciation charged on these assets is transfered to income from this reserve.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 23a : Movement of Provisions.

Particulars	As on 32.3.2068 NRs. 1	Addition 2	Adjustments 3	Payment/ Writeback 4	As on 31.3.2069 NRs. 5=1+2+3-4
Leave encashment	517,541,102	180,823,211		(91,292,059)	607,072,254
Gratuity and Pension Fund	3,560,217,718	3,173,750,651		(400,704,881)	6,333,263,488
Staff Security Fund	752,691,243	125,354,156	300,055,000	(93,162,556)	1,084,937,843
Staff Medical Earning Fund	498,977,454	275,953,467		(385,447,090)	389,483,832
Diminution in value of investment in Financial and other institutions	61,050,000	-	-	-	61,050,000
Provision for advance recoverable		10,329,878	-	-	10,329,878
Provision for doubtful loans	13,297,869	-	-	(3,297,869)	10,000,000
Nuismatic and Medallion Coins	22,465,793	-	-	-	22,465,793
Provision for non moving metal stock	8,716,000	-	-	-	8,716,000
Provision for other investments	1,030,705,000	247,900,000	-	-	1,278,605,000
Provision for building in construction	-	3,352,949	-	-	3,352,949
Total	**6,465,662,179**	**4,017,464,312**	**300,055,000**	**(973,904,455)**	**9,809,277,036**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the statement of financial position

NOTE - 23b: Contingent Liabilities and Commitments	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Letters of Credit	1,233,905,787	1,121,110,806
Guarantees Issued	2,48,49,373.11	-
Claims not acknowledged as debt	-	155,370
Unclaimed account transfer to P/L account	100,066,715	99,979,211
Land where Janakpur office is situated	-	14,371,094
Capital commitment towards ERI Bancaire	31,088,411	-
Claims by KUKL not acknowledged as debt	545,995	-
Total	**1,365,606,909**	**1,235,616,481**

1 Contingent liabilities in respect of Letter of Credit (L/C) are determined on the basis of LCs remaining unexpired at the Balance sheet date after adjusting therefrom the margin retained by the bank. In addition to above, Letter of Credit opened for various projects of Nepal Government for which grants is received from various donor agencies, liability of such letter of credit is met directly by the donor agencies, hence it is not shown as contingent liabilities of the bank.

2 Claims not acknowledged as debt consist of legal and other claims pending against the Bank as at 32nd Ashadh, 2067. No provision on such claims have been made, as the Bank is of the opinion that it is unlikely that any significant liabilities with respect to these will arise.

3 Contingent liability in respect of possible payment of Rs. 14,371,094 to obtain ownership on 50 % land having total area of 1-15-7-2 bigha where janakpur office is situated is included in the head 'other' .

4 Capital commitment outstanding towards ERI Bancaire, Luxumberg for GL Software is US$ 350,885 (NRs.31,088,411) out of contract value US$ 2,187,830.

NOTE - 23c: Contingent Assets	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Land where Janakpur office is situated.		14,371,094
Total	**-**	**14,371,094**

1 This contingent asset is in respect of possible ownership of 50 % of land where janakpur office is situated. The land has total area of 1-15-7-2 . bigha and Nepal Rastra Bank may require to pay Rs.14,371,094 to obtain remaining 50% ownership of the land.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 24: INTEREST INCOME	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
Treasury bills & Deposits	8,484,984,205	3,755,868,665
SDR Holding & Asian Clearing Union	15,444,535	5,759,607
Interest income from Foreign Currency Financial Assets	**8,500,428,740**	**3,761,628,272**
Local Currency Financial Assets		
Government Securities	98,003,065	76,666,566
Investment in financial and other institutions	3,479,167,403	4,705,328,286
Overdraft to Government	94,696,476	509,430,494
Loans and Refinance	130,427,914	234,405,219
Interest income from Local Currency Financial Assets	**3,802,294,858**	**5,525,830,565**
Total interest income from financial assets	**12,302,723,598**	**9,287,458,837**

NOTE - 25: COMMISSION INCOME	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
On Currency exchange	**244,800,337**	**278,047,354**
Local Currency Financial Assets		
Government transaction & Other services	**4,268,845**	**5,671,983**
Total Commission income from financial assets	**249,069,182**	**283,719,337**

NOTE - 26: INTEREST EXPENSES	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Foreign Currency Financial Liabilities		
SDR Allocation & PRGF Loan	18,137,209	31,941,819
Others	21,582	1,182,398
Sub Total	**18,158,791**	**33,124,217**
Local Currency Financial Liabilities		
Government Securities	176,437,818	69,787,799
Sub Total	**176,437,818**	**69,787,799**
Total Interest Expense on Financial Liabilities	**194,596,609**	**102,912,016**

NOTE - 27: AGENCY AND SERVICE CHARGE	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Foreign Currency Liabilities		
Service Charge	-	-
Commission	6,089,191	4,636,947
Sub Total	**6,089,191**	**4,636,947**
Local Currency Liabilities		
Agency Expenses	340,824,841	363,431,242
Sub Total	**340,824,841**	**363,431,242**
Total Agency and Service Charge	**346,914,032**	**368,068,189**

Agency Expenses includes agency commission paid to the following banks for operating government accounts.

	As on 31-3-2069 NRs.	As on 32-3-2068 NRs.
Nepal Bank Ltd.	116,100,000	214,350,000
Rastriya Banijya Bank	197,100,000	132,150,000
Nepal Bangladesh Bank	2,700,000	2,700,000
Everest Bank Ltd	1,200,000	1,200,000
Total	**317,100,000**	**350,400,000**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Instatement

NOTE - 28: OTHER OPERATING INCOME		As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
		NRs.	NRs.
Income from Mint (Sale of coin)		145,036,677	142,493,012
Gain from sale of precious metals and coins		187,950,532	2,277,950,530
Fine/Penalty charge		29,109,763	11,999,391
Profit from sale of investments		0	-
Dividend Income		639,395	2,735,850
Provision on Investment wtitten back (Net)		0	-
Provision on Loans & Advances wtitten back (Net)		0	-
Interest suspense written back (Net)		0	-
Project income	**28a**	34,470,838	42,882,170
Provision no longer required written back		0	-
Grants assets reserve		245,459	267,715
Grants received for expenses		0	260,804
Miscellaneous		163,717,506	104,385,726
Total		**561,170,169**	**2,582,975,198**

28 a. Income from Projects account run by Micro Finance Department are as follows:

(Amount in NRs.)

Income	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	TOTAL
Interest income	7,825,862	14,930,420	5,218,519	6,337,609	**34,312,410**
	9,863,680	17,376,445	7,091,120	8,550,925	**42,882,170**
Other income	19,250	19,250	100,678	19,250	**158,428**
	-	-	-	-	
Current Year Total	**7,845,112**	**14,949,670**	**5,319,197**	**6,356,859**	**34,470,838**
Previous Year Total	**9,863,680**	**17,376,445**	**7,091,120**	**8,550,925**	**42,882,170**

Figures in shaded area represents the corresponding figures of the previous year.

*These figures have been taken from unaudited financial statements of the projects for the F/Y 2068/69.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 29: GENERAL, ADMINISTRATIVE EXPENSES & PROV		As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
		NRs.	NRs.
Staff Costs	29a	4,939,823,824	2,544,849,564
Depreciation and amortization		58,224,826	56,912,198
Directors Fees and Expenses		2,955,222	2,929,686
Note Printing charges	29b	649,863,713	611,333,378
Mint Expenses		256,043,131	250,861,961
Security charges		18,503,842	18,503,842
Remittance charges		59,404,083	65,839,251
Travelling expenses		132,009,655	81,177,840
Insurance charges		66,376,685	69,484,901
Repair & Maintenance		23,099,503	16,424,905
Provisions on loans & advances, Investments, etc.	29c	265,076,010	1,039,216,592
Project expenses	29e	18,933,399	12,607,482
Miscellaneous	29d	253,304,270	207,408,654
Total		**6,743,618,163**	**4,977,550,254**

29a Staff Costs	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Salary	504,378,885	345,588,785
Allowances	325,637,822	306,388,629
Provident Fund Contribution	43,568,752	34,388,530
Staff Welfare (Including Medical fund contribution)	348,586,158	131,552,466
Staff Welfare Provident Fund	260,000,000	230,000,000
Pension & Gratuity Fund	2,764,372,517	1,164,372,517
Staff Security Fund	425,354,156	125,354,156
Staff leave compensations	180,823,211	132,613,849
Others	87,102,323	74,590,631
Total	**4,939,823,824**	**2,544,849,564**

29b Unissued currency stocks are recorded as inventory at the cost of acquisition and expensed when issued.

29c Provision on loans & advances, Investments, etc.	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Provision for retired Staff Insurance Premium	3,493,183	6,565,268
Provision for Doubtful investment and Others	261,582,827	1,032,651,324
Total	**265,076,010**	**1,039,216,592**

29d Miscellaneous Expenses	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
	NRs.	NRs.
Banking Promotion	26,560,244	12,298,552
Audit Fees and Expenses	1,142,826	874,425
Sundry balances written off	195,822	-
Others	225,405,378	194,235,677
Total	**253,304,270**	**207,408,654**

29e Expenses from Projects account run by Micro Finance Department are as follows: **(Amount in NRs.)**

Expenses	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	TOTAL
Interest IFAD	-	-	2,052,688	2,573,250	**4,625,938**
	-	**-**	**1,192,514**	**2,792,250**	**3,984,764**
Interest ADB	2,592,622	5,141,500	-	-	**7,734,122**
	2,958,639	**5,367,500**	**-**	**-**	**8,326,139**
Audit Fee	-	-	-	-	**-**
	3,500	**3,500**	**3,500**	**3,500**	**14,000**
Meeting, training and others	1,500	1,500	1,500	1,500	**6,000**
	1,500	**1,500**	**1,500**	**1,500**	**6,000**
Depreciation	-	-	-	-	**-**
	265,702	**-**	**-**	**-**	**265,702**
Loan loss provision and other provisions	265,703	-	-	6,301,637	**6,567,339**
	-	**10,877**	**-**	**-**	**10,877**
Profit transferred to NRB Central Office	4,985,288	9,806,670	3,265,009	(2,519,528)	**15,537,439**
	6,634,338	**11,993,069**	**5,893,606**	**5,753,675**	**30,274,687**
Current Year Total	**7,579,410**	**14,949,671**	**5,319,197**	**6,356,859**	**34,470,838**
Previous Year Total	**9,863,679**	**17,376,446**	**7,091,120**	**8,550,925**	**42,882,170**

Figures in shaded area represents the corresponding figures of the previous year.

*These figures have been taken from unaudited financial statements of the projects for the F/Y 2068/69.

NOTE - 30: CASH AND CASH EQUIVALENT

	As on 31-3-2069	As on 32-3-2068
Foreign currency cash and bank balance	21,779,942,504	16,337,109,976
Foreign currency time deposits	185,599,736,544	90,327,448,504
Local currency in hand	2,088,188,303	3,730,978,127
SDR holdings	7,368,831,080	6,730,704,535
Investment in Treasury Bills/Notes	109,815,908,255	78,694,406,288
Investment in Fixbis	3,420,298,346	7,738,532,219
Investment in repurchase agreement (Repo)	43,891,046,088	9,339,154,059
Total	**373,963,951,120**	**212,898,333,708**

NOTE - 31: EXPLANATORY NOTES

I. Fiscal Year

The financial statements relate to the fiscal year i.e.1st Shrawan 2068 to 31st Ashadh 2069 corresponding to Gregorian calendar 17th July 2011 to 15th July 2012. The previous year was 1st Shrawan 2067 to 32nd Ashadh 2068 (17th July 2010 to 16th July 2011). The corresponding information presented in the financial statements for the previous year has been rearranged and reclassified, wherever necessary, in order to facilitate comparison.

II. Currency of Presentation

All amounts in Nepalese Rupees (NRs.) are rounded to nearest rupees.

III. Bills payable and Bills Receivable

The Bank carries out the function of repayment of government securities and interest thereon on behalf of the GON. Bills Payable primarily represents the year-end un-disbursed or unadjusted amount of payments received from GON in respect of interest / repayment liabilities of such securities. The year-end balance of Bills Purchased represents the amounts paid by the Bank to the security holders but the corresponding claim adjustment with Bills Payable is pending.

IV. Quantity and market value of gold and silver

During the current year bank has made investment on 20,000 fine troy ounces of gold. The quantity and market value of gold and silver including those held as inventory are as follows:

Particulars	Period	Weight (Kg, gm, mg)	Market Price (NRs.) Per Grams	Total market Value (NRs.)
Gold	As on 31.3.2069	2389.161.378	4396.828	10,858,431,055.24
	As on 32.3.2068	1767.091.843	3628.082	6,411,154,714.07
Gold held in Stock	As on 31.3.2069	2338.888.025	4396.828	10,283,688,158.30
	As on 32.3.2068	2378.404.070	3628.082	8,629,044,995.09
Silver held in Stock	As on 31.3.2069	125990.408.691	86.150	10,854,073,708.73
	As on 32.3.2068	126279.094.219	86.613	10,937,435,806.91
			Current Year Total	**31,996,192,922.27**
			Previous Year Total	**25,977,635,516.08**

Market value for gold and silver has been based on closing rate prevailing on last working day of the bank's fiscal year in London Market and Nepal Gold & Silver Dealer's Association respectively.

* *Figures in shaded area represent the corresponding figures of the previous year.*

V. Year end exchange rates

The year-end exchange rates for major currencies considered for realignment of foreign currency assets and liabilities were as follows:

NRs.

S.No.	Currency	31st Ashadh 2069	32nd Ashadh 2068
1	US Dollar	88.60	70.95
2	Sterling Pound	136.62	114.54
3	Euro	107.98	100.34
4	Swiss Frank	89.91	86.93
5	Australian Dollar	89.96	75.71
6	CAD	86.97	73.85
7	JPY	1.118	0.895
8	Singapore	69.74	58.26
9	SDR	133.78	113.310

VI. NRB general account

NRB general account represents NRB inter-office transactions and balances under reconciliation of the entries in progress.

VII. Unclaimed account

Unclaimed account represents amount that remained unclaimed and outstanding for more than two years in sundry creditors being transferred to unclaimed account as per policy of Nepal Rastra Bank. Amount transferred from sundry creditors to Unclaimed account during F.Y. 2068/69 is NRs. 11,40,737.62 (P.Y. NRs. 2,51,342.69) .

Amount outstanding for more than three years in unclaimed account is transferred to miscellaneous income in Statement of Comprehensive Income. Amount transferred from unclaimed account to miscellaneous income during F.Y. 2068/69 in Statement of Comprehensive Income is NRs. 87,504.37 (P.Y. NRs. 1,35,895.67).

VIII. Consolidation of Subsidiaries

The Bank's investments in three entities as mentioned in Note 5 (a) are in excess of 50% of the capital of those entities. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes.

The management of the Bank as such does not exercise significant influence or control over these entities except for any regulatory purposes.

With regard to consolidation of accounts, International Accounting Standard (IAS) 27 para 10 states that a parent need not present consolidated financial statements if and only if:

(a) the parent is itself a wholly-owned subsidiary, or is a partially-owned subsidiary of another entity and its other owners, including those not otherwise entitled to vote, have been informed about, and do not object to the parent not presenting consolidated financial statements.

(b) the parent's debt or equity instruments are not traded in public market (a domestic or foreign stock exchange or an over-the-counter market, including local and regional markets,.

(c) the parent did not file, nor is it in the process of filing, its financial statements with a securities commission or other regulatory organization for the purpose of issuing any class of instrument in a public market, and

(d) the ultimate or any intermediate parent of the parent produces consolidated financial statements available for public use that comply with International Financial Reporting Standards.

Keeping in view above facts Nepal Rastra Bank has not prepared consolidated financial statements for these subsidiaries.

IX. Related Parties

i. Government:

In the normal course of its operations, the Bank enters into transactions with related parties. Related Parties include GON; as ultimate owner of the Bank, various Government Departments and state controlled enterprises/entities.

Transactions entered into with GON include:

(a) Acting as the fiscal agent and financial advisor of the government;

(b) Acting as the agent of government or its agencies and institutions, provide guarantees, participate in loans to government and related institutions;

(c) Acting as agent of government, the Bank issues securities of government, purchases unsubscribe portion of any issue and amounts set aside for the Bank;

(d) Acting as the agent of government, the Bank manages public debt and foreign reserves.

The Bank doesn't ordinarily collect any commission, fees or other charges for services, which it renders, to the government or related entities except where agreement has stated otherwise.

ii. Financial and other institutions:

The Bank does not exercise significant influence or control over its subsidiaries, associates and other entities except for any regulatory purposes where substantial investments have been made. These subsidiaries, associates and other entities are incorporated under relevant act of Government of Nepal and are carrying out the business activities in domestic market only. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes. Investments made in

these entities along with percentage of holdings have been disclosed in Note 5. There are no any transactions of bank with its subsidiaries, associates and other entities. Banks investment in its subsidiaries, associates and other entities along with respective provision for diminution in value of such investment are as under.

S. No	Financial and Other Institutions	NRB's Investment At Cost NRs.	Provision As on 31-3-2069 NRs.
a.	**Investment in share of Subsidiaries**		
	Sudur Pashchimanchal GBB	40,050,000.00	40,050,000.00
	Agriculture Project Service Centre	5,000,000.00	5,000,000.00
b.	**Other Investments:**		
	Nepal Bikash Bank	16,000,000.00	16,000,000.00
	Total	**61,050,000.00**	**61,050,000.00**

During current fiscal year Rs. 14,00,088.41 has been paid to Rastriya Bima Sansthan-Life insurance as Staff Insurance premium.

iii. Board Of Directors:

During current fiscal year Rs. 29,55,222 has been paid to directors as fees and allowances.

iv. Key Management Personnel:

S.No.	Name of the Key Management Personnel	Designation
1.	Yuba Raj Khatiwada	Governor
2.	Gopal Prasad Kafle	Deputy Governor
3.	Maha Prasad Adhikari	Deputy Governor
4.	Lila Prakash Sitaula	Executive Director
5.	Ashwini Kumar Thakur	Executive Director
6.	Bishnu Nepal	Executive Director
7.	Ramjee Regmi	Executive Director
8.	Bhaskar Mani Gyawali	Executive Director
9.	Manmohan Kumar Shrestha	Executive Director
10.	Lok Bahadur Khadka	Executive Director
11.	Pradeep Raj Pandey	Executive Director
12.	Hari Prasad Kaphle	Executive Director
13.	Siddhi Krishna Joshi	Executive Director
14.	Trilocahn Pangeni	Executive Director
15.	Dr. Min Bahadur Shretha	Executive Director
16.	Shambhu Thapa	Executive Director
17.	Mahesh Bhattarai	Executive Director
18.	Rameshwori Pant	Executive Director
19.	Shiba Raj Shrestha	Act. Executive Director

Salary and related expenses to key management personnel are NRs. 3,16,42,722.09 (P.Y. NRs 2,41,30,502). As on 31-3-2069 an amount of NRs 6,78,47,640.81 (P.Y. NRs. 6,43,28,217.55) was receivable from key managerial personnel as approved loan and advances made by the Bank at the same standard rate of interest with that of other loan and advances provided to employees.

There were no other related-party transactions with key management personnel; transactions, if any, with director-related or key management personnel – related entities which occurred in the normal course of NRB's operations were conducted on terms no more favorable than similar transactions with other clientele.

The above information has been complied to the extent ascertainable and available from the records of the Bank.

X. Property, Plant and Equipment

Property, Plant and Equipment were reclassified for value NRs. 2,07,12,490 to machinery and equipment during current fiscal year from NRs. 1,90,66,163 furniture & fixture and NRs. 16,46,327 office equipment.

Capital work in progress includes NRs.33,52,949 as provision for building in construction.

XI. Intangible assets

GL Software has been shown as 'Capital assets under construction' under this head.

Window server STD media categorized under "Software with indefinite useful life" with original cost NRs. 8,588 and book value NRs. 3,435.20 has been written off to miscellaneous furniture in Statement of Comprehensive Income during current F/Y 2068/69 with respect to amendment in account manual 2065. As per the amendment, intangible assets having value of rupees twenty five thousand or less should be charged directly to expenses in Statement of Comprehensive Income.

XII. Assets received in grant

Nepal Rastra Bank has received assets in grant from the Financial Sector Technical Assistance Project Phase I and Financial Sector Restructuring Project (Phase II)in Financial years 2060/61, 2061/62, 2062/63, 2063/64, 2066/67 and 2067/68. Financial Sector Restructuring Project (Phase II) has already been closed in 2065/66. However, these assets were not booked in Nepal Rastra Bank's books of account till F.Y.2065/66, even though the assets were in use by NRB.

Assets received in grant include Computer Equipments, Office Equipments and miscellaneous furniture. Assets costing upto NRs.25000/- has been classified as miscellaneous furniture.

Miscellaneous furniture up to NRs. 25000 acquired till F.Y.2067/68 amounting to Rs10,03,315 are not adjusted in the financial statements of F.Y.2066/67. Miscellaneous furniture acquired in F.Y.2067.68 amounting to Rs 2,60,804 has been shown in income side as the grants received for expenses under non operating income and on the expenses side as Miscellaneous Furniture account in General administrative expenses and provisions in Statement of comprehensive Income. However, no such miscellaneous assets have been acquired during current F/Y 2068/69.

Computer Equipments and Office equipments acquired uptill F.Y.2067/68 has been booked in Financial Statement. Assets acquired uptill F.Y.2067/68 have been recorded as "Grant Assets" with corresponding credit to "Grant Assets Reserve" under the head of Capital Reserve. However, no such grant asset has been acquired during current F/Y 2068/69. Depreciation has been recorded on the expenses side and reversal of grant assets reserve has been recorded on the income side for NRs 2,45,459 each in the Statement of Comprehensive Income of the F.Y.2068/69. Grants for training expenses have not been received during current year.

Details of Assets acquired on grant/donation and depreciation chargeable over the years of use by Nepal Rastra Bank is given as under:

Fiscal Year	Original cost of assets acquired in the given year				Depreciation recorded		
	Computer Equipments	Office equipments	Miscellaneous furniture	Total (NRs)	Computer Equipments	Office equipments	Total (NRs)
2060/61	-	-	1,69,853	**1,69,853**	-	-	-
2061/62	81,74,045	4,90,501	4,11,470	**90,76,016**	16,34,809	98,100	**17,32,909**
2062/63	-	-	16,157	**16,157**	16,34,809	98,100	**17,32,909**
2063/64	5,37,880	1,52,550	35,449	**7,25,879**	17,42,385	1,28,610	**18,70,995**
2064/65	-	-	-	**-**	17,42,385	1,28,610	**18,70,995**
2065/66	-	-	-	**-**	17,42,363	1,28,608	**18,70,971**
2066/67	5,84,891	63,280	1,09,582	**7,57,753**	2,24,554	43,166	**2,67,720**
2067/68	5,79,125	-	2,60,804	**8,39,929**	2,24,550	43,165	**2,67,715**
2068/69	-	-	-	**-**	232,803	12,656	**2,45,459**
Total	**98,75,941**	**7,06,331**	**10,03,315**	**1,15,85,586**	**91,78,659**	**681,016**	**98,59,675**

XIII. Prior Year Adjustment

This includes adjustments relating to SEACEN operation cost, Kuth amount incurred in acquisition of Mohi certificate of Janakpur land, other revenue income and expenses not booked in previous years.

XIV. Risk Management

The Bank is primarily subject to interest rate risk, credit risk, foreign currency risk and liquidity risk. Nepal Rastra Bank, being the central bank of the country, is largely instrumental in policy related matters, and accordingly the risk management framework differs from the risk management framework for most other financial institutions. The key risk from the Bank's prospective includes risk on foreign currency assets and interest rate risk on the foreign and local currency assets.

Interest Rate Risk: Interest rate risk is the risk that the value of financial assets will fluctuate due to change in market interest rate. The Bank's exposure to interest rate risks and the maturities of assets and liabilities are provided in **Table 1** annexed. The Bank has kept substantial investments on short-term loans thereby controlling the interest rate risk to significant extent.

Credit Risk: Credit risks in relation to a financial instrument is the risk that one party fails to discharge an obligation in accordance with agreed terms and cause the other party to incur a financial loss. The credit risk in the bank's foreign exchange reserve is monitored and reviewed by using credit limits based on credit ratings by international rating agency viz. Standard & Poor credit ratings. Under Standard & Poor credit ratings, AAA is the highest quality rating possible and indicates that the entity has an extremely strong capacity to pay interest and principal; AA is the high grade rating, indicating a strong capacity, and A is an upper medium grade indicating a strong capacity; BBB is the lowest investment grade, indicating a medium capacity to pay interest and principal. Ratings lower than AAA can be modified by + or – signs to indicate relative standing within the major categories. NR indicates the entity/issuer has not been rated. The concentration of credit risk of the Bank's foreign exchange reserve is provided in **Table 2** annexed.

Foreign Currency Risk: Currency risk is the risk, where the value of financial instruments will fluctuate due to changes in foreign exchange rates. Foreign currency activities result mainly from the Bank's holding of foreign currency assets under its foreign exchange reserves management function. The investment committee reviews the currency composition of the reserve and monitors the Bank's compliance with the limits established for foreign currency positions by the board.

Liquidity Risk: Liquidity risks are the risks that the Bank will encounter difficulty in raising funds to meet commitments associated with the financial instruments. In order to control liquidity risk, the bank has maintained sufficient balance in the current account with the other central banks and investment in very high liquid securities.

XV. Concentration of funding

The details of year-end concentration of funding are provided in **Table 3** annexed.

XVI. Fair values

The carrying value of agency bank balances, investments in foreign currency treasury bills, other held for trading/available for sale investments, deposits and other balances are considered to approximate their fair value. The cost of investment in US Government Treasury Notes/Bonds and US Treasury Bills along with its' fair value are as under.

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 31.3.2069	Fair Value As on 31.3.2069
US Government Treasury Notes/Bonds	885,878,442.57	886,536,473.00
US Government Treasury Bills	22,145,408,836.60	22,147,858,095.00

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 32.3.2068	Fair Value As on 32.3.2068
US Government Treasury Notes/Bonds	708,568,596.78	710,650,170.45
US Government Treasury Bills	28,376,502,732.60	28,379,827,449.60

XVII. Disclosure of obligation under pension and gratuity

Before F.Y. 2061/62, liability under pension and gratuity of employees would be provided for on the basis of best estimation made by management. During the F.Y. 2061/62 the liability of Rs 2,269,949,046 was determined for the first time based on actuarial valuation and deficit in the gratuity and pension fund has been provided for on straight-line basis over the period of 5 years commencing from F.Y. 2061/62 till F.Y. 2065/66.

During F.Y. 2066/67 actuarial valuation of liability on account of pension and gratuity fund has been made for the second time. Accordingly, total liability of Rs 4,813,771,862 had been determined. Out of which remaining one-third of the deficit liability amount of NRs 3,493,117,552 has been transferred to the Gratuity and Pension Fund during current fiscal year. The status has been replicated in under-mentioned table.

NRs.

Present value of liability as on 32-3-2067	Liability as per books as on 32-3-2067	Total Deficit	Recognized in F.Y.2066/67	Recognized in F.Y.2067/68	Recognized during Current F.Y. 2068/69
4,813,771,862	1,320,654,310	3,493,117,552	1,164,372,517.33	1,164,372,517.33	1,164,372,517.33

In addition to remaining one third, additional provision of Rs. 1,60,00,00,000 has been provided in current F.Y. 2068/69.

XVIII. Disclosure of obligation under staff security fund

During F.Y. 2066/67 actuarial valuation of liability on account of Staff security fund has been made for the first time. Accordingly, total liability of NRs. 982,667,117 had been determined. Out of which remaining one-third of the deficit liability amount of NRs. 376,062,469 and additional provision of NRs. 30,00,00,000 has been provided as expenses and transferred to the Staff Security Fund during current fiscal year. The status has been replicated in under-mentioned table.

NRs.

Present value of liability as on 32-3-2067	Liability as per books as on 32-3-2067	Total Deficit	Recognized in F.Y.2066/67	Recognized in F.Y.2067/68	Recognized during Current F.Y. 2068/69
982,667,117	606,604,648	376,062,469	125,354,156.33	125,354,156.33	125,354,156.33

XIX. Gold and Silver

i. Gold (other than inventory) till the F.Y. 2060/61 was valued at a price revalued in year 2043. In terms of the board resolution dated 2062/09/18 the said gold has been valued at price prevailing in London Bullion Market at the close of the year. Increase in value thereof amounting to NRs. 1,706,448,800.67 has been taken to "Gold and Silver Equalizations Reserve" through Statement of Comprehensive Income. Excess in Gold and Silver Equalization Reserve NRs. 232,727,265.71 carried forward from earlier years other than gold investment revaluation reserve has been transferred to General Reserve during current F.Y. 2068/69.

ii. An amount of Rs 18,79,50,550 has been appropriated from the Statement of Comprehensive Income and kept in Gold Replacement Fund" for replacing the Gold/Silver sold during the year (out of reserves).

XX. Projects' Asset and Liability

The total Asset and Liability of projects run by Nepal Rastra Bank (NRB) under separate subsidiary loan agreement signed by the NRB with Government of Nepal and project income and expenses have been incorporated in financial statement without netting it off from F.Y. 2063/64 onwards. Separate disclosures of asset, liability, income and expenses of projects have been made in Note 12, Note 21, Note 28(a) and Note 29(e) of the financial statement respectively. Further details of assets acquired on grant/donation have been disclosed in ‘Notes to be read as part of financial statement: point 3.10’. Project assets (Note:12) and project liability (Note:21) has been restated in current fiscal year to the extent of Project income recoverable disclosed in Note 8 as project assets and liability had been overstated in previous fiscal years.

XXI. Government of Nepal Overdraft

Balances of Government of Nepal Deposit of NRs. 10,989,296,158.6 as on F.Y. 2068/69 and interest accrued on overdraft positions during the F.Y.2068/69 of NRs. 94,696,476.15 are yet to be confirmed by Mahalekha Niyantrak Karyalaya (Comptroller General's office of GON). However, management believes that difference if any, between records of NRB and Mahalekha Niyantrak Karyalaya shall be insignificant and will not have material impact on financial position.

XXII. Change in accounting policies

US Government Treasury bills have been classified as ‘Available for sale’ from F.Y. 2067/68 which were earlier classified as Held to maturity up to F.Y.2066/67, same has been measured in fair value in financial statement from current fiscal year. As a result investment in US Government Treasury Bills has been

increased by NRs.24,49,259 with effect of same in Investment Revaluation Fund. Repurchase agreement (Repo) has been reclassified as 'held for trading' from earlier ‘held to maturity’. Similarly Investment in Gold has been regrouped from *foreign currency Other Asset* at face of balance sheet to Note: 3a investment and classified as 'held for trading'. Government Bond issued by GON to discharge IMF obligation has been reclassified as 'loans and receivables' from earlier ‘held to maturity’ category.

During current fiscal year depreciation has been charged on Property, Plant and Equipment based on estimated useful live as per Account Manual 2065. Accordingly, useful live of machinery and equipment as well as other fixed assets has been revised to ‘5 years’ from earlier ‘Over 6 years’. During current fiscal year an amendment in Account Manual 2065 has been made with respect to charging intangible assets upto value of NRs. 25,000 directly in Statement of Comprehensive Income and capitalizing exceeding NRs. 25,000 only.

XXIII. Measurement of Amortized cost of MTI

Interest accrued from the last interest pay date to the date of purchase on Medium Term Instruments has been capitalized in the carrying cost of investments and amortized it using effective interest method.

XXIV. Measurement of Saving Certificates

Investment in Government of Nepal (GoN) Saving Certificates has been classified as Available for sale. In the absence of actively trading market for Government Saving Certificates it has been valued at cost.

XXV. Number of employees

2069 ASHADH	2068 ASHADH
1388	1372

NEPAL RASTRA BANK

Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2011-12 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Cash and Bank Balance	0.15	21,779,942,504	21,779,942,504	-	-
Investment in Foreign Currency	2.63	364,600,510,228	343,612,867,676	9,444,818,055	11,542,824,497
IMF Related Assets	0.12	7,368,831,080	7,368,831,080	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets	**A**	**393,749,283,812**	**372,761,641,260**	**9,444,818,055**	**11,542,824,497**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Other Receivable		**1,360,298,093**	**1,360,298,093**	**-**	**-**
Other Securities		**0**	**0**	**-**	**0**
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets		**1,360,298,093**	**1,360,298,093**	-	**0**
Total Foreign Currecny Financial Assets	**B**	**395,109,581,906**	**374,121,939,353**	**9,444,818,055**	**11,542,824,497**
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.12	18,261,630,791		-	18,261,630,791
Asian Clearing Union					
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities	**C**	**18,261,630,791**	**0**	-	**18,261,630,791**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		1,000,369,226	1,000,369,226	-	-
IMF Related Liabilities		-	-	-	-
Other Liabilities		2,373,189	2,373,189	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities		**1,002,742,416**	**1,002,742,416**	-	-
Total Foreign Currecny Financial Liabilities	**D**	**19,264,373,207**	**1,002,742,416**	-	**18,261,630,791**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**375,487,653,021**	**372,761,641,260**	**9,444,818,055**	**(6,718,806,294)**
Total Gap (B-D)		**375,845,208,698**	**373,119,196,937**	**9,444,818,055**	**(6,718,806,294)**

Comparative Figure as on 16 July 2011 of Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2010-11 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Cash and Bank Balance	0.74	16,337,109,976	16,337,109,976	-	-
Investment in Foreign Currency	1.49	203,545,377,189	178,758,581,538	3,743,994,565.56	21,042,801,085
IMF Related Assets	0.31	6,730,704,535	6,730,704,535	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets	**A**	**226,613,191,700**	**201,826,396,050**	**3,743,994,566**	**21,042,801,085**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Other Receivable		**448,199,792**	448,199,792	-	-
Other Securities		**-**	**-**	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets		**448,199,792**	**448,199,792**	**-**	**-**
Total Foreign Currecny Financial Assets	**B**	**227,061,391,492**	**202,274,595,842**	**3,743,994,566**	**21,042,801,085**
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.31	15,955,815,523	-	-	15,955,815,523
Asian Clearing Union					
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities	**C**	**15,955,815,523**	**-**	**-**	**15,955,815,523**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		523,025,694	523,025,694	-	-
IMF Related Liabilities		0	-	-	-
Other Liabilities		406,992,510	406,992,510	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities		**930,018,203**	**930,018,203**	**-**	**-**
Total Foreign Currecny Financial Liabilities	**D**	**16,885,833,726**	**930,018,203**	**0**	**15,955,815,523**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**210,657,376,177**	**201,826,396,050**	**3,743,994,566**	**5,086,985,562**
Total Gap (B-D)		**210,175,557,765**	**201,344,577,638**	**3,743,994,566**	**5,086,985,562**

Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2011-12 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Investment in Government Securities	5.58	28,785,520,416	19,350,822,141	6,138,319,333	3,296,378,942
GON Overdraft		0	-	-	-
Other Investments	11.17	10,390,905,000	-	-	10,390,905,000
Refinance & Loans	6.70	459,980,000	459,980,000	-	
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets	**E**	**39,636,405,415**	**19,810,802,141**	**6,138,319,333**	**13,687,283,942**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Cash in Hand		2,088,188,303	2,088,188,303	-	-
Investment in Government Securities		4,871,051,043	-	-	4,871,051,043
Investment in Financial & Other Institutions		337,892,500	-	-	337,892,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		4,126,992,914	-	-	4,126,992,914
Other Receivables		4,464,752,096	4,464,752,096	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets		**15,888,876,856**	**6,552,940,399**	**-**	**9,335,936,457**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**55,525,282,272**	**26,363,742,540**	**6,138,319,333**	**23,023,220,398**
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities					
Deposit and Other Balances		138,224,548,212	138,224,548,212	-	-
Bills Payable		729,902,615	729,902,615	-	-
Staff Liabilities		8,532,806,680	-	-	8,532,806,680
Other Payables		232,526,765	232,526,765	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		**147,719,784,272**	**139,186,977,592**	**-**	**8,532,806,680**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**147,719,784,272**	**139,186,977,592**	**-**	**8,532,806,680**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**39,636,405,415**	**19,810,802,141**	**6,138,319,333**	**13,687,283,942**
Total Gap (F-H)		**(92,194,502,000)**	**(112,823,235,052)**	**6,138,319,333**	**14,490,413,718**

Comparative Figure as on 16 July 2011 of Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2010-11 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Investment in Government Securities	6.52	31,638,165,369	16,472,249,923	12,208,625,446	2,957,290,000
GON Overdraft		20,764,094,278	20,764,094,278	-	-
Other Investments	13.52	10,782,610,000	4,913,097,500	6,261,000,000	-
Refinance & Loans	8.49	10,896,660,000	10,896,660,000	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets	**E**	**74,081,529,647**	**53,046,101,701**	**18,469,625,446**	**2,957,290,000**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Cash in Hand		3,730,978,127	3,730,978,127	-	-
Investment in Government Securities		4,871,051,043	-	-	4,871,051,043
Investment in Financial & Other Institutions		337,892,500	-	-	337,892,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		4,054,947,667	-	-	4,054,947,667
Other Receivables		3,795,691,468	3,795,691,468	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets		**16,790,560,805**	**7,526,669,595**	**-**	**9,263,891,210**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**90,872,090,452**	**60,572,771,296**	**18,469,625,446**	**12,221,181,210**
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities					
Deposit and Other Balances		79,563,300,071	79,563,300,071	-	-
Bills Payable		586,284,224	586,284,224	-	-
Staff Liabilities		5,695,278,571	-	-	5,695,278,571
Other Payables		144,199,718	144,199,718	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		**85,989,062,584**	**80,293,784,013**	**-**	**5,695,278,571**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**85,989,062,584**	**80,293,784,013**	**-**	**5,695,278,571**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**74,081,529,647**	**53,046,101,701**	**18,469,625,446**	**2,957,290,000**
Total Gap (F-H)		**4,883,027,868**	**(19,721,012,717)**	**18,469,625,446**	**6,525,902,639**

NEPAL RASTRA BANK

Table 2 : Foreign Exchange Exposure by Credit Rating

Particulars	Credit Rating	2011/12 NRs.	2011/12 % Financial Assets	2010/11 NRs.	2010/11 % Financial Assets
Foreign Currency Financial Assets					
	A-	10,036,952,580	2.23%	10,989,806,227	3.46%
	A1(ICRA)	23,870,373,049	5.30%	11057968463	3.48%
	A+	23,591,166,000	5.24%	19,012,140,766	5.98%
	A	55,224,277,668	12.25%	7,687,351,167	2.42%
	AA		0.00%	11,203,059,791	3.52%
	AA+		0.00%	-	0.00%
	AA-	36,211,647,194	8.04%	18,347,664,406	5.77%
	AAA	93,060,383,549	20.65%	-	0.00%
	BB		0.00%	-	0.00%
	BBB		0.00%	-	0.00%
	BBB+		0.00%	0	0.00%
	BBB-	47,522,779,189	10.55%	18,350,612,399	5.77%
	NR *	105,592,002,676	23.43%	130,412,788,272	41.02%
Total Foreign Currency Financial Assets		**395,109,581,906**	**87.68%**	**227,061,391,492**	**71.42%**
Local Currency Financial Assets	NR *	55,525,282,271	12.32%	90,872,090,452	28.58%
Total Local Currency Financial Assets		**55,525,282,271**	**12.32%**	**90,872,090,452**	**28.58%**
Total Financial Assets		**450,634,864,177**	**100.00%**	**317,933,481,943**	**100.00%**

* NR represents not rated.

**ICRA represents Indian Credit Rating Agency

-

NEPAL RASTRA BANK

Table 3a : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 15th July, 2012 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency									
Financial Assets									
Cash and Bank Balances	21,779,942,504	-	-	-	19,723,134,757	-	-	-	2,056,807,747
SDR holdings - with IMF	7,368,831,080	-	-	-	-	-	-	7,368,831,080	-
Investments in Foreign Currency	364,600,510,228	-	-	-	-	253,898,723,530	110,701,786,698	-	-
Other receivables	1,360,298,093	-	-	-	-	-	-	-	1,360,298,093
Total Foreign Currency Assets	**395,109,581,906**	**-**	**-**	**-**	**19,723,134,757**	**253,898,723,530**	**110,701,786,698**	**7,368,831,080**	**3,417,105,841**
Local Currency									
Financial Assets									
Cash in hand	2,088,188,303	-	-	-	-	-	-	-	2,088,188,303
Investments in Government Securities	33,656,571,458	33,656,571,458	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	337,892,500	-	-	-	337,892,500	-	-	-	-
Other Investments	10,390,905,000		-	-	10,390,905,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	4,586,972,914	-	-	4,126,992,914	459,980,000	-	-	-	-
Other Receivables	4,464,752,096	-	470,495,611	-	-	-	-	-	3,994,256,485
Sub-Total	**55,525,282,272**	**33,656,571,458**	**470,495,611**	**4,126,992,914**	**11,188,777,500**	**-**	**-**	**-**	**6,082,444,788**
Other Assets									
Gold & Silver	292,612,967	-	-	-	-	-	-	-	292,612,967
Other Inventories	1,859,346,980	-	-	-	-	-	-	-	1,859,346,980
Property, Plant & Equipment	540,424,208	-	-	-	-	-	-	-	540,424,208
Intangible Assets	150,094,134								150,094,134
Project Asset & Grant Assets	369,763,600								369,763,600
Sub-Total	**3,212,241,889**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**3,212,241,889**
Total Local Currency Assets	**58,737,524,161**	**33,656,571,458**	**470,495,611**	**4,126,992,914**	**11,188,777,500**	**-**	**-**	**-**	**9,294,686,677**
Total Assets	**453,847,106,066**	**33,656,571,458**	**470,495,611**	**4,126,992,914**	**30,911,912,256**	**253,898,723,530**	**110,701,786,698**	**7,368,831,080**	**12,711,792,518**

Comparative figures as at 16th July, 2011 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency									
Financial Assets									
Cash and Bank Balances	16,337,109,976	-	-	-	14,371,882,753	-	-	-	1,965,227,223
SDR holdings - with IMF	6,730,704,535	-	-	-	-	-	-	6,730,704,535	-
Investments in Foreign Currency	203,545,377,189	-	-	-	-	124,142,030,665	79,403,346,523	-	-
Other receivables	448,199,792	-	-	-	-	-	-	-	448,199,792
Total Foreign Currency Assets	**227,061,391,492**	**-**	**-**	**-**	**14,371,882,753**	**124,142,030,665**	**79,403,346,523**	**6,730,704,535**	**2,413,427,015**
Local Currency									
Financial Assets									
Cash in hand	3,730,978,127	-	-	-	-	-	-	-	3,730,978,127
Investments in Government Securities	36,509,216,412	36,509,216,412	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	20,764,094,278	20,764,094,278	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	337,892,500	-	-	-	337,892,500	-	-	-	-
Other Investments	10,782,610,000		-	-	10,782,610,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	14,951,607,667	-	-	4,054,947,667	10,896,660,000	-	-	-	-
Other Receivables	3,795,691,468	-	408,931,720	-	-	-	-	-	3,386,759,748
Sub-Total	**90,872,090,452**	**57,273,310,690**	**408,931,720**	**4,054,947,667**	**22,017,162,500**	**-**	**-**	**-**	**7,117,737,875**
Other Assets									
Gold & Silver	309,091,119	-	-	-	-	-	-	-	309,091,119
Other Inventories	1,636,700,152	-	-	-	-	-	-	-	1,636,700,152
Property, Plant & Equipment	519,867,158	-	-	-	-	-	-	-	519,867,158
Intangible Assets	2,206,358								2,206,358
Project Asset & Grant Asset	410,448,162								410,448,162
Sub-Total	**2,878,312,949**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**2,878,312,949**
Total Local Currency Assets	**93,802,355,658**	**57,273,310,690**	**408,931,720**	**4,054,947,667**	**22,017,162,500**	**-**	**-**	**-**	**10,048,003,081**
Total Assets	**320,863,747,150**	**57,273,310,690**	**408,931,720**	**4,054,947,667**	**36,389,045,253**	**124,142,030,666**	**79,403,346,523**	**6,730,704,535**	**12,461,430,096**

NEPAL RASTRA BANK

Table 3b : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 15th July 2012 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Comm.Banks & FI NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	1,000,369,226	-	-	922,928,956	-	77,440,270
IMF Related Liabilities	18,261,630,791	-	-	-	18,261,630,791	-
Others	2,373,189	-	-	2,373,189	0	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**19,264,373,207**	**-**	**-**	**925,302,146**	**18,261,630,791**	**77,440,270**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	138,224,548,211		-	99,218,954,797	5,880,083,908	33,125,509,507
Bills payables	729,902,615	-	729,902,615	-	-	-
Staff Liabilities	8,532,806,680	-	-	-	-	8,532,806,680
Other payables	232,526,765	-	-	-	-	232,526,765
Total Local Currency Financial Liabilities	**147,719,784,271**	**-**	**729,902,615**	**99,218,954,797**	**5,880,083,908**	**41,890,842,952**
Total Financial Liabilities	**166,984,157,478**	**-**	**729,902,615**	**100,144,256,942**	**24,141,714,699**	**41,968,283,222**
Other Liabilities						
Currency in circulation	201,250,000,000	-	199,161,811,697	-	-	2,088,188,303
Surplus payable to GON	4,227,000,000	4,227,000,000	-	-	-	-
Sundry Liabilities	1,462,202,396	-	-	-	-	1,462,202,396
Project liability	369,041,001					369,041,001
Total Other Liabilities	**207,308,243,397**	**4,227,000,000**	**199,161,811,697**	**-**	**-**	**3,919,431,700**
Total Liabilities	**374,292,400,875**	**4,227,000,000**	**199,891,714,312**	**100,144,256,942**	**24,141,714,699**	**45,887,714,922**

Comparative figures as at 16th July 2011 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Comm.Banks & FI NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	523,025,694	-	-	482,583,336	-	40,442,358
IMF Related Liabilities	15,955,815,523	-	-	-	15,955,815,523	-
Others	406,992,510	-	-	406,992,510	-	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**16,885,833,727**	**-**	**-**	**889,575,846**	**15,955,815,523**	**40,442,358**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	79,563,300,071		-	56,752,564,852	5,880,083,908	16,930,651,311
Bills payables	586,284,224	-	586,284,224	-	-	-
Staff Liabilities	5,695,278,571	-	-	-	-	5,695,278,571
Other payables	144,199,718	-	-	-	-	144,199,718
Total Local Currency Financial Liabilities	**85,989,062,584**	**-**	**586,284,224**	**56,752,564,852**	**5,880,083,908**	**22,770,129,600**
Total Financial Liabilities	**102,874,896,311**	**-**	**586,284,224**	**57,642,140,698**	**21,835,899,431**	**22,810,571,958**
Other Liabilities						
Currency in circulation	167,620,000,000	-	163,889,021,873	-	-	3,730,978,127
Surplus payable to GON	3,220,000,000	3,220,000,000	-	-	-	-
Sundry Liabilities	1,214,711,228	-	-	-	-	1,214,711,228
Project liability	409,480,104					409,480,104
Total Other Liabilities	**172,464,191,332**	**3,220,000,000**	**163,889,021,873**	**-**	**-**	**5,355,169,459**
Total Liabilities	**275,392,476,180**	**3,220,000,000**	**164,475,306,097**	**57,642,140,698**	**21,835,899,431**	**28,219,129,954**